ANTON PANN
POVESTEA VORBII
ediţie nouă completă şi ilustrată cu introducere de
Dr. M. GASTER
Membru Onorar al Academiei Române
1936 scrisul românesc Craiova

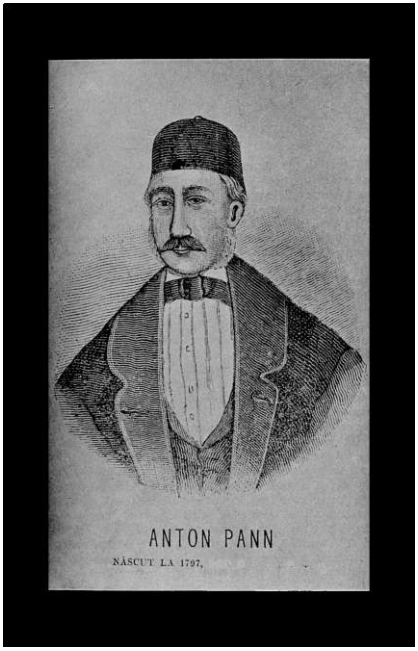

DECEDAT LA 1851
PRECUVÂNTARE

Printr-o fericită întâmplare, M-am întâlnit la Londra anul trecut, cu Domnul Profesor Cartojan. Era lucru firesc ca să discutăm despre *literatura populară românească, mai ales că în cursul celor cincizeci de ani ce au trecut de când am publicat cartea mea, n-am încetat a mă tot ocupa de dânsa şi de a aduna tot felul de material pentru o altă ediţiune, dacă s-ar fi prilejuit.*

Între altele veni vorba şi de Anton Pann şi scrierile lui şi atunci Domnul Profesor N. Cartojan mi-a propus ca

să scot o nouă ediţiune a scrierilor lui Anton Pann, începând cu „Povestea Vorbii”. Eu am primit această propunere cu toată bucuria, în ciuda vârstei mele înaintate şi a ochilor mei întunecaţi, cu toată lipsa de ajutoare literare, în afară de cele pe care le am în biblioteca mea, căci mai nimic nu se află în biblioteca uriaşe de la British Museum. Totuşi chiar şi aşa, m-am pus pe lucru.

Am apucat alte drumuri decât acele care au fost bătute de către cei care au. scris înaintea mea. Mi-am croit cărărinoi. N-am dat crezământ legendelor care s-au cristalizat în jurul vieţii şi scrierilor lui Anton Pann. Am căutat răspuns la întrebările ce se grămădeau: De unde a venit? Cum a crescut? Prin ce mijloace a trăit? Cum a ajuns în Ţara Românească? În ce fel? Şi aşa înainte, tot firul vieţii: când s-a însurat? Unde a învăţat şi ce a învăţat? Şi mai ales de unde el, ca autodidact, care n-a trecut prin nicio şcoală regulată, deodată a devenit autor; ce l-a îndemnat şi de unde a luat pilda? De ce fel de izvor s-a slujit? Şi aşa, mai departe am săpat adânc prin rădăcina vieţii şi activităţii lui; şi aci dau, cititorilor rezultatul cercetărilor şi muncii mele, care a început de mai bine de cincizeci de ani, căci eu am început de la 1877, să mă ocup de dânsul.

Se poate ca în lucrarea de faţă să nu fi ieşit la capătul dorit; rog deci pe cititori să judece cu duhul blândeţii şi al îngăduinţei şi să ierte greşelile ce vor găsi, căci lucru omenesc fără greş nu se poate.

Eu din parte-mi voi primi cu zmerenie orice înv dreptare ce mi s-ar face:

Mă simt dator să mulţumesc mai întâiu Domnului Profesor N. Cartojan, atât pentru îndemnul cât şi pentru ajutorul fără preget ce mi l-a dat, şi Domnului E. Jarovici care cu multă râvnă şi dragoste a lucrat *mult timp pentru mine.*

Iar pe tine „Povestea Vorbii” te trimit pe caicul şubred al opiniei publice, ca să treci luciul, mării bătut adeseori de vântul aprig al criticei părtinitoare şi peste talazurile furtunoase ale patimilor omeneşti şi să ajungi nevătămată la limanul dorit, în mâna acelora care, ca mine, au iubit şi iubesc tot ce este din inima, şi sufletul poporului.

M. GASTER

În preajma anului al optzecilea al vieţii mele, în Iulie 1935, în casa mea, 193 Maida Vale, London W. 9.

CUPRINSUL

Introducerea
1. Pildă, parimie, proverb XIII
2. Vechimea proverbelor XIV
3. Viaţa lui Anton Pann XXI
4. Activitatea lui Anton Pann… XLV
5. Izvoarele lui Anton Pann LVIII
6. Literatura comparată LXIX
7. Calendarele LXX VII
8. Limba lui Anton Pann… LXXXIV
9. Cele două ediţiuni şi alte colecţiuni. LXXXVII 10. Influenţa lui Anton Pann XCI

Anton Pann Povestea vorbii.

Pag.

I. DESPRE CUSURURI SAU URÂCIUNI 5
1. Trandafiri fără spini 6
2. Adevărul de la alţii 7
II. DESPRE PEDANŢI SAU COPILĂROŞI 9
3. Contovăroşia 10
III. DESPRE VORBIRE 12 Cântec de plată i3
IV. DESPRE VORBIRE IAR AŞ 16
5. Muierea îmblânzită 18
6. Sluga flecară 21
V. DESPRE MINCIUNI ŞI FLECARII 23

7. Doui mincinoşi 2 3
8. Cizmarul astrolog2 4
VI. DESPRE-MINCIUNI IARAŞ io
9. Altă gâscă hi
10. Ţiganul la ceapă”. 4 i
11. Dracul şi papucii babei 42
VII. DESPRE NĂRAVURI RELE h7
12. Cei trei marţafoi 48
VIII. DESPRE NĂRAVURI RELE IARĂŞI 52
13. Pielea în argăseală 53
IX. DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU 54 ik. Spovedania ţiganului 55
X. DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU IARĂŞI 58
15. Ologul pedepsit5 g
XI. DESPRE PROSŢIE 5 g
16. Neghiob fără cap bi
XII. DESPRE PROSTIE IARĂŞI 62
17. Ginerile neghiob e3
XIII. DESPRE NEROZIE 64
18. Măgarul zburător 65
XIV. IARĂŞI DESPRE NEROZIE 67
19. Căţeluşul mai mare. – 67
XV. DESPRE NEROZIE IARĂŞI 68
20. Eu îl iau şi el se rade 68
XVI. DESPRE NEROZIE IARĂŞI 69
21. Căscatul şi nerodul 70
XVII. DESPRE NEVOIAŞI 70
22. Nevoiaşul şi bâta 71
XVIII. DESPRE LENEŞI 72 2 3. Ţiganul leneş 73 2— Leneşii arşi 7 3
XIX. DESPRE BEŢIE lli 2 5. Ciungul, ologul, orbul şi golanul 75
XX. DESPRE BEŢIE IARĂŞI 76
26. Ungureanul beat 76

27. Befivul şi măgarul 78
28. Povestea poamelor şi a legumelor 79
XXI. DESPRE MÂNCARE 86 2 jg. Hanul zgârcitului 87
uni
XXII. DESPRE SĂRĂCIE 88 3 o. Adevărata cucernicie 90
XXIII. DESPRE NENOROCIRE 95
31. Răbdarea 9G
XXIV. DESPRE LUCRARE 97
32. Povata muierii 99
33. Nevasta leneşă 102
XXV. DESPRE SĂRACUL MÂNDRU io3
34. Junele lăudat io5
XXVI. DESPRE ÎNVĂŢĂTURI 108
35. Învăţătura înfrumuseţează 109
XXVII. DESPRE ÎNVĂŢĂTURĂ 112
36. Fiul de împărat şi ursul Ji3
XXVIII. DESPRE ÎNVĂŢĂTUĂ IARAŞ 120
37. Ucenicul şi lulelele 121 XXIXI. DESPRE VIRTUTE (FAPTĂ BUNĂ) 124
38. Triumful virtuţii 125
XXX. DESPRE VI ŢI UN SAU FAPTE RELE ŞI
HOŢII 128
39. Meşteşugul dracului lăi
XXXI. DESPRE STĂPÂN ŞI SUPUS i3I /io. Din rău în mai rău „io3 4 i. Spânzurătoarea şi ţeapa i34
XXXII. DESPRE STĂPÂN ŞI SUPUS LA NEGOŢ i36 – 12. Argaţii necredincioşi 136
XXXIII. DESPRE SUPUS SAU SLUGĂ i37 43. Pupăza şi cucul lăg
XXXIV. DESPRE SLUGĂ ŞI STĂPÂN IARĂŞI 1 ¿O 44 – Trestia şi copacul 141 45. Prea mulţi domni i42
XXXV. DESPRE STĂPÂN ŞI SLUGĂ IARAŞ i44

46. Pisica moştenire i47
XXXVI. DESPRE SLUGA ŞI STĂPÂN IARĂŞI i4 g
47. Bărbatul şi lucrul femeiei i5 o
XXXVII. DESPRE NEGOŢ i53
48. Vânzarea nesocotită i53 4 g. Ieftin şi scump i54
XXXVIII. DESPRE NEGOŢ ŞI TOVĂRĂŞIE i55
50. Banii în apă i56
51. Pofte deşerte 160
XXXIX. DESPRE NEGOŢ IARĂŞI 162
52. Comoara 111 pământ i65 XL. DESPRE AMOR SAU DRAGOSTE ŞI URA 167
53. Străinul îndrăgostit 168 XLI. DESPRE AMOR ŞI URĂ IARĂŞI 168
54. Arţagul şi pâr (agul 169
55. Mâhnirea 17 XLII. DESPRE CĂSĂTORIE 176 XLIII. DESPRE CĂSĂTORIE IARĂŞI 178
56. Necazurile căsătoriei 179
57. Pacostele singurătăţi 180
58. Învoiala dracului i84 5 g. Înghite aur 186
60. Banul şi cusurul 187
61. Bărbatul samar 190
62. Norocul şi amorul 192
63. Mireasa neroadă 96
64. Fata isteaţă 198
65. Om şi neom 202
66. Lapte afumat 204
67. Oraşul şi satul 207 XLIV. DESPRE NEUNIRE ŞI NEÎNŢELEGERE 210
68. Mângierea răbdării 212
Pag.
XLV. PROVERBURI, TURCEŞTE ŞI ROMÂNEŞTE 215 XLVI. DESPRE VIZITE SAU CERCETĂRI 216
69. Soacra 217
70. Cartea tovarăşă 218 XLVII. DESPRE

CONVERSAŢII SAU PETRECERI ŞI GLUME 218
71. Surzii 220 XLVIII. DESPRE IUŢEALĂ, MÂNIE ŞI POSĂCIE 222
72. Necazul 223 XLIX. DESPRE IUŢEALĂ ŞI MÂNIE IARĂŞI 224
73. Postul prostului 22 5
74. Arţăgoasa innecată 226 L. DESPRE AMICIE ŞI PRIETENIE 226
75. Ursul şi călătorii 227 LI. DESPRE PIZMĂ, VRĂJMĂŞIE ŞI URĂ 228 LII. DESPRE CEARTĂ ŞI NEINVOIRE 229
76. Creierii ţăranului 231 LIII. DESPRE PRICINI DE JUDECĂŢI 23 i
77. Cucul cântă zapciului 2 33
78. Cotoiul şi caşul 234 LIV. DESPRE RUŞINARE ŞI NERUŞINARE 235 LV. DESPRE OBRĂZNICIE-ŞI CALICIE 236
79. Obraznicul 237
80. împărăteasa cerşetoare 23 g LVI. DESPRE MOJICIE 240
81. Nici salcia pom, nici mojicul om 24 i LVII. DESPRE MOJICIE IARAŞ 247
82. Pâra mojicească 248 LVIII. DESPRE FRICĂ ŞI VITEJIE 2 5 o
83. Însurătoarea cotoiului cu „vulpea 2 5 i
LIX. DESPRE VICLENIE 25 g
84. Talerul cu două fete 269 LX. DESPRE POCĂIRE SAU FĂŢĂRNICIE 260
85. Calul namilă 260 LXI. DESPRE LĂCOMIE ŞI NEECONOMIE 262 LXII. DESPRE ECONOMIE 263
86. Paraua ridicată 265
87. Povestea-împăratului 267 LXIII. DESPRE CUMPLITATE SAU ZGÂRCENIE 268
88. Cine se scumpeşte mai mult păgubeşte 269

89. Banii zgârcitului 272 LXIV. DESPRE CUMPLITATE IARĂŞI 279
90. Căciula pomană 279
91. Disputa între mâini, picioare şi pântece 280 LXV. DESPRE LĂCOMIE IARĂŞI ŞI NEMULŢUMIRE 283
92. Măgarul dă de gol. 284 g3. Barba căruntă 280 LXVI. DESPRE LAUDE 286 g4 – Ţiganul şi geambaşul 287 LXVII. DESPRE ÎMPRUMUTARE ŞI PLATA 288 g5. Sacul împrumutat 290 LXVIII. DESPRE CEI CE PLÂNG DE COPII 290
96. Cele trei sfaturi 291 LXIX. DESPRE FAGĂDUELI ŞI DARURI 29J
97. Pescarul şi sultanul 296 LXX. DESPRE SĂNĂTATE ŞI BOALĂ 3 x3
98. Gâlceava boalelor 316 LXXI. DESPRE TIMP ŞI VÂRSTĂ 32 o
99. Soacra de ipsos 321
100. Toate trec 323 LXXII. DESPRE TIMP ŞI VÂRSTĂ IARĂŞI 324
101. Bătrânul şi moartea 325

INTRODUCERE

Pildă, *parimie*, *proverb*. Aceste trei cuvinte reprezintă cele trei straturi ale limbii româneşti, aşa cum s-a dezvoltat în trei sute de ani. Dintre acestea, *pilda* este cuvântul cel mai vechi. 11 întâlnim deja în Evangheliarul lui Coresi de la 1560. Acolo însă, pilda înseamnă mai mult o povestire cu înţeles moral sau o parabolă. Cu încetul însă, cuvântul şi-a pierdut însemnarea de la început şi a ajuns, după diferite stadii de dezvoltare să însemne numai „exemplu”, aşa ca în expresia „de pildă” care înseamnă „de exemplu”.

Paremia este un cuvânt introdus din greceşte şi întrebuinţat de traducătorii Bibliei din 1688, când au tradus cartea lui Solomon, zicându-i „Parimiile lui

Solomon”. În Evanghelie însă, când este vorba de parabole, cuvântul „pildă” a fost reţinut de către traducători. Ei au înţeles atunci foarte bine deosebirea dintre aceste două cuvinte”. Paremiar”, cu alt înţeles însă, este titlul unei cărţi tipărite de Dosofteiu la 1682, care nu conţine nici pilde, nici parabole, ci numai părţi din Vechiul Testament, care se citesc în Biserică la vecernie şi au un înţeles cu totul liturgic. Şi într-un manuscris al nostru, se găsesc de asemenea astfel de tâlcuri sub titlul de „Parimiile Sfântului Ioan Stâlpnicul”.

Când Samuil Clain a scos a doua ediţiune a Bibliei, afară de alte schimbări pe care le-a introdus din punctul de vedere al catolicismului, a lepădat cuvântul „parimie”, făcând poate parte din cuvintele „întunecoase”, cum le intitulează în prefaţă şi vedem că acum, titlul cărţii lui Solomon este: „Pildele lui Solomon”.

Proverb, reprezintă stratul cel nou, şi, dacă nu mă înşel, a fost întrebuinţat pentru întâia oară de către Paris Momuleanu. Oricum, acest cuvânt s-a înrădăcinat în limbă şi s-a întâmplat cum se întâmplă de obicei, când un cuvânt nou este introdus. Rezultatul este sau că acel cuvânt care este mai vechi, piere, cum s-a întâmplat cu „parimia”, sau cum s-a întâmplat cu cuvântul „pildă”, care şi-a schimbat înţelesul, după cum am arătat mai sus.

Noi aci, în această introducere, ne vom folosi numai de cuvântul proverb, pentru a nu da loc la neînţelegeri.

Până acuma, mulţi s-au încercat să dea o definiţie mulţumitoare proverbului. Ce înseamnă un proverb? Vom încerca a da aci o definiţie, care ni se pare destul de potrivită:

Proverb este o expresie înţeleaptă, filosofică sau didactică, care merge din om în om. Se propagă mai ales prin viu graiu şi este anonim. Nu este vorba cutăruia sau a cutăruia, al cărui nume se pomeneşte, a cutărui înţelept

sau a cutărui filosof, ci într-adevăr, cum şi scrie Pann: „Vorba ăluia”, oricine ar fi el; indiferent de unde se naşte şi de unde vine, care este obârşia, cum s-a dezvoltat în cursul vremurilor; când ajunge proverb, toate acestea sunt de mult şterse. Singurul semn caracteristic este nuanţa populară, căci proverbul reprezintă mentalitatea, modul de a vedea şi a înţelege al poporului la care se găseşte şi unde se întrebuinţează.

Vechimea proverbelor.

N-ar fi de niciun folos să urmărim vechimea sau răspândirea proverbelor. Nu este popor vechi sau nou, cărturar sau necărturar, care să nu aibă o seamă de astfel de zicătoare, pline de haz, pline de înţelepciune, pline de observaţii fine asupra vieţii omeneşti, asupra stării lucrurilor, asupra purtării oamenilor, mai sus sau mai jos puşi. Este o filosofie populară foarte sănătoasă şi curată, nu iartă pe nimenea şi nimenea nu scapă de dânsa.

În Biblia de la Bucureşti din 1688, capitolul întâiu al pildelor lui Solomon a fost tradus în chipul următor:

Paremiile lui Solomon.

„Paremiile lui Solomon, fiul lui David, carele a împărăţii în Israil. Ca să cunoască înţelepciunea şi învăţătura şi să socotească cuvintele înţelepciunei şi să primească întorsurile cuvintelor şi dezlegările cuvintelor întunecoase, ca să socotească dreptatea adevărată şi judecata a o indirepta. Pentru ca să dea la cei ne rei măiestrie şi la copilul tânăr simţire şi cugetare. Pentru că, auzind acestea înţeleptql, mai înţelept va fi. Şi cel socotitor ocârmuirei va câştiga şi va pricepe pilda şi întunecosul cuvânt şi graiurile înţelepţilor şi ghicitorilor”.

În Biblia lui Samuil Clain de la 1795, vedem că el întrebuinţează cuvântul „pildă”, după cum se vede din fragmentul de mai jos:

„Şi cu adevărat de vom ceti această carte culoare

aminte, precum se cuvine, mai nimica întru toată filosofia şi învăţătura obiceiurilor vom afla, care întru această carte să nu să afle, ori de vom socoti viaţa cea de osebi a fieştecui, nevoinţa spre faptele ceale bune, fuga de păcate; ori isprăvnicia, şi ocârmuirea casii; ori ocârmuirea, şi îndreptarea cea politicească.

Iară aceste porunci ale înţelepciunii ceii de mântuire, cu graiu lesne de înţeles, cu minunată osăbire, şi cu frumoase asemănări, aşa le pune înainte, cătă nimica altă să nu poată aducecarea mai multă, şi mai bine să încredinţeze, sau să îndeamne şi să mişte pre omu'. Şi acia iaste de că tu toate mai mare, că aceasta înţelepciunii ceii adevărate temeiuri neclătite pune, slujba cea curată a lui Dumnezeu, frica lui şi smerenia".

Afară de „Cartea proverbelor", mai există în Biblie şi altă carte atribuită lui Solomon şi care se cheamă „Eclesiastis". Este de asemenea o colecţie de pilde, de proverbe şi de cuvinte înţelepte, dar în afară de acestea se mai află şi o a treia carte, dintre acele zise apocrife. Această carte, a lui Iisus Sirah, se aseamănă mult cu acele cărţi pomenite mai sus, mai ales că Eclesiastis, în traducerea latină a sfântului Ieronim, se cheamă şi aceea a lui Sirah – „Eclesiasticus".

O schimbare foarte uşoară, numai ca să arate că nu este aceiaşi carte. Toate aceste cărţi ale Bibliei erau punctele de plecare pentru literatura gnomică la popoarele creştine.

Avem, se înţelege, aci a face mai mult cu literatura scrisă care se leagă de un autor, care reprezintă idealul lui asupra vieţii, concepţia lui asupra purtării omeneşti. Aceste pilde au devenit apoi un izvor nesecat, căci multe din aceste cuvinte înţelepte au devenit proverbe, trecând din literatura scrisă în cea nescrisă.

Nu se poate tăgădui că orice proverb sau poveste, în

fapt orice lucrare omenească, să fi avut un început individual. Cineva într-o vreme oarecare şi în împrejurări mai prielnice a rostit un cuvânt înţelept, în batjocură sau în apreciere, şi care apoi a fost prins din zbor, cum spuneau Grecii „Epea pteroenţă”, adică cuvinte înaripate, care zboară din loc în loc şi de la om la om şi apoi dintr-o ţară într-alta, unde devin cu vremea băştinaşe. Dar atunci, numele autorului s-a pierdut şi acest cuvânt înţelept a devenit proverb, căci a devenit anonim. Aşa s-a schimbat de pildă o poemă epică, lucrul unui poet cu nume, într-o baladă anonimă, cântată de truba

Casa în care a locuit Anton Pann, strada Anton Pann, Bucureşti.

duri şi de lăutari, la curţile împărăteşti sau la mesele boiereşti.

Tot aşa, cum am arătat în altă parte, de multe ori o poveste romantică dă naştere la un basm, sau la o poveste populară. Aşa s-a întâmplat şi cu proverbele. Pentru multe dintr-însele se poate chiar dovedi originea literară, căci adeseori, un proverb nu este decât rezumatul, pe scurt al unei poveşti saq fabule. Aceasta se poate foarte uşor vedea la proverbele ce se leagă de fabulele lui Esop şi care, deoarece sunt legate unele de altele, se cheamă pildele lui Esop. Este o legătură, ca să zicem aşa, între poveştile sau parabolele îmbrăcate în haine de fiare sau păsări şi morala care se trage din acea fabulă. Este pusă la sfârşit în forma

cea mai veche grecească. Această învăţătură sau această morală urmează imediat după fabulă; mai târziu în colecţia lui Phedru, proverbul este înainte şi apoi vine povestea sau fabula. Acesta a rămas tipul pentru alte cărţi şi colecţii de felul acestora, care circulau din vechime şi până în zilele noastre, aşa cum a făcut şi Pann care a pus povestea după proverb cu scop de a-l lămuri şi justifica.

Ar fi de prisos să adăugăm aci q bibliografie, căci ar trebui să îmbrăţişeze o mare parte din literatura didactică, poetică şi teologică a evului mediu. Dar mersul dezvoltării proverbelor îl putem urmări aci pe scurt, până când vom ajunge mai târziu la cercetarea izvoarelor de care s-a folosit Pann în alcătuirea cărţii sale.

Pildele lui Solomon au fost, cum am mai spus, un izvor mai ales pentru lumea creştinească. Apoi părinţii bisericii se foloseau adesea, nu numai de aceste pilde pentru cazaniile sau tâlcurile lor, dar ei se foloseau de asemenea de un alt izvor, adică de proverbele care circulau de la vechii înţelepţi greci, aşa numitele *Apophtegmata*, sau cum am zice noi maxime. Ei, la rândul lor, rosteau de asemenea cuvinte înţelepte, şi urmaşii au cules din aceste scrieri, tot ce li se părea mai potrivit pentru învăţătura poporului.

Aci stă deosebirea între proverbe şi maxime. Proverbul este anonim, maxima sau învăţătura se leagă totdeauna de un nume. În acele culegeri, totdeauna găsim: „Pitagora zice” sau „Platon zice”, Aristotel, Solomon sau Sfântul Atanasie şi alţi sfinţi şi filosofi şi aşa s-a alcătuit o grămadă de astfel de colecţii. Nu toate s-au păstrat, dar destule au rămas, ca să ne dea nouă o oglindă adevărată asupra originii şi dezvoltării proverbelor, căci iată ce s-a întâmplat. În cursul vremurilor, numele toate au fost înlăturate, culegătorii cei noi n-aveau interes să ştie cine este autorul, ci pe ei îi atrăgea numai înţelepciunea

cuvântului, care ştiau că va face plăcere cititorilor pentru care întocmeau colecţia.

Ceea ce s-a întâmplat în Occident, nu a avut nicio înrâurire directă asupra Orientului Europei, dimpotrivă, multe din acele zicale şi proverbe, atât de pe vremea învăţaţilor Greci, cât şi mai târziu, s-au strecurat în culegerile latine şi în celelalte culegeri din Occident şi astfel se poate uşor înţelegeasemănarea care să găseşte câteodată între un proverb din Occident şi altul din Orient.

Trebuie însă însemnat că o mare schimbare a avut loc când literatura veche grecească a devenit literatură bizantină. Bizanţul, cum se ştie, a fost un pod de trecere către cultura adevărată orientală, asiatică. Prin el a intrat în Europa şi Orientul, care, după cum se ştie, este cel mai bogat în proverbe. Atât în vechea literatură siriacă, cât şi în cea arabă şi persană, precum şi în cea turcească, se găsesc proverbe cu miile şi de curând un culegător din Bethleem a cules 5.000 de proverbe din gura Arabilor din Palestina.

Nu este o carte orientală, oricare ar fi caracterul ei, care să nu fie plină de proverbe. Din astfel de colecţii, a tradus Petrus. Alphonsi, pe la 1100, faimoasa colecţie cunoscută supt numele de Disciplina Clericalis”, o colecţie de proverbe şi de poveşti, care a avut o influenţă covârşitoare asupra literaturii franceze populare şi a celorlalte popoare unde a ajuns această „Disciplina”, o carte populară. El a tradus din limba arabă şi din alte izvoare orientale în limba latină şi astfel, a făcut cunoscută o comoară întreagă de proverbe şi poveşti, Europei medievale. Ba chiar şi în colecţia lui Anton Pann se găsesc paralele la acea colecţie. Cum au ajuns aci, asta este altă chestie – nu de la Apus, ci direct de la Răsărit.

Literatura bizantină a fost mama literaturii slavone şi maştiha literaturii române.

Cum a arătat domnul Iorga, toate popoarele care au stat supt această influenţă, formează grupul intelectual al Sud-Estului european. Psihologia acestor popoare se aseamănă între dânsele atât de mult, încât o adevărată înţelegere a produselor intelectuale a acestor popoare nu se poate căpăta, fără *o* cercetare paralelă. Toate prezintă un caracter, care se aseamănă unul cu altul foarte de aproape şi toate formează un fel de bloc distinct, care se deosebeşte cu totul de celălalt bloc reprezentat prin Biserică latină.

Krumbacher a atras atenţiunea asupra acestor diferenţe în cartea sa *Geschichte der Byzantinischen Literatur von Justiniafi bis zum Ende des Ostrómischen Reiches – München 1891*, în care a arătat că oricât de mult s-ar părea că se aseamănă proverbele din acest grup cu acele occidentale, totuşi se deosebesc de ele prin unghiul sub care prinde un grec, sau un bulgar, sau un român o înfăţişare a unui obiect, cu totul altfel decât un neamţ, sau un francez; dar tocmai în aceasta, constă valoarea specială a proverbelor române, că nu au fost bătute pe calapodul proverbelor occidentale, ci sunt oglinda adevărată a psihologiei poporului român şi a mentalităţii sale, căci chiar dacă aparţin aceluiaşi bloc sud-estic, pe lângă fizionomia generală, au trăsături speciale.

Această schimbare a fost foarte bine descrisă de Krumbacher, în cartea sus citată, care tot aci a dat o bibliografie, mai întâiu a literaturii bizantine paremiologice, adică a proverbelor şi apoi a discutat pe scurt şi pe cele neogreceşti.

O schimbare adâncă s-a făcut în cursul veacurilor, între colecţiile cele vechi bizantine şi cele puţine neogreceşti, care s-au făcut mai apoi. Pe noi ne interesează din aceste (lin urmă numai una, numită „Melissa” adică Albina. Atât de bine cunoscută ajunge această colecţie

care cuprinde şi foarte puţine neogreceşti, dar multe vechi bizantine, încât numele adevărat al autorului a fost uitat şi a fost numită Melissa.

Apoi în ceea ce priveşte cele neogreceşti, trebuie pomenită aci, colecţia făcută de faimosul Planudes în secolul 13 – 14. Lui îi datorăm acea bine cunoscută „Viaţa şi pildele lui Esop”. El a adunat vreo 250 de pilde, dar nu putem să intrăm aci într-un studiu comparativ care este din cadrul lucrării de faţă. O astfel de lucrare trebuie făcută pe o bază mult mai întinsă, căci ar fi nevoie să se studieze toate colecţiile de proverbe, care au apărut până acum, mai întâiu acele care se află în Orient şi pe de altă parte cele din Occident, până la un punct.

Deocamdată, ne ocupăm numai de colecţia lui Anton Pann, care, cu toate că este bogată, este departe de a fi completă. Trecem dar la autorul acestei colecţii.

Viaţa lui Anton Pann.

Înainte de a intra în cercetarea vieţii lui Anton Pann, este necesar să aruncăm o privire cât se poate de scurtă, asupra unor laturi din istoria proverbelor, asupra cărora trebuie să stăruim cu oarecare insistenţă, căci până acuma au fost trecute cu vederea.

De viaţa lui s-a ocupat mai întâiu Gh. Dem. Teodorescu. El a fost primul care a încercat să lege firele cele puţine din trecutul lui Anton Pann şi să le pombine într-o descriere mai completă. Teodorescu nu s-a mulţumit numai să apuce ştiri de ici de colo, aşa curule-a putut prinde, ci le-a adunat la un loc spre a face o icoană! completă a vieţii acestui om. Nu s-a mulţumit numai cu acele puţine ştiri, dar a dat pe lângă aceasta şi o descriere a vieţii politice şi religioase de pe vremea lui.

Gh. Dem. Teodorescu discută pe larg şcolile care erau pe atunci, încercările de a regula muzica bisericească, partea ce a luat Anton Pann la acele încercări

şi schimbări, apoi câteva schiţe din viaţa familiară foarte destrăbălată, activitatea lui literară, adică o bibliografie scurtă a cărţilor tipărite de dânsul, el fiind crezut că este autorul multor sau a tuturor şi apoi moartea lui. Da toate ne vom ocupa mai pe larg, mai târziu.

Al doilea care a încercat o biografie a lui Anton Pann este V. Gr. P. Această biografie este pusă în fruntea ediţiunii proverbelor tipărită de Cucu în anul 1880. Aci i s-a dat şi portretul. În anul următor, tipograful a scos o altă ediţie, care nu se deosebeşte de cea dintâi; numai anul pe titlu a fost schimbat. Această ediţie a fost făcută după ediţia întâia, aşa cum am arătat eu deja la 1883, în *Literatura Populară*, nu cum scrie Adamescu că a fost descoperită de Zâne.

Biografia aceasta se deosebeşte de cea a lui Gh. Dem. Teodorescu, că este foarte pe scurt, numai de câteva pagini, adăugându-se că a fost dus rob de ruşi şi astfel a ajuns în Basarabia, şi nu de bunăvoie.

De asemenea un detaliu foarte preţios: că ucenicul lui, anume Dumitrescu, s-a însurat cu una din văduvele lui Anton Pann, şi că a luat tipografia împreună cu dânsa şi s-a mutat la Râmnic. Acolo într-adevăr, a şi retipărit unele din cărţile lui Anton Pann, aşa „Povestea arabică” şi „Spitalul amorului”.

Acest V. Gr. P. este fără îndoială Vasile Grigorie Popp autorul „Conspectului Literar”. Această carte a fost mult lăudată de autorii care s-au folosit mai pe urmă de dânsa, dar se vede că niciunul n-a băgat de seamă că acest Popp n-a făcut altceva decât, în foarte multe cazuri, să copieze cuvânt cu cuvânt biografiile autorilor care se află în „Lepturariul Român” a lui Arune Pumnul. Arune Pumnul era pe atunci un dascăl la şcoala românească din Cernăuţi. Era unul dintre latinizatorii cei mai înfocaţi. El se ţinea întocmai după şcoala transilvăneană şi poate că o întrecea

în dorul l-ul de a arăta că limba românească nu este decât o limbă latină foarte puţin schimbată. Era acel curent în contra căruia s-au aliat Eminescu şi Slavici, când erau la Viena şi care atuncea a dus la ruptura dintre dânşii şi ceilalţi studenţi din societatea românească de acolo, şi care a ajuns chiar până la prigonirea lor.

Guvernul austriac ordonase ca în toate şcolile de preţulindenea să se pregătească cărţi de cetire în limba poporului băştinaş, aşezate după diferitele clase gimnaziale pentru băieţii români. Atunci A. Pumnul a fost însărcinat cu pregătirea acestor cărţi de cetire, ceea ce a şi făcut cu multă iscusinţă şi cu mare zel, dar nu s-a ferit să pocească limba, adică să o latinizeze, mai bine zis, să o schimonosească.

De aceia se poate uşor explica şi titlul acestor cărţi. Pumnul ştia că din Lacfem s-a făcut *Lapte* şi din Nocie, Noapte, prin urmare din Leciurarium, trebuia să se facă Lepiurarium, şi fiind consecvent, a şi făcut aşa. În acest Lepturariu se dau bucăţi alese din scrierile autorilor români. Pumnul însă nu s-a mulţumit numai cu atâta, ci el cel dintâi a încercat cu multă râvnă să găsească şi biografiile autorilor şi numai cu multă greutate a reuşit să le adune din toate părţile şi să le tipărească în fruntea textelor. Este meritul lui cel mare că a fost cel dintâi care a încercat să facă o biografie a autorilor români.

Legăturile între Bucureşti şi Cernăuţi nu prea erau strânse. Cine ştia în Ţara Românească despre Lepturariul lui Pumnul? Mărturisesc că şi pentru noi, această carte a fost necunoscută multă vreme, până când din întâmplare am găsit-o odată la Cernăuţi, acum vreo cincizeci de ani. Era deci foarte uşor puntru un autor din Ţara Românească să-şi însuşească fără frică şi fără mustrare de cuget munca intelectuală a altuia şi s-o treacă pe numele lui propriu. Aşa a făcut şi Popp şi mare a fost mirarea noastră, când

răsfoind această carte am văzut cât de mult a luat Popp din Lepturariul lui Pumnul, fără a-l pomeni.

N-am găsit însă pe Pann, căci pe vremea aceia, la mijlocul secolului trecut, Pann nu trecea ca un scriitor, ci ca unul din „popor", care nu se ridicase la nivelul cel înalt al scriitorilor celor aleşi. Totuşi se vede că Popp a mai găsit ceva firicele, şi astfel biografia scurtă scrisă de dânsul are câteva puncte care merită să fie luate în seamă, dar cât priveşte bibliografia, adică lista cărţilor, aşa-zise ale lui Anton Pann, este aproape fără nicio valoare.

Mai bine chibzuită şi mai veridică este biografia lui Adamescu în introducerea lui la proverbele lui A. Pann.

El a fost primul care nu s-a mulţumit numai cu cele spuse de alţii, ci a făcut cercetări independente asupra vieţii şi activităţii lui Anton Pann, îmbogăţind cu mult ştirile asupra vieţii lui. Este o lucrare temeinică şi plină de valoare. Pe de altă parte însă, a pus prea multă încredere în datele aproape legendare ce se cunoşteau până atuncea.

Zâne, în introducerea la Proverbe, face un rezumat foarte scurt al vieţii lui A. Pann. Nu pot să trec supt tăcere cartea foarte hazlie şi romantică a lui Sergiu Dan şi Romulus Dianu, care, cu multă dibăcia şi cu multă putere de închipuire, au înjghebat o viaţă romantică, mai ales asupra trecutului aproape necunoscut şi s-au mulţumit să ne dea o poveste foarte frumoasă, dar nu m-ai o poveste.

Care este însă viaţa adevărată a lui Anton Pann?

Asupra unui punct trebuie însă să ne oprim. Niciunul din aceşti autori n-a atins niciuna din problemele covârşitoare din viaţa lui Anton Tann. Adică ce s-a întâmplat, ca de o dată Pann să se schimbe într-un autor prolific şi să scoată cărţi una după alta şi să-şi schimbe cu totul viaţa ce o dusese până atuncea? A doua este întrebarea şi mai însemnată: oare este Pann autorul tuturor cărţilor tipărite de dânsul? Sau s-a folosit el de

izvoare mai vechi, pe care numai le-a schimbat puţin şi le-a dat apoi în vileag.

Care erau cunoştinţele lui Pann? Şi cum s-a folosit el, dacă este aşa, de acele izvoare, necunoscute sau nebăgate în seamă până atuncea?

În cercetarea proverbelor, trebuie să ţinem minte un fapt pe care îl au în comun cu toată literatura populară. Nimica nu este statornic şi nimica nu se ţine numai pe locul – unde se găseşte, ci toate se schimbă şi toate sunt într-o mişcare veşnică. Niciun popor nu trăieşte izolat, ci este în legătură cu popoarele învecinate. Nicio barieră nu se poate pune nici gândului, nici vorbii. Când doi oameni se întâlnesc, stau de vorbă. Unul învaţă de la celălalt, unul dă şi celălalt ia, şi aşa cum ste viaţa individuală, aşa şi viaţa naţiunilor. Popoarele stau şi ele de vorbă unele cu altele, acelea care sunt învecinate se înţeleg uşor între ele, şi apoi dintr-o parte şi dintr-altă, vorba se rătăceşte, cuvintele înţelepte prind zbor şi aşa colindă din popor în popor şi din ţară în ţară şi precum este cu proverbul, aşa este cu toată literatura populară, care trăieşte în gura poporului independentă de orice literatură, şi astfel şi basmul, şi pilda, şi cântecul şi chiar muzica, arta, toate sunt într-o mişcare veşnică.

De aceia într-o cercetare ca cea a proverbelor, precum şi a întregii literaturi populare, o înţelegere a caracterului adevărat nu se poate căpăta decât printr-un studiu comparativ de acest fel. Dar până când să ajungem la a compara, trebuie să ţinem seama de faptul că fiecare popor a stat supt o înrâurire oarecare, mai adâncă sau mai de suprafaţă şi când această înrâurire sau împrejurare s-a schimbat, atunci şi proverbele au luat o altă formă sau au dispărut.

Între aceste popoare din Sud-Estul european, care formează un bloc cultural, cum.am pomenit mai sus,

trebuie să numărăm şi pe Turci, care au jucat un rol covârşitor printre aceste popoare peste 500 de ani. De obicei, se crede că era o prăpastie adâncă între Turci şi popoarele pe care le stăpâneau. Această vedere este cu totul greşită. Lăsând la o parte influenţa politică, care se mărginea la o mână de oameni, paşale, bey, care niciodată nu aveau vreo legătură cu poporul de rând, restul populaţiunii trăia adeseori în legături prieteneşti cu Turcii. Adevărat că în câteva balade venite de dincolo, aşa-zisele balade eroice sau epice şi haiduceşti, se descrie câteodată lupta între un erou şi Turci, dar îndeobşte nu se simte nicăirea în literatura populară, vreo ură sau vrăjmăşie împotriva lor.

Tocmai din contra! Numeroase cuvinte care au intrat nu numai în limbă românească, ci şi în cele balcanice ba chiar şi în limba ungurească, dovedesc că Turcii erau un element cultural şi că poporul a primit de la dânşii multe cuvinte, care arată o civilizaţiune înaltă şi o viaţă mai înlesnită, căci cuvintele noi care intră într-o limbă sunt purtătoarele unor idei noi cu care se îmbogăţeşte limba, şi dacă de pildă luăm o floare, zambila, sau unele din legume, pătlăgelele, sau bamele, ştim că acestea au fost aduse din Orient de Turci şi unele au îmbogăţit grădina şi altele cuhnia.

Împrejurările erau prielnice pentru ca această influenţă turcească să se răspândească pretutindenea. Turcii au o bogăţie, o comoară întreagă, aproape nemărginită de proverbe şi poveşti, de pilde şi de snoave.

Ei au adunat la un loc înţelepciunea arabă cu mii de proverbe şi pe cea persană, tot atât de bogată, cu a lor proprie de origine turanică, adică la un loc înţelepciunea semită cât şi cea ariană şi mongolă, cele trei neamuri mari ale lumii orientale.

Multe din aceste proverbe, cum am spus, au intrat la

aceste popoare, care au stat supt stăpânirea turcească şi au avut prilej să stea de vorbă cu ei şi să înveţe. Cum că legăturile între poporul de rând şi Turci, nu erau vrăjmaşe, dovada cea mai bună ne-o dau proverbele. Rare ori se găseşte un proverb de batjocură sau de ură în contra Turcilor. Câteodată îl ia în zeflemea, cum ia şi alte popoare, dar fără cea mai micăurmă de mânie. Mai mare este ura în contra Grecilor. Poporul în de obşte şi mai ales ţăranului, îi păsa mai mult de zapciu şi blestema numai pe aceia care veneau să ia şapte piei de pe o oaie, când se zbătea în ghiarele slugilor stăpânirii fanariote. Dar cu Turcul nu avea nimica şi de aceia se şi înţelege de ce la Pann, şi dânsul unul din popor, se găsesc atâtea cuvinte, proverbe, poveşti, de origine turcească.

Dinadins am atras atenţia asupra acestei laturi a literaturii paremiologice române, căci trebuie să o luăm în seamă când vom discuta activitatea lui literară şi izvoarele de care s-a folosit.

Însă împrejurările, de atunci şi până azi s-au schimbat, a trecut aproape un veac întreg de când cea din urmă ediţie a *Povestit vorbii* a fost scoasă de supt tipar, toate s-au schimbat de atuncea aşa de adânc, încât de atuncea până acuma Ţara Românească a trecut prin două şcoli de cultură şi mai bine. Concepţia politică, viaţa socială şi economică, limba chiar, scrisul, toate au fost răsturnate. Era necesar în ediţiunea de faţă, să tălmăcesc multe din cuvintele întrebuinţate de Anton Pann care au ieşit din graiul poporului, sau s-au mai susţinut în câte un colţ îndepărtat al ţării, neatinse încă de curentul cel nou, şi nu se poate ca aceste multe schimbări să nu fi atins şi proverbele, mai ales toate acele care s-au născut în alte împrejurări şi au pierit cu dânsele, Să luăm, de pildă proverbele următoare: Tot Turcul plăteşte. Cum e Turcul şi pistolul. Interesul poartă fesul ş.a. Cine din generaţia nouă

îşi mai poate da seama de adevărata însemnătate a acestor proverbe. Noi ne-am îndepărtat de dânsele cu desăvârşire şi ca să le poată înţelege cineva, în toată întinderea, ar trebui să fie tâlcuite mai pe larg. Au început să se piardă din graiul poporului şi nu o să mai treacă o singură generaţie, până când se vor pierde – cu totul, sau vor rămâne ca nişte elemente învechite, trecute la muzeul limbistic, cum se întâmplă cu hainele care sunt astăzi la modă şi mâine au ajuns vechituri până când se leapădă.

Pe de altă parte, graniţa ţării s-a lărgit, aşa-zisa cultură a Apusului a dat năvală, a intrat în ţară ca un val-vârtej şi a contribuit şi dânsa la răsturnarea vieţii de acum învechite. Numai este chestiune numai de o schimbare, ci de o răsturnare desăvârşită. A adus o sumedenie de cuvinte-noi, unele s-au înrădăcinat, altele mai plutesc pe deasupra, a adus şi idei noi care se bat cap în cap, a adus şi ştiinţă nouă.

Înainte vreme, ne trebuia cu lunile ca să ajungă o carte din Viena sau Lipsea, unde se tipărea; se aduceau alene, mai ales prin poşta de la Braşov şi ajungeau numai în mâna „unora din cei de mai sus şi nu pătrundeau în popor. Poporul nu avea ce să citească. Acum însă tot ce se izvodeşte în Apus, numai cât ai bate din palme sau ai clipi dinochi, a şi ajuns în ţară şi este răspândit în toate unghiurile ţării. Schimbarea cea mai adâncă se poate vedea în limba orăşenilor.

Deocamdată, se deosebeşte adânc de aceia pe care ţăranii au păstrat-o neschimbată. Dar cu încetul se va înfikra în toate păturile societăţii şi nimic nu poate pune stavilă ca să înainteze, ca şi acum, aşa şi de acum înainte, vorba şi gândul îşi găsesc drumul să se aşeze în mintea şi inima poporului. Adevărat se schimbă, se asimilează, se împământeneşte şi cu vremea devin obşteşti. Astfel fără îndoială au venit şi o mulţime de proverbe; şi acela care

studiază, de pildă, colecţiile lui Zâne şi le compară cu aceea a lui Anton Pann, poate să vază începutul acestei schimbări, care de atuncea s-a mai lăţit. Şi aci unul din meritele lui Anton Pann este că stabileşte linia de trecere de la trecut la prezent. Nu că s-a pierdut, că de pierdut s-a pierdut foarte puţin, dar s-a schimbat şi noima şi s-a înmulţit şi numărul.

Din toate biografiile pomenite mai sus, numai un singur lucru se desprinde ca sigur, adică, ziua şi anul morţii lui Anton Pann. În ceea ce priveşte naşterea, creşterea, întâmplările priiv care a trecut, cum şi în ce fel a ajuns în Rusia, data când a plecat de acolo, cum a ajuns în Bucureşti şi ce a făcut până la 1828, toate acestea sunt mai mult sau mai puţin legendare şi se aseamănă foarte mult cu „Viaţa şi pildele lui Esop”, dar într-o formă mai modernă.

Tot ceea ce se ştie despre dânsul, este ceea ce ne spune chiar dânsul, ceea ce se poate spicui din scrierile lui, din nota care se află în diată şi aiurea. Dar toate acestea se pot tâlcui într-un fel sau altul. Se vede că Anton Pann singur nu ştia ce vârstă avea. Într-o diată din anul 1849 are o vârstă, şi într-alta, făcută cinci ani mai în urmă se vede că a îmbătrânit numai cu trei ani. Gh. Dem. Teodorescu, care a observat aceste date, a crezut că poate să desluşească deosebirea spunând că el, deoarece a luat a doua nevastă legitimă, n-ar fi vrut să afle că era un om înaintat în vârstă; asta s-ar înţelege dacă s-ar fi arătat mai tânăr înainte de a se fi însurat, dar ca să caute să se facă mai tânăr cu puţină vreme înaintea morţii, sau după ce a trăit cu a doua nevastă atâţia ani, mi se pare cam târziu. După ce trecuseră un număr de ani, în care a trăit cu nevasta, ce bunătate să se arate atunci mai tânăr? Adevărul pare a fi că nici el n-a ştiut câţi ani a avut şi nu este mirare, dacă ne aducem aminte că el s-a născut într-

un orăşel din Bulgaria, pe la sfârşitul secolului al XVIII şi că a trecut prin multe şi la sfârşitul vieţii era greu să nu se încurce în socoteala anilor. Chiar acum, câţi din poporul de jos ar putea spune câţi ani au, cu toate că au fost trecuţi în registrul stării civile? Oamenii necărturari îşi aduc aminte numai de un eveniment care s-a întipărit în mintea lor. Aşa întrebaţi-i câţi ani au, vă vor răspunde cum într-adevăr răspund, şi până acum: când au intrat Turcii în ţară, când au venit Tătarii, când a fost un cutremur, sau când a fost un foc mare, dar cât priveşte o xiată precisă, exactă, în zadar aşteptăm un răspuns.

Ni s-a întâmplat nouă, că într-o zi, fiind la spitalul Colţea, un ţăran a fost întrebat de doctor câţi ani are. El a răspuns că-şi aduce aminte când au intrat Nemţii cu coadă în ţară. Toţi au râs crezând că le spune una din poveştile populare. Ei n-au ştiut că în vremile de pe atunci, în loc de a tunde părul soldaţilor, ei îl lăsau să crească lung, şi apoi îl împleteau şi făceau cozi şi le legau cu o fundă. Ţăranul acela îşi adusese deci aminte de intrarea Austriecilor în Oltenia. Astfel de exemple s-ar putea înşira cu nenumăratele.

Apoi Anton Pann nu ştia că are să vie o vreme în care lumea se va interesa de trecutul lui, n-a crescut el într-o familie unde se ţinea socoteala de zilele, când s-a născut sau însurat cutare; era un om din pătura de jos, un fel de aventurier şi desigur nici nu se gândea că cineva o să caute să zgândărească trecutul şi să afle toate amănuntele vieţii sale. Şi astfel a trăit el fără să se gândească la vârsta lui că tot n-avea niciun rost să ştie câţi ani are şi cum a trăit el până a ajuns la Bucureşti şi mai târziu. Astfel trecutul lui este acoperit de o pâclă mai deasă şi numai pe ici pe colo se poate dibui ca să găsim puţine date de oarecare valoare.

Chiar dacă viaţa lui era legendară, tot nu este

legendă fără un sâmbure de adevăr, oricât de mic ar fi.

Pe acesta vom căuta să-l adunăm din cele ce se ştiu despre dânsul. Se zice deci că s-a născut la Slivin, un orăşel sau mai bine zis un sat în Bulgaria. Că tatăl său a fost căldăxar, că muma lui Tomaida era grecoaică şi că el a mai avut încă 2 fraţi. Când şi cum a murit tatăl său nu se ştie, poate pe vremea războiului ruso-turc, sau cu puţini ani mai înainte.

După retragerea Ruşilor, unii zic că a fost rob cu muma lui şi cu cei 2 fraţi şi duşi în Rusia, adică în Basarabia şi alţii că a fost dus prizonier, care tot acelaşi lucru este. Dar de ce să ia Ruşii robi sau prizonieri creştini din Bulgaria? Am înţelege dacă ar fi luat Turci. Şi cum să încarce patru suflete aşa tam-nisam şi să-i ducă acolo în Basarabia? Am înţelege, dacă ar fi luat pe unul, dar o familie întreagă? Adevărul se părea. fi că cei patru s-au luat de bunăvoie cu Ruşii şi au plecat din satul lor, poate fiindu-le frică de ceea ce vor păţi de la ceilalţi locuitori, după ce s-au retras Ruşii. Se mai spune că el a învăţat bucoavnele, de la un popă din sat şi ar fi cântat acolo în bisericuţa satului. Nu se poate tăgădui faptul că a avut o voce foarte frumoasă de c-antăreţ şi poate că a ajutat acolo la cântare. Dar cum îşi poate cineva închipui, într-un sat ca acela, o biserică şi un dascăl care să înveţe pe băiatul unui căldărar sărac ca să cânte?

Despre vârstă vom vorbi îndată. Dar ce fel de locuitori erau acolo în mijlocul cărora trăia şi de ce neam a fost tatăl lui Anton Pann? Nicăerea nu se află vreo informaţie exactă asupra lui. Un lucru este sigur. În satul acela nu trăiau mulţi creştini şi cei Ce trăiau erau într-un număr mic, numai Bulgari şi nu Cuţovlahi şi că majoritatea locuitorilor trebuia să fi fost Turci. În toate scrierile lui Anton Pann nu se găseşte nicio urmă de dialect cuţovlah; limba lui era curat muntenească, adică limba mahalalii din

Bucureşti cu toate nuanţele, inflexiunile şi formele ei. Nici măcar un cuvânt macedonean nu se găseşte. Şi este imposibil să nu se fi strecurat câte un cuvânt din tinereţea lui în numeroasele cărţi pe care le-a tipărit pe urmă. Pe de altă parte, afară de limba românească în care devenise meşter, singura limbă pe care o cunoştea foarte bine, era cea turcească.

Pretutindenea se vede înrâurirea adâncă nu numai a limbii, ci şi a vieţii turceşti, a literaturii populare şi a obiceiurilor; Nastratin Hogea singur ar fi o dovadă puternică. O sumă de poveşti sunt curat turceşti. Cu un sultan începe povestea întâia şi cu altul se isprăveşte „Povestea vorbii". Cu un sultan începe „Fabule şi istorioare"; şi multe poveşti din Povestea vorbii stau în strânsă legătură cu literatura turcească.

Aşa fiind, se naşte întrebarea, câţi ani a avut Pann când a plecat în Rusia. Nu se poate să fi fost numai un copil mic, de şapte până la zece ani. Mai întâiu, ar fi fost tare greu pentru un copil aşa de tânăr să ia drumul cel lung şi greu din Bulgaria până la Chişinău. Şi apoi cum a putut să înveţe el atât de bine limba şi literatura populară turcească, fiind într-o fragedă tinereţe. Se vede dar că ar fi fost un băiat cu cel puţin zece ani mai bătrân decât cum reese din diata lui. Aşa, uşor

Bustuf lui *Anton Pann în curtea ßisericei Lucaci.*

se poate înţelege cum a rămas cu cunoştinţele turceşti până la sfârşitul vieţii. S-ar putea zice: poate că a învăţat turceşte după ce a venit la Bucureşti; dar acei ce cunosc viaţa şi starea socială în Bucureşti, de pe la începutul secolului al XIX-lea, ştiu foarte bine că Turcii, care se aflau. acolo, se puteau număra pe degete; câţiva abagii, câţiva cafegii. şi puţini negustori, atâta tot. De dregătorii înalţi nu poate fi vorba şi Anton Pann ar fi fost cel din urmă care ar fi îndrăznit să se apropie de dânşii, sau să facă parte dintr-un zaiafet. Limba claselor înalte era numai cea grecească şi contrar celor ce s-au spus de către toţi, Pann nu arată nicăieri cunoştinţa limbii greceşti. Ce a făcut el în „Psaltichie” nu dovedeşte nimica. Când o fi vorba de activitatea lui literară, vom discuta şi acest punct.

Cărţile, pe pare le-a tipărit „din greceşte”, cum scrie pe titlu, n-au fost traduse de dânsul din greceşte şi chiar el ne mărturiseşte că le-ar fi pus pe versuri, din manuscrise unde a găsit acele poveşti „românite”, cum se exprimă el, adică traduse în româneşte din nainte.

XXXIII

Nici chiar printre „Cântecele de lume” nu găsim

decât ici colea câte unul din acele cântece populare care se aseamănă cu cântecele populare-neogreceşti. A trebuit să le dea o asemănare eu acestea, pentru că literatura lirică în acea vreme la modă şi care se cânta pe la mesele boiereşti şi chiar pe la alţi ciocoi de rang de jos şi greci de origine, era în felul celei neogreceşti; însă numai forma refrenului şi alte forme exterioare, au fost luate de Anton Pann său. alţi cântăreţi populari, dar altfel n-au nimica în comun cu cele greceşti şi cum am spus numai pe ici pe colea, câte unul a fost tradus, mai mult fiindcă melodia era plăcută şi bine primită de către popor.

3 Anton Pann.

Dacă într-adevăr populaţiunea de la Siivin a fost, cum credem, în majoritate turcească şi prin urmare vrăjmaşe puţinilor creştini care rămăseseră acolo, după războia, uşor se poate înţelege pentru ce Tomaida cu copiii ei s-a luat după armata rusească şi a căutat un azil în Rusia. Pann iarăşi nu ne spune cum s-a hrănit el şi fraţii lui şi cum a susţinut pe muma lui Tomaida până la moarte.

Se spune numai că cei doi fraţi au fost luaţi în armata rusească şi că au pierit într-o luptă, dacă într-adevăr plecaseră cu muma lor şi cu Anton.

După mulţi ani, când a tipărit „Basul teoretic” îşi aduce Pann aminte că a cântat psalmi cu atâţia ani mai înainte în biserica din Chişinău; se poate. Nu încape îndoială că el a avut ureche foarte fină muzicală, că a fost înzestrat cu darul muzichiei foarte înalt şi că a avut un glas foarte melodios, aşa că uşor a putut să intre în slujba bisericii şi să cânte în strană la liturghie.

Dar mult n-a stat nici acolo, ci după câtăva vreme, el singur cu muma lui pleacă din Chişinău, trece graniţa şi cu încetul se furişează prin Galaţi, în Ţara Românească, până când ajunge la Bucureşti.

Până atuncea, el încă nu avusese vreo învăţătură

adevărată, nu trecuse prin nicio şcoală; nu era decât un autodidact, cum a rămas până la moartea lui. Şi acesta chiar este meritul lui, căci altfel în loc ca scrierile sale să aibă un caracter natural, ar fi fost meşteşugite şi n-ar fi ajuns să fie cărţile populare de căpetenie care au rămas până acum.

Ioan Ghica în scrierile sale spune că în şcoala Sf. Sava înfiinţată de Gh. Lazăr, se aflau între alţii şi Petre Ispirescu, Filimon şi Anton Pann. Noi, care am fost prieten intim cu Petre Ispirescu între 1877 şi 1885 şi care ne întâlneam cu dânsul în ultimii ani aproape zilnic, deoarece tipărirea *Revistei pentru Istorie şi Arheologie* a lui Tocilescu a fost lăsată în mare parte pe seama mea şi Ispirescu fiind tipograful, am stat deseori de vorbă cu dânsul despre lucrurile din trecut. Între altele mi-a pomenit de Filimon, gângavul, şi de mulţi alţii, însă niciodată despre Anton Pann. Chiar când l-am înduplecat să ne dea colecţia lui de proverbe, ca să le publicăm în sus numita revistă, el cunoscuse foarte bine colecţiile de cărţi ale lui Pann, şi vorbeam mai ales în legătură cu proverbele; niciodată n-a pomenit de dânsul ca de unul pe care-l cunoştea personal, ceea ce desigur că ar fi făcut, dacă ar fi fost în aceiaşi şcoală cu dânsul.

Să nu uităm că Anton Pann a murit la 1854, pe când acestea se petreceau pe la 1885. Cel puţin treizeci de ani trecuseră de atunci şi Ispirescu era un om d-abia de 47 de ani şi nu se poate ca el. să fi fost la şcoală înainte de a se fi născut. Astfel se poate vedea că memoria lui Ghica trebuie să fi fost puţin cam întunecată. Dar nici Pann însuşi nu pomeneşte niciodată de acea şcoală.

După socoteala noastră nici n-ar fi putut să fi intrat în acea şcoală, fiindcă ar fi fost pe atunci un bărbat de mai bine de 25 de ani.

Cu cine s-a întâlnit şi cine i-a luat supt protecţia lui?

Talentul său muzical a fost îndată recunoscut de către toţi acei meşteri cântăreţi care trăiau atuncea în Ţara Românească. Gh. Dera. Teodorescu ne dă un număr foarte însemnat de oameni aleşi care s-au ocupat cu muzica bisericească şi au căutat un fel de armonizare între sistemul oriental şi cel occidental şi mulţi dascăli au încercat pe vremea aceia să introducă acele sisteme, care se schimbau unele după altele foarte des în liturghie. Pe atuncea se cânta îndeosebi în greceşte, dar cu încetul cântecele bisericeşti au fost înlocuite prin texte româneşti.

Se zice că Anton Pann le-ar fi „pus pe românie" pentru întâia dată, însă lucrul acesta nu este adevărata Toate cărţile bisericeşti existau de mai bine de un veac în limba românească. Cărţile cele noi, ce se pregăteau atuncea, nu aveau nevoie de o nouă. traducere, ci numai de substituirea cuvintelor româneşti în locul, celor greceşti supt nota respectivă. Greutatea, care însă s-a simţit de la început, era că nu se potrivea bine silaba şi vocala românească şi adeseori notele nu se potriveau aşa de bine cu rânduiala cuvintelor şi a silabelor, cum era în cele greceşti.

4 ntre dascălii de frunte, era Petre Efesiul.

— Se vede că el a fost cel dintâi care l-a luat pe Anton Pann de l-a învăţat meşteşugul Psaltichiei. El nu era, cum spune Teodorescu, un director, ci numai un cirac care a învăţat meşteşugul şi a (trecut multă vreme – cel puţin douăzeci de ani – până când a ajuns să fie meşter tipograf în ale muzichiei.

Pe vremea aceea, a făcut cunoştinţă cu Zamfira şi se însură cu dânsa. Dar el ducea o viaţă cam liberă şi nevasta se lua după exemplul dat de dânsul. Era et căsătorie ciudată, frământată de patimi şi desfrâu. Ca unul care a pribegit prin lume, el se învăţase să trăiască cam fără cumpătare morală.

Atâta a durat această viaţă fără căsnicie adevărată şi dacă am crede pe unii biografi, multe ţipete se auzeau venind din casă, când bărbatul îşi mustra nevasta, când cu biciul, când cu palma şi ea de partea ei îi răsplătea cu vârf şi îndesat.

În ce priveşte această însurătoare, se naşte o nedumerire, mai ales asupra datei, pe care nu o putem uşor rezolva. Între cărţile cele dintâi, pe care le-a publicat, se află şi „Hristoitia”. Ediţiunea întâia se pare a fi de la 1834. Exemplarul nostru din nefericire nu este complet. Lipseşte mijlocul, câteva foi de la început şi vreo două de la sfârşit. În această Hristoitie a publicat o listă a prenumărătorilor, destul de interesantă. El cheamă un exemplar „trup” şi arată câţi au fost prenumărătorii şi câte „trupuri”, adică exemplare, a luat fiecare. Mai întâiu feţele bisericeşti, care au luat atâtea şi atâtea „trupuri”, apoi mai mulţi episcopir arhimandriţi şi alte feţe bisericeşti.

Apoi – o listă a boierilor. Aceasta este cu mult mai scurtă decât a capilor bisericii. Între cei care au prenumărat, sunt: Marele căminar Ştefan – Marele Păharnic Constandin Olăneseul, Pitarul Ioniţă Bâţcoveanul – Vistierul Toma Cernovodeanul – Polcovnicul Mihalachi.

Niciun fanariot, toţi români neaoşi. Aceasta arată punctul de vedere al celor pentru care limba şi literatura românească era limba şi literatura mojicimii. Dacă mai învăţau încă o limbă pe lângă cea grecească, era cea franţuzească, pe care o învăţau de cele mai multe ori cu emigranţii din Franţa care se pripăşeau pe aicea.

Apoi vine, o listă a prenumărătorilor din clasa negustorilor, meseriaşilor şi altor oameni de rând, fiind mult mai lungă decât celelalte două. Între prenumeranţi se află: cofetari, zugravi, profesori – Bojinca şi Gorjan, şi Ioan Eliade Rădulescu. Din nefericire lipseşte o foaie la mijloc.

În ediţiunea două din Craiova, lista prenumăranţilor

a dispărut şi textul a fost tipărit cu acea ortografie ciudată, care pe atuncea stăpânea lumea învăţată.

Între acei prenumăranţi se află şi unul Lazăr

Pann. Se ştie că din prima căsătorie a avut un băiat Lazăr Pann. Nu este uşor de crezut că a mai existat pe acea vreme încă şi un alt Lazăr Pann, căci acest nume Pann, era o prescurtare din Pantelimon, pe care el singur a născocit-o. Câţi ani putea să aibă Pann la 1834?

Dacă tot ceea ce s-a scris până acuma despre data când s-a însurat Pann cu Zamfira, ar fi adevărat, atunci băiatul lui, Lazăr, trebuie să fi avut cel mult 12 – 13 ani. Astfel, o altă dată devine îndoielnică, şi, pe *de* altă parte, întăreşte presupunerea noastră că atunci când Pann a venit la Bucureşti era într-o vârstă mai înaintată şi nu în vârsta unui tânăr, care trebuia să fie trimis la şcoală.

Cum viaţa casnică între Anton Pann şi nevasta lui era proastă şi unul şi altul căutau numai petrecerea în afară de casă, lesne se înţelege de ce cei de la Mitropolie nu s-au grăbit să dea curs cererii de despărţenie a lui Anton Pann. Pe vremea ceia biserica care lega, era singura autoritate care dezlega, şi numai la scaunul Mitropoliei putea el să cate despărţenia. Precum spune el singur, a trebuit de multe ori să urce dealul Mitropoliei. Autorităţile bisericeşti ştiau că nu era una numai aguridă şi alta miere şi de aceia nu se grăbea să dea despărţenia, dar în sfârşit Anton Pann a izbutit.

Dar viaţa pe care o dusese cu nevasta întâia şi cea de mai târziu o descrie el singur în „Povestea vorbii”, după cum se vede în fragmentul de mai jos:

POVESTEA VORBII.

Fragment din „Pacostele singurătăţii” pag. 138.

Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi.

Mă-nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n-am minţi;

Cunoscut şi ştiut este că am mai fost căsătorit.
Am ţinut două neveste şi niciuna n-a murit.
Una mă lăsă pe mine, pe una o lăsai eu.
De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.
Şapte ani trăii cu una şi mereu m-am judecat;
Gâra, mâra, totdeauna, dar în sfârşit am scăpat.
Cu a doua făcui casă şi al zecelea an.
Vrând să se mai facă mai grasă, mă un şi-mi fu duşman.
Sărace fuseră toate, săracă şi acum iau.
Cu doar, ce-o fi, şi cu poate peste mai bine să dau.
Dar însă deloc nu-mi pasă orişicum de-oi nemeri.
Unde o ieşi să iasă, sunt deprins a suferi.

În ceea ce priveşte băiatul său Lazăr, vom aduce vorba despre el mai târziu.

Este un lucru ciudat că nu se ştie cum a trăit şi cum s-a hrănit, cât a câştigat şi cum a putut să aibă destul pentru petrecerile sale şi susţinerea mumei sale Tomaida.

Apoi chiar în ceea ce priveşte însuşi numele lui propriu, se zice că cel adevărat era Pantelimon, sau după alţii Panataleon, apoi l-a schimbat în Pândele şi de aci ar fi ajuns la Pann.

Se vede că el adunase în jurul său un număr de prieteni de felul său şi astfel a putut el petrece, poate pe cheltuiala altora, cum îi plăcea mai bine.

De atunci încă el începuse să facă versuri, cântece care au devenit populare, nu atât prin cuprinsul lor, cât mai mult prin melodia pe care se cântau. Aceasta este o problemă de care ar fi bine să se ocupe acei care studiază cântecele populare şi melodia lor.

Este un fapt bine cunoscut de cei care s-au ocupat de această chestiune că şi melodiile se răspândesc din popor în popor, din om în om, din ţară în ţară, şi în fapt, că nu este conţinutul unei poezii care o face populară, ci este

numai melodia cu care a fost purtată; şi astfel se întâmplă că sunt mai multe poezii populare care se cântă pe aceiaşi melodie.

În cartea lui Sabin Drăgoiu, care a publicat mai mult de trei sute de cântece populare, autorul ne arată că o seamă din aceste cântece populare se cântă toate pe aceleaşi melodii.

Pann a adus acele cântece din satul în care a trăit şi unde le-a învăţat de la Turcii de acolo; apoi desigur a surprins câte o notă din tarafele lăutarilor unde chefuia şi fiind inspirat şi el, a fost în stare să dezvolte dintr-o notă o melodie întreagă. Fiind foarte dibaciu în Psaltichie, el a fost în stare îndată să transcrie aceste melodii cu note bisericeşti, cu care se îndeletnicea cu atâta meşteşug".

Nu se ştie dacă viaţa pe care o ducea era pe placul sprijinitorilor lui, mai ales a demnitarilor bisericii şi de aceia se poate că l-au trimis afară din Bucureşti, ca să-l scoaţă – din ispitele Bucureştilor şi l-au pus dascăl de Psaltichie la Seminarul din Râmnicu-Vâlcea.

Un duh neastâmpărat cum era el, nu s-a mulţumit numai cu atâta; şi a mai căpătat atunci şi postul de dascăl de Psaltichie la mănăstirea de maici Dintr-un lemn, de lângă Govora.

Trebuie să fi stat acolo câtăva vreme, dar apoi a ademenit pe una din maici, cea mai tânără, anume Anica, nepoata stareţei Platonida şi într-o bună dimineaţă amândoi au dispărut. El îi adusese în taină haine bărbăteşti, apoi îi tunsese părul şi amândoi au luat drumul peste munţi.

Câtevi cântece, care se află apoi în Spitalul Amorului, au fost izvodite de dânsul când se afla pe cale spre Braşov şi unele din ele au fost populare pentru o vreme. De asemenea a făcut un acrostih cu numele Anicăi şi se vede că încă de atunci era foarte îndemânatec la facerea

versurilor. Iată acest acrostih:

Ah, o păsărică şi îmi ciripeşte mult odihna-mi strică: de mă-nebuneşte, tot pricini îmi face, nu mă lăsa-n pace. Când s-o apuc, zboară când stau, se coboară: Nu ştiu ce gând are nici va să se ducă cu-asta ei urmare, nici nu se apucă, că prea îmi arată faţă-namorată. Astă păsărică, ce liniştea-mi strică. Ivindu-se, vine altfel nu se prinde, aproape de mine decât laţ a-i tinde.

Din Poesii deosebite sau Cântece de lume, Bucureşti 1831 t., 1, pagina 63.

Lu Braşov, a fost primit cu braţele deschise şi pentru o vreme oarecare cânta în biserica Sf. Nicolae din Şchei. Dar „băiatul”, de care spunea că este fratele sau nepotul lui, nu şi-a-putut ascunde adevăratul sex pentru multă vreme; şi minciuna ameninţa să se dea pe faţă şi aşa a fost nevoit să plece.

Se spune că înainte de a se întoarce în ţară ar fi luat drumul la Buda; şi nouă ne vine a crede că faptul acesta ar fi adevărat, căci, precum vom vedea, din momentul acela, Anton Pann s-a schimbat cu desăvârşire şi din omul fluturatec, destrăbălat, a început să devie un om mai aşezat; şi de unde până atuncea nu publicase mai nimica, publicaţiile lui încep să curgă şiroiu.

Elânsă nu o ia pe Ana de nevastă. A trăit cu ea vreo şapte ani până când ca şi data trecută, poama s-a schimbat în aguridă. Unde la început nu ştia cum să cânte frumuseţea şi dulceaţa ei, mai târziu nu găseşte cuvinte destul de aspre, de pline de ură, cum le-a întrebuinţat faţă de nevasta tânără pe care o înşelase şi apoi o lăsase.

Şi de data aceasta îi dedică un acrostih, însă cu mult deosebit de primul:

Anii care îi trăişi împreună cu mine nu cred şi acum să-i ai tot cu acelaşi bine…

Nu zic că şedeai pe bani şi umblai cu caleaşcă sau te

slujai de Ţigani muştele să-ţi gonească

Nu că eu singur am fost, cu dragoste la toate, cu aragosie ia toate, Bărbat slugă şi rob prost, slujindu-ţi cât se poate.

Iar tu *doamnă* te numai şi a casei stăpână; orice doriai şi poftiai îţi era şi în mână.

Care e dar alt neajuns o nemulţămitoare, te-a rănit şi te-a pătruns să te faci vânzătoare?

Ah, Iudo (şi) Dalila de interes orbita, vai, amar seama vei da, aspidă otrăvită I

Adaos la Erotocrit, tom. IV, pag. 149.

Din această căsătorie s-a născut o fetiţă, Ecaterina. După ce a a despărţit de Pann, Anica s-a măritat din nou, după un altul şi Pann iarăşi a rămas văduv.

Au trecut încă câţiva. ani, până când a găsit o altă fată săracă cu care s-a căsătorit. Cu aceasta a trăit până la moarte, dar de la dânsa n-a avut niciun copil.

Cât timp a locuit în Bucureşti, se muta de la o biserică la alta şi se ocupa mai mult cu tipografia. Mai întâiu cărţile lui fuseseră tipărite la Sibiu, Braşov, Bucureşti; apoi cu începetul şi-a făcut el singur o tipografie unde tipărea cărţile sale, dar în aceeaşi vreme când tipărea cărţile sale, tipărea, de pildă, calendarele la altă tipografie.

În ceea ce priveşte Psaltirea, el a fost în stare să tipărească în teascurile sale acele cărţi bisericeşti după sistema pe care o adoptase el singur, adică de a prescurta, de a romaniza, dar nu trebuie să credem, cum spun alţii, că el ar fi tradus aceste cărţi din greceşte în limba românească. Noi am pomenit deja mai sus că aceste cărţi existau în limba românească, dar ceea ce a făcut, a fost numai să substituie cuvinte româneşti deja în fiinţă în locul celor greceşti, cum se întrebuinţau în bisericile de atunci, mai ales de capii bisericii care erau toţi greci. Este curios

că el mai niciodată nu pomeneşte pe cei care l-au ajutat. Pe Macarie Ieromonahul, care a tipărit gramatica muzicală la Viena, nu-l pomeneşte niciodată.

S-a bucurat de sprijinul Mitropolitului Grigorie şi mai ales al lui Dionisie Fotino. Acesta – din urmă a scris „o istorie a Ţării Româneşti" în greceşte care s-a tradus în româneşte. El la început era dascăl de limba grecească în casa boierului Dinicu Filipescu, a fost secretarul lui Caragea, a luat parte la alcătuirea condicii de legi din 1817 şi în sfârşit a transpus în greaca clasică Erotocritul lui Kornaros. Aceştia l-au ajutat pe Anton Pann mai întâiu în ceea ce priveşte poziţia – de cântăreţ de biserică şi apoi l-au mai ajutat la tipărirea cărţilor bisericeşti.

Băiatul său Lazăr crescuse mare şi atunci el l-a popit, la început l-a urât ca pe un duşman, dar apoi, înaintea morţii, se vede că s-au împăcat, căci i-a lăsat lui cărţile tipărite şi poate că şi tipografia. Dăm aci un fragment din diata lui din 1854:

„Toată starea mea este o tipografie numai, care cu mari economii şi cu ajutorul multor prea cuvioşi archimandriţi, igumeni şi stareţi ai osebitelor monastiri, începând-o de la anul 1843, cu încetul-încetul abia am adus-o în starea (în) care se află astăzi, adică cu două teascuri… şi cu cinci rânduri de slove – de ştempi şi matrice, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici şi o maşină de tăiatul slovelor, care toate mă costă aproape o mie de galbeni".

A treia nevastă îi făgăduise că se va călugări, dacă el va muri înaintea ei şi mi se pare că tipografia i-a lăsat-o ei, căci în loc de a intra în mănăstire, s-a măritat cu Oprescu, un ucenic al lui

Anton Pann, cu care se zice că a avut legături prieteneşti deja înaintea morţii lui Anton Pann.

Acest Oprea Dumitrescu a luat tipografia şi s-a mutat

cu nevasta la Râmnic, unde a mai scos câteva cărţi tipărite de Anton Pann, ca „Spitalul amorului”, „Poveste arabică” şi altele, după cum am arătat şi mai sus.

Se vede că ajunsese la adânci bătrâneţi; singur nu mai ştia câţi ani avea. El călătorea prin ţară ca să vânză diferite cărţi pe la biserici şi mănăstiri, şi într-una din acele călătorii a răcit şi a murit de pneumonie. El avusese grijă să-şi scrie singur epitaful, însă nimeni n-a ţinut seama de dorinţa lui. A murit şi fu îngropat în ziua de 4 Noiembrie 1854; şi în loc să fie îngropat la Biserica Olteni, unde a petrecut mare parte din viaţa lui, a fost îngropat la Lucaci. Abia după mulţi ani de la moartea lui, i s-a pus o piatră la căpătâiur dar pentru renumele lui nu mai avea nevoie de un astfel de epitaf, mare sau mic, căci şi îşi înscrisese numele în inimile tuturc Jr care acum se răsfăţau cu cărţile lui.

Epitaful lui scurt şi simplu sună astfel:

Aici s-a mutat cu jale, în cel mai din urmă an, cel ce în cărţile sale se subt-scrie *Anton Pann* Acum mâna-i încetează, ce la scris mereu şedea: nopţi întregi numai lucrează, la lumină cărţi să dea, Împlinindu-şi datoria şi talantul ne-ngropând, şi-a făcut călătoria dând. altor în lume rând.

După ce am descris în trăsături generale viaţa lui Anton Pann, aşa după cum am putut-o culege din puţinele fărâmituri de date exacte care s-au ivit în cursul cercetărilor, trecem acum la activitatea lui Pann care este mai însemnată, mai ales „Povestea vorbii” şi celelalte cărţi tipărite de dânsul.

Activitatea lui Anton Pann.

Începutul activităţii lui Anton Pann este tot atât de întunecos ca şi începutul vieţii sale. El era un autodidact, adică un om care n-a fost prin nicio şcoală şi limbile pe care le cunoştea, le-a învăţat prin experienţa vieţii.

Cum şi ce fel s-a apucat să tipărească cărţi, ce l-a îndemnat să se apuce de activitatea literară, nu s-a cercetat până acuma. Dacă într-adevăr a tipărit el pe la 1820, o cărticică de cântece de stea, acest fapt nu este însă sigur. Până acum n-am descoperit nicio asemenea carte. Cel mai vechi text de astfel de cântece este de pe la 1830 şi cum a ajuns să tipărească o astfel de colecţiune, se va vedea mai târziu, când vom discuta mai pe larg imboldul, care l-a indus să se apuce de tipărirea cărţilor sale.

Un autor nu pică din cer. El este legat de trecut, câteodată în mod vădit, câteodată în mod mai subtil, dar de la sine însuşi nu s-a ivit niciodată un om cu care s-ar părea că începe lumea.

Oricare ar fi autorul, el este numai o verigă într-un lanţ şi ţinta studiilor literare este de a căuta să urmeze sau să destrame firele care apoi s-au înnodat şi să caute pe cât se poate să dea de obârşia activităţii literare.

De asemeni un autor nu poate fi judecat decât după nivelul în care a trăit, creşterea, împrejurările în care s-a dezvoltat, căci în el se oglindeşte

XLVI

Într-o formă mai perfectă năzuinţa poetică a celor cu care a stat în legătură mai intimă, ceea ce gândeau în sinea sau mintea lor, găsind într-însul cuvântul de scăpare. El formulează ceea ce mişcă adânc sufletele oamenilor în mijlocul cărora trăieşte.

Dacă încercăm acum să judecăm pe un autor, sunt mulţi factori care trebuie să fie luaţi în consideraţie, dar mai vârtos ce fel de viaţă a avut în frageda copilărie.

S-a dovedit cum că impresiunile pe care le capătă mintea încă necoaptă a unui copil, fac dâră în mintea lui, care se adânceşte cu vremea şi rămâne neştearsă. Mai târziu acestea ies la iveală şi sunt îndrumători ai activităţii

omeneşti mai puternici decât ceea ce se învaţă la şcoală. Şcoala nu face alta decât să dezvolte unele şi altele din trăsăturile adânci şi să trunchieze altele. Dar la urma urmelor, ceea ce este înnăscut în firea omului, aşteaptă numai scânteia ca să ia foc închipuirea sau talentul şi astfel un scriitor se înalţă deasupra nivelului său, prin aceste însuşiri naturale şi prin influenţa mediului în care trăieşte şi se dezvoltă.

Dacă studiem activitatea lui Anton Pann, mai de aproape, vedem că firea lui naturală era de a prinde aproape în zbor cântecele pe care le auzea în jurul lui şi apoi să făurească şi el pe cioplite sau necioplite, cântece populare care se potriveau cu gustul păturii în care se mişca.

Prindea uşor acele cântece neogreceşti care se cântau pe la mesele boiereşti şi la chefurile populare şi era meşter în a turna versuri cu mare uşurinţă.

Dar ca autor nu-l cunoaştem până după aventura romantică, care l-a dus peste munţi şi l-a aşezat în Braşov, pentru puţină vreme. În Ţara-Românească nici n-avea de unde să înveţe. Icoana vieţii intelectuale, aşa cum se petrecea pe vremea aceia, ne-o dă oareşicum Iorga în trăsături generale.

Toţi erau supt influenţa grecească, toţi scriitorii, poeţii, toate feţele bisericeşti, toate şcolile, toate erau numai greceşti. Toţi aceia care făceau parte din Arhontologhion care îmbrăţişa cele patru clase boiereşti, dispreţuiau atât limba cât şi literatura românească, pe care de altfel nici nu o cunoşteau.

Este un gol absolut de la 1750 până la 1830; totul efra numai paragină.

De asemenea, din când în când numai, câte un preot mai copia câte un manuscript, dar rare ori se vedea şi prin mâna unor mireni cărturari. Este destul să pomenim că

Ioan Eliade Rădulescu a trebuit să se ascundă în podul casei părinteşti, când a voit să citească Alexandria în româneşte, care se tipărise dincolo de munţi, fiindcă îi era frică să nu fie prins de părinţi citind o carte scrisă în limba mojicilor.

Dar mai tare şi mult mai luminoasă este icoana decăderii culturale în Ţara Românească în prefaţa lui C. Radovici din Goleşti la „Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti" din anul 1826, tipărită la Buda, pe care o reproducem în întregime:

Copie din „Adunare de pilde bisericeşti şi filosofeşti" de Constantin din Goleşti... Buda. 1826.

Iubite cetitoriule.

Cartea ce ţii în mână, adunată în zilele celor mai învăţaţi sfinţi părinţi şi mai vestiţi filosofi, dată în tipariu greceşte, am văzut-o de mult tălmăcită, şi tipărită – în limba noastră, supt titlul pildele filosofeşti. Ştiind însă micşorimea ei, şi rărimea în care au ajuns această carte, (din pricinile care au rărit şi tot binele în neamul i\ostru, şi au amorţit precum puterile cele sufleteşti, aşa şi tipografia făcătoarea de bine a omenirii, şi izvoditoarea înlesnirii, cei mai îndemnate spre răvărsarea luminilor între naţiile cele poliite); acum alegând din toate cele mai cuviincioase spre folosul învăţăturii copiilor, de iznoavă o am tălmăcit de pre limba grecească în Strămoşasca mea românească, mai sporind şi altele tot spre folosul învăţăturii celor de mai mare vârsta copii, tălmăcindu-le tot de pre limba grecească, din, cărţile dascălului mieu, Chirie Ştefan Comită, ce şi sfinţia sa are adunate de la alţi mai vechi scriitori şi aşezate pentru întrebuinţarea învăţăturii, ca nişte citiri scurte ce pot face plăceare şi folos prin pildele lor, câştigarea bunelor năravuri.

Cum şi alte învăţături din cartea franţozului anume M.H. Lemeru, ce o numeşte luminoasa pildă, sau „noao

adunare de fapte istoriceşti şi anecdote” foarte vrednice de a împodobi mintea tinerimii care săvârşaşte fericirea şi slava omului cum grăieşte în adunarea politicească, tălmăcită în limba grecească, de dumnealui Alexândru Racoviţă ginere mieu, şi de mine tălmăcită în limba românească cu oareşcare alegere de cele mai trebuincioase în viaţa omului.

Aceste toate date în tipariu ca să le aduc dar celor de un neam cu mine, nu pentru de a-m arăta puterea condeiului, căci îmi cunosc uşurimea, ci ca să nu lipsească cu totul o carte atât de fplositoare, nu numai spre învăţătura copiilor; ci de ar fi cu putinţă şi tot omul, de orice vârstă şi stare şi de orice treaptă să nu o aibă depărtată, fiind aducătoare aminte pentru toate datoriile omului, de cum se naşte, şi până când călătoreşte din această viiaţă, adică şi ca să-mi arăt şi eu, pre cât îmi este prin putinţă osârdia în binele obştesc, ce-l aşteaptă neamul din înţeleptele măsuri ce întrebuinţază ocârmuirea, spre răsipirealuminilor, prin aşezarea de scoale, la care ocârmuieşte Chir Eufrosin Poteca Ieromonahul profesorul f ilosofii.

Primeşte dar cu dragoste o cetitoriule! şi căutând nu la micşorimea, ci la cuprinderea ei, cea folositoare, şi la râvna mea, roagă-te din preună cu mine tatălui luminilor să le reverse şi în patria noastră, cea acoperită de norul cel întunecos al ne învăţăturii, ca să putem şi noi cei rămaşi în urma tuturor naţiilor zărind lumina cea adevărată, să fim fii luminii şi slăvind pre acela ce ne-au arătat-o, să vedem pacea pe pământul nostru şi bună voire între oameni.

Astfel stând lucrurile, mirarea este şi mai mare, cum deodată a răsărit Anton Pann ca autor. Pentru a dezlega această enigmă trebuie s-o luăm foarte de departe, tot ţinând în minte că această schimbare s-a întâmplat după ce ajunsese la Braşov şi stătuse acolo mai multă vreme.

Îndată ce a trecut munţii, el s-a găsit într-o viaţă cu totul nouă; tot ce vedea acolo era neobicinuit îşi va un om simţitor şi aprig de a învăţa, se vede că a fost adânc influenţat şi îşi începe o viaţă nouă.

Dar ce fel de viaţă culturală era aceia care l-a izbit de îndată ce a trecut munţii? Cum am spus trebuie să începem de departe!

Pe la începutul secolului al XV-lea feudalismul începe să decadă şi să dispară. Cu dânsul dispar asemenea şi epopele eroice mai bine cunoscute supt numele de ciclurile lui Artur şi Charlemagne, şi apoi ale cavalerilor adevăraţi şi închipuiţi, ale căror izbânzi se cântau de barzi sau trubaduri, pe la curţile cavalerilor, ducilor, împăraţilor.

Pe vremea aceia, încep şi straturile populare să se emancipeze de supt înrâurirea aristocraţiei şi să caute să-şi întocmească o viaţă a lor independentă. Au dispărut privilegiile aristocraţiei. O literatură însă nu dispare, ci se schimbă şi se asimilează cu condiţiile cele noi şi aşa multe din aceste epopei, scrise mai întâiu în versuri, au început să fie scrise în proză.

Eroii cei vechi au început şi ei să coboare din înălţimea curţilor împărăteşti şi din castelele baronilor şi să ajungă cu încetul în casele negustorilor, preoţilor şi dascălilor, şi cu vremea, mai ales în secolul al XVI-lea, acele poveşti destul de lungi la început s-au scurtat. Poporul nu avea vreme să stea să asculte la poveşti lungi, îi plăcea mai mult aventurile şi poveştile cele scurte şi aşa s-a născut o literatură care a pătruns până la cele din urmă strate ale poporului. Atât poveştile orientale cât şi cele eroice au devenit cărticele mititele, croite după talia cititorilor naivi şi astfel s-a născut literatura populară de care am pomenit mai sus.

Această mişcare a luat naştere în Franţa – şir a pătruns îndată în Italia şi Germania şi de aci uşor şi-a luat

mersul către Orient.

Pe lângă poveşti s-au mai adăugat şi alte cărticele de folos poporului şi prognostice astrologice, reţete populare, fel de fel de calendare şi alte de acelaşi caracter simplu, naiv şi popular.

Clasa aristocratică a tratat această literatură cu acelaşi dispreţ cu care cărturarii latini îşi băteau joc de literatura scrisă în limbile vulgare. Ei tratau această literatură ca aceea a mojicilor, precum tratau şi cântecele populare, care nu erau decât crâmpee din epopeele vechi şi acele epopee reduse la ultima expresie, cu care poporul se desfăta. Pe la mijlocul secolului al 18, s-a ivit în Germania o mişcare extraordinară, în frunte cu Herder. O literatură originală nemţească nu se dezvoltase încă; pe atunci era un fel de literatură clasică.

Literatura veche grecească şi latină îşi pierduse până la un punct farmecul şi interesul pentru. popor şi atunci s-a început acea mişcare literară, cunoscută supt numele de romantică.

Nu mai era vorba acuma de a se ocupa numai de un singur popor, dar înălţându-se deasupra istorii mai mărginite, locale, s-a căutat să se găsească şi ceea ce este mai frumos şi mai poetic la toate popoarele. Dar ceea ce exprimă într-un mod mai plastic sufletul poporului, era poezia şi. literatura aşa-zisă populară.

Herder a cules „Vocile tuturor popoarelor” (Die Stimmen aller Voelker), balade, cântece epice, lirice ale multor popoare

În Englitera de asemenea, episcopul Percy a adunat faimoasa colecţiune de balade cu care a început într-adevăr literatura epică modernă populară. Apoi s-a întovărăşit la această mişcare Brentano, Schlaegel, fiecare cu culegerile şi studiile loişi încă alţi mulţi.

De la balade şi cântece populare s-au întors apoi şi la

cărţile populare din Evul Mediu, acele cărticele mici, care se vindeau şi s-au vândut încă şi de atunci pe un preţ mai de nimic pe la toate bâlciurile şi iarmarocurile din Germania, cărticele de vreo 16 pagini sau mai puţin, tipărite fără an, câteodată cu nişte xilografii foarte rudimentare pe foaia de titlu.

Goeress a fost cel dintâi care le-a cules supt titlul „Die Teutschen Volksbuecher" la anul 1807 – Heidelberg.

Acolo le-a retipărit titlul, câteodată chiar şi chipul xylograf ic, şina unele da tot conţinutul, la altele numai un rezumat, a mai adăugat câteva notiţe istorice şi literare, despre obârşia şi vechimea lor. Aci găsim şi poveşti şi romane şi cântece populare şi cărţi de vise şi calendare şi poveşti, cărora le-am spune haiduceşti şi superstiţii populare şi fel de fel de lucruri care circulau prin popor şi care erau bine gustate de dânsul. Astfel s-a născut un interes special, nu numai pentru aceste cărţi care s-au înmulţit şi s-a împărţit în toată întinderea ţărilor unde se vorbea nemţeşte, dar au şi trecut graniţele şi au fost traduse în limbile popoarelor învecinate.

Cu aceasta începe mişcarea cărţilor populare sau cum le cheamă Nisard… Le livre du colportage", în Englitera „Chapbooks sau The Book of the running brethern", sau cum s-ar zice pe la noi „Cartea iconarilor", care pe lângă icoane tipărite pe o singură pagină, cu conţinut diferit, mai vindeau şi astfel de cărticele mărunţele.

Această mişcare a crescut din ce în ce mai mult până în vremea fraţilor Grimm care pe lângă literatura scrisă, au scos la iveală pe la 1816 faimoasa colecţiune de basme populare.

Nu vom căuta aci, să vorbim de istoria acestor colecţiuni, de importanţa ce au avut-o pentru literatura basmelor, în toată lumea; trebuie să mă mărginesc numai a

pomeni grandioasa lucrare a lui Boite şi Polivka, care au adunat în cinci volume supt titlul de „Anmerkungen zu den Kinder-u. Hausmaerchen der Brueder Grimm”, mii şi mii de paralele la colecţiunea basmelor lui Grimm.

Un lucru însă trebuie pomenit, că de acolo a pornit imboldul pentru cea mai veche colecţie de basme româneşti care au fost adunate de Saşii din Transilvania, mai întâiu.de fraţii Schott 1845, cu o introducere scrisă cu totul supt influenţa ideilor fraţilor Grimm. Apoi mai este o altă colecţiune de basme româneşti în nemţeşte, pe la anul 1850, făcută de Franz Obert, pe care Schullerus le-a publicat toate, pe scurt la Sibiu, în 1925.

Dacă pomenim aceste fapte, nu este numai pentru a da aci o indicaţie a colecţiunilor de basme româneşti, cele mai vechi, dar de a arăta că noul îndemn pornit din Germania nu numai că a pătruns până în Transilvania, dar că sămânţa adusă de acolo a dat roade frumoase.

Se vede deci o legătură între cele ce se petrec în Apus cu ceea ce se petrecea şi în Transilvania. Elementul nemţesc a stat totdeauna în legătură intimă cu viaţa culturală germană. Îşi trimiteau tinerii la universităţile din Germania şi aceştia, când se întorceau acasă, aduceau cu sine roada învăţăturii lor.

Dar şi studiul literaturii populare scrise, sau al cărţilor populare capătă un avânt neaşteptat prin faimoasa introducere la Panciatantra de către Theodore Benfy. Alături de traducere, a publicat un volum întreg în care a cercetat legătura poveştilor şi literaturii populare indiene nu numai cu basmele cunoscute în Europa, dar şi cu acea literatură ambulantă de care am vorbit mai sus.

Dar să reluăm firul cercetării şi să ne oprim la sfârşitul secolului XVIII. N-au aşteptat cei din Transilvania ca să le vie imboldul pentru culegere de basme, dar acolo prin bâlciurile şi târgurile din Transilvania circulau şi

dinainte multe din aceste cărticele populare. Unele în nemţeşte, altele desigur traduse în ungureşte şi deodată vedem răsărind acolo şi o literatură aidoma românească.

Au început să şteargă praful de pe manuscriptele cele vechi şi cei cunoscători de carte au găsit între dânsele şi poveşti care se asemănau în totul cu cele din limba nemţească sau ungurească şi aşa vedem că se tipăreşte acolo Alexandria, apoi Floarea Darurilor, apoi Syntipa, Bertoldo, Viaţa şi pildele lui Esop; şi tipografiile din Cluj, Sibiu, Braşov şi Buda, n-aveau nevoie să ceară traduceri, găseau materialul gata, n-aveau decât să tipărească.

Dar aceasta nu era decât un crâmpeiu din viaţa intelectuală şi culturală care se desfăşura acolo pe acea vreme. Valurile civilizaţiunii apusene se revărsau asupra Transilvaniei în diferite chipuri, ajungea până pe la poalele Carpaţilor, dar nu le treceau. Nu era nimeni care să se intereseze de civilizaţia apuseană, nici limba, nici biserica nu era prielnică pentru astfel de aventuri, dar când a ajuns Anton Pann acolo, el se văzu de odată aruncat într-o mare în care a trebuit să înveţe să înoate. Dar mişcarea literară nu se mărginea numai la acele cărticele; între 1750 şi 1830, nu numai la Viena, Sibiu, Cluj şi Braşov, dar mai ales la Buda care era un focar de viaţă intelectuală românească, s-au tipărit o mulţime de asemenea cărţi.

Tot ce era de valoare s-a tipărit acolo. N-avem decât să pomenim nu numai operele lui Şincai, Clain, Maior şi ale altora, dar şi alte literaturi de un caracter mai mărunt, între care am putea să numărăm ca ceva mai de seamă, cartea lui Constantin din Goleşti, apoi calendarele de diferiţi, sau Biblioteca Românească a lui Carcalechi şi multe altele de tot soiul şi tot felul. Câtă deosebire între ceea ce ştia Anton Pann din Ţara Românească şi ceea ce vedea el, acolo. Dar mai avem să pomenim despre doi autori şi poeţi de pe vremea aceia care se vede că şi dânşii

au avut o oarecare înrâurire asupra lui Anton Pann: Vasile Aaron şi Ioan Barac.

Aceşti doi autori şi poeţi erau contemporani de ai lui Anton Pann, şi trăiau, unul din ei la Cluj şi altul la Braşov. Amândoi erau fii de preoţi şi au avut o creştere aleasă, cum era obiceiul la preoţii Bisericii Unite.

În seminarii, se învăţa şi literatura clasică şi limba ungurească şi mai ales cea nemţească. Amândoi erau mai întâiu hotărâţi a deveni preoţi, dar după aceia au devenit avocaţi. Barac căpătă postul de translator la Braşov. Din scrierile lor se vede că aveau cunoştinţe foarte întinse, nu numai de latină, italiană şi franceză dar mai ales de nemţească şi ungurească. Amândoi scriau în versuri mai mult sau mai puţin populare. Opera de frunte a lui Aaron a fost Patima lui Iisus Hristos, de aproape zece mii de versuri, pe când cea de frunte a lui Barac a fost Risipirea Ierusalimului. Cu toată lungimea lor şi până la un punct monotonia, s-au bucurat de o popularitate foarte mare, aşa că au apărut în mai multe ediţiuni.

Se vede că aceste scrieri au arătat lui Pann, cum se poate mânui limba Românească într-un stil-limpede şi popular şi cum se poate de frumos pune în versuri. Dar mai presus de toate s-a bucurat văzând cărticelele mici ale lui Vasile Aaron. La 1797, Iordache Slătineanu tipări la Sibiu traducerea românească a povestei Sofronim şi Harita. De aci se vede că a luat-o Aron şi a versificat-o tipărind-o la Sibiu la 1821 şi de atuncea s-a retipărit de mai muţte ori; apoi povestea Pâram şi Tisbe la Sibiu în 1807, asemenea Anul cel mănos, probabil influenţat de Eglogile lui Virgil tipărit la Sibiu la 1820; apoi vine un cântec humoristic, Leonat din Longobardia şi nevasta lui Dorofata, la Sibiu la 1815. Toate aceste cărţi se retipăreau de multe ori şi se răspândiră pretutindenea, prin toată Transilvania.

La rândul lui, Barac, contemporan mai tânăr al lui Vasile Aaron, a mai scris în versuri afară de Risipirea Ierusalimului, mai multe traduceri după drame clasice franceze şi poate că şi o parte din Odysseia din nemţeşte, apoi şi o traducere a Halimalei tot din nemţeşte. Popularitatea sa cea mare însă, o datoreşte poemei sale Arghir şi frumoasa Elena, scoasă dintr-o veche legendă ungurească, unde regele mitic Lei joacă acelaşi rol ca şi Arghir, dar şi aceasta la rândul ei se vede că fusese scoasă dintr-o poveste italiană. Arghir şi frumoasa Elena au fost apoi identificaţi cu Traian şi Dacia şi acestui basm în versuri i se dădu un tâlc patriotic care se potrivea cu năzuinţa politică de pe vremea aceia şi a lăcut din această poveste în versuri, o poemă simbolică şi patriotică.

Am dat aci numai în trăsături generale spiritul care atuncea stăpânea pe Românii din Transilvania, nivelul cultural la care se ridicaseră şi legăturile pe care le aveau cu Apusul, de care nimeni nici nu visa în Ţara Românească.

Ce mirare deci, dacă toate acestea au făcut o impresie foarte adâncă asupra lui Anton Pann şi l-au îndemnat să ia calea pe care i-a arătat-o literatura cea nouă de care a aflat pentru întâia oară şi să urmeze pilda dată de către poeţii populari Aaron şi Barac. Acuma se poate înţelege de ce s-a schimbat-cu totul Anton Pann şi cum şi-a găsit el cărarea pe care trebuie s-o ia de acum înainte în viaţa lui, mai ales când după toate cele ce s-au petrecut la Braşov”, a trebuit să se întoarcă în ţară.

Se dusese sărac şi se întoarse foarte bogat şi aduse cu dânsul parte din comorile literaturii populare şi acum în tarapanaua minţii lui, va bate galbenii culturii pe care îi va împrăştia în popor.

Izvoarele lui Anton Pann.

După ce ne-am lămurit oareşicum asupra acestei

schimbări atât de adânci a lui Anton Pann, să aruncăm o privire cât se poate de scurtă asupra izvoarelor de care s-a folosit. Trebuie să repetăm că era autodidact, adică învăţat de la sine, fără şcoală şi n-a putut să traducă dintr-o altă limbă cum au făcut cei de dincolo, Vasile Aaron şi Ioan Barac.

Pe de altă parte însă, el s-a luat după exemplul învăţat dincolo de Carpaţi şi dacă se spune că înainte de a se întoarce în ţară, s-ar fi dus şi la Buda, nouă ne vine să credem că într-adevăr s-a dus să vază literatura română cum se tipărea acolo.

Chiar şi literele cu care a tipărit, el cărţile sale nu se aseamănă cu cele cu care se tipărea în ţară, ci se vede că au fost aduse tot de la meşterii tipografi din Transilvania şi mai ales din Buda; chiar şi unele cărţi ale lui au fost tipărite dincolo şi se vede că el a stat în strânse legături cu scriitorii şi tipografii a cărora cunoştinţă a făcut-o pe când era la Braşov.

Ce a făcut el atunci?

S-a luat după pilda ce i-a fost dată, s-a apucat să tipărească scrierile cele vechi pe care le găsea în manuscript. Nu putem să intrăm aci în toate amănuntele pe care trebuie să le ţinem pentru acel volum, în care se vor tipări şi celelalte scrieri ale lui

LVIII

Anton Pann, ajunge însă de a arăta aci, în câteva cuvinte, că el nu este autorul nici uneia din cărţile publicate de dânsul, doar numai că multe dintre ele au fost versificate de dânsul. Aşa este chestiunea cu Hristoitia, care, precum spune singur, a găsit-o în limba românească în diferite traduceri. Anton Pann s-a folosit – după cum dovedeşte domnul D. Russo într-un studiu admirabil – de o traducere făcută după textul grecesc al lui Dapontes. Prototipul acestor Hristoitii este, precum a arătat d. Russo

în studiul său aprofundat, o operă a lui Erasm (*Studii şi critice*, Bucureşti, 1910).

Tot astfel este cazul cu Erotocrit, o poemă de origine cretană. Problema care a preocupat învăţaţii mai bine de un secol în ceea ce priveşte originea Erotocritului, a fost acum desluşită într-un studiu definitiv, mai presus de orice laudă, de către D-l Prof. Cartojan. Domnia sa a descoperit că Erotocrit nu este altceva decât o transformare a unei vechi poeme franceze *Paris et Vienne*. Ea s-a bucurat de o popularitate foarte mare în diferite ţări, a fost tradusă chiar în limba judeo-germană în secolul al XVI şi a devenit acum o cărticică populară italiană, după cum a arătat şi dl. cartojan, şi din care un exemplar se află şi în posesia noastră.

Cât priveşte Archir şi Anadam, a copiat-o de-a dreptul din manuscripte, cu mulţi ani mai vechi decât dânsul şi din care am retipărit şi eu părţi în Chrestomatie.

Cât priveşte Calendarele, se vede că s-a luat după tipicul calendarelor şi Cărţilor de Mână, care s-au tipărit la Buda, mai ales acele ale lui Carcalechi şi Ştefan Neagoe de la 1828 încolo.

Cântecele de stea le-a copiat din manuscripte cu mult mai vechi, cum am arătat eu şi aiurea. Nastratin Hogea este luat de-a dreptul dintr-o carte populară turcească; rămân deci numai Povestea vorbii şi Şezătoarea la ţară din care cea din urmă este şi cea mai nimerită. Tot astfel poveşti care se află acolo au fost scoase din alte părţi, de asemenea şi multe din poveşti care se află în Povestea vorbii se află în manuscripte cu mult mai vechi decât Pann: aşa Povestea poamelor; şi astfel urmărind una după alta vom vedea că el a lucrat ca toţi autorii cărţilor populare…

Chiar în „Spitalul amorului” el nu se sfieşte ca să introducă poezii de la alţi autori contemporani şi mai vechi, fără ca să le pomenească numele, de pildă

Bolintineanu şi alţii.

Caracteristica la această literatură populară este că sunt anonime, sunt floarea câmpului pe care oricine poate s-o desrădăcineze şi s-o răsădească în grădina lui. Sunt adunate de prin lume, adică de prin câmpii şi răzoare şi iar la lume date prin tipar, adunate la un loc ca un mănunchiu.

Autorii cei mari au trecut această literatură cu vederea, ei se uită mai bine la trandafirii înfloriţi şi la crinii cu mireasmă, dar nu se uitau la busuioc şi nici la viorelele care creşteau la tulpina pomilor din pădure. Dar aceia care au înţeles frumuseţea şi mireasma acestora n-au mai stat la îndoială să le culeagă.

Cât priveşte însă pildele, Anton Pann a avut un material foarte bogat, de unde a putut culege, aduna şi îndrepta.

Când am scris despre literatura paremiologică în cartea mea, *Literatura populară română* (1883), am pomenit atunci numai vreo două, trei cărţi tipărite: Pilde Filosofeşti şi Floarea Darurilor despre care m-am ocupat într-un capitol întreg (p. 138 şi urm.).

În ultimii ani a apărut admirabila lucrare a domnului Cartojan asupra Florii darurilor, un studiu aprofundat, unde autorul nu numai că a cercetat toate ediţiile acestei cărţi, dar a arătat că este una dintre cărţile cele mai vechi ale literaturii populare, intrată în limba română din secolul XVI-lea şi nemulţumit cu aceasta a mai urmărit şi izvorul acestui text, până la obârşia cea mai îndepărtată a originalului italian: *Fiore di virtă* din secolul al XIII. A studiat apoi cât se poate mai complet şi textul care s-a tipărit la 1700 şi astfel a contribuit la cunoştinţa noastră cu un capitol foarte important, lămurind filiaţiunea acestei cărţi în toate ramurile ei. S-a dovedit astfel că Floarea Darurilor fost una dintre cărţile cele mai mult citite şi că a trebuit să aibă o înrâurire foarte adâncă asupra spiritului

popular, îmbogăţindu-l cu multe poveşti alese şi proverbe care au devenit autohtone.

Cărţile cele vechi se vede că au dispărut cu vremea, fiind tipărite un număr foarte restrâns, şi s-au pierdut cum se pierd toate cârjile populare.

Abia la 1Ş07, s-a retipărit „Floarea Darurilor" la Braşov. Dar în cei mai bine de 100 de ani care trecuseră de când au fost tipărite aceste cărţi pentru întâia oară, ele au fost copiate în manuscripte de către călugări sau dascăli. Vremea nu avea nicio valoare pentru dânşii. Era cu mult mai ieftin să copiezi o carte decât s-o cumperi şi de aceea în biblioteca noastră şi a Academiei, am găsit un număr însemnat de copii din Floarea Darurilor şi mai ales din Pilde Filosofeşti. Atât de rare ajunseseră, încât Constantin din Goleşti s-a văzut nevoit să retipărească încă odată Pildele filosofeşti; se vede că se pierduse cu desăvârşire, că în loc ca să retipărească cartea veche s-a apucat şi le-a tradus din nou din greceşte.

Dacă ar fi căutat, poate că ar fi găsit mai multe manuscripte şi dânsul din Pildele cele vechi tipărite la Târgovişte, asemenea şi manuscripte din

Floarea Darurilor, tipărite la Snagov în anul 1706.

S-a întâmplat însă că într-un manuscript al nostru de pe la 1702, au fost legate două foi din Floarea Darurilor, care sunt mult mai vechi decât acest an şi care se deosebesc de cartea sus pomenită, prin aceia că avem aci un fragment dintr-un text românesc cu original slavonesc alături, aşa că nu este tradusă din greceşte ci din slavoneşte; deoarece este foarte caracteristic, reproduc aci acele puţine rânduri pe care le-am găsit:

Încă muiare când are învăţătură, să luminează de minte subţire ce are muierea ce grăiescu rău de muieri ce stă săntu…

Solomon zisă că nu está niciun rău mai [mare] de

veninul şarpelui, aşijderea iaste şi mâniea muierii şi mai bine să ste înaintea leilor şi înainte zmeilor decât unii muieri mânioase.

Şi de întru muieri veniră păcatele întâiu şi deântr-aceia toţi murim.

— Şoloman zisă de într-o mie de muieri nu veri afla niciuna bună, iar de într-o mie de bărbaţi, mulţi voi afla buni. Pânza face molii, iar muierea răutatea.

— De vrea avea muierea domnie, multă răutate vrea fi bărbaţilor.

— De vrea avea muierea domnie multă răutate, vrea fi bărbaţilor (este repetat în text).

— Zisă unul inţăleptu că trei lucrure săntu de scos, omul de in casă; fumul şi casa neacoperită şi muiarea cea vitleana.

— Ipocratu zisă unei muieri ce trecea cu foc a mână: foc ţine pre alt foc şi mai ardea muierea decât focul.

— Şi să nu scoatem mincinoase cuventele lui Solomon ce zice din că nu văzuiu nicăire vreo muiere bună, că Solomon avea vrajbă spre dânsele, drept aceia a zis că nici muiare bună nu văzuiu, căci au scris aceia ce în batjocuralia de manie ci avea spre iale scrise aşa. Şi spune în cărţile vechi că Solomon, când era la învăţătură, el intră într-o muiare ce să închină idolilor şi de dragoste ci avea cu ele s-a făcut dă să lepădă de Dumnezeu lui şi să închina dimonilor. Şi alt talc aduse cumu-l îmbrăcă şi în haine muiereşti şi-l făcu de torcea ca muierile şi-l purta unde vrea ca un cocon mic şi pentru darul libovului, grăiescu că împăratul din Răm Dionisie vra să taie capul unii muieri; număle ei o chema Ficotia (?), iar ia ceru să-i pune soroc 10 zile ca să-şi meargă acasă şi să-şi tocmească lucrul ei şi să-şi facă carte feciorilor. Şi acia, riga Dionisia i-a zis să-i dea pas ce cerea di va avea om să-i pune chezaş, ca de nu va veni ea, să taie capul aceluia în locul ei. Şi Ficotia

trimesă un voinic ce-l chiama Amon, ci avea libov cu dânsa; şi el veni şi o luă în chezăşie ca de nu va veni pân-la soroc, să-şi piarză capul lui în locul ei…”

Se vede că avem aci nişte pilde cu poveşti. Limba asta e foarte arhaică şi se vede că aparţine aproximativ secolului al XVII-lea.

Astfel de manuscripte trebuie să se găsească şi în alte părţi şi fără îndoială că au fost şi la îndemâna lui Anton Pann, la alcătuirea colecţiunii sale.

Cât despre Pildele filosofeşti, scriitorii cei vechi români nu s-au mulţumit numai cu ce era în cărţile tipărite, ci au alcătuit şi alte colecţii de pilde care se deosebesc de cele de mai sus. Dăm aci unele exemple din unele manuscripte care se găsesc în colecţia noastră:

No. 81. Trei lucruri se cunosc la trei întâmplări: vetejie la război, înţelepciune la mânie şi prieteşugul la nevoie.

No. 87. Începerea mâniei este nebunia, şi sfârşitul ei este căeala.

No. 92. Cel ce grăieşte multe, urmează să grăiască minciuni şi lucruri nefolositoare.

No. 93. Cel ce foarte să grăbeşte, pe urmă să căieşte, pentru că numai cu răbdare să facă toate lucrurile.

No. 104. Începătura cinstii: smerenia, şi sfârşitul smeriniei: bunătatea.

No. 119. Cela ce scrie şi nu socoteşte cele ce scrie, îşi pierde vremea, jumătate a vieţii sale, aşijderea şi cela ce ceteşte şi nu înţelege ce ceteşte.

No. 120. Tăcerea conteneşte pricinile ce aduc supărare.

No. 129. Socoteşte-te ce grăeşti şi în ce vreame grăeşti…

No. 129. Cu răbdarea să câştige bogăţia şi cu tăcerea scapă neştene de primejdie.

No. 158. Slobod este acela carele nu pofteşte nemica şi rob este carele nădăjduieşte acelea ce pofteşte.

No. 165. Lăcomia aduce sărăcie şi numai acela este bogat carele nu pofteşte nemică/”.

Un autor iscusit ca Pann, uşor a putut să facă dintr-o pildă, două sau trei, să facă o teză şi antiteză şi astfel avea un material destul de bogat pentru a înjgheba cartea lui.

Nu se poate îndoi nimenea că el a trebuit să aibă astfel de colecţiuni la îndemână, căci întocmai după cum a tipărit celelalte cărţi din manuscripte mai vechi, aşa de sigur s-a slujit în mare parte de astfel de manuscripte la alcătuirea „Povestei vorbii”.

Mai adăugăm aci şi „Povestea arabică” care, precum arată titlul, nu putea fi decât de origine orientală. Într-adevăr în manuscriptele noastre, în unul în care se află şi Viaţa şi pildele lui Esop, din care am scos câteva învăţături pe care le publicăm, aci, apoi şi Bertoldo, se mai află şi un număr de poveşti care se aseamănă întocmai cu „Povestea arabică” în caracterul lor oriental, şi aşa nu este mirare dacă într-un astfel de manuscript s-o fi găsit şi Povestea arabică pe care a tipărit-o el.

Cât priveşte „Spitalul Amorului” a adunat de unde a găsit nu numai de-ale lui, dar şi de la alţi

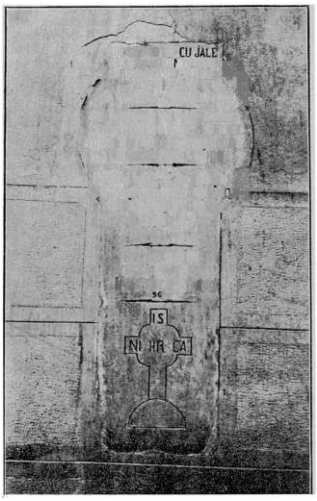

I ACI SA MUTAT

În CEL MAIDNURMĂ. ÎNE%j

Jure în cărţile sale lg &

v /. se citeşte în / ANTON PA NN \ i acum mâna lincetează? / ce la scrismerel) şedea 1

(nopţi întreltnomai lucrez! la lumină cărţi „sadea

VÂMPL – injnou îşi datorâea ty \ŞI TALANTUL NE" neropinm» S şi-a făcut călătoriea/CÂND-N LUME ALTOR – PÂND

j – DECEDAT DIN. – f VIAŢA. LA 1855 NN E TATE de ANI

Epitafuf lui *Anton Pann după crucea din ziduf Bisericii Lucaci din Bucureşti*.

scriitori contemporani a căror poezii ajunseseră populare.

Lnsfârşit, „Cântătorul Beţiei" se aseamănă într-atâta cu poemul lui Aaron, Leonat din Longobardia şi nevasta lui, Dor Ofata, încât n-ar fi de mirare dacă Anton Pann, după obiceiul lui, a apucat acel cântec şi l-a cam schimbat în aşa fel ca să se potrivească cu felul lui de a scrie.

O singură carte se pare că a fost lucrată de dânsul,

dacă şi aci nu s-a folosit de lucrările înaintaşilor săi, adică „Basul Teoretic şi Practic”. L-a publicat cam târziu, când toţi aceia de la care învăţase nu mai erau în viaţă; dar o cercetare asupra activităţii sale în ceea ce priveşte cântările bisericeşti, trebuie s-o lăsăm altora mai bine pregătiţi pentru o astfel de lucrare.

Nu trebuie uitat că s-a folosit şi de ucenici şi tocmai în această carte găsim o listă întreagă a celor care l-au ajutat la tipărire. Într-un calendar, de dare vom vorbi mai târziu, s-a publicat o lucrare întreagă a unui ucenic a lui Anton Pann. Apoi mai ştim şi despre un alt ucenic, care după moartea lui Pann s-a însurat cu văduva lui, pe care-l chema Oprea Dumitrescu.

Aşa dar chiar în lucrarea această tipografică, alţii erau zeţarii şi lucrătorii la maşină, însă acestea toate nu scad nimic din meritul lui Pann.

Pe lângă acestea mai trebuie să pomenim aci pe Ar chir şi Anadam, în care Ar chir dă nepotului său Anadam nişte poveţe la sfârşit, care nu” sunt altceva decât proverbe cu tâlcul lor.

Nu mai puţin s-a putut sluji de Hristoitie de unde a putut scoate multe cuvinte isteţe şi proverbe, iar Esop era pentru dânsul o mină bogată de a scoate material.

LXV

O cercetare amănunţită a acestor cărţi în comparaţie cu „Povestea Vorbii” va dovedi că o mare parte cel puţin se datorează acestor izvoare de care s-a folosit Anton Pann. O astfel de cercetare trebuie întreprinsă înainte de a încerca o comparaţie cu proverbele popoarelor învecinate, dacă nu voim să dăm greş, mai ales cu popoarele îndepărtate cu care Anton Pann n-a stat în nicio legătură. Mai aproape ar fi să căutăm prin Paterice şi alte cărţi cu poveşti de folos.

Încercări teoretice făcute cu o tendinţă oarecare părăsesc drumul ştiinţei absolute şi dau o greşită

îndrumare studiilor independente a căror ţintă este de a căuta adevărul.

Între alte cărţi de care s-a folosit, trebuie să pomenim şi cartea lui Constantin Radovici din Goleşti, precum am arătat mai sus, unde am retipărit introducerea care ne arată icoana vieţii sufleteşti din Ţara Românească. Constantin din Goleşti a tradus din nou Pildele filosofeşti din greceşte în româneşte, astfel aducând la îndemâna lui Anton Pann, o comoară de proverbe de tot felul, dar apoi a mai adăugat un număr însemnat de mici poveşti, care toate stăteau în legătură cu unele dintre proverbe sau o zicală a unui înţelept grec. Astfel Anton Pann a putut uşor culege din cartea tipărită şi mai ales din manuscripte însuşite, multe proverbe pe care le înşiră în cartea lui.

Dar cartea lui Golescu ridică o întrebare destul de interesantă pentru a fi atinsă aci. Vom lăsa altora ca să dea un răspuns hotărâtor, adică legătura în care stă cartea lui Constantin din Goleşti cu a lui Iordache Golescu. Amândouă conţin atât proverbe cât şi poveşti şi este o asemănare atât de mare între dânsele, încât o astfel de întrebare este cât se poate de la locul ei. Data tipăririi nu dovedeşte nimica, căci Constantin din Goleşti a scris şi cules materialul cu mulţi ani înainte, aşa că dacă Iordache ar fi mai vechi, asta n-ar dovedi nimica.

Cam în ce legătură stătea, cine era Constantin şi cine Iordache?

Cartea lui Iordache conţine 855 de proverbe, din care însă numai un mic număr sunt proverbe adevărate.

Nu încape nicio îndoială că există oasemănare între aceste două cărţi. Amândouă au o seamă de proverbe, apoi ion număr de pilde şi fel de fel de poveşti. Manuscrisul vornicului Iordache este mult mai bogat; afară de aceste pilde, poveşti şi proverbe mai conţine învăţături, ghicitori şi alte elemente din literatura populară. O parte au fost

reproduse în monumentala colecţiune de proverbe, pilde, zicale a lui Zâne, orânduită după grupări, aşa după cum le-a aşezat autorul acestei colecţiuni.

Dacă însă cercetăm conţinutul amândurora mai de aproape, împotriva aparenţelor este o deosebire fundamentală, mai întâiu în ceea ce priveşte data alcătuirii. Constantin din Goleşti a tipărit cartea lui aproape cu 20 de ani înainte de vremea în care să a apucat Iordache să adune proverbele, poveştile şi toate zicalele şi să le aştearnă pe paginele manuscriptului său.

Întâietatea deci aparţine fără îndoială lui Constantin şi nu ne îndoim că vornicul Iordache s-a luat după pilda dată de predecesorul lui. A mai îmbogăţit, a mai adaus, a mai cules, dar deosebirea merge şi mai departe. Pe când Constantin din Goleşti a luat mai tot materialul din literatura grecească, vornicul Iordache a luat o mare parte din materialul lui din literatura apuseană… Precum a arătat Zâne, izvorul de căpetenie erau cărţile franceze, pe când Constantin a luat cea mai mare parte din greceşte şi numai foarte puţin din franţuzeşte; la vornicul Iordache este tocmai de-a-ndoaselea. După cum a arătat Zâne, a luat cu vduiumul proverbe franceze şi a încercat să le dea o formă românească fără însă a destăinui izvorul.

Astfel, acei ce n-au avut prilejul să cerceteze manuscriptul lui mai de aproape, lesne ar fi fost duşi în eroare să creadă că acele proverbe sunt băştinaşe româneşti.

La Constantin, o astfel de greşeală nu s-ar fi putut întâmpla, căci el spune de-a dreptul, cum se vede din introducerea publicată mai sus, cum a lucrat şi de unde a luat materialul şi în ce fel l-a introdus în româneşte.

Cum că Pann n-a putut să se folosească de colecţiunea vornicului Iordache, nu încape nicio îndoială, pentru că acea lucrare a rămas necunoscută până după

moartea lui Anton Pann şi apoi fiind un singur manuscris care pe atuncea se afla undeva în Rusia, nu putea să-i fie atâta la îndemână ca o carte tipărită.

Acel manuscript aparţine mai mult bibliografiei proverbelor române şi-şi are importanţa într-atâta că, precum se va vedea mai târziu, a fost întrebuinţat de Ispirescu pentru colecţiunea lui şi apoi a devenit un factor însemnat în colecţiunea lui Zâne.

Se vede însă că pe vremea aceia era, ca să zicem aşa, în aer dorinţa de a culege proverbe. Această dorinţă a fost mai bine simţită şi înfăptuită de către Anton Pann.

Cartea de faţă conţine şi o seamă de poveşti care merită un studiu deosebit. Aci intrăm de-a dreptul pe tărâmul literaturii comparate, însă trebuie să ne mărginim numai la câteva exemple.

qip

Literatura comparată.

Ceea ce dă acestei cărţi un caracter cu totul special şi popularitatea pe care cu drept cuvânt a meritat-o este numărul poveştilor pe care Anton Pann le-a introdus ca un tâlc la proverbe. Câteodată se potrivesc, altă dată însă nu prea. Dar aceste poveşti, mai mult încă decât proverbele, ne duc de-a dreptul la literatura populară universală.

Un proverb se poate naşte uşor ca un cuvânt înţelept ce este din gura unui om cuminte, dar o poveste este un roman sau o nuvelă în forma ei cea mai primitivă. Diferite incidente se leagă unele de altele şi astfel nu pot fi altceva decât alcătuiri meşteşugite ale unui povestitor iscusit. De asemenea un proverb se poate naşte şi rămâne băştinaş pe când poveştile ca şi basmele călătoresc de la un popor la alt popor şi trec dintr-o literatură în alta.

Benfey, cum am pomenit mai sus, a fost întâiul care a arătat legătura între poveştile indiene şi cele care au fost răspândite în Europa, pe la începutul secolului al zecelea.

Ca să pomenim aci numai una dintre cărţile populare româneşti, ajunge să numesc Syntipa sau povestea celor 7 înţelepţi. Această cărticică conţine nu mai puţin de 14 poveşti şi a fost adusă

din Orient în Occident unde se traduse în toate limbile europene şi chiar în cea românească. (Vide Gaster: *Istoria-literaturii populare*, Tinde am arătat istoricul acestei cărţi).

Dar nu numai cărţi întregi, ci şi poveşti răzleţâţe s-au răspândit aşa, şi este foarte greu în acest caz, de a arăta izvorul imediat de unde un autor a scos acea poveste.

Multe dintre ele se află prin manuscripte şi prin cărţi vechi, însă pe de altă parte multe din ele s-au răspândit şi prin viu grai. Nu avem loc aci de a cerceta izvoarele fiecăreia din cele 100 de poveşti care sunt cuprinse în Povestea vorbii. Aceasta va face obiectul unui studiu separat pe care îl pregătim de multă vreme, în care vom arăta paralele în orice limbă şi în orice ţară se vor găsi. Dar tocmai această parte este de cel mai mare interes din punctul de vedere al Folclorului general şi de aceia nu vrem să trecem cu totul supt tăcere această latură atât de importantă a cărţii. Este foarte greu de zis de unde le-a luat Anton Pann.

Unele, precum am arătat mai sus, au fost luate de-a dreptul, cum este Povestea poamelor, dintr-un manuscript mai vechi, altele îşi au izvorul lor în Videşugurile lui Bertoldo, iar altele le-a luat din Nastratin Hogea, câteva din ziarele timpului, cum de pildă *Foaia Duminicii* a lui Barac, sau *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* a lui Bariţu, sau *Curierul românesc* al lui Eliade Rădulescu.

Apoi chiar din *Floarea Darurilor* şi din *Pildele lui Constantin din Goleşti*. Afară de aceste izvoare a mai adunat încă multe din auzite şi astfel ne-a dat o colecţie

care într-un fel s-ar putea numi „Cento Novelle” cum se cheamă faimoasa carte italiană, însă cu adausul de Antiche.

Deocamdată ne vom mărgini a aduce aci paralele numai la câteva din poveşti pentru a arăta universalitatea lor, pentru a arăta problemele ce ni se prezintă în studiul acestor poveşti, precum şi cât de greu ar fi ca să limpezim totul.

De aceea să luăm mai întâiu povestea cu Pisica.

Această poveste se găseşte în multe chipuri şi în multe alte literaturi, însemnate în volumul II pag. 73 la Bolte-Polivka., din care extragem cele următoare.

Dar înainte de toate, şi aci tocmai este curiozitatea cea mare, această poveste este una din cele mai faimoase legende din Anglia. Din secolul al XVI-lea, chiar s-a răspândit această legendă care este legată de numele unui Lord Mayor Wittington, şi spune că el ca băiat sărac a venit la Londra, (unde s-a pus o piatră care se găseşte acolo, chiar până astăzi), şi de unde deznădăjduit a pornit să se întoarcă îndărăt; însă pe drum s-a părut că aude clopotele din City sunând: Lord Mayor Wittington, Lord Mayor Wittington, întoarce-te. Cum a auzit aceste cuvinte, s-a simţit reînviat şi s-a întors. Ajungând la Londra, se băgă slugă în bucătăria unui negustor bogat, care într-o vreme încărca o corabie cu marfă ca s-o trimeaţă în ţări îndepărtate, ca să facă acolo negoţ. Atunci a întrebat şi pe slugi dacă ar avea şi ei ceva de vânzare ca să facă acolo negoţ şi să se aleagă cu vreun câştig. Wittington trimite o pisică. Corabia ajunge într-o ţară năpădită de şoareci unde nu se cunoşteau pisicile. Pisica face moarte în şoareci şi ei o vând cu un preţ foarte mare. Întorşi acasă, Wittington ajunge om bogat cu banii pe care îi apucase pe vânzarea pisicii, se apucă de negoţ, se căsătoreşte cu fata stăpânului şi la urmă devine şi Lord Mayor.

Precum se vede, această poveste se leagă de nişte persoane bine cunoscute în istoria Londrei şi ar fi foarte firesc să se creadă că ar fi de origine engleză, locală. Adevărat e că s-a tradus în secolul al XVIII-lea în diferite limbi, dar cercetându-se lucrul mai de aproape s-a găsit că deja în secolul al XII-lea, se cunoştea o poveste aidoma de origine veneţiană.

Acolo trăiau doi fraţi, unul bogat şi altul sărac.

Cel bogat pleca cu marfă în ţări streine şi săracul, neavând alt ce să-i dea, i-a dat o pisică şi cu ajutorul ei scăpă pe nişte locuitori dintr-o ţară; îndepărtată de pacostea ce dăduse peste ei din cauza şoarecilor şi vânzând pisica, el – deveni bogat.

Apoi în secolul XVI-lea, se găseşte o altă variantă şi aşa se poate urmări această poveste prin diferite literaturi şi colecţiuni de basme, mai prin toate ţările Europei; pretutindenea aceiaşi poveste, aşa în Franţa multe variante, în Germania altele, Bulgaria, Serbia, Macedonia şi în Rusia în diferite provincii.

Miezul povestei, adică pisica cu şoarecii, este acelaşi la toate; ea aparţine mai întâiu unui sărac care prin vânzarea ei devine bogat. Se spune pretutindenea cu oarecare nuanţe care îi dau un caracter local. Nu numai la noi în Europa, dar şi în Persia şi în Africa este cunoscută această poveste.

Răspândirea acestei poveşti este o taină pe care studiul Folcclorului caută să o desluşească. Dacă punem de o potrivă povestea românească cu celelalte, uşor vom vedea cum se deosebeşte de dânsele. Este într-un fel mult mai duioasă, are un caracter moral, nu este ca în alte poveşti un fel de întâmplare prin care un om se îmbogăţeşte, ci aci este o răsplată pentru acela care s-a purtat bine faţă de acela care l-a luat ca fiu de suflet, când era bogat şi pe care nu l-a părăsit nici când a sărăcit.

Pentru această purtare frumoasă îşi capătă răsplata pe neaşteptate. Pe de altă parte răspunsul pe care îl dă şi modul în care se sperie cumpărătorii şi îşi ard şi casele şi câmpurile şi pădurea din prostia lor, se găseşte în multe din celelalte paralele.

Vom mai lua încă numai o singură altă poveste prin care se va vedea cât de important este de a studia aceste poveşti din punctul de vedere al literaturii universale.

Este povestea cu „Popa Badea”, intitulată „Banii zgârcitului” (no. 89).

Aceasta cu toate că are un caracter local, totuşi după cum se va vedea, aparţine de asemenea unui şir întreg de poveşti din Orient şi Occident. Este vorba de nişte bani ai unui zgârcit, însă de care el nu are parte şi de care se bucură un străin, fiindcă toate încercările de a-şi căpăta banii îndărăt au fost zadarnice. Această poveste o găsim deja în faimoasa colecţiune din sec. XII-lea cunoscută supt numele de „Gesta Romanorum”.

Această colecţiune a fost făcută în Anglia şi într-însa se găsesc multe poveşti scoase din multe izvoare, unele de origine orientală, mai ales ebraică. Pe scurt, povestea este următoarea:

Un dulgher foarte zgârcit aduna la bani şi scobind o buturugă de lemn, o umplu cu galbeni, ţinând-o în faţa sobei sale şi zicând că nimeni n-o să creadă că într-o buturugă ca aceasta s-ar fi găsind bani. Însă casa în care trăia era aproape de malul mării. Într-o noapte valurile au spart zidul casei şi ridicând buturuga de lemn, au dus-o foarte departe, până aproape de pragul unui om darnic care găzduia pe călători şi ajuta pe săraci.

Dulgherul, când văzu că apele i-au luat banii, umblă din loc în loc ca să-şi găsească iarăşi galbenii. Când ajunse la casa omului milostiv intră şi el şi se plânse de pierderea banilor. Stăpânul, care avea milă de dânsul, se gândi că ar

fi bine ca să-l încerce dacă într-adevăr avea parte de banii aceia sau dacă soarta era împotriva lui.

Atunci el făcu trei colaci, umplu pe unul cu pământ, pe altul cu oase şi ultimul cu o parte din galbeni. Chemând pe dulgher îi zise să aleagă unul din aceşti colaci ca să mănânce că sunt făcuţi din făina cea mai bună. Dulgherul luă mai întâiu pe acel cu pământ şi găsindu-l greu, îl luă pe acesta şi zise că dacă ar mai vrea să mai mănânce, îl va lua pe al doilea care era cel cu oasele, lăsând gazdei pe acela cu galbenii.

Cum văzu gazda că-l lăsase tocmai pe acela cu galbenii, chemă pe toţi acei ologi, orbi, ciungi şi infirmi şi deschizând colacul, îi arătă că colacul cu banii – îi rămăsese tot lui şi prin aceasta se vedea că banii nu-i erau sortiţi dulgherului.

Exemplul cu cei trei colaci a fost luat din faimoasa poveste a lui Varlaam şi Ioasaf care se află şi în literatura română, tradusă din slavoneşte şi joacă un mare rol în drama lui Shakespeare, „Negustorul din Veneţia”. Dar dacă ne întoarcem înspre Orient găsim o poveste care se aseamănă cu dânsa *Anvar-i-Suhaili* adică „Stelele din zodia Canopus” şi este o prelucrare după o carte indiană. Acolo este unul care pierde bani; găsiţi de un păstor, cu toate că acel care i-a pierdut a alergat după dânşii. Deşi avea banii în mână, aceştia s-au dus la păstor.

Din alte multe variante mai aleg deocamdată tot una din Orient care sună aşa: Un om care îşi pierduse toată averea şi. din bogat rămăsese sărac, veni la împăratul care îl cunoştea. împăratul, vrând să-i facă un bine fără să-l ruşineze, umplu un pepene cu galbeni şi i-l dete. Pe drum vede nişte călători foarte setoşi şi de milă le dete pepenele. A doua oară, tot aşa el dete pepenele la un sărac care-l rugase să aibă milă de dânsul. Şi a treia oară îi cade pepenele în apă pe când trecea peste un pod şi astfel

degeaba încercase împăratul să-i dreagă norocul care îi lipsea.

Într-o carte medievală ebraică se află o poveste care se asemănă mai de aproape cu cea din „Povestea vorbii". Ea se află de asemenea în *Maaseh Buch* care s-a tipărit la Basel la 1602.

Pe scurt, cuprinsul ei este cel următor:

Un anume dulgher din Ierusalim adunase prin munca lui ceva bani. Un vecin i-a furat, fugind cu ei, însă căzu mort în drum. Un tânăr care trecea pe acolo l-a luat şi l-a îngropat, dar pe când îl ducea la groapă, i-a căzut mortului punga din sân. El o luă cu sine ca preţ şi răsplată că a îngropat pe acel drumeţ necunoscut, însă în timpul nopţii a auzit un glas spunându-i să nu se atingă de bani, că sunt ai altuiade la care au fost furaţi. Tânărul, speriat, scobeşte un trunchiu şi-i bagă într-însul. Noaptea, apa râului se revarsă şi duce trunchiul până când ajunge la satul dulgherului şi locuitorii văzând trunchiul atât de frumos l-au luat şi l-au dus dulgherului. Tânărul acela din întâmplare veni şi se băgă ucenic la dulgher, şi văzând trunchiul, spuse că i se pare că este la fel cu acela în care a ascuns banii, şi într-adevăr când l-au tăiat au găsit banii înăuntru.

Dulgherul, auzind cele ce i s-au întâmplat, a vrut să-l pune la încercare şi atunci făcu un colac foarte frumos umplut cu galbeni şi l-a trimis cu el în alt sat. La poartă, îl întâlneşte zapciul şi-i cumpără colacul pentru câţiva bani mărunţi, cu gând să-l trimeaţă prinos dulgherului care în ziua aceia făcea nunta fiicei sale.

Dulgherul, cum primi colacul îndărăt, se miră şi-l puse la o parte, până când se întoarse tânărul. Apoi îl întrebă ce a făcut cu dânsul, şi, în faţa lui tăie colacul şi-i arătă că era plin cu galbeni şi tânărul îşi dădu seama că n-are noroc la bani. (Vezi M. fiastre: *Exempla of The Rabbis No. 423*).

Las la o parte alte variante; acestea ne ajung ca să arătăm răspândirea acestor poveşti mai ales prin Asia şi Europa şi tot aşa se poate zice de marea parte a poveştilor care se află în cartea de faţă a lui Anton Pann.

qp

Calendarele.

În legătură cu aceste poveşti, calendarele pe care le-a scos Anton Pann, au jucat un rol destul de mare, dar până acuma nebăgat în seamă. Şi în această privinţă el a făcut o schimbare adâncă între cele ce au fost înainte şi cele din urmă.

Calendare au existat în limba românească de multă vreme. Ele se apropiau de acele calendare care au fost bine cunoscute încă din antichitate şi care s-au păstrat într-o formă sau alta până în ziua de azi. Nu erau calendare vremelnice, trecătoare, făcute numai pentru un an, şi după sfârşitul anului se prăpădeau, ci erau aşezate pe mai bine de 100 de ani. Afară de lunile şi de zilele cu sfinţii, ele conţineau şi o materie de prognostice şi magice care se trăgeau din vremurile de demult. Prevestirile astrologice scoase din e & rsul stelelor şi al studiilor în legătură cu crugul lunii şi al soarelui, Trepetnice şi Gromovnice, despre cutremure şi alte oracole de felul acestora. Cu totul altfel se prezintă Calendarele lui Anton Pann.

Acestea nu mai sunt aşezate pe cursul stelelor, nicio urmă din elementul astrologic şi oracular. Calendarele lui Anton Pann sunt cu totul deosebite; afară de zilele lunilor şi însemnarea sfinţilor, tot restul a dispărut. În locul elementului astrologie, el a introdus poveşti şi cântece. Aci se dovedeşte

LXXVII

Încă şi mai vârtos cât de mult a învăţat şi cât de mult a luat de la dascălii lui din Transilvania. El a urmat întru

totul tipicul acelor calendare răspândite atât de mult în vremea aceia, atât nemţeşti cât şi ungureşti, în care de asemenea s-a adăugat o parte literară şi o parte curat calendaristică.

El n-a avut nevoie să se ducă la Nemţi sau la Unguri ca să înveţe ce să facă, ci s-a luat după aşa-zisa „Carte de mână" a lui Carcalechi şi după numeroasele calendare tipărite la Buda de către Ştefan Neagoie, care au rămas după cum mi se pare, necunoscute în Ţara-Românească.

Toate aceste calendare erau aşezate pe un an. La fiecare an nou venea altul, şi aşa se explică cât de greu este acuma de a mai găsi acele vechi calendare. Mai nimenea nu avea grija să păstreze un calendar de care nu se mai putea folosi, şi-l ţinea poate numai pentru poveştile ce le conţinea, şi nici în cazul acesta nu erau mulţi care să-l mai păstreze.

Noi am fost destul de norocoşi ca să adunăm calendarele lui Anton Pann de la 1850 până la 1854 şi acestora merită să li se facă un studiu separat. Mai întâiu fiindcă au fost tipărite într-un format mic, întocmai ca şi toate celelalte cărţi ale lui Anton Pann care s-a luat tocmai după tipicul de dincolo; şi aci este taina cum s-au putut desface toate aceste cărţi atât de uşor.

O cărticică mică se vinde uşor şi ieftin, o pune cineva în buzunar sau o duce cu uşurinţă în mână, aşa cum era cu toate cărţile populare tipărite până atuncea. Unele mai măricele, altele însă mai mici, dar toate sunt într-un format destul de mic şi din această pricină sau şi pierdut atât de uşor. Dar pe de altă parte, aci mi se pare că era izvorul bogăţiei sale, că de unde până unde a putut el câştiga o mie de galbeni ca să-şi cumpere tipografia, precum spune în diata din anul 1854 şi pe care o lasă mai apoi fiului său Lazăr.

Caracterul adevărat al unui astfel de calendar se

poate bine vedea dintr-un titlu pe care îl reproduc aci:

Calendar cu prevestirile adevăratului astrolog antic Cazamia.

cel până acuma Cazamia în greceşte şi româneşte, nu e cel adevărat, cum se va vedea în vorbirea despre aceasta pentru anul 1855 Calculatu cu accorateţă după modernul sistem solar şi aplicat cu schimbarea timpului în fiecare pătrar a luminilor după gradele şi temperatura Ţârii Româneşti, a Moldovei şi a toată antica lor întindere, de I.G. Gorjanu, Librariu-editoriu G. Ioanide, Bucureşti, tipografia lui Ferdinand Om.

Se vede de departe cât este de pretenţios în limbă cât şi în cuprins şi departe de a fi o carte populară cum erau calendarele lui Anton Pann.

Nu putem să trecem cu vederea că publicarea acestora a dat loc la vrăjmăşia dintre Anton Pann şi Gorjan, care şi dânsul, se vede că, îndemnat de pilda lui Anton Pann, a publicat mai întâiu o Halima, tot precum mi se pare dintr-un manuscript vechi, cum este şi acela care se găseşte la Academia Română şi din care am dat nişte extrase în „Chrestomatie”, apoi calendare „Cazamia”. Dar Gorjan nu s-a mulţumit numai cu cărticele mici; calendarele lui sunt cărţi întregi, îmbâcsite cu alte articole lungi istorice şi chiar şi cu ilustraţii.

Această ceartă dintre dânşii a dat naştere la o poemă satirică a lui Anton Pann, publicată într-un calendar, privitoare la făcătorii de calendare, pe care o reproducem aci, şi straşnica denunţare a lui Gorjan, care îl denunţă pe Anton Pann chemându-l un plagiator în arta de a face calendare, tot supt acelaşi titlu de Cazamia, din care dăm aci câteva extrase:

Acest calendar fiind cel mai accorat intru toate materiile astronomice cuprinse într-însul, după care s-a şi lucrat, iar nu s-a copiat ca toate celelalte în ţara noastră,

se reprezentează cu mai mult coraju pe scena publicului, şi tot-de-odată se declară îndreptăţorul a calendariştilor noştri, dovedind pe cel până acuma calendar Cazamia că nu este cel adevărat, ci numai un nume falsu…” Aşa dar calendarul cel până în anul încetat supt nume de Cazamia, e numai o plăsmuire amăgitoare a speculanţilor, poate că şi plătiţi de cei ce se interesează şi doresc înfricoşatele catastrofe şi cruntele vărsări de sânge ce se prezic într-însul.

Calendarul pe 1851 al lui A. Pann.

CALENDARUL

pag. 59.

Un dăscălaş oarecare Făcător de calendare Bolnăvindu-se prea greu, Până avu gură vie Chemă fiul său să vie t i îi zise: fătul micul u nu am vr-o bogăţie După moarte să-ţi las ţie că am fost un dăscălaş care de azi până mâine îmi câştigam biata pâine cu câte un calendaraş.

pag. 60.

Deşi vre o mană N-aveam din a sa vânzare Spre traiul meu din destul Ce brumă scoteam dintr-însul Mă hrăneam şi eu cu dânsul între flămând şi sătul. Luam pâine, carne, poame, Pe cât minţeam biata foame.

Dar de saţiu nu mâneam, Am purtat tot sărac nume, Sărac mă şi duc din lume, Dar de foame nu mueram. Şi mă bucur c-avuiu parte să te-nvăţ puţină carte şi mâna lui Damaschin, Să poţi şi tu prin urmare să scrii să faci ca oricare, Calendare cel puţin.

pag. 61.

Apoi, tată, el răspunse, Eu nu-s cu simţiri ajunse şi n-am pân-acolo dar ia să mă puiu cu condeiul

E

I s-a scriu cu tot temeiul în capul meu calendar. Îi zise el la aceste Văz, fătul meu, aşa este. Ai drept la ceia ce-mi zici Dar poţi să înveţi îndată Cum foi arăta odată

chiar acum cum stai aici.

RAA EN DAP

IIE AN5A I) E.\A XPICTOE

Ii-Sê.

Kape Konptnic. (n cine IIpornoeâh Me Bace. iop mi llpeoec Tipie – şi

A M I

Uli

Apirapea cepc TITop-Mop de necâe An 5 smpea Euanre-ii mi jâbcipipea un an» nepea Coapclisr. Uli

KITCB a fâobejoï ca A Anerdoâe deeifi TIT – oape, nsm loi KAteba Kntene *te* ce kaiit aKsm-ESKSPEUII.

4 S-1» Tinorpaefia a-ï Anton Hann.

Anton Pann, *Caienefar pe anuf de la Hristos 1854*.

Gândeşti că e lucru mare să te pui în calendare în rând între autori? Cei procopsiţi ţie – ţi pare ed şi fac la calendare i se numesc ştiutori?

fălui mieu, să ştii bine, Nu ei, ci ca d-alde mine D-aşa lucru se apuc, Cei învăţaţi scriu la alte, Fac cărţi cu ştiinţe înalte şi altă cinste şi aduc. Ce fel tată I fiul zise, Calendarele sunt scrise Aşa de fie ce om? Spunem drept, zău I

[lasă gluma, Eu gândeam până acuma că le face astronom I Zise el: Fără-ndoială, La această n-ai greşeală, Aşa e după cum zici. De astronomi sunt făcute Din veacurile trecute Ş-încă nu de oameni mici.

pag. 63.

Unul, în hronologie, L-a făcut, dupre cum scrie, Cesarul Iulian, Altul iarăşi dupre dânsul, Care schimbă ceva – ntrânsul E papa Tribonian. Ei zilele cumpăniră şi în ceasuri le-mpărtiră, Ei toate în el le-au pus, Crugul lunii regulară, Eclipse ne arătară, Nimic n-a lăsat nespus. Fiul său se grăbi-ndată şi Îi zise: bine tată, Dacă este aşa dar, De ce astăzi văz pe unii Băga-n gura altor pumnii Dacă

scriu vreun calendar?

Pa7.64.

11 fac că e lucru mare şi că: nu poate or-care să-l facă ca ei de bun, îndrug laude de dânsul Defaim p-al altor într-însul iar la al lor coame pun? răspunse el: nimic nu e, Lasă ce o vrea se pune Tu să n-aibi niciun habar Nu te pune în dispute, Lauda de sine pute, Se defaim el însuşi chiar. Aşa lucruri cine scrie Îi curge tot din prostie. Nu din niscai procopseli, Că el gândind să-şi dea nume. Se zugrăveşte în lume-Cu fel de fel de văpseli.

pag. 65.

Că, dragul meu, cel cu minte Nu scrie aşa cuvinte Ci cel ce-nvaţă trei buchi, Care cu un fir de aţă, Cu mintea lui cea isteaţă, Taie caşu-n patru muchi. Că învăţând puţintele şi dacă pe lângă ele Mai află câte ceva, Orcă dă peste cărţi scrise, Care el nu le citise, Or aude de undeva. Să face el înţeleptul şi ia al altuia dreptul Puindu-se aflător, Până când dă peste unul şi-i întoarce în gură pumnul, la la un trăncănitor.

pag. 66.

Îmi veni-n gând o poveste Potri (VI) ta la aceste şi ascultă să ţ-o spuiu, (Însă dacă oarecine o va şti-o şi mai bine, în pricină nu mă puiu:)

Nastradin Hogea o dată Cârpind cămaşa spălată. Aţa în vârf n-o-nnoda. Pentru că nici nu cârpise, Nici pân-atunci auzise, Nici s-o-nnoade gând îi da, Ci când aţa cu-ntâmplare, Fiind răsucită tare, De sine s-a înnodat, şi văzând atunci că-i vine Cu-nnodătură mai bine la cârpit şi la lucrat.

pag. 67.

O gândi de-nţălepciune, şi-i se păru minune la când n-ar şti cineva şi ca a sa născocire, îngâmfat de procopsire Puse pristav prin oraş. Să auză fiecare De la mic până la mare

E

I să ştie că întâiu, după moda de el scoasă, Aţa, când va vrea să coasă, S-o-nnoade la căpătâiu. Asta s-o ştie orcare că e o nouă aflare însuşi de mintea lui chiar, şi d-o trăi prin urmare, După mintea lui cea mare, Va născoci ceva iar pag. 68.

Dar d-o muri toţi să ştie că în lume n-o să fie Atât de procopsit alt.

Vor pierde o bogăţie şi o mare avuţie Sau un prea scump diamant, Unul ce sta de o parte, Cam cu urechea-ntr-o parte şi la el gura căsca, Luă o mână de sare S-alerga la el mai tare în gură a-i arunca, Zicând: Te-am auzit bine, Dar află şi de la mine ia să ştii şi alt mijloc, Cască gura săţi săr vorba, Că n-are gust, ca şi ciorba Ce nu-i pul sare deloc?

pag. 69.

Aşa e şi cel ce scrie Slove negre pe hârtie cu fală că are dar şi că ea el lumea toată Nicidecum nu o să poată să mai facă calendar. Se îngâmfează cu dânsul şi defăimează într-însul Pe ceilalţi tipăritori, Umblând şi el cu nimica săşi laude cărticica, S-aibă mulţi cumpărători. Dar…!

Vrând să mai deschiză gura să-şi sfârşască-nvăţătura, Semn de sfială făcu, Văzând pe înger gata înaintea sa cu spata, Tot de o dată tăcu.

Dar să revenim la rolul pe care l-au jucat aceste calendare în legătură cu „Povestea vorbii”. Precum am pomenit, Anton Pann lua adesea dintr-o carte şi băga într-alta. Iată acum ce a făcut cu ea „lendarele. În cele cinci sau şase calendare pe care le avem, se află câte una sau două din poveştile pe care apoi le găsim şi în Povestea vorbii.

Calendarele se desfăceau uşor şi astfel poveştile prin mijlocirea calendarelor se răspândeau mai uşor şi se împrăştiau prin popor şi au devenit astfel literatură

populară orală. Nimenea nu-şi aducea aminte de ele, şi aşa, el putea să le retipărească în cartea sa.

Din cântece iar a luat câte unul sau altul şi apoi le-a băgat în „Spitalul Amorului”. Din aceste cântece el scotea o ediţie separată cu note muzicale şi în acestă formă au fost introduse în „Spitalul Amorului”. Cât priveşte însă cel din urmă Calendar de la 1853, n-a mai avut vreme; moartea l-a răpit înainte. Se vede că-l isprăvise după ce terminase cu tiparul ediţiei a doua, căci nu conţine niciuna din poveştile din ediţia a doua, ci dimpotrivă este în totul material nou. Am avut de gând să adăugăm în ediţia de faţă, acele poveşti, care se aflau în calendarul de la 1854 şi pe care dacă ar fi trăit, desigur că la o altă ediţie, le-ar fi introdus şi el dar proporţiile pe care le-a luat volumul acesta ne-a silit să renunţăm la ele, rămânând să le tipărim ulterior, în alt volum.

Limba lui Anton Pann.

În cursul veacurilor s-a făurit limba cărţilor bisericeşti, când supt înrâurirea tipicului slavon, când supt înrâurirea celui grecesc, totuşi a ieşit o limbă cât se poate de puternică şi bine determinată. Toţi care au scris mai ales cărţi bisericeşti s-au slujit de această limbă; şi cărturarii de frunte de asemenea s-au ţinut de ea.

Nu era însă aşa şi limba norodului. Aci s-a păstrat, sau s-a dezvoltat alături de limba bisericească şi acea limbă populară cu însuşirile ei pe care le numim dialectale, unele mai răspândite, altele mai puţin şi deoarece limba muntenească se aseamănă mai mult cu cea bisericească, deosebirea nu este prea mare. Cu toate acestea atât în fonetică cât şi în morfologie, nu mai vorbim de sintaxă, se arată deosebirea destul de interesantă din punct de vedere filologic.

Astfel limba lui Anton Pann îndeobşte este limba mahalalei din jurul Bucureştilor. O limbă simplă, curată,

curgătoare, fără multe meşteşuguri, neîngreunată de cuvinte străine puţin înţelese. Ea ar merita un studiu special şi mai ales felul în care o mânuieşte Pann, căci cu toate că multe din cărţile lui sunt copiate din manuscripte mai vefehi, totuşi el le-a dat lor o întorsătură specială.

Dar mai ales se poate vedea firea proprie a lui Pann în Fabule şi Istorioare, şi tot aşa în Povestea vorbii, mai ales în ediţiunea întâia.

Tot pe acea vreme, s-a născut un alt curent care

nu stătea încă supt influenţa scriitorilor de dincolo de Carpaţi şi încă nu se apucase de obiceiul de a schimonosi limba cu idei de latinism închipuit şi exagerat. Era mai întâiu o luptă a alfabetului, adică încercarea de a schimba vechea formă de alfabet cirilic şi de a întrebuinţa un alfabet care se apropia mai mult de cel rusesc şi apoi cu schimbarea din ce în ce mai mare, schimbând câte o literă slavonă rusească cu o literă latină şi aşa mai departe.

Istoria luptei alfabetului formează un capitol special în dezvoltarea culturii din secolul XIX-lea.

Dar mai tare era curentul adevărat cultural care începe mai ales după vremea când Anton Pann devine autor.

Occidentul a început să năvălească în ţară şi începe o ruptură covârşitoare cu trecutul. Nu mai era chestiunea numai de a schimba alfabetul, dar idei noi cu totul necunoscute înainte, au fost aduse în număr din ce în ce mai mare din ţările Apusului.

Tineri ca Poteca, Gr. Pleşoianu şi alţii, au fost trimişi la Paris ca să înveţe la şcolile înalte de acolo şi când se întorceau în ţară nu veneau cu mâinile goale. Pe lângă cele învăţate au mai adus şi o grămadă de cărţi şi atunci începe o epocă de traduceri din cărţi franceze de tot soiul.

Clasele de sus se lepădară de cărţile greceşti şi de

cultura grecească, de poeme nesăbuite şi de cântece linguşitoare care creşteau ca ciupercile. Începură acum să guste din ce în ce mai mult literatura franceză. Atât autorii cât şi traducătorii se loveau de o greutate mare în lucrarea lor.

Unde să găsească cuvinte româneşti pentru ideile cele noi?

Atunci unii ca Eliade Rădulescu sau alţii, căutară să îmbogăţească limba prin cuvinte italieneşti, dar cei mai mulţi, care au avut creşterea în Franţa, întrebuinţau din plin cuvinte franţuzeşti şi le introduceau în operele lor, băgându-le în limba românească.

Dar un cuvânt străin, adus astfel într-o altă limbă, nu se asimilează îndată, nu se mistuieşte îndată, trebuie frecat, pilit, şlefuit ca să se potrivească cu forma şi obiceiul, ba chiar şi cu firea limbii şi cu încetul să-şi capete caracterul de cuvânt românesc.

Dar franţuzismele erau atunci la modă. Multe din ele au rămas, altele au pierit că nu s-au putut asimila, dar şi cele care au rămas au trebuit ca să se schimbe şi să *se* potrivească mai mult cu limba vorbită de popor.

Anton Pann a căzut şi el victimă acestui curent franţuzist, a fost tras şi el de şuvoiul franţuzişi şi astfel găsim în Povestea vorbii o seamă de cuvinte de origine franceză, dar într-o formă atât de schimonosită, încât astăzi ne apar ca nişte grozăvenii filologice.

Dăm aci câteva din aceste cuvinte spicuite din *Povestea vorbii*, dar mai ales din ediţiunea a doua.

Culmea franţuzismelor cărora nu putem să le spunem decât caraghioase, a ajuns-o în povestea no. 38, pe care nu ştim încă de unde va fi luat-o. Trebuie să o fi luat cu toptanul cum a găsit-o undeva; fără să se gândească la cât era de supărătoare şi caraghioasă prin mulţimea cuvintelor franţuzeşti care covârşesc aproape pe cele româneşti. Dăm

aci lista cuvintelor:

Imita, *retira*, *moadă*, *trateze*, *premiei*, *abundenţă*, *rezonul*, *servicea* (*în înţelesul de servitoarea*), *providenţă*, *bezele*, *braţet*, *cluburi*, *pansion*, *galantom*, *eminent*, *lucsoase*, *duel*, *conversaţii* şi încă multe altele care de atunci încoace au devenit populare poate că chiar prin mijlocirea lui Anton Pann.

Cât de mult a fost influenţat de acest curent, se poate vedea din Calendarul de la 1852. Acolo a pus pe ucenicul său, care se intitulează Gh. Ucenescu, Ucenic al Dumnealui Anton Pann, ca să facă o „traducţie slobodă" din povestea franţuzească intitulată „Victor şi Camila". Pe când în alte calendare, când se vede că neavând destul material, publica viaţa sfintei muceniţe Evdochia sau povestea Sosanei din apocrifele biblice.

Lăsând aceste caracteristice ale limbii la o parte, ne oprim pentru un moment tocmai la această parte a cărţii în care se arată cuvioşia foarte cucernică cu frica lui Dumnezeu, povăţuind pe cititori să urmeze calea dreaptă, mai ales supunerea la stăpânire, pedepsirea greşelilor şi cinstea omului curat la suflet, bun, darnic şi drept credincios.

În niciuna din cărţile sale nu se găseşte riici urmă de politică. El nu se amestecă în cele ale dregătoriei, aşa chiar cum este firea poporului, mai ales a acelor cu care etrecea el, sau a oamenilor bisericii, sau a oamenilor care îşi caută de treabă şi care nici habar nu aveau de politică.

Şi astfel Anton Pann, a alcătuit o carte care cu toate greşelile şi lipsurile de care nicio lucrare omenească nu este lipsită, este totuşi, în felul ci, unică.

Cele două Ediţiuni.

Astfel după o lungă pregătire şi după ce tipărise mai multe cărţi populare, puse supt tipar volumult intitulat „*Povestea vorbii*".

Era o carte mică, într-un singur volum şi acolo a adunat un număr de proverbe pe care le-a orânduit în diferite grupuri cu titluri separate şi în fiecare grup publică o sumă de proverbe, iar la sfârşitul fiecăruia, adăugă o poveste, povestea vorbii, cu multă iscusinţă şi cu o înţelegere adevărată a tot ce plăcea poporului. A produs o carte unică în felul ei.

După câţiva ani el publică o a doua ediţiune, care se deosebeşte de cea dintâi din foarte multe puncte de vedere: pe când în ediţiunea întâia avea numai capitole şi poveşti, toate într-un singur volum, de astă dată s-a mărit într-atât, că i-au trebuit trei volume pentru tot materialul.

În această a doua ediţie a băgat tot ce a fost în ediţia întâia şi a mărit numărul poveştilor şi capitolelor, până când a ajuns la 100. Materialul cel nou cu care a îmbogăţit această ediţie nu se ridică însă la acelaşi nivel ca acela din ediţiunea întâia.

Se vede că n-a avut destul material de felul celui dintâi şi a luat de unde a putut, numai ca să mărească volumul.

Astfel supt titlul de „Povestea vorbii”, se afla aci un număr de cântece populare care nu au mai nimic comun cu proverbele. Apoi însăşi titlurile nu se potrivesc cu conţinutul acelor grupuri şi nu se poate vedea nicio sistemă în materii.

Cu toate că la început se vedea că a fost influenţat în gruparea materialului ca în Hristoitie, aci s-a depărtat cu desăvârşire de acel tipic, şi a mai adăugat multe snoave care nu sunt poveşti.

Dar se mai deosebeşte încă de ediţiunea întâia şi prin felul cum a schimbat multe din proverbe. Din firea lui, el avea simţul ritmului şi atunci nu s-a mulţumit numai de a ţine cumpăna între cele două părţi ale unui proverb, care poate să fie foarte prozaic şi adese ori a introdus rima; aşa

şi între proverbe care urmau unele după altele. Forma neregulată a hemistihurilor se aseamănă cu proza rimată care aduce cu „macamele” adică poveşti şi proverbe rimate aşa de mult răspândite şi mult prejuite în literatura arabă – mai ales se poate cita macamalele lui Hariri din secolul al XI-lea şi printr-aceasta se deosebeşte de celelalte poveşti şi proverbe din literatura europeană. În englezeşte se zice *assemblies*, care ar fi corespunzător cu „şezătoarea” românească, însă termenuul francez „séance” este cu mult mai apropiat.

Pentru a arăta şi mai bine deosebirea dintre cele două ediţii, reproducem aci două pagini, una faţă în faţă cu alta, şi aşa cititorul singur va vedea uşor deosebirea dintre una şi alta, întru atât cât se poate vedea din două pagini, care mai mult sau mai puţin au acelaşi conţinut.

În mai mare măsură se poate vedea însă în ceea ce priveşte limba din ediţiunea întâia şi a doua şi mai ales în părţile cele noi adăugate în ediţiunea a doua, dar şi în alte schimbări pe care Le-a introdus de-a lungul cărţii.

Dăm aci numai pe scurt schimbările pe care le-a făcut Anton Pann între ediţia întâia şi a doua din Povestea vorbii.

Ediţia întâia. Ediţia două.

Lipseşte sau urâciuni proverbele nu sunt la fel lips: pov. no. 2.

Proverbele cu o mică adăugire

Numai poveştile 9, 10.11.

VIII. III

la fel; numai povestea no. 13.6.

X. IV.

15.7.

În rândul 17 în loc de *neghiob* este *nerod*

XXVII. VI

Proverbul din penultimulrând, în loc de rămâne este

ajunge, pov. no. 35. În penultimul rând:

În loc de: *ţânţaru-i trâmbijar*, e: *Trâmbiţa-i ţânţar*

VII.

Prov. penultimului rând în loc de: *rămas* este: *ajunge*.

Precum se vede, edita două, este o desăvârşită prelucrare din ediţia întâia, în care mai toate sunt schimbate.

Influenţa lui Anton Pann

Este foarte greu de zis în ce fel şi cum Povestea vorbii a avut o influenţă asupra scriitorilor care au urmat, dar un fapt nu se poate tăgădui, şi anume, că el a fost cel dântâiu care a ademenit poporul să citească cu plăcere.

Chiar dacă a scos cea mai mare parte a materialului său din manuscripte vechi, totuşi merită toată lauda şi mulţumirea noastră pentru acest fapt, căci ce bunătate era dacă toate aceste poveşti rămăseseră acoperite cu praful veacurilor sau rămâneau închise în dulapurile posesorilor.

Chiar dacă aceşti din urmă, le-ar fi citit, ei trebuiau să fie cărturari care se îndeletniceau cu citirea slovelor vechi şi atunci numai ei singuri ştiau ce se află în manuscripte, iar pentru toată obştea erau moarte.

Anton Pann le-a înviat; şi prin învierea lor a dat norodului un mare imbold pentru citit, adică acelora care până atuncea nici nu ştiau ce posedă şi care încă nici nu aveau mijlocul de a citi sau nici dragostea pentru citit.

Nu trebuie să repet ceea ce am zis mai sus; cu toată lipsa de orice creştere a poporului de rând şi mai ales dispreţul în care se ţinea limba românească şi literatura, Anton Pann, mai ales prin cărticelele şi calendarele sale, a creat gustul şi plăcerea pentru citirea cărţilor.

Aşa se explică de pildă cum a ajuns Gorjan să tipărească Halimaua, şi tot luându-se după Anton

XCI

Pann să scoată la lumină o, sumă de calendare care

au fost şi cauza certei dintre dânşii, de care am vorbit mai sus, şi încă şi alte cărticele de mulţi alţii, menite să satisfacă noua cerere de cărţi populare.

Apoi şi în alte publicaţiuni, ca ale lui Fundescu şi Ispirescu, se găsesc unele dintre proverbele şi snoavele din Povestea vorbii. Le-or fi luat ei de-a dreptul din cartea lui Anton Pann sau poveştile din cărţile lui Anton Pann deveniseră atât de populare încât le-or fi putut culege din auzite? Astfel în multe direcţiuni se poate vedea influenţa activităţii literare a lui Anton Pann, care, fiind atât de mult plăcute de popor, au trebuit să fie retipărite de atâtea ori.

De asemenea este important de a vedea că unele din poveştile lui Anton Pann se găsesc în unele colecţiuni de basme populare care au fost adunate acuma de curând. Problema este aceiaşi: Sunt ele mai vechi decât Anton Pann, sau se datoresc influenţei lui? Este o problemă pe care trebuie s-o lăsăm deocamdată fără răspuns. Ea aparţine unui ciclu de cercetări cu totul deosebit.

Nu trebuie să-l uităm pe Hinţescu, un tipograf neamţ din Braşov, care şi el a scos la iveală o colecţie de proverbe româneşti. Mai pomenim acuma şi colecţiunea lui Ispirescu. Mai mult sau mai puţin, eu sunt răspunzător pentru această colecţie. Eu eram în legături de prietenie cu el, care pe vremea aceia era tipograful Academiei şi mai tipărea şi *Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie* a lui Grigore Tocilescu. Mai toate articolele erau îngrijite de mine, şi astfel trebuia să viu foarte des la tipografie. Noi eram deja prieteni din 1877, când am scris despre unul din basmele lui în *Columna lui Traian* a lui Haşdeu. El se iscălea „culegător tipograf” şi scosese cărticele mici de basme. Pe atunci manuscriptul lui Iordache Golescu, despre care am pomenit mai sus, tocmai ajunsese la Academie, şi ştiam că Ispirescu adunase un material foarte bogat de proverbe. Atunci l-am îndemnat ca să publice în

pagínele revistei lui Tocilescu, care şi dânsul era cu totul de părerea mea. Dar Ispirescu dintr-un simţământ cât se poate de delicat îmi zicea: Cum se poate ca eu să public de-ale mele în revista pentru tiparul căreia eu sunt plătit? Eu îi dădeam mereu zor şi îi spuneam, că asta n-are nimica a face şi că dacă Tocilescu şi eu suntem de aceiaşi părere şi suntem bucuroşi de a avea această comoară, este treaba noastră şi nu a lui. Cu multă greutate s-a învoit pe urmă să ne facă pe plac şi astfel s-a întâmplat ca să apară colecţiunea lui mai întâiu în pagínele revistei. De unde şi cum le-a adunat nu ştiu, dar. nu se poate să nu fi stat şi el supt influenţa directă sau indirectă a colecţiunii lui Anton Pann şi dacă acuma este vorba să mă mai spovedesc, trebuie să mai adaug că tot eu sunt de vină că el a publicat colecţia cea mare de basme, însă numai cu una nu m-am învoit la ea: a tipărit-o cu litere prea mărunte. Îmi spunea însă că numai atunci când lucrătorii aşteptau corecturile şi nu puteau să se apuce de nimica nou, numai atuncea îi lăsa să culeagă literele pentru colecţia lui de basme, ca să nu piardă vremea degeaba, şi zicea: e păcat de hârtie.

Tot pe vremea aceia, Cilibi Moise scotea la fiecare an nou câte o cărticică de proverbe şi de cuvinte înţelepte pe care le ducea boierilor plocon, care începuseră să-l cunoască bine ca un om hazliu şi totdeauna sé întorcea de la ei cu un frumos dar.

În diferite reviste cum este „Şezătoarea” dar mai ales „Ion Creangă” s-au publicat în fiecare an câte un număr de proverbe, care, fără îndoială, sunt în acest chip cărţi populare, fiind adunate xe în de-a dreptul din gura poporului. În sfârşit mai pomenim aci colecţiunea numită „Proverbe agricole” alese de S. Teodorescu Kirileanu şi publicate în editura „Cultura Naţională” la 1923, orânduite în ordine alfabetică, toate, în număr de 733. Dânsul le-a cules din scrierile lui Zâne, Hinţescu, Ispirescu şi desigur

că multe şi din Anton Pann.

Cartea cea mai însemnată, care a apărut de la Anton Pann încoace, este enormq colecţiune a lui Iuliu Zâne. Nimeni nu poate tăgădui meritul acestei lucrări în care autorul a adunat tot ce se poate găsi ca proverbe, zicale, frânturi de limbă în literatura scrisă. Se înţelege că tot ce este la Anton Pann se află şi la Zâne orânduit într-un sistem admirabil. Toate proverbele sunt orânduite în grupuri şi în fiecare grup sunt orânduite alfabeticeşte. Nu-i lipseşte nimica din ce i s-ar putea cere din punct de vedere ştiinţific. Este desigur o carte cu totul ştiinţifică şi în niciun caz una populară; şi numai acela care ar vrea să studieze proverbele române din toate punctele de vedere şi al răspândirii lor în literatură, va găsi în cartea lui Zâne o comoară nesecată. Sunt unsprezece volume mari.

Însuşi autorul a recunoscut că o publicaţiei atât de voluminoasă nu poate să ajungă în mâna cititorilor de obşte, şi atunci cu învoirea lui, librăria Socec a scos o ediţie mai mică numai într-un singur volum. Această ediţie numită spre deosebire de cea mare – ediţie populară – publicată la anul 1907, conţine numai 5040 proverbe, adunate şi ele în grupuri, însă în grupuri cu o însemnare cu mult mai largă şi multe dintre proverbe fac parte din mai multe grupuri, aşa ca în cursul cărţii se repetă de mai multe ori. Cercetarea lor devine tot atât de grea ca şi a altor colecţii în care proverbele sunt adunate unele lângă altele şi formează un şir nesfârşit fără schimbare, mai mult ca un dicţionar decât ca o carte populară.

„Povestea vorbii” a lui Anton Pann este o carte care se aseamănă cu multe altele, dar totuşi se deosebeşte de dânsele prin acel joc între tact şi paratact. Prin forma lor hazlie care fără a fi descrisă aşa, totuşi se desfăşoară, adusă într-o formă ce se dezleagă „isteţ, sprinten, cuminte şi îşi păstrează un caracter unic.

Începând de la colecţiunea veche de poveşti şi proverbe „Disciplina clericalis” a lui Petrus Alphons, până la cele din urmă colecţiuni de cărţi de felul acesteia, niciuna nu arată acest caracter vioi.

Ele sunt grele de cetit, pe când „Povestea vorbii” se poate citi cu cea mai mare uşurinţă, plăcere şi cu mult haz, aproape din scoarţă în scoarţă, fără ca nicio clipă cititorul să se simtă obosit sau plictisit.

S-au mai făcut apoi şi alte colecţii de proverbe presărate chiar cu poveşti aranjate foarte sistematic, dar ele se citesc cum am spus mai sus, mai mult ca un dicţionar. Aceleaşi proverbe se repetă dese ori şi devin foarte monotone. Sunt foarte importante pentru aceia care vor să cerceteze forma în care proverbele se găsesc în literatura românească, dar nu sunt decât dicţionare, pe când cartea lui Anton Pann este într-adevăr o poveste de la început până la sfârşit. Nu este de mirare deci, că „Povestea vorbii” s-a retipărit atât de dese ori.

xev

O PREFAŢA»)

Către cititori.

Domnifor! *Aceste fabule şi istorioare, nu sunt decât numai auzite. De vor fi vreunele tipărite în afte fimbi, nu ştiu, că n-am învăţat nicio fim* să *din cefe pofteite. În anii cruzimii mefe, de ar fi fost şcofi ca acum şi de învăţam vre o fimbă din cefe făudate, nu era să mă joc cu astfef de lucruri mici, ci era să traduc osebite cărţi, care să mă folosească şi pe mine şi pe alţii. Cu toate acestea crez că şi istorioarefe acestea nu vă vor fi spre vătămare, deşi multe din de puteţi să fie ştiţi şi multe să nu fe ştiţi. Eu mă mulţumesc că am putut face şi atâta, în ceasurile mefe vacante, decât să fie petrec nimica făcând.*

De veţi găsi vreun cusur în stif, nu aveţi drept să mă osândiţi, fiindcă m-am dezvinovăţit, spuindwvă că eu aftefe

n-am învăţat decât *din mica copilăria mea mi-am Bătut capul ca să ajung desăvârşit în meşteşuguf muzicei Bisericeşti, în care am şi izbutit. După ce am învăţat Canoanefe şi ortografia acestui meşteşug, m-am zăbovit a români şi a lucra pe note cărţi fe cefe mai trebuincioase, care sunt*: *Anastasimataruf Serdariului Dionisie Totino, Docsastarul*

1> În fruntea broşurei sale de *rabule şi istorioare* (Bucureşti 1841>, Anton Pann tipăreşte aceste şire explicatoare, pe care le găsim potrivite şi pentru volumul de faţă.

dimpreună cu Trioduf şi Pendicostaruf, Heruvico *Kinonicaruf, Catavasieruf şi afteie mu* [*te, care* ne *dândwmi mâna să fie tipăresc, şed pe funduf făzii de vreo douăzeci de ani. Şi nu vor ieşi ia fumină, până nu se va găsi un patriot care să ştie preţui asemenea ostenefi şi să jertfească un ce pentru ţipamrirea lor*.

Aceasta am învăţat. Domni for, şi de poate cineva să găsească vreun cusur asupra acestui meşteşug, ruşinea mea va fi Cdupă cuvântuf ce am zis că din mica mea copilărie mi-am Bătut capul cu dânsufi, că de a mă făuda singur nu-mi este de fofos.

Iar după ce am isprăvit cărţife de mai sus numite, şi văzând că osteneafa îmi este zadarnică, m-am am pucat a aduna şi a face câte o carte din cefe profiţiceşti, încet, încet învăţându-mă singur, una ca să-mi treacă de urât şi af doifea socotind ca să trăiesc. Precum am şi tipărit întâi» Cafendaruf lui *Bonifatie Setosuf, af 2-fea. Cântărife de stea", af3-fea, Cântări fe de fume" af 4-fea. Îndreptăţorul Beţivifor", af 5-fea, Hristoitiaaf 6-fea. Erotocritul" şi af Ţ-fea acestea. Tabufe şi istorioare într-aceste cărţi*. Dom *nifor, puteţi găsi destufe cususruri, căci după cum am zis*: *dascăf mi-am fost singur, pentru care nu mă sfiesc de Dumneavoastră, care cunoaşteţi şi ştiţi poezie ce va să*

zică, ştiind că cei înţelepţi niciodată nu defaimă, ci mă tem de aceia ce măsoară rândurife cu compasuf sau cu Beţişoruf şi zic că un rând este mai fung decât *aftuf, că asemenea oameni nu sunt nicidecumertători, imputez –, defaim –, cum fe vine fa gură.*

*Cu toate acestea eu tot nu mă opresc a tipări şi a nu le da în critică şi aftefe> pentru că m-am o-Bicinuit a nu şedea fără lucru: şi, scriind câte ceva, mi se pare că-mi petrec vremea foarte dulce. Şipen = tru ca să fac şi Dumneavoastră asemenea petrecere cu critica luc*rului *meu, cu toată dragostea vi-i pui înainte, şi – citiţi sănătoşi.*

ANTON PANN

I. Despre ensumri sau urâciuni

Aideţi să vorbim de geabă că tot n-avem nicio treabă.
Fiindcă, Gura nu cere chirie, Poate vorbi orice fie.

— De [multe ori însă Vorba, din vorbă în vorbă Au ajuns şi la cociorbă[1]). Ş-atunci vine proverbul: Vorba pe unda a ieşit Mai bine să fi tuşit.

— De
[aceia:

Când vei să vorbeşti, la gură să aibi lacăt şi măsură. – [Adică: Vezi bârna din ochiul tău şi nu vorbi p-alt de rău. – [Spre pildă: Când vei vorbi de mucos Nici tu să fii urduros. Că nu e mai urât când cineva Face pe frumos, că e ponevos, [2]Şi pe cel urât că e aurit. – [Altul iar, Trânteşte cuvântul tronc, la cloşca când face clonc. Şi se pomeneşte vorbind: Frumoasă nor-[3]) dobândişi

Dar se uită cam piezişi. – [Şi că
După ce e neagră, o cheamă
[şi neagă; După ce e mută apoi e şi
[slută.

---

1 Vătrai de lemn (explicaţia lui Pann).
2 Miop.
3 Norâ.

— Sau Urât meşter a croit-o, Rău ciocan a ciocănit-o.

— Sau, Bun ciocan te-a ciocănit, Că frumos te-a potrivit.

— Şi Urât tată a avut, Să-i semene la făcut.

— Sau Fă-mă tată ca să-ţi seamăn, la frate cu frate geamăn. – [Dar inşi, A semănat castraveţi şi au răsărit scăe (i.

— Sau că, Tata avea armăsar, Dar el a ieşit măgar.

— Şi aşa, Cu vorbe îmbolditoare – ÎI atinge unde-l doare.

— De

[aceia niciodată, Chelului despre chelie să nu-i spui vreo istorie.

— Şi cu pleşuvul când vorbeşti Tigvă[4]) să nu pomeneşti. – [Şi nici.

Să nu râzi de măgar cuin-vă. Ca poate-l încaleci cându-vă. – [Totdauna, Gura care e-mputită, Altui e nesuferită.

— Că dacă Mie îmi miroasă a floare Dar altuia a putoare.

— Şi în

[scurt.

Noi râdem de unul, doi, şi patru/eci râd de noi. – [Pentru că Nu este răsur[5]) să n-aibă [cusur.

[TRANDAFIR FĂRĂ SPINI] 1. Povestea vorbii

Primăvara-ntâia oare rozele[6]) când înfloresc[7]) C-un fir merse lampăratul grădinaru-mpărătesc care cu plăcere multă-n mâna sa cum l-a luat, Tot d-odată fără veste la un deget l-a-nfepat, şi întâia sa plăcere ce asupră-i o avea-l s-a 1 ntors în supărare, cu acel gust n-o privea: Cum şi către

4 sau tidvie; dovleac cu gâtul lung-, golit şi uscat pentru păstratul

5 Rasura.

6 Pann scrie: «roazele».

7 Imfloresc

grădinarul zise: – Iată un cusur care n-ar fi cuviinţă ca să-l aibă nu răsur; Tu cam te pricepi la ipulte maeştrii grudinăreşti Ş-asta roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuieşti?

— Ba, se poate, împărate, grădinarul a răspuns. Şi grădinăria are, câte un secret ascuns!

— Nu ştiu, împăratul zise, asta este treaba ta, Fă-l ca să-i lipsească ghimpii şi un dar vei căpăta.

Grădinarul dar se duse, pusendată, altui. Să se prinză şi să crească îndestul se nevoi: În sfârşit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit şi mergând la împăratul duse un fir înflorit;

Care-n mâna sa luându-l foarte bine-i-a părut, l-a putut să-l altoiască după cum a fost cerut, Dar la nas când fel] îl duse, zise către grădinar: – CO fel? acum văz că n-are cel mai mic miros măcar? Grădinarul îi răspunse: – împărate, să trăieşti, Orice lucru firea-şi schimbă când vei sta să-l altoieşti. Şi nimic iar nu se poate ca să n-aibă vreun cusur, \rbori, plante, flori şi oameni, astfel şi acest răsur. Care ori ca-ntâi să-nghimpe şi să fie cu miros, Ori niciun miros să n-aibă şi [să] fie neghimpos. Fiecare poartă câte un răvaş în spate. Pe id altuia îl vede şi pe-id sau nu-l vede. Fiecare să ţine mai cuminte decât altul. Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos, [d-ar fi cât de uiâcios.

— Şi Ce e frumos poartă şi pono3. Fiecare trage spuză pe turta lui. Lesne a judeca pe altul.

— Că Nu te pricepi să imparfi un pai, la doi boi.

— Şi că cu ce dascăl lăcuieşte Aşa carte-alcătuieşte.

— Aşa e lumea asta: Râde om de om şi dracu’ de toţi. Dracu’ râde de porumbe negre şi pe sine nu se vede. Gura lumii numai pământul o astupă. Fiecare se leagă unde îl doare.

[ADEVĂRUL DE LA ALŢII]

2. Povestea vorbii

Spun c-a fost odată un crai oarecare El avea din fire un nas foarte mare: Şi îşi vedea bine cusurul ce-l are, Dar tot gândea cum că poate i se pare. Supuşii şi alţii, [pe] cari îi întrebase.

Că îi şade bine îl încredinţase.
Căci cinendrăzneşte la unul mai mare
Să-i spuie de faţă cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme şi-n acea cetate
Era ş-o cocoană gheboasă în spate.
Ce o amăgise lingăii să crează
Că ea e în lume cea dintre rază.
Cu poezii, versuri o încorunase
Ş-a se ţinea zână o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată.
Cu alt oarecine având judecată.
Şi văzând că craiul hatâr ei nu i face
Să vorbească-n parte-i după cum îi place.
Prerumpând cuvântul, zise cil mirare:

— Va-a-ai de mine ce [mai] nas ai mare! Pe craiul cu astă vorbă îl împunse.

Dar deocamdată nimic nu răspunse. Ea însă părându-i că nu auzise între alte vorbe, iară îi mai zise. Craiul şi aceasta o-nghiţi cu noduri. Ea nu înceta însă de a-i da iar bolduri, şi mai zise iarăşi: – Ce ciudat îmi pare! N-am mai văzut încă astfel de nas mare! Se înăspri Craiul şi zise: – Cocoană! Ştii că eşti cu totul ciudată psrsoană! Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare şi nu-ţi vezi cocoaşa ce-o porţi în spinare? Cusurul cel mare nu ţi-l simţi din spate şi judeci p-al altui, el ţi-e greutate. Plecând ea să meargă şi ieşind în tindă, Zice craiul iară, privind în oglindă;

— „Nu a fost minciună ce a zis neştine; Că greu se cunoaşte cineva pe sine!”

II. Despre pedanţi[8]) sau copilăroşi

8 Linguşitorii — părăsiţii.

Pomul se cunoaşte din roadă[9]) Şi omul din mintea neroadă. – [Că el

Nici în cap ce nu-ţi pocneşte A vorbi se pomeneşte. – [Şi trânteşte vorba Hodoronc, tronc, ca o roată De la o moară stricată.

— Şi Tot înşiră la gogoşi[10]) Spuind despre moşi păroşi.

Vorbeşte neisprăvite, La-nşiră-te mărgărite. – [Adică:

Să ni se arate va

Că ar fi ştiind ceva.

— Dar

[se cunoaşte Omul prost din vorbuliţă şi nuca din uşurinţă. Pen

[trucă, Judecata-i e oloagă Că-i lipseşte-n cap o doagă.

Om în trup destul de mare şi minte de copil are. Ştie vorbe să îndruge – Parcă tot la ţâţă suge.

Ştie că calul prost să ia hamul de rost. E bătut la cap, Tocmai ca un ţap. Ştie sfătuiri să dea, Cât ştie şi baba mea. Ar vrea să facă şi el, Dar nu ştie în ce fel.

Şi el rosti de se plăti. – [Povestea ăluia: Zile înşirate, fire încurcate. Pânză rău ţesută, şi vreme [pierdută. S-o lovi, nu s-o lovi, Na-f-o frântă că ţi-am dres-o Unde chiorăştă şi unde lo[veşte.

Cel copilăros totdeauna, Gândeşte în mintea-i adâncă, Numai el pâine mănâncă, şi alţii mănâncă paie la vitele, din copaie.

— Dar [însă.

Vorbă-n colţuri şi rotundă. Fără cercuri se înfundă.

[CONTOVAROŞIA] 3. Povestea vorbii

Doi precupeţi tineri se-ntovărăşiră şi după negoţu-şi prin ţară ieşiră... Colindând prin sate în lunga lor calc,

9 Fruct.

10 Minciuni umflate

Odată-nserară la un sat p-o vale, şi să mâie noapte fa] au tras împreună la o casă care le-au părul mai bună: Inde-n bătătură le ieşi-nainte în bătrân de treabă şi foarte de cinste. îi primi bine, îi băgă în casă, şi ei îi cerură întâi şi întâi masă, Zicându-i: Tătuţă! suntem flămânzi tare, Fă bine-ngrijeşte de ceva mâncare. Bătrânul le zise: – Şedeji, fiţi în pace, Că despre mâncare, vom face ce om face, Până când dar masa, moşul să le puie, De vr-o veste nouă întreabă să-i spuie. Vorbind una aţa cu toţi-mpreună, la şi unii alţii cândva când s-adună: Ieşind din ei unul afară la treabă, Moşul găsind vreme pe celălalt întreabă, Zicându-i: Jupâne! voi fraţi sunteţi poate. Că vă văz prea bine semănând la toate? Tovarăşu-i zise, cu scârbă într-însul:

— Aş! n-aş mai vrea frate să am şi ca dânsul, Că atât doar are, chip şi trup ca omul.

Dar poţi să-i dai paie ca şi la tot boul. Vorbind ei, soseşte cel ieşit afară şi îndată vorba între ei schimbară. Puţin dacă trece şi acestlalt este, Moşul iarăşi care curios fusese, Asemeni ţacestui face întrebare:

— Jupâne! zicându-i, fraţi sunteţi îmi pare.

Că semănaţi, uite, la chip cu-utregimu, Potriviţi întocma şi la înălţime. Ş-acest iar răspunse: – Ai greşeală tată, Să-mi fie el frate, n-aş vrea niciodată, Că e măgar mare, care nu mai simte. Să-i pui să mănânce tărâţe-nainte.

Auzind bătrânul aceste cuvinte, Către unul altul nedându-şi ei cinste, Se scoală îndată, caută [o] copaic[11]), Merge şi o umple până sus cu paie; Mai ia încă una, se duce cu dânsa, Apucă şi pune turâţe într-însa, şi cu amândouă intrând el în casă, Le puse-nainte pe pat fără masă. Ei văzând aceasta, îl întreb d-odată:

— De ce ne pui astea înainte, tată?

— Poftiţi, el răspunse, că vă dau cu încă, Boul şi

11 Curte.'

măgarul de astea mănâncă.

Iar ei începură-n ochi să se privească şi unul de altul faţa să-şi roşască. Bătrânul atuncea gura-şi întremează,[12]), şi învăţătura astfel îşi urmează, Zicând: – Copii tineri! rău să nu vă pară. De această glumă ce-o fac astă-seară, Că cât are omul în lume viaţă, Tot mereu învaţă şi nu se învaţă; Şi voi de aceasta aveţi trebuinţă, Numai de aţi lua-o cu bunăvoinţă. Dar tot pot a zice două, trei cuvinte. De sunteţi tovarăşi ori fraţi, eu n-am treabă, Cum vreţi, puteţi zice la cine vă-ntreabă, De cât zic, e bine, că omul vr-odată, P-all să nu defaime, să-i pune vr-o pată, şi mai mult p-acela care-l însoţeşte.

Sau altfel cu dânsu-mpreună trăieşte. Că cine-i de treabă, cu prost nu s-adună, Cinstea cu ocara nu pot fi npreună; Cine îşi defaimă contovărăşia, îşi arată însuşi necuvioşia. Că fieştecare cu cinse-nsoţeşte. Ca el prin urmare lumea-l preţuieşte: A umbla pe sine mai bun să se facă. Defăimând pe altul, nu poate să placă. Că e o zicală mai de toţi vorbită: Omul la om trage şi vita la vită. Atunci luând moşul copăile date, Le puse-nainte pâine şi bucate, şi îi cinsti bine, după cuviinţă, Făcându-i el astfel greşeala să-şi simtă, Care cât trăiră tot îl pomeniră, şi aceasta înşişi ei o povestiră.

III. Despre vorbire îmbucătura mare să-nghiţi şi vorba mare să nu o zici.

— Deşi îmbucătura cea mare Se-nghite cu-necare.

— Căci

Vorbele celor mari sunt ca zmochinele de dulci, Iar vorbele celor mici sună ca nişte nuci;

Zice un înţelept: Sau taci sau zi ceva mai bun decât tăcerea!

— Şi Dacă vreix) să trăieşti liniştit, să nu vezi, să n-auzi, să taci. Vorba-şi are şi ea vremea ei, Iar nu să o

12 îşi recapătă gura

trânteşti când vei.

După proverbul turcesc: Sioileesem sioz olur, zioilemecsem dert o lui – Adică: De voi zice vorbă să face, de nu voi zice venin se face. – [Şi cum zice Românul:

Limba vacii este lungă.
Dar la coadă-şi tot n-ajungă.
— Şi iarăşi.
Sarea-i bună la hiertură.
Însă nu peste măsură.
— Unde este vorbă multă.
Acolo e treabă scurtă*) – Totdeauna
Cine are limbuţia
F. mai rea decât beţia.
— Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una-ntr-alta tot să soarbă.
Astfel nu-ţi dă pas de vorbă.
Până-şi găseşte să-i zică.
Stăi că nu-ţi-e gura chioară,[13])
Ţine rândul ca la moară.
Aici la râşniţă nu e
Care, când o vrea să puie – Limbutul
N-are cine să-l asculte – Şi el spune-ndrugă multe.
— Şi
Silă de vorbă îşi face.
Tot să troncănească-i place.
— Parcă
A mâncat picioare de găină
Şi-l tot râcie la inimă.
— De aceea
Săracul n-are nici haină.
Nici la inimă vr-o taină; – Totdeauna
Vorbele cele ferite

13 Stai şi nu vorbi atâta.

În piaţă[14]) şi-n moară-s vorbite.

[CÂNTEC DE PLATĂ] 4. Vorba ăluia

Într-un oraş oarecare, la şi Bucureştiul de mare, Unde lumea în piaţ este

Şi-ncoaci încolo să ţese, Pintre cei ce vând producte şi fel de fel de fructe.

Unde răsună haznale, [15]î Trântindu-se pe tablale.[16]) Unde unii iau, dau, număr, Alţii încarcă, braţ, mâini, [umăr.

Unde glasuri şi guri multe Nu stau să se mai asculte, Vorbind or ce-n gura mare, Altul de ei habar n-are. Unde mul ţi casc-guri de geabă şi de sănătăţi să-ntreabă, Aci şi eu ca lumea toată, într-o zi umblând prin gloată, Ş-ascultând cum vorbeau unii cu glasuri mari, ca nebunii, Văzui doi inşi se-ntâlniră şi cu zâmbet se opriră, Căciulile îşi luară şi astfel se salutară:

— Bună ziua, măi Ne-avere!

— Îţi mulţumesc, dragă vere.

— Ce mai faci, cum îţi mai

[pasă.

Sunt toţi sănătoşi p-acasă?

— Tari, mari Ne-avere, ca

[piatră.

Mănânc cenuşe ps vatră. Dar tu măre, dragă Vere, Ai de mâncare, de bere? Cum o duci cu sărăcia? Ce-li mai face calicia?

— Sănătos, voinic sunt, Vere, şi trăiesc după putere.

De sărăcie nu-mi pasă.

Că şade supt-pat, acasă, A ouat ş-acum clocește, Ce o vrea Dumnezeu, spo[reşte.

Şi de multă datorie, Umblu beat de bucurie.

— Ba ca să zici, măi Ne-avere, Vesel eşti, or am

14 Pann: piaţ.

15 Pann: haznalele — aci în înţeles de bani.

16 Tejghea.

părere?

— Dar or nu vezi? ce pustie? Tu o să mori în prostie. Apoi, te uită la faţă

Şi mă-ntreabă de viaţă.

— Ba te văz cu faţa vie şi de deochi să nu-ţi fie, Eşti la piele ca curcanul, Galben de gras, ca şofranul. Dar ce mănânci de-ţi e bine, şi eşti numai os şi vine? Ce bucată îţi prieşte.

Aşa de te-ngălbeneşte?

— Şi asta mă întrebi încă, Nu ştii x>mul ce mănâncă?

— Negreşit, nici fân, nici paie. Nici bea apă din copae: Ci mămăligă cu ceapă Ş-un căuş,[17]) [sau] doi cuapă.

— Ba, ba Vere, mă cam iartă. Că nu ţi-e fasole hiartă.

Eu am mâncat, ce să cheamă, Un mezelic de păstramă, Cu un dumicat de pâine, De sunt patru zile mâine, şi uite pe loc mă dete la o pustie de sete.

Nu faci tu vreun fleac de [cinste

Ca să-mi ud măcar un dinte?

— Bucuros, cu voie bună, Dar în buzunări nu sună, Că croitorul, Ovreiul.

Mi le-a cusut cu temeiul,[18]) S-au spart pân-la săptămâna Fărsă bag într-înşii mâna, Punga, care n-o am iară, S-a bolnăvit d-asta vară Ş-a ajuns într-o slăbire, De nu-şi poate veni-n fire. Şi dintr-asta, cum se vede, Îţi spui dreptul de m-ai crede. De când n-am văzut paraua l-am uitat cum e turaua/[19])

— Tpiu! la dracu’ pentr-o

[pungă, Ţinuşi un ceas vorbă lungă, Aci în mijloc de cale; Nu intrăm colea în vale, La acea ospătărie, Unde pe perete scrie: „Azi bem şi mâncăm bucate Pe parale peşin[20])

17 Vas de băut apă.

18 Mi le-a cusut bine.

19 Inscripţia de pe monedele turceşti.

20 Numerar

date, şi mâine fără cârteală, Ospătăm pe cicăleală". Astfel, zicând, se-nbiară[21]) Ş-a se ospăta intrară. Mă făcui şi eu cu treabă şi-ntrai după ei, în grabă, Să văz ce-o să se urmeze şi cum o să ospăteze.

Şezând dar eu deoparte, şi ascultând de departe, Văz, ei după ce cerură Mâncare şi băutură şi se săturară bine De toate, cum se cuvine, Au venit să-i socotească, Ospăţul ca să-şi plătească. Ne-averea se scoală-ndată şi pe perete arată, Zicând: – Domnule, azi scrie ia să bem pe datori*}, Fiind că ieri fuse anul, De când trântii colea banul, De-ţi plătii cum se cuvine şi te-ai mulţumit de mine.

Domnule, birtaşul zise, N-ai înţeles cele scrise. Ia mai citeşte odată şi vezi zice ş-azi cu plată şi iar ca ieri mai la vale Că, mâine fără parale?

— Jupâne zise Ne-averea, Zi or cum ţi-o fi plăcerea, şi sporeşte cât de multe lui o vrea să te asculte. Nu trebuia să-mi scrii mie Vorbe cu iconomie, Că fiecare cap n-are C al dumitale de mare, Să judece cele scrise, Că sunt, după cum zici, zise, Ci pe Şleau le înţelege, Fără să le mai dezlege.

Iacă eu unul sunt care N-am înţeles ce tâlc are, De aceia, nici n-am vină, Dumneata eşti de pricină, De venii fărde parale După scrisurile tal & Că-mi este urât, nu-mi vine să port parale la mine, Ba nici acasă, în ladă, Nu-mi plac bani să văz gră

[maclă, la şi acum, bunăoară, Nu e în ea, para chioară; Dar cântecul dumitale Fiindcă cere parale, şi eu, iar deocamdată – Ţoi cânta ceva drept, plată.

— Ce spui? birtaşul îi zise, Strigând: (cum se necăjise) Să-mi cânţi cântece pe plată? Bani, că te-ncaer îndată; Eu am dat bani pe bucate, Nimeni nu-mi dă pe cântate, Haide, zic, parale scoate, De nu, te despoi de

21 Se poftiră.

toate. Ne-averea sfecli[22]) de frică, Gândi, hai, îl ia ¿e chică, şi începu cu binişorul să moaie pe negustorul Zicând: – Jupâne, mă iartă, Aici, nu încape ceartă, N-am plecat pe uş-afară, ia să mă iei la ocară; Stăi, aici e învoială.

Noi să facem o tocmeală, Să-ţi cânt, şi dacă nu îţi place Atunci fă-mi ori ce-mi vei face, Iar de-ţi va fi pe plăcere, Atunci n-ai nimic a-mi cere; Am un cântec s-auzi numa, E nou, făcut chiar acum. Ia să încep şi ascultă, Că nu e cu vorbă multă. Aşa, el tuşi d-odată şi-ncepu să cânte-ndată: „Toată vara fără treabă, O pierdui, ca un nerod, Câţi umbla-nhăitaţi[23]) de [geabă.

Eu eram cu ei ps pod. Dacă mi se făcea foame, Eu la masă mă duceam, De la supă pân-la poame închinam şi chef făceau. Câte ba-Sne firoscoş-i[24]) Undeva spunea-n vileag, şi eu ca năbădăioşii[25]) Alergam s-ascult cu drag.

Dacă mi se făcea foame, etc. Îmi plăcea la cântecele să ascult, când auzeam, Frunză verde trei lalele, Alţi cântau, eu chiuiam.

Dacă mi se făcea foame, et: „Nu-mi venea să şez în casă, Nici de lucru să m-apuc, Lumea, unde sta mai deasă, Mă grăbeam, iar să mă duc.

li-SIISHöi-ß
Îl în o ne 1> C K i on.
t ÍIJHM AÂÂMT A-ÎSHATF lui rajiZUii, va aşiwi a-rf A ¿luron nana.
nsKSpajijï.
TÍllOrpă (J>Í4 ASÍ ÍÍ. JIAHU.

Dacă mi se făcea foame etc… Caiva bani ce-aveam în hdă, Să-i păstrez, nu mai gândeam; Tot luam des din grămadă, Cheltuiam, galant eram. Carne cumpăram şi

22 Se facu roşu ca sfecla.
23 A se întovărăşi (în sens rău).
24 Filosofii.
25 Furioşii.-

poame şi acasă le duceam, Dacă mi se făcea foame, Beam, mâneam şi chef [făceam. Vreme bună pe cât fuse, Eu, la iarnă, n-am gândit; Când din pungă, tot se duse, Iacă şi ea a sosit.

Dacă mi se făcea foame, Privesc masa când mă duc, Nu e supă nu e [!] poame, N-am odată să îmbuc. Es pe poduri, viu acasă, Văz că şi afară-i frig, Nu e pâine, nu e masă, N-am ce să fierb, ce să frig. Nevasta acum îmi strigă: – „Bărbate, lemne, mălai”, Pruncii: – „Pâine, mămăligă, îmi zbier toţi şi-mi fac alai”.

Sfârşind cântecul, Neaverea întreabă să-şi dea părerea, De-i-a plăcut cântecelul, Iar de nu, să-i schimbe felul. Birtaşul îi zise iară: – Bani, banii şi curând afară, De cântec nu-mi pasă mie, Plăteşte-mi cu omenie.

Iar de nu, ieşi cu necinste, Ai înţeles de cuvinte? Scoate colea punguliţa Fă-o să-şi caşte guriţa, Să verse din gât dulci glasuri, Soprani, secunde şi basuri să vezi, cum mă-mpaci cu ele, Iar nu cu seci cântecele. Ne-averea nu zăboveşte. Ia punga ş-o descreţeşte, Binişor cu două deşte, Cântând vorbele aceste:

— Deschide-te punguli-a, Cască dragă a ta guriţă, Răsună frumos din corde, Ale tale dulci acorde.

Şi scoate acele glasuri Soprani, secunde şi basuri, Birtaşului cum îi place, la cu mine să se-mpace. El încă nu isprăvise, Dar birtaşul sărind, zise:

— Ila, vezi; ăst cântec îmi

[place.

Asta, pentru mine face, Dar nu d-alde pierde-vară, Fir-ai cu el de ocară. La aste vorbe, Ne-averea Sare îndată cu Verea S-apuca pe uş-afară Z icân d: – Ne plăti răm dară.

Este o zicală: Boul se leagă de coarne şi [omul de limbă.

IV. Despre vorbire iarăşi

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide. Din vorbă în

vorbă, este adevărul. Din vorbă, se face fapta şi din faptă vorba. Cuvântul e ca vântul: nu să ajunge nici cu armăsarul, [nici cu ogarul. De multe ori limba taie mai mult decât sabia. Limba oase n-are şi oase sfărâmă.

— De aceea, Pune-ţi frâu la gură şi lacăt la inimă.

— Căci Gardul are ochi şi zidul urechi. Vorba rea se duce ca glonţul.

Ce se naşte p-întuneric trebuie să se vază la lumină. Şi boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.

— De-acee? Taci să-ţi fie casă, casă şi masa, masă.

Glumele să fi fie ca sarea-n bucate. Ca să nu-ţi zică cineva: „Vorbe bune, dar nesărate.

Nu e meşteşug a găti mâncare, ci e meşteşug a o potrivi din sare Limba îndulceşte, limba amăreşte, Cu râma mică, se prinde peştele mare. Vorba dulce mult aduce.

[MUIEREA ÎMBLÂNZITĂ]

5. Povestea vorbii

Doi călători, într-o vreme, merindele isprăvind şi lângă un sat, p-o vale, cu caii lor poposind, zise unul: – Tu şezi vere şi mai ia seama de cai Că eu mă duc l-acea casă, să cer o pâine incaix). Că d-alde alte bucate crez că aici nu găsim. Ci cu ce vom putea astăzi, să şedem şi să prânzim Mergând el, vede muierea în mâini cu un *făcălcl*[26]) Stând, judecându-şi bărbatul cu răstiri, cu grai semeţ: Iar bărbatu-i se vârâse pe sub pat, de frica ei

Şi se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei. * Călătorul, de la uşă această scenă privind, între multă lui mirare, zise muierii grăind:

— Ucigă-te crucea dracel (şi se închina mereul. Ia stăi femeie, aşteaptă, ce faci pentru Dumnezeu! Cum poţi tu să-ţi baţi bărbatul? Oaie e el, vacă, ţap, Au nu ştii că el îţi este dat ţie, să-ţi fie cap?

---

26 Biţ sau Lopăţică scurtă şi groasa, pentru mestecat mămăliga.

— Tocma d-aceia, ea zise, de-mi voi bate capul eu

Cui ce-i pasă? Că pociu face ce voi vrea cu capul meu: „De-l voi lovi de perete, or de vreun bolovan, La aceasta n-are treabă să mă judece Nan, Bran; Dar tu ce cauţi aicea, ia cară-te din ăst loc, C-apoi încarc făcăleţul în spinarea ta pe loc.

— Am venit, el îi răspunse, ca să te rog de ceva, Să ne dai turtă, or pâine, de vei fi având cumva. Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum, Nici aţă n-am tras prin gură de aseară pân-acum.

— Piei d-aci, zise muierea; dacă ai fost cerşetor, Ce-ai venit la casa mea să te faci judecător?

Şi cu zicerea aceasta asupra-i se repezi la să-l facă mai cu poftă în acea zi a prânzi, Care de nu fugea-ndată, precum venea ea să dea, Vr-o câteva făcăleţe în spinare-i grămădea. Ducându-se el în fugă şi la cel-alt ajungând Câte i se întâmplase le spuse toate pe rând: Iar tovarăşul său râse şi-i zise: – Geaba trăieşti! Nu ştii să te porţi, frăţie, cu firile omeneşti: Şi cu tine mor de foame! Dar şezi tu, eu să mă duc, şi să vezi acum îndată bucate cum îţi aduc. După ce zise el astfel, plecă, ş-acolo mergând Găsi pe muierea încă pe bărbatu-şi judecând, Stând el şi privind din uşă zise: – Ba prea bine zău! Eşti bună de-l laşi să plângă şi-ngădui să-ţi stea buzău,[27]) Dar nu ca la satul nostru, când îl vede sub pat tras Ţi-l îmboldeşte şi-l bate până nu mai scoate glas: Ba încă îi porunceşte şi îi zice hotărât

Să-i cânte şi cocoşeşte cum stă colo vârât.

Cum îl auzi muierea lăsă acel făcăleţ

Şi-ncepu să-l îmboldească cu un băţ mai lungueţ.

Dând şi strigând către dânsul: – Dar nu taci mă, n-auzi tu!

— Nu tac fă, nu, el răspunse, către ceea ce-l bă tiv că

27 Bosumflat.

nu-s muiere ca tine, ci-s inimă de voinic Bate-mă or cât îţi place că asta eu tot o zic.

— Iartă-l, îi zise streinul, e sărmanul nătărău! Nu ştii că este o vorbă, de giaba baţi fierul rău! Tu îi zici rasă, el, tunsă, şi niciodată nu poţi Prostia cea din născare din capul lui să o scoţi. Pe când zicea el aceasta, femeia stând ş-ascultând, Se-ntoarce către bărbatu-i şi-i zise cu cuvânt blând:

— Ai văzut tu om de treabă, cu minte şi înţelept? Ai auzit vorbe bune? Asculţi cum judecă drept? De ce nu avusei, Doamne, parte d-astfel de bărbat! Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat; Văzând streinul acuma că femeia s-a mblânzit Socoti că este vremea să-şi capete de prânzit.

Şi-i zise; – Te-aş ruga, dragă, de-ţi se-ntâmplă cumva Vr-o bucăţică de pâine, or turtă or altceva, Să-ţi faci pomană cu mine, că ş-aseară n-am cinat, Am avut ceva merinde dar cu drumul s-au mâncat.

— Bucuros, ea îi răspunse; şi scoase turta pe loc, Îi dete tot de odată şi friptura de pe foc;

— De vei, urmă ea a-i zice, aici să şezi să prânzeşti. Îţi dau lapte dulce, acru şi smântână de pofteşti.

— Ba, ba, destul, el îi zise, şi îţi foarte mulţumesc, Calu-mi este la păşune ş-acolo merg să prânzesc, Aşa el de la femeie prânzuleţul câştigând

Şi la tovarăşul care îl adăsta[28]) ajungând.

— Iacă prietene, zise, dacă ştii cum să te porţi. Bucăţica, chiar din gura lupului, poţi să o scoţi.

— De aceia zice: Cu o lingură de miere, mai multe muşte prinzi de cât [cu o butie de oţel.

Nu te amesteca nepoftit în vorba[29]) altora.

— Că:

28t) Ed. amintită: ciorba.

29 Contract.

Nepoftitul scaun n-are.

Unde nu-ţi fierbe oala nu-ţi băga lingura.

Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.

De multe-ori gluma înjură muma.

— Şi

Gura aduce ura.

Nu vorbi pe dintre gul ca baba chioară, că se găseşte vreunul

De-ţi umflă ceafa de pumni şi spatele de ciomege.

— Şi

Pânta împăratul rabzi incăeratul.

— Ş-apoi

Bătaia şi ocara nu se întorc niciodată.

Şarpele, până nu-l calci pe coadă, nu să-ntoarce să te muşte.

Furnica cât e de mică şi tot, dacă o calci pe picior, capul

[îşi ridică şi te pişcă.

— Însă să vorbească şi nea Chilom că şi el e om.

— Dar Toată pasărea pe limba ei piere.

[SLUGA FLECARĂ] 6. Povestea vorbii

O slugă flecară pe unde slujise, Toţi tot îl bătuse şi tot îl gonise, încât dintr-aceasta prea rău ajunsese, Hainele pe dânsul toate se rupsese. Un negustor astfel, portul prost văzându-i, Odată-ntâlnindu-l, l-antrebat zicându-i.

— Ce o fi pricina de nu-ţi merge bine? Că eu te ştiu încă de copil pe tine.

Beţiv, curvar nu eşti, cărţi nu joci, îmi pare Cum putuşi ajunge-n aşa proastă stare? De ce nu-ţi vâri capul la vreun om de treabă şi tot umbli razna pe drumuri degeaba?

— Jupâne, el zise, nu-mi-e alta vina, Decât căci spui dreptul e toată pricina. Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul, D-aceia or unde mă pisez ca mărul

Şi mă dau îndată pe poartă afară De nu-mi găsesc locul şi pacea în ţară. îi zise lui omul, auzind aceste:

— Că spui adevărul niciun rău nu este, Aşa slugă mie chiar îmi trebuieşte

Şi de vei d-acuma vinde te tocmeşte. Se tocmirăndată şi se învoiră, în două trei vorbe zapis*) întăriră. Deci îl luă omul ca să-l procopsească, şi plecă cu dânsul ca să târguiască. Cumpără, îi dete un codiu, slănină şi într-o hârtie puţină făină, Zicându-i: – Na, du-le aceste acasă şi zi să gătească ceva pentru masă. El, dacă se duse la a sa stăpână, Se uită la dânsa dându-i-le n mână, şi văzând că cată cam pieziş din fire începu să-i zică ei şi să se mire:

— Aoleo! cum cauţi chiar ca o jjăină, C-un ochiu' la făină ş-altul la slănină! Ea cum îl aude, luând furca sare

Şi-l încarcă bine cu ea pe spinare, Strigând: – Auzi vorbă! auzi fleac odată! Tocma unca ţine de mine joc să-şi bată? Afară! afară! slugă blestemată, Să nu-mi calci în curte, că-ţi sparg capu-ndată. El fugind pe poartă, în drum se opreşte. Iacă şi stăpânul său îl întâlneşte. Îl întreabă: – Ce e?

— Că l-a gonit, zse, Scărpinându-şi locul unde îl lovise.

— Dar din ce pricină? stăpânul întreabă, Pe bună dreptate, or aşa de geabă?

— Văz eu. el răspunse, e cum se vorbeşte: Cine spune dreptul, loc nu-şi mai găseşte. Auzind stăpânul din ce-i-a fost plânsul, începu să zică astfel către dânsul:

— Ba nu-ţi e, sărmane, nimenea de vină, Ci gura-ţi flecară este de pricină; Să spui adevărul alta se-nţelege; Nu de unul ş-altul omul să se lege; Gura ta te bate ş-o să te mai bată, Dacă ea îţi este flecară odată.

V. Despre minciuni şi flecarii

Omul care e flecar, Troncăneşte ca un car. Îl auzi numai: Hodorog, tronc, vorba-ndală la moara când e

stricată.

— El Pentr-un şoarece se-noadă şi jură că n-are coadă.

— Şi încornorează ţânţarul De „ţi-l face cât măgarul. – [Sau

Vei, nu vei, el eu d-asila Face musca cât cămila.

— Şi Purecile când îi place, Cât un elefant îl face1). – [Dar însă cu minciuna or prânzeşti or [cinezi.

Pe amândouă nu le inche1 Ib-zi. 2) Că i

Vremea cu încetul poate să le descopere toate.

— Şi

[mai vârtos Minciuna şi ea pe unde se [trece.

Povestea ăluia:

Lmblă la grădinar, castraveţi.

[să vânză. Şi lui de dânşii, îi este acră [rânza.

Minciuna ca glonţul în apă

[ss afundă şi indală ca frunza ese-n

[undă.

— Şi Suliţa ori şi unde Nu se poate ascunde.

— Dar [însă

Mincinos pe mincinos nu [poate înşela.

[DOI MINCINOŞI]

7. Povestea vorbii

Un mincinos stând odată zice altui mincinos: – Prietene, vezi tu turnul acel-nalt şi luminos? Da. Ă-cesta îi răspunse; şi iar îl întrebă el:

Dar vezi tu tocma în vârfu-i cum umblă un şoricel?

— Ce mai minciună cu coame, zise prietenul său, Că eu abia zăresc turnul, necum şoricelul tău; Însă îl auz prea bine, cum umblă-n tropot, în cât Parc-ar bubui o ţoaba ş-ar avea clopot la gât.

— Te crez, acel îi răspunse văzându-se înfundat, Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat. După proverbul ce zice:

umblat cât a umblat. Dar acum i s-a nfundat.

[CIZMARUL ASTROLOG]

8. Povestea vorbii

În împărat mare către Răsărit, Care în vechime a fost prea vestit, Având moştenire de la moşi strămoşi Un inel în deget din cei mai preţioşi, A căruia piatră făcea la minuni, Tămăduia boli, vindeca nebuni, D-aceea împăratul purtându-l cu drag, şi fiind în toartă[30]) puţintel cam larg, Jucându-i în deget într-o zi căzu, Cine ştie unde, şi el nu văzu; După ce-n palatu-i cătând obosi şi nu fu putinţă de loc a-l găsi Puse om îndată cu un trâmbiţaş ia să publiceze, strigând prin oraş, Cum că împăratul pe uliţi umblând A pierdut inelul, din deget căzând, şi acela care îl va fi găsit „” „aurit.

Şi cu-n palat mare îl va dărui. Acestea pristavul2) pe când le striga

Şi lumea s-auză spre el alerga, Un cârpaci de cizme prea sărac fiind, Care aci-n piaţă sta-ntr-un colţ cârpind, şi copii o spuză[31]) împrejuru-i stând, Precum şi nevasta-i cu dânşii şezând, Aşteptau să vie niscai vechituri şi să ia parale după cârpituri, ia să nu mai ţipe, să cumpero pâini. Auzind atuncea pre pristav strigând. Şi-mprejur copiii de foame plângând”. Le dete o gură să tacă din plâns. Să-nţeleagă: lumea, pentru ce s-a struns? Şi-n urechi sunându-i că publicuesc De inel şi darul cel împărătesc, începu să strige: – Nu mai publicaţi. Eu îl ştiu inelul, nu-l mai căutaţi. Ei cum aud gura-i cu toţii-l apuc şi la împăratul cu toţii îi duci Iubita-i nevastă-n urma lor se ia, Se roagă să-l lase, zicând, vai de ea!

— N-ascultaţi la gura-i, nu credeţi de el. Că nimic nu ştie de acel” inel!

Ei însă la vorbă-i nici n-au ascultat. Ci la împăratul l-

30 Cercul inelului.

31 O mulţime.

au înfăţişat, Zicând că acesta a mărturisit, Precum că inelul ei l-ar fi găsit. Iar cârpaciul care era cu aceşti.

— Împărate! zise, mulţi ani să trăieşti, Nu că-l ştiu inelul, nici l-am găsit eu, Cil pot ghici numai cu zodiacul meu: [32]) Să ţi-l spui anume cine l-a găsit

Din minutu-n care din deştiu li-a lipsit; De cât nu se poate să-ţi ghicesc pe loc Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc, 3) Şi pe toată ziua să-mi dai şi tain,[33]) Adică pe lângă pâine, rachiu, vin

Ş-un gâscan pe varză gras, fript la cuptor, Atât d-o-cam-dată îţi cer ajutor, şi-n sorocul care îl orânduiesc cu încredinţare hoţul ţi-l ghicesc. Aceste dar cereri care le-a propus, Porunci-mpăratul şi-n faptă s-au pus, Rândui pe unul regula păzi să-i ducă merticu-n fiecare zi, şi mergând cârpaciul la bordeiul său începu nevasta să-l ţie de rău Zicând vai de tine! ce-ţi veni să laşi să ţipe de foame bieţii copilaşi? Să sari ca nebunii în nevoi să-ncapi, Să-ţi răpui viaţa şi mormânt să-ţi sapi, Că-n urmă veniră muşterii vr-o trei, Având să-şi cârpească, parale să iei. El, curmându-i vorba: – Ci ia taci, i-a zis: Cine ce-o să tragă la cap îi e scris; Taci de cârpăcia cu al ei venit, Sunt sătul de dânsa, ea m-a-mbătrânit; De azi înainte nu-mi suna-n urechi la să-mi câştig pâinea din cârpituri vechi: Cârpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor, C-o să mănânci gâşte fripte la cuptor; Că-n toată viaţa am muncit mereu Ş-un gâscan cu varză n-am mâncat şi en. Dar cum zisei astăzi că ştiu să ghicesc, Câştigai merlicul cel împărătesc: Patruzeci de zile soroc am cerut să ghicesc inelul care l-a pierdut. Îi tăie ea vorba.

— Da’ ce, nebun eşti? Şi de unde naiba ştii tu să ghiceşti? Tocma pe-mpăratul s-amăgeşti te pui, N-ai gândit că viaţa o să ţi-o răpui?

---

32 Strigătorul public.

33 Mertic.

— Tocmai chiar d-aceia, îi răspunse el, Voi să-mi fie moartea prin acel inel, Că ce mi-e folosul dacă am trăit.

Vlt de cât necazuri, ce am dobândit? Ca sărac necazuri iarăşi o să strân ştiu că nu voi râde, ci tot o să plâng: De cât s-am viaţa patruzeci de ani Jinduit[34]) de toate, ca un fără bani, Patruzeci de zile mult mai mult plătesc, Când vor fi trăite după cum doresc; Aşa dar vr-o jale n-o să am că mor, Mâncând fripturi grase, ca un ghicitor.

— Şi pentr-o mâncare, îi răspunse ea. Te lepezi de suflet, laşi dracii să-l ia? Pentru o friptură pe Dumnezeu laşi şi, fără de milă, pe ăşti copilaşi

Să umble pe drumuri flămânzind, sărmani. Şi să te blesteme cât vor avea ani?

— Ia lasă, nevastă, îi răspunse el, Poate se va-ntoarce roata în altfel, Patruzeci de zile avem la mijloc. Câte nu se schimbă până la soroc? Tatăl meu în viaţă când or ce făcea, îl auzeam numai că asta-şi zicea:

„Când va vrea norocul să-şi întoarcă pasul, Nu aduce anul ce aduce ceaiul”. Aşa dar (zic, poate) va da Dumnezeu Cumva să-l găsească, şi iacă scap eu. Când vorbea cârpaciul cu nevasta sa şi gândea la gâşte fără a-i păsa. Vizirul atunci a prea era-ngrijat Pentru ghicitorul care s-a aflat, Căci găsind inelul, unul din slujbaşi Au putut să-l vază şi alţi vr-o câţiva şi, Mai pe urmă ş-altor dacă l-arătat Mergând la vizirul cu toţii l-au dat; Patruzeci la număr fiind toţi aceşti, Supt vizir ai curţii cei împărăteşti, îndată vizirul la toţi daruri dând

Îi şi sfătuise, către ei zicând: – Să tace ţi ca muţii dintr-acest minut, Cinvă-ntreabă, ziceţi: „nu ştiu, n-am văzut”! Pentru că inelul, după cum era, Să-l mai dea din mână-i nu se îndura. D-aceia vizirul era prea-ngrijat Pentru ghicitorul care s-a aflat, Nu cumva să spuie că acel inel,

34 Poftind toate.

Slujbaşii găsindu-l, e ascuns de el. Şi aşa vizirul la întâia zi
Rândui dintr-înşii a se repezi Un slujbaş d-aceia l-acel
ghicitor, Să-i ducă gâscanul cel fript la cuptor şi să vază
dacă zice vreun cuvânt, Căci nu-i venea parcă, să dea
crezământ, Că va fi cârpaciul vreun ghicitor, Trenţăros
văzându-l, ca un cerşetor. Mergând dar trimisul, cel dintr-
acea zi, Cum intră pe uşă alt nu auzi De cât zise numai:
iacă-n căpătâi Ne veni pe uşă, numărul întâi. Şi pân-la
patruzeci numărul bătrân Trei-zecimi şi nouă, încă ne
rămân. Adică cârpaciul ăsta o zicea Numărând gâscanii
care-i aducea. Dar trimisul altfel vorba i-a-nţeles, la cel cu
pricina fiind mai ales; Şi mergând îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că a auzit Zicând: eu sunt unul ce ştiu de
inel şi treizeci şi nouă încă ştiu de el; Şi că din aceşti toţi
care mai rămân, Tocma cel din urmă este mai bătrân.
Auzind vizirul pe acel trimis, Cum că ghicitorul în astfel a
zis, A crezut îndată cum că negreşit, Ghicitorul este Mag
desăvârşit;

Şi cuprins de groază, stând, tot se gândi Ce-o să se
întâmple, de s-o dovedi, Cum că împăratul pe el şi pe toţi o
să-i pedepsească ca pe nişte hoţi. Socotind acestea, se
înfiora şi în neodihnă prea mare era, Dar ca să se-ncreză
şi mai cu temei A doua zi, altul trimise din ei, Să ducă
gâscanul cel fript la cuptor şi să fure vorba de la ghicitor.
Deci mergând trimisul şi-n casă intrând, Auzi îndată
cârpaciul zicând: – Ei, iacă nevastă şi numărul doi i-a venit
cu cinste în casă la noi: Din patruzeci dară dacă îi scădem,
Treizeci şi opt tocmai încă mai avem. După ce se-ntoarse şi
acest trimis” Vizirului spuse: – Iacă ce a zis: Că am rămas
tocmai treizeci şi opt noi Sam intrat în casa-i pân-acuma
doi. Auzind vizirul şi acest cuvânt, şi fără-ndoială, dându-i
crezământ, După proverbul ce zice; „L-a mai îngrozit o
toană”,[35]). „I s-a făcut faţa ca pământul”…A-ngălbenit ca

35 Denunţi — a'l da pe faţă,

turta de ceară”.

Cacel care”, Să ştie cu cuiul la inimă”. Zicând: „S-a îngroşat gluma”.

„Şi de este glumă dar nu e bună”, Deci.

Hotărî vizirul ca a treia zi

Să vază şi însuşi ce va auzi.

Şi de gânduri multe tot fiind muncit.

Toată nopticica de loc n-a dormit:

Iar de ziuă-ndată cum s-a luminat

În necunoscute haine s-a schiimbat.

Şi luând gâscanul cel fripl la cuplor. Se duse cu dânsul, el la ghicitor. Ghicitorul iarăşi, ca şi pân-aci, Cum intră vizirul, capul îşi suci şi văzând gâscanul, în gheveci adus, Aburit, fierbinte ş-înainte-i pus, zise: – Iacă astăzi se făcură trei şi treizeci şi şapte mai avem din ei, Pân-o veni vremea sorocului meu să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu. Auzind vizirul, negreşit gândi că taina ascunsă o va dovedi, şi-ncepu a zice: – Jupân ghicitor! Eu te văz prea bine că eşti ştiutor, Dar sunt la mirare de ce prelungeşti şi nu vrei îndată, lucrul să-l ghiceşti.

— Şi eu mă mir singur, îi răspunse el, De tăinuitorul acelui inel, Cum de prelungeşte şi-l ţine ascuns, Sau cum i se pare că va da răspuns, Când mâine, poimâine îl voi spune eu, Oare nu gândeşte că-i va fi cu greu? Eu n-am vrut d-odată să-l arăt, gândind Că-l va scoate singur, vremea prelungind. Iar vizirul care sta ca slujitor.

— Prea bine faci, zise, jupân ghicitor. Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva să-şi dea taina ţie-n vreun fel cineva, Adică să-ţi spuie că ar fi găsit Undeva inelul şi l-a tăinuit.

Şi acum de frică ar voi să-l dea, în vreo pedeapsă spre a nu cădea, Vreun mijloc ai face, ca să nu-l vădeşti, Făr-a-i spune faţa şi să-l izbăveşti?

— O doamne! răspunse bunul ghicitor, Eu o ştiu pricina, frate slujitor.

Şi tocmai d-aceia vremea prelungesc, Că îmi este milă lumea să muncesc, Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc şi băgăm d-atuncea pe mai mulţi în foc. Ci crez omenirii, că om sunt şi eu, şi greşim adesea toţi lui Dumnezeu, Dar el ne aşteaptă să ne pocăim. Nu ne pedepseşte-ndată cum greşim; Într-acest chip nouă, pildă vrând a da, Că şi noi asemeni să putem răbda, şi cu bunătate să ne folosim, Să nu grăbim rău-n grabsă-l pedepsim Umilit vizirul zise către el: (Scoţând tot d-odată şi acel inel).

— Iată, dar inelul că l-am găsit eu, şi mă-ncrez în tine ca în Dumnezeu.

— Ţi-l dau d-acu-n mână fărsă mă sfiesc. Ş-o pungă de galbeni iacă-ţi dăruiesc.

Să faci cum vei face. să nu mă vădeşti.
Că eu sunt vizirul, cu care vorbeşti.
Şi încă mai multe daruri o să vezi.
Numa această taină-n tine s-o păstrezi.
Îi vei da inelul or în ce chip ştii
Şi cu mine d-astăzi prieten să fii.
Îi zise cârpaciul: – Banii poţi să-i laşi
Să mângâi cu dânşii aceşti copilaşi.
Iar inelul ţine-l în păstrarea ta
Şi-n ce chip vom face îţi voi arăta.
Numai de-mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sunt dragi;
Adică ce vite în curtea sa sunt.
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încânt.
Răspunse vizirul: – Să-ţi spui şi acum;
Alteia plăcerea-i nu sunt nicidecum
Decât în grădină lebede având.
Merge, le priveşte cu drag când şi când.
— Vezi, în ele întruna, îi răspunse el.
Vei băga pe gâtu-i pierdutul inel.

Însă tocm-atuncea când ţi-oi zice eu.
Aproape de ziua ghicitului meu;
Şi făcând aceasta după cum îţi zic
Să nu mai ai grijă mai mult de nimic;
Rămâne asupră-mi or şi ce cuvânt.
Te-ncrede pe mine, că copil nu suni.
Deci plecând vizirul de la ghicitor, împăcat de gândul cel îngrozitor.
Păzi ziua, ceasul cel orânduit.
Să bage inelul cum l-a sfătuit.
Şi când fu cârpaciul chemat la palat
Şi la împăratul s-a înfăţişat.
Zise: – împărate, mulţi ani să trăieşti.
Am ghicit inelul prin zodii cereşti.
Nu e de om însă în vreun fel aflat.
Ci-ntr-o zi-n grădină, când te-ai preumblat.
— Ţi-a căzut din deget de nici n-ai simţit
Ş-o lebădă-udată de jos l-a-nghiţit.
Zâmbi împăratul, vorba-i ascultând
Şi-l întrebă iarăşi cu blândeţi zicând:
— Prea bine, se poate, să nu fi simţit.
Dar vei putea spune care l-a-nghiţit?
Răspunse cârpaciul: – Mai mult din tratat
Nu pot, împărate, să-ţi spui hotărât.
Căci una cu alta seamănă-ntr-un fel.
Destul, că la una, e acel inel.
Porunci-mpăratul să taie de rând.
Şi să le despice în ele cătând;
Tăind slujitorii fcum a poruncit
Se găsi inelul care s-a ghicit.
Şi de bucurie, bunul suveran.
Pe cârpaci îndată îmbrăcă-n caftan.
Şi încălecându-l pe un armăsar
Care şi p-acesta i l-a dat în dar.

Cu cinste, cu pompă, l-au dus omenii.
La palatul care i-a făgăduit.
Deci scăpând cârpaciul de traiul cel rău şi trăind domneşte în palatul său, Cu averi destule şi cu bogăţii, Se vesti de dânsul l-alte-mpărăţii, Cum că n toată lumea nu poate fi alt la el să ghicească aşa de înalt. Tot în acea vreme un alt împărat care cu hotarul era-nvecinat, Pierduse din pieptu-şi la plimbarea sa, O căvălărie şi nu o găsea, Căruia îndată cum i s-a vestit Despre ghicitorul cel prea procopsit, Trimise scrisoare c-un tătar aci, Poftindu-l să vie şi lui a-i ghici, şi pe împăratul rugând a-l lăsa, Arătând pricina şi paguba Sa. Ajungând tătarul l-acest împărat şi pe loc scrisoarea cum i-a-nfăţişat, Trimise îndată pe un slujitor şi chemă să vie-naltul ghicitor, Căruia îndată îi şi porunci la fără zăbavă să mearg-a ghici; Şi chiar curierul care a venit Conductor să-i fie la călătorit. Plecă ghicitorul cu acel tătar, Dar prea trist cu totul şi plin de amar, Mirându-se-n sine cu ce meşteşug[36]) Ş-acolo să-ntoarcă vreun videşug; Nu contenea ziua, noaptea a gândi, Ce să facă dacă se va dovedi că n-are ştiinţă şi e un om prost şi prin viclenie în cinste a fost? Socotind acestea se călătorea şi-şi veştejia faţa de inimă rea; D-altă parte iarăşi vedea pe tătar
Stând şi el pe gânduri şi oftând amar.
Şi i se părea, că lui îi ajuta
Cu dânsul d-odată văzând că ofta.
Şi ca când pe dânsul tot îl tânguia.
Ştiindu-i sfârşitul care o să-l ia.
Astfel împreună ei călătorind
Şi-n poarta cetăţii aproape viind.
Aci cu-ntâmplare dând ei printr-un lac
Se răsturnă-ntr-însul. micul lor olac.
Şi senămoliră atât de urât încât se umplură mai până

36 Decoraţie.

la gât;
Acum ce să facă? la o casă trag.
Şi stând se dezbracă de-anteriu, 2) nădrag,[37])
Pun pe o femeie, le spală pe loc.
Le-ntinde la soare, toate într-un loc.
Le venea să raia d-astfel de voiaj.
Dar de întristare nu aveau curaj.
Se plimbau prin curte cu ochii în jos
Şi el şi tătarul se uita în jos[38]).
Astfel ghicitorul pe când se plimbla.
Privind că ciacşirul[39]), vântul i-l umfla, începu să zică:
– Ei, ciacşir, ciacşir!
Te plimbi tu acuma, te mândreşti în şir.
Dar te-oi vedea mâine, cum te vei umfla
Şi care răspunsuri le vei răsufla;
El zise acestea, dar bietul tătar.
Ce a fost anume, „Ciacşir” chemat chiar.
Căzu la picioare-i cu amar plângând
Şi cu rugăciune către el zicând:
— O prea înţelepte, jupân ghicitori
Aibi milă de mine, fii îndurător.
Nu aduce pârâ pentru[40]) capu’ meu.
Că căvălăria am găsit-o eu.
Ş-având pietre scumpe mi-a dat a gândi, S-o ascunz că poate nu s-o dovedi: Şi văzând c-acuma pe nume mi-ai zis, M-ai trezit îndată tocmai ca din vis, Dându-mi a cunoaşte că giab-o ascunz, Cum că tu ghicind-o, eu ce-o să răspunz? Ci îţi fă pomană, nu mă arăta, Na căvălăria de-azi în mâna ta, şi când te va pune ca să-i o ghiceşti Fă-te că o cauţi cumva ş-o găseşti. Văzând ghicitorul ce nici n-a

37 Pantaloni
38 Chioriş.
39 Pantaloni largi cum purtau Turcii.
40 În ediţiile ulterioare — peste.

gândit Îi înflori faţa şi i s-a nzâmbit, Zicându-i: – Ciacşire (către curier) Eu ştiam prea bine chiar d-alaltă-eri că căvălăria e în mâna ta – Dar n-am vrut d-atuncea a mă arăta. Cu toate acestea bine ai făcut, De o spuseşi singur şi n-o ai tăcut: Şi îmi este milă, nu voi să te spui, Ce-o să-mi folosească dacă te răpui? Ci numai îmi spune, de vei şti cumva. De are-mpăratul amor la ceva? Însă dintre vite, precum, câini, pisici, Sau niscaiva pasări, dar mari, nu prea mici.

— Da, el îi răspunse, are un căţel şi, de drag ce-i este, umblă tot cu el.

— Aşa dară, zise către curier.

Eu mergând, trei zile soroc o să-i cer, şi până atuncea tu, or în ce fel, Vei pune, prin taină, mâna pe că [el, şi căvălăria-n grab numai decât cu ceva unsoare să i-o-ndeşi pe gât: Ş-apoi fii în pace, grijă să nu ai, Că n-ai pentru dânsa răspuns să mai dai. Isprăvindu-şi sfatul, luând s-a mbrăcat, S-au pus în trăsură şi iar au plecat, şi unul şi altul, bucuraţi acum.

Sfârşiră-ntr-o clipă rămasul lor drum, şi sosind d-odată veseli la palat, Mergând lampăratul s-au înfăţişat, împăratul, care era doritor să vază-n persoană p-acest ghicitor, Cum îl văzu-ndată mult s-a bucurat şi-l trimise-n pompă la un alt palat, Să se odihnească câtva timp aci şi-n urmă să-l cheme lucrul a-i ghici. Iar tătarul care era îngrijat, Până să se vază de belea scăpat, Păzind, găsi vreme pe căţel să-l ia, Prin salon, în braţe, spre a-l mângâia, şi căvălăria el numai decât Gură-n grab căscându-i, i-o dete pe gât. Dup-aceia-ndată se duse ca-n zbor şi isprava-şi spuse către ghicitor. Sosind dară ceasul să fie chemat şi adus cu cinste ghicitoru-nalt, Cum ¿i toţi miniştrii într-aceasta zi Viind, s-adunase, spre a-l auzi, Ghicitorul nostru gura ş-a deschis şi către mpăratul în astfel a zis: – Slăvite-mpărate, mulţi ani să trăieşti şi-n zile

senine să îmbătrâneşti: Iar pentru ghicirea, ce sunt chemat eu, Astfel se arată-n zodiacul meu, Cum că ai un câine aici, în palat, şi căvălăria de el s-a mâncat; Care şi acuma e-n stomahul său, şi de dânsul poate să vă pară rău, Că-n alt chip s-o scoateţi din el nu puteţi. De cât fără milă, de vreţi, să-l tăiaţi. Cât era-mpăratul mult de bucurat, Pe atât de tare, acum s-a ntristat, Când auzi-ndată zicând de căţel. Că căvălăria se află 111 el.

Ar fi dat în sumă, ce i-ar fi cerut, Numai pe căţelul să nu-l fi pierdut. Că era un câine, care mult făcea; El ştia că omul or ce îi zicea, La săltări şi jocuri pereche n-avea, De-aceia-mpăratul prea mult îl iubea, Se muncea de gânduri ce a hotărî A lăsa căţelul, or a-l omorî! Sta la îndoială, nu se împăca, Nu crede-aşa lucru câine a-l mânca, Dar se-ntorcea iarăşi cu un cuget alt că de unde ştie cum s-o fi-ntâmplat, şi răspunzând, zise către ghicitor, Cu-n cuvânt statornic şi hotărâtor:

— Dar dacă în câine nu o voi găsi, Primeşti cu moarte a te pedepsi?

— Capu-mi să se taie, îi răspunse el, De nu vei găsi-o acum în căţel. Atunci împăratul chemă pe gelat1) Şi dete pe câinele nevinovat

Să-l junghie îndată, ca pun mieluşel, Cum şi despicându-l, să caute-n el; Care tot d odată porunca-nplinind şi căvălăria într-însul găsind, Se miră-mpăratul rămâind uimit, Pentru ghicitorul cel prea procopsit, 2) Cum putu el astfel, numa-ntr-un cuvânt, Să ghicească lucru tocmai ca un sfânt! Pentru care foarte mult îi mulţumi şi bogate daruri dându-i, îl cinsti. La plecarea-i însă din palat, de sus, Tătarul atuncea, care l-a adus, Parcă îi şoptise la ureche drac, şi o vulpe vie băgând într-un sac, O puse la scară, şân grab alergând Drept la împăratul, îi spuse, zicând:

gealat – călău, învăţat.

— Îmi pare-mpărate, c-acest ghicitor Un prost o să fie şi amăgitor.

Că am pus o vulpe la scară-ntr-un sac, Vrând un haz să faceţi, glumă să vă fac, şi d-aveţi plăcere, puteţi întreba: Să vedeţi ghiceşte ce este, au ba? împăratul dară fiind îndemnat, la spre o cercare, l-a şi întrebat, Zicând: – Filosoafe, vei putea ghici la ce lucru este în ăst sac d-aci? Iar el clătind capul cel de tot prostesc, şi-a zis singur lui – şi proverbul obştesc: „Ai umblat tu, vulpe, pe cât ai umblat Dar tocmai acuma ti s-a înfundat!”

— Bravo! împăratul zise către el, Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel. Deci dar ghicitorul la ţara-i plecând şi daruri cu sine multe aducând, Cum sosi îndată la palat s-a dus şi la împăratul scrisoarea au dus, în care scrisese celălalt împărat Despre ghicitorul câte s-au urmat, şi-l lăuda foarte că e procopsit.

Cum şân ce chip toate frumos i-a ghicit. D-aci ghicitorul la casa-i mergând Spuse întâmplarea nevestei pe rând, şi şezând cu dânsa la vorbă şi sfat îşi deteră planul în chipul urmat, Zicând: – întâmplarea ne-a făcut bogaţi, Cu bani, cu avere şi destui argaţi: Acest noroc însă care l-am avut Poate să mă surpe numa-ntr-un minut, Ba şi să-mi aducă pieire de cap, Să nu pociu nici starea, nici viaţa să-mi scap; Că cumva-inpăratul iar de-o porunci la şi pân-acuma ceva a-i ghici, şi n-oi putea lucrul cumva a-l brodi[41])

Toat-a mea prostie se va dovedi;

Că acuma uite, cu tremurături.

„Scăpai scurt de coadă, printre picături”.

„Că minciuna poate până la un loc.

Şi ea ca şi toate este cu soroc, întâi te ardică ca fulg din gunoi

Şi-n Qrmă te-aruncă ca glonţu-n noroi”.

41p ompe de incendiu.
potrivita,

Că n-are nici aripi pe sus a zbura.
N-are nici picioare pe jos a umbla.
Ci noi mai-nainte să ne pregătim
Şi, de rău viaţa să ne-o scutim.
Chibzuind acestea mult toate pa loc.
Şi-n patru părţi casii îi pun noaptea foc;
Apoi stând la uliţi strig, zbier şi răcnesc.
Că se ard cu totul şi se sărăcesc.
Sare lumea-ndată, tulumbe1) alerg.
Toţi cu mic cu mare ca să stingă merg.
Vine şi-mpăratul răul a vedea.
Şi la ghicitorul mângieri să dea.
El iar cum îl vede, se făcu pe loc
Că voieşte-n grabă să sară în foc.
Strigând: – Vai de mine! sunt stins, sărăcit.
Că-mi arde în casă cartea de ghicit.
Puse împăratul oameni a-l opri
Că nu-n disperarea-i în foc a sări.
Zicând către dânsul: – Dar ce nebun eşti.
Vrei pentru o carte să te prăpădeşti?
Iar el strigă iarăşi: Dar cum să ghicesc.
Şi în care case să mai locuiesc?
Împăratul zise: – N-ai ce să-mi ghiceşti.
Şi-ţi fac alte case să te odihneşti.
Astfel el cu planul care-l născoci
Scăpă şi de grija de a mai ghici.
Şi câştigă iarăşi dar împărătesc.
Palate şi alte câte-i trebuie.

Mulţi săraci în lume cred în ghicitori, Fără să-i cunoască că-s înşelători, Fiindcă se-ntâmplă cu vreun cuvânt Ceva să ghicească zicând numa-n vânt; Dar vor lua pildă din acest cârpaci, Prin ce uneltire s-a vestit dibaci şi să nu mai puie-n ghicitori temei, în bobi şi car ţi date de proaste femei.

VI. Despre minciuni iarăşi

Câte le zice omul sunt toate vorbe. Şi minciuna este vorbă – Dar Vremea descopere adevărul.

A. mânca usturoiu şi gura a nu-ţi puţi, nu se poate. Însă o minciună bine ticluită *) plăteşte mai mult decât un adevăr. C-o minciună boierească treci peste graniţa nemţească. Când vede omul nevoia, vorbeşte ce nu i-e voia. Dar şi Cine a minţit odată, nu se mai crede când spune şi adevărul, îşi mănâncă credinţa, ca ţiganul biserica. Cine se învaţă mincinos, când spune adevărul, se bolnă

[năveşte.

— Însă Cine poartă plosca cu minciunile, nu o duce mult îşi sparge dracul opincile.

Tigva nu merge de multe ori la apă, că or să sparge or crapă.

Cu gogoşi de tufă[42]) nu se-nnegresc sprâncene.

Mai bine şezi strâmb şi vorbeşte drept.

Dacă nu ştii să vopseşti, nu te pune să mânjeşti.

Mai lesne e a vorbi adevărul de cât minciuna.

[ALTA GÂSCĂ]

— Povestea vorbii

Un ţigan furase două gâşte grase şi să le ascunză-n dăsagi le băgase. Gândind intru sine ce minciuni să zică De-l va-ntâlni-n cale vreun romanică. Merse dar cât merse, îl şi-ntâlni-n grabă Un român c-o bâtă şi, stând, îl întreabă, Zicând: – Spune ce ai în dăsagi, ţigane? El răspunse: – Icea am nişte ciocane.

— Dar dincolo ce ai? El întâi minţise Dar greşindu-i gura…

— Altă gâscă, zise. Gura păcătosului adevărul vorbeşte.

Şi-a pierdut cumpătul ca găina umbletul.

---

42 boabe de tufa.

L-a luat gura pe dinainte.

Minciuna are loc şi ea pe unde se trece.

[ŢIGANUL LA CEAPĂ]

— Povestea vorbii

Alt ţigan odată a intrat să fure.

Când iată stăpânul în mână c-o secure.

— Ce cauţi ţigane (îi zise) – n grădină?

— M-a aruncat vântul, nu sunt eu de vină.

— Te-a aruncat vântul? asta nu te scapă. Dar ce cată ghiara-ţi înfiptă în ceapă?

— M-apucai de dânsa să nu mă ia vântul.

— De giaba, ţigane, nu ţi-ai găsit sfântul! Dacă e aşa dar, de ce-ţi umpluşi traista?

— Apoi, românico, vezi asta e asta!

Dracu' a mâncat plăcintele şi cârpătorul *) stă de faţă, Minciună negândită. Minciună cât Colţea de mare. Minciună cât toate zilele de mare. Minciuna sparge şi case de piatră.

[DRACUL ŞI PAPUCII BABEI]

11. Povestea vorbii

A fost o nsofire ce trăia-n iubire, în pace, în tihnă şi-n mare unire. Ei nu ştia ceartă vr-odată în viaţă, Ci-şi da unul altuia, vorbe cu dulceaţă. În scurt, într-atâta trăiau aceşti bine, încât de poveste era la oricine. Dracul însă care-n căznici coada-şi vâră, şi face să-nceapă-intre ei, gara, mâră, Se sili, p-aceştia cu neîncetare, După a sa voie să-i aducă-n stare. Întinzând el dară cursele lui toate şi ca să-i supuie văzând că nu poate, Căută o babă, auzind că ele II întrec pe dânsul la drăcii şi rele. Ş-a găsit pe una, Vişana anume, întâia drăcoală dracilor din lume. Se duce la dânsa, pricina îi spune că n-a fost puantă pe ei a-i supune, Zicând: – Ştii că este un grai de când vacu, Că-şi sparge cu vremea opincile dracu'. Ia numai priveşte opincile mele că se trenţuiră în mici peticele, şi tot nu pot încă să bag între

dânşii, O intrigă mică şi să-mi râz de dânşii; Dacă dar poţi face mai mult decât mine, Arată-ţi puterea, te rog, fă-mi un bine! Ea clăti[43]) cu capul, şi-ntre rânjitură; îşi arată colţii cei poci fi din gură, Zicând: – Ei copile! vezi că e pricina, Că nu ştii pe unde se udă găina. Îţi trebuie încă, să înveţi la şcoală, Deşi eşti diavol, dar ţi-e tigva goală.

O bătrână, astfel cum mă vezi pe mine, Nici la degetu-mi ăl mic, nu te pui pe tine, zise el: – Se poate, pe vorba-ţi se vede. Dar pân' nu văd cu ochii, nu-mi vine a crede.

— Ei bine, dar ce-mi dai? bătrâna întreabă, Că pe capul tatii, nu mă duc degeabă.

— Bucuros, răspunde, pe loc voi fi gata să-ţi dau o pereche papuci galbeni, plata.

— Nu m-aş fi dus, zise, dar cu aste toate, Merg ca să vezi numai, Vişana ce poate. Deci începu baba adese să meargă

La acea femeie, căscioara să-i spargă. Găsi ea mijloace s-o-mprietenească, Cu una cu alta ca să o momească. Şi precum pescarul undiţa-şi întinde şi cu râmă-nşală peştele ce-l prinde, Aşa îşi întinse planurile sale, Spre ea ca s-o tragă cu vorbe morale, Până când văzu că prinse ea putere şi are mijloace ac să bage-n miere. Aşa-ntr-o zi, începe femeii să zică:

— OA fetica mamii! cum eşti frumuşică, Cum îţi văz purtarea, cum te văz cinstită şi cum eşti de blândă, cu firea tihnită, Trăieşti încai bine şi cu bărbăţelul?

Or ca pisicuţa (gâr, mâr) cu căţelul? Dar să nu-ţi prea pese, că toate-şi au leacul, Eu am meşteşuguri să-mblânzesc pe dracul, Să ţi-l fac să fie blândişor ca mielul şi să-l joci cum joacă mâţa şoricelul.

— Nu-mi trebuie, mamă, tânăra îi zise, Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise; Drag mi-a fost şi-mi este, el

43 taler de lemn.

iar mă iubeşte, şi ca noi îmi pare că alt nu trăieşte.

De ceva de-l supăr îmi crede, mă iartă, Căci maţele în om încă, tot se ceartă. Sunt prea mulţumită cum trăiesc în viaţă.

Numai sănătate sfântul să trimeaţă.

— Or şi cum, fetico, îi răspunde baba, Când îl vei supune, altfel merge treaba, Că usturoi dulce şi bărbat iar moale.

Nu se poate-n lume, el nu poartă poate. Cât de bun să fi pară, tot el ciocan este, C-aşa li-e ursita bietelor neveste: N-ai să-ţi deschizi gura să-i dai vr-o poruncă Cândată asupră-ţi ura îşi aruncă: Numai a lui vorbă-n seamă să se ţie, El ca untdelemnul d-asupra să fie, Să-ţi fac eu un lucru, ascultă de mine, Să trăieşti cu dânsul încă şi mai bine. Îl îmbrobodeşti, ştii, chiar ca p-o muiere, Îi pui în cap ţestul, şi rabdă-n tăcere. Tânăra, aceste auzind, se pleacă, S-ascultaţi pe baba, ce-o-nvăţă să-i facă:

— Na ăst brici, îi zice, că-i vrăjit de mine şi la prânz bărbatu-ţi acasă când vine

Şi când după masă o vrea să se culce.
Tu du-te la dânsul cu firea-ţi cea dulce.
Prefă-te că îl ei, în cap a-i ucide
Şi când vezi c-adoarme şi ochii închide.
Atunci scoate briciul (vai de amăgire!)
Şi crucişi din păru-i taie patru fire.
Şi mai către seară, firele acele.
Mi le vei da mie să le pui la stele:
Apoi să vezi viaţă, să vezi fericire.
Să vezi trai atuncea şi să vezi unire!
Proasta tinerică briciul în sân bagă.
Dorind să se facă soţului mai dragă;
Baba d-altă parte la bărbatu-i merge.
Din ochi îi clipeşte, îl mişcă de haină.
Se face că are să-i spuie o tainã.

El, vrând iar să afle ce o să-i vorbească.
Se puse să-i spuie şi ea să-i şoptească.
Zicând: – Dragul mamii, of! ce te aşteaptă!
Ce nenorocire ţi s-a pus în faptă!
Sofia ta astăzi, perechea-ţi iubită.
O să te răpuie cu moarte cumplită:
Că ea cu un tânăr are înclinare.
Pe care-l iubeşte mai de mult, îmi pare.
Şi el un brici dându-i, o învăţă duşmanul
Ca să-ţi taie capul, astfel dându-i planul:
Astăzi când vei merge să prânzeşti acasă.
O să ia să-ţi cate, în cap, după masă.
Şi viindu-i bine mâna o să-şi puie
Ca să-ţi taie gâtul şi să te răpuie.
Şi dac-a mea vorbă necrezută-ţi pare.
Prefă-te că nu ştii de nicio urmare.
Şi-i vedea cu ochii gândul cum îi este
Să zici bogdaproste că îţi dedei veste.
Omul, cum aude, speriat peste fire.
Stă la îndoială şi-n nedomiare.
Se muncea cu gândul, cum a lui soţie
Într-atât tirană asupră-i să fie!
Şi cum să-ndrăznească la o aşa faptă.
Cu totu-npotrivă şi neînţeleapta?
— Nu gândeşte urma! nu gândeşte răul!
Şi acel ibovnic al ei, nătărăul.
Cum putu s-o-nveţe ca să mă omoare!
Nu ştie că-i ocnă şi spânzurătoare?
Şi ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie.
Căci dragoste-n silă, niciodată nu e.
Să-mi fi zis: – Eu, frate, mă duc de la tine.
Că nu eşti pe gustu-mi, n-ai nimic cu mine.
Şi-i dăm voie însumi să meargă în pace.
Cu el să trăiască, pe unde îi place;

Pe semne păcatul şi aţa îi trage.
Amândoi viaţa în nevoi să-şi bage.
Ce zic, nici eu nu ştiu, aşa e se vede.
„Vorba de rău omul prea lesne o crede”.
Deci dar mă voi duce şi mă voi preface.
Că nu ştiu nimica, să văz ce se face.

— Judecând acestea, se duce acasă, la şi altă dată, se puse la masă; Mâncând în tăcere şi-ntristat cu totul, Se dete p-o pernă, rezimându-şi cotul, De necaz şi ciudă foc ieşia dintr-însul, Iată şi nevasta veni lângă dânsul, Îi aplecă însă şi capul pe genuche.

— Stai să văz, zicându-i, ai vreun păduche? Aşa el se lasă să vază ce-o face

Şi ca când adoarme mijind se preface. Ea atuncea briciul, încet din sân, scoate Ş-asupră-şi porneşte urgiile toate: Că el, cum o vede, în picioare sare, Îi ia din mâini briciul, zicând cu strigare:

— Tirană muiere, asta-ţi este dorul! Asta-ţi e credinţa, ăsta-ţi e amorul! Asta-ţi e morala cea afurisită! Asta-ţi e virtutea cea nelegiuită!

Cum din cer, nu cade, fulger să te arză, Să te mistuiască, trăsnet să te piarză, Cum nu sedespică locul ce te ţine şi să te înghită de vie ps tinel Fuşi! piei, nemilostivo! nu-mi sta înainte. Nu neape-ndreptare, nu ascult cuvinte! Du-te de trăieşte cu cine! ti place, Dintr-această clipă pleacă d-aci, drace. Că mi-ai voit răul, nu-ţi fac răsplătire. Bogdaproste babii, că mi-a dat de ştire! Ar fi vrut săraca să-l încredinţeze, Dar cine-i da pas ei, ca să sendrepteze; Geaba ea acuma, făcea jurăminte că cutare babă a scos-o din minte: Şi-a pierdut credinţa ca şi Eva raiul, şi ca pân-aicea nu le-au mii fost traiul. Care săvârşire văzând-o, dracul S-a speriat cu totul de baba, săracul 1 Atât îi fu frică de acea bătrână.

În cât nici papucii nu-i dete în mână, Ci i le (1) în

linse c-o prăjină lungă, Ga nici răsuflarea-i la el să ajungă şi ca d-o aspidăx) să se otrăvească. Să-l facă în lume să se pedepsească. Iată dar minciuna ce face în lume, D-a cărei pricină istorii sunt sume[44]).

VII. Despre năravuri rele

Cu şchiopu-ntr-un loc de şezi, Te înveţi să şchiopătezi.

— Şi Cinevă când locuieşte cu măgarul cel trândav, Or păr din el se lipeşte, Or că vreun alt năravv.

— Şi cu păcurarul când trăieşti Trebuie să te mânjeşti.

— Şi Năravu-nrădăcinat Nu poate fi vindecat.

— Pen[trucă

Cine or ce învaţă, Nu uită în viaţă.

— Ficfcare zice că Buba cap nu face, Până nu se coace.

— Şi Rana dacă se deschide, Anevoie se închide.

— Şi de

[multe ori, Din zgăibuliţa’s) cea mică, Bubă mare se ardică. – [Totdauna Foc după foc, rău după rău. – [Dar încă

Toate după neam merg. La tulpina lor alerg. Din rădăcina cea rea, Odrăsleşte smicea[45]) rea. – [Mulţi zic, Meserie are bună: Însă ea nu schimbă firea, Nici stârpeşte nărăvirea. – [Pentru că Pomul lesne se-ndreptează, De mic pân-să-ncovoaază. – [Căci orice Gând odată se strâmbează-Anevoie se-ndreptează.

— Şi Firile când se-ncurcă Anevoie se descurcă.

— De

[aceia

Dă-i să nu se nărăvească, Nu-l lăsa să se sfinţească.

— Şi Pământul până nu-l calcă Oale nu poate să-l facă.

---

442 | Multe.

45 Creşte vlăstar.

— Şi Copilul nepedepsit Rămâne neprocopsit.

[CEI TREI MARŢAFOIP)

12. Povestea vorbii

Povestesc că într-o vreme, dar nu se ştie-n ce ani.

Că-ntr-un oraş oare care ar fi fost nişte golani,[46])

Bagabonţi, crai,[47]) haimanale, ş-alt or cum vreţi să-i numiţi.

Oameni fără căpătâie, şarlatani neprocopsiţi:

Erau de aceia de cari părinţii că îi iubesc.

Îi ţin tot pe lângă dânşii şi la pieptul mumei cresc.

Lăsându-i intra lor voie, până se fac mari, ştrengari.

Ş-ajung în cele din urmă desfrânaţilor stegari.

Că în loc să se apuce de negoţ sau meşteşug.

Ei p-alţi, asemeni cu dânşii găsind, fac prieteşug

Şi apuc prin mahalale, împreună înhăitaţi.

Umblă, miroase pe uliţi ca nişte înverşunaţi.

Orice zboară li se pare că îl vor putea mânca, întind felurite curse, în mână a-l apuca;

Răsipesc fără de milă, părintescul lor rămas.

Dau, până numai în piele şi în cămaşă, se las

Apoi rămâind goi puşcă, or măcar şi îmbrăcaţi.

Neavând ce să mai toace, după cum era-nvă [aţi.

Or se apucă de hoţie, or de înşelătorii

Şi-n cele din urmă, intră în ocne şi puşcării.

De astfel de caractere, era ş-aceşti trei golani.

Marţafoi porniţi spre rele şi pe faţă hoţomani.

A cărora istorie vremi aici s-o povestim.

Care, precum ni se pare, nu strică ca să o ştim.

Că vom vedea-n haine bune, nişte oameni îmbrăcaţi.

Umblând cu meşteşugire şi-nşelând lumea, prin piaţi.

Într-o zi, ei se adună şi-ncep a se întreba.

Cum şi ce fel să înşele acum, iar pe cineva?

---

46 Om fără căpătâiu.

47 Desfrânat.

Aşa zice din ei unul: – Eu de peşte îngrijesc.
Al doilea zice iarăşi: – Şi eu untdelemn găsesc.
Iar al treilea răspunse: – Dajcă e aşa dar.
KSA KMEPK
G A X
slilî
Ai apÂN AÏMI AAb-HATJ Uli apaiuí *AA a Um i dat* (.
ÍMTOH IT d U îi

11)
IÍA – prin 1.
HXKKP – gqii. 1852.
ţa Tinorpaţia ası́ Amon Dann.
Eu trebuie să iau pâine, or cum de la vreun brutar.
— Dar pentru vin ce vom face? întreabă unul din ei.
— N-ai grijă, răspunse altul, ifi găsesc cât vrei să bei. Deci plecând cel pentru pâine, şi trei parale având, Merge la brutar cu ele şi le dă-n mână-i zicând:
— Poftim aceste parale, datoria să-ţi plătesc.
Şi pentru că avui credit, ifi prea foarte mulţumesc, întreabă brutarul: – Ce fel? dator când iini rămăseşi?
— Nu ştii, alaltă-eri (zice) o pâine când îmi dădeşi? Ş-asupră-mi neavând parale de tot, ca să ţi-o plătesc, Ţi-am zis, mâine sau poimâine, cusurul ţi-l împlinesc. Brutarul se gând-o sine: Ce ştiu?... poate i-oi fi dat, şi, precum se vede treaba, nu ţiu minte, am uitat; Dar bravo! om drept săracul, cu frica lui Dumnezeu! O datorie uitată, plăti fără să-i cer eu.
După ce dete parale acela, chip a-i plăti.
Şi puţin încoaci-incolo după ce se învârti.
Veni la brutarul iarăşi, se făcu a cumpăra.
Fără să aibă în pungă măcar o chioară pară.

Zice către dânsul: – Frate! Eu azi, cu grabă plecând.
Am uitat pe masă punga, nişte socoteli făcând.
Ci te rog iarăşi fă bine şi-mi dă în credit trei pâini.
Şi mâini de dimineaţă ifi dau paralele-n mâini.

— Bucuros, zise brutarul, mă-ncrez la un om cinstit, Că văz ceea ce uitasem, ai venit şi mi-ai plătit.

Aşa brutarul se-nşală, c-uncititul meşteşug. Nu-i da prin gând c-o să-i joace un astfel de videşug. Cel cu undelemnul iară, un mare ulcior luând şi pe gură un burete, înăuntrul lui băgând, Se duse la băcănie cu dânsul numai de cât şi porunceşte să-l umple cu untdelemn până-n gât; După ce-l umple băcanul, el atunci cu grai semeţ II întreabă ca să-i spuic, cum îl vinde? cu ce preţ?

— Preţul, răspunse băcanul, chiar să ştii şi singur poţi, Trei lei îi este ocaua, precum îl vindem la toţi.

— Trei lei? acesta îi zice, toarnă-l înapoi, nu-l iau, Cu aşa preţ niciodată n-am cumpărat, nici nu-ţi dau: Ifi dau doi lei jumătate pe oca, de-l dai să-mi spui.

— Nu poci mai jos îi răspunse, mai bine-napoi îl pui; Şi zicând aceasta ndată, l-a-ntors cu fundul în sus, De necaz multe zicându-i, înapoi în chiup[48]) l-a pus; Atuncea-nşelătorul, luând ulciorul, s-a-ntors şi spărgându-l, din burete destul untdelemn a stors. Al treilea, ca şi ceilalţi, în pescărie mergând şi la un loc un crap mare, ca de opt oca, văzând, Porunci (ca un om mare) să-l atârne în cântar; După ce-l cântări zise: – Acum să faci bine dar, Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i şi plătesc, Fiindcă n-am bani la mine, atâţia câţi trebuie. Pescarul: – Bucuros, zise. Şi îi dete un fecior, Spuind câtf lei să-i răspunză, cel gândit de negustor. Luând peştele feciorul ş-abia ducându-l de greu, Merge după el în curtea unuia arhiereu, şi aci-ntr-un loc oprindu-l, îi zise: – Stai puţintel, Să mă dufe să spui în casă, câţi bani să-ţi dea pentru el. Rămâind sluga afară, el

48 Borcan,

intră la arhiereu şi zise: – Venii, prea sfinte, cu un biet frate al meu, Să-ţi faci pomană cu dânsul, vr-o molitfă să-i citeşti, Că prea mult se bântuieşte de supărări diavoleşti; Alte răutăţi nu face, nici nu dă cu bolovani, Ci tot vorbeşte de peşte, şi se ceartă, cere bani. Îi zise arhiereul: – Unde e? Adu-l aici. Şi sluga mea ca să-l ţie să vână-n casă să-i zici. Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră. De câteva vorbe groase ca să-i zică se păstră, şi-ndată: – Părinte! zise, hai mai curând de-mi daţi bani, Că n-o să stau eu aicea, să vă aştept zece ani! Ţi-a spus peştele cât face? este tocmai opt oca, Mi-am rupt mâinile cu dânsul, dar era proaspăt, mişca. Cuviosul om crezuse, ca-n adevăr e nebun, şi chemând doi inşi îndată, iau cu sila, jos îl pun, Cere-n grab un molitfelnic şi-ncepe a-i citi. Iar pescarul striga tare, peştele a i-l plăti; Pe care neascultându-l, îl ţinură jos, mereu.

Până-i citi o grămadă, bătrânul arhiereu.
Apoi, afară scoţându-l, el iar bani cerând striga.
Iar slugile îi ziseră să tacă că-l vor lega.
Atunci pescarul se-ntoarse, la scaunul său, necăjit
Şi spuse că pentru plată o molitfă i-a citit.
Iar acel amăgitorul, (sic) luând peştele porni
Şi mergând cât mai în grabă, cu ceilalţi se întâlni.
Sfătuiră împreună cum şi ce fel a-l găti.
Şi vreun meşteşug iarăşi, pentru vin a unelti.
Aşa cu toţii deodată, la un cârciumar mergând.
Îi deteră n mână toate, învăţându-l şi zicând
Crapul să-l cureţe bine, să-l cresteze frumuşel.
Să-i puie piper şi sare, ş-undelemnul peste el.
Şi cu o tavă să-l ducă, să se frigă la cuptor.
În loc de apă turnându-i pe deasupra vinişor.
Şi că ei, ceva prin piaţă, până se vor învârti.
O să vie să mănânce, după ce se va găti.
După ce dar s-a fript crapul, câteşi trei s-au adunat.

Şi s-au aşezat în odaie, la un chef îndelungat;
Vin, rachiu, pelin băură, până când n-au mai putut.
Şi când voiră să plece socoteala au cerut;
Stăpânul dând socoteala unui băiat ce-l avea.
Îl trimise în odaie zicând, aţâţi lei să dea.
Dând băiatul socoteala, ei pe loc s-au apucat
Şi fieştecare mâna, în buzunar, a băgat.
Zicând cu toţi într-o gură: – Eu plătesc, ba eu plătesc!
Se fac că unul pe altul, a se lăsa nu voesc:
S-fădindu-se ei, în astfel, ca la un minut de ceas.
Dintr-înşii se sculă unul şi zise cu mare glas:
— De vreme ce fiecare avem poftă să plătim.
Ce trebuie, într-atâta, să stăm şi să ne sfădim?
Ci s-aruncăm sorţi mai bine şi pe cine va cădea.
Atuncea toţi să se tragă şi numai unul să dea.
Răspunse altul: – Prea bine, bravo! aşa vom urma.
Să legăm pe cârciumarul la ochi bine c-o basma.
Şi din noi, din trei, pe care mâna îşi va pune el.
Să numere banii îndată şi să plătească acel;
Şi cu-nţeles se-nvoiră, cum şi făcură aşa.
Când la ochi legat băiatul, prin odaie se-nfăşa.
A.u şters-o toţi câte unul, pe uşă în grabă ieşind.
L-a lăsat să dibuiască încoaci, încolo păşind;
Într-acestea iacă vine stăpânul său după el.
Să vază ce zăboveşte şi nu vine niciun fel;
Iar băiatul, care parcă de-a mijeaumbla jucând.
Puse mâna-n grab pe dânsul: „Tu, tul să plăteşti” strigând.
Iar stăpânul său îi trase câteva şi îl bătu.
Zicând: – Eu plătii odată ş-acum o să plăteşti tu.
L această înşelătorie, celor trei li s-a înfundat.
Că în mâna stăpânirii, prinzându-i, legaţi i-a dat
Unde şi de alte multe, cercetând i-a dovedit
Şi prin judecată dreaptă la ocnă i-a osândit.

Ce nu ar face crăimea fie n-ar fi stăpânitori! De n-ar fi temniţe, ocne şi n-ar fi pedepsitori! De aceea totdeauna, trebuie să mulţumim Stăpânirii cei înalte căni supuşi ne numim; Căci prin marea să-n griji re privighează peste noi, Ne apără, ne fereşte ca şi păstorul de oi, Care-şi îngrădeşte turma cu câini vioi şi-nvăţaţi, Ziua, noaptea s-o păzească de lupii înverşunaţi.

VIII. Despre năravuri rele iarăşi

Năravul din fire n-are lecuire. Lupul părul îşi schimbă dar năravul nu şi-l lasă. Ce este din pisică şoareci mănâncă. Toate merg după neam. Peştele de la cap se impute. Poama nu cade departe de tulpina ei. Dintr-un răsur este şi trandafir şi mărăcine. Copilul e ca maimuţa: ce aude face. Ce a făcut mamá şi tata, o să facă fiul şi fata.

Unde a sărit capra, mai presus sare iada.

Prost se naşte, prost creşte, prost moare.

Cine fură. azi un ou, mâine fură un bou.

Cine fură azi un rac, mâine fură un gânsac.

Calul fără căpăstru, cade în prăpăstii.

Unde nu e pisică, şoarecii steag ridică.

— Însă

Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul.

Ţiganul, până nu fură, nu se ţine om.

Unde găseşte pus rău, el pune bine.

Ovreiul, până nu înşală, nu mănâncă.

Găseşte sat fără câini, umblă fără ciomag.

Îşi ia inima în dinţi şi funia în traistă.

Nu judeca urma, iasă unde o eji.

— Dar

Este ac şi de cojocul lui.

Rău faci, rău găseşti.

Bătaia e din rai – totdeauna – E răsfăţat înaintea bătăii cu câteva palme.

— Că

Unde se găseşte şaua se cere ipingeaua.

— Deşi.

Vinovatul negonit fuge.

— Însă

Fuge de ploaie şi dă de noroaie.

Hoţul fură şi jură.

— Dar geaba.

Încotro şovăi[49]) tot de belea dai (zisa ţiganului).

— Că

De n-ar fi hoţi, n-ar fi nici puşcării, temniţe.

De n-ar fi păgubaşi n-ar fi nici hoţi, adică:

În putina cu argăseală.

[PIELEA ÎN ARGĂSEALĂ] 13. Povestea vorbii

O vulpe rău stricătoare, Ducându-se-n vânătoare, întâlni în drum p-o vale, Pe cumătru lup în cale şi-i zise rânjind măsele:

— Cale bună, cumetrele!

— Dar încotro, până unde?

— Ia, pân-aci îi răspunde, Mă d. un pân-la o vecină să-ngrijesc de vreo găină.

Dar tu ce ţi-ai lăsat casa?

— Am plecat să dau cu plasa Colea-n acea conteneaţă[50]) Să văz n-oi vâna vreo rată? zise astălaltă iară:

— Aideţi împreună dară şi găini, rafe ori ouă Le vom împărţi în două.

— Bine, aide! Şi-plecară, Vânară pe cât vânară

Şi după ce împărţiri Toate câte le hoţiră, Când cu elese-ncăscară şi pe la case-şi plecară, începură să-şi ureze, Sănătoşi să ospăteze:

— Noapte bună, cumetrele, Feri-te-ar sfântul de rele!

— Îţi mulţumesc cumetriţa. Domnul bine să-ţi trimită.

---

49 încet, încet (te duci;.

50 coteţ mic.

Ne-am folosit astă seară.

— Dar unde ne-nlâlnim iară? zise ea: fără greşeală în putina cu argăseală.

Drept este şi prea fireşte că hoţ cu hoţ se-ntâlneşte, Mai lesne în puşcărie Decât în negustorie. Daibeţiv, cu beţiv unde? încă şi el ne răspunde: – Unde-mi toarnă să-mi ud [gâtul

Şi îmi mai petrec urâtul. Aşa şi alt, prin urmare, Mai lesne-ntâlnirea-şi are Unde-l trage pe el aţa la să-şi petreacă viaţa.

IX. Despre frica lui Dumnezeu

La orice te pricepe, Te închină şi începe. Fă orice în legea ta şi la alţi nu te uita, Omul care e stricat, Nu se teme de păcat. Cine înjură de cruce, la ea o să se usuce. Cine legea nu-şi cinsteşte Fără lege se numeşte. Cine-ntr-altă lege sare, Niciun Dumnezeu nu are. Omul trebui să cinstească

Legea lui cea părintească. Fiecare, cum apucă Astfel trebuie s-o ducă. Credem Domnul cinstind

[sfinţii, Cum te-a învăţat părinţii, Din cele ce-ţi scrie-n carte, Nu te duce mai departe. Fă-n viaţa ta tot bine, Chiar şi legilor străine, Binele de rău te scapă, Să-l arunci chiar şi în apă, Omul d-unde nu gândeşte.

Binele se răsplăteşte. Dumnezeu când te ajută, Plumbul ţi se face plută, Când Dumnezeu vrea cu tine şi dracul cu colaci vine. Munca când ţi-o cauţi bine şi Dumnezeu e cu tine. Când se trudeşte săracul, Dumnezeu îi umple sacul. Cine-n lene se târăşte, Dumnezeu îl părăseşte, Când rogi pre Domnul, [munceşte, Că atunci te miluieşte. Mergi, munceşte ca să ai şi la un sărac să dai, Când dai la cei neavuţi, Pe Dumnezeu împrumuţi. În bani nu te gurguia, *) Că Dumnezeu dă şi ia.

Toată fapta e nprumută. Şi cea rea şi cea plăcută. Astăzi faci rău cuiva, orice, Mâine altul ţi-l întoarce. De

faci astăzi cuiva bine, Mâine de la altu-ţi vine. Dumnezeu două scări are, Să suie şi să coboare. Pe săracu-n nevoi crude Numai Domnul îl aude. Urgii asupră îşi cheamă. – [Căci

Dumnezeu tiran nu este, Binele la toţi voieşte.

— Ci Roagă-te pentru or cine, la să-ţi dea şi ţie bine. Când vreun cuget te-nboldeşte, întâi la păcat gândeşte. Scriptura şi sfânta lege, D-a-ndoasele n-o-nţelege.

[SPOVEDANIA ŢIGANULUI] 14. Povestea vorbii

Mulţi dacă aud cuvinte din scriptură ş-alte cărţi, După neroada lor minte le strâmbez în alte părţi, Popa satului odată la biserică-nvăţând, şi ţiganul, cum e dată, cu toţi atunci ascultând, Dacă sfârşi cele scrise din învăţătura sa, la un duhovnic, mai zise şi de ceia ce-i păsa. Adică: să îngrijească mic şi mare, bun şi prost. Ca să se ispovedească, (fiind atuncea în post). După vorbele acestea le mai zise, la sfârşit: – Şi să ştiţi că iertat este păcatul mărturisit. Însă pentru tot păcatu-i zece pomeni de va da.

Miluind săraci din satu-i, or de prin altundeva. Aşa dar ţiganul care în biserică era şi această predicare de la preot auzea, Gândind, zise intru sine: – Asta nu e lucru greu, Dacă este aşa, bine! împac eu pe Dumnezeu. Şi astfel mergând el face, şi milostenii şi rău, Că popii aşa îi place, gândind în cugetul său, Apoi, făcând el acestea, în minte iar i-a venit, Că păcatul iertat este, dacă e mărturisit. Aşa la preot se duce să-şi spuie al său păcat, şi-n mână ceva îi duce din cele ce a furat, Zicându-i: Eu, părintele după cum ai cuvântat, Am făcut bune şi rele şi crez că voi fi iertat.

— Dar ce ai făcut? îi zise preotul la el privind; Răspunse el: D-ale scrise pentr-un ca mine mişel. Că d-o face ceva rele, după cum am făcut eu, Ş-o da pomeni pentru ele, îl iartă şi Dumnezeu.

— Dar ce lucru făcuşi, drace? duhovnicul l-a-ntrebat, Să văz lui Dumnezeu place cele ce tu le-ai lucrat?

— Apoi să vezi părintele, îi răspunse el tuşind. Odată-n zilele mele, la biserică viind.

Brodii când citeai p-o carte... – of! Doamne! cum îmi plăceai! Că eu cum stam, de departe am auzit când ziceai: „Tot păcatul iertat este, dacă e mărturisit”. După ce zise aceste, stând puţin, iar ai grăit: „Dar însă să împărţească zece pentru un păcat, Să dea ca să-l răsplătească şi aşa va fi iertat”. Eu, biet, pânta acea vreme furam şi nu prea furam, Că mă temeam de blesteme, să fac pomeni nu ştiam, Iar de-atunci pân-acum drept, am furat ş-am hoţit şi ascultă să-ţi spuiu numa ce pomeni am împărţit: Aci-n sat într-o grădină, văzând un pom pârguit, Zburai după o albină şi sus pe el m-am suit; Mâneai cât mâncaiu de foame, şi apoi m-am apucat, N-am lăsat pe dânsul poame, tot cu traista le-am cărat. Şi ca vr-o zece din ele la unul, alt împărţii, însumi cu mâinile mele, cu care le şi hoţii.

Ca să-mi mântuesc păcatul, după cum am auzit, Ş-apoi mergând făcui altul şi iarăşi am împărţit. Popa făcându-şi răbdare, după cum şi trebuia, Îi zise blând: – Spune-mi care? El însă cam şovăia. Văzând însă că nu-l lasă şi să spuie îl silea, Răspunse: – Apoi îmi pasă, să nu dau de vr-o belea. Popa zice: Nu te teme, eu nu sunt judecător, Ci Dumnezeu după vreme îţi va fi răsplătitor; De aceia spune toate, de vrei de păcat să sfcapi, ia să văz eu de se poate în iad, în munci, să nu-ncapi. Apoi, zise: – Părinţele, găsii un bou rătăcit şi văzându-l bun la piele, l-am tăiat şi l-am belit; Carnea o făcui parale, la alt sat dacă trecui, la stăpân pe ale sale, pielea opinci o făcui, şi zece perechi din ele am luat, am numărat Mai slabe, mai subţirele şi de pomană le-am dat.

— Proclete,[51]) popa îi zice, of! vai de sufletul tău! Cănvăţăturile scrise le-ai tălmăcit aşa rău.

Ce ai socotit ţigane, pe Dumnezeu s-amăgeşti? Amar

51 afurisit.

de tine, sărmane! Iadul o să moşteneşti, Pentru una să dai zece ai uneltit meşteşug? Dar să ştii că nu se trece la Dumnezeu videşug. De vreai să furi cui-vă bunul, trebuia să înţelegi să dai zece pentru unul, nu opinci, ci boi întregi. Asta-mi era-nvăţătura în biserică atunci, Aste mi le-a rostit gura, ca să vă feresc de munci. N-am zis să furi, să faci rele şi pomeni să impărţeşti, Ci să te fereşti de ele, să nu te obişnuieşti, Cu astfel de datorie să nu te însărcinezi, Că lesne nu o să-ţi fie păcatul să-ţi uşurezi.

— O vai de mine, săracul! zise el dându-şi în cap, Cât de rău mi-a şoptit dracul, în mâna lui ca să-ncap! Eu când le făceam aceste gândeam că mă folosea, Dar acum văz fără veste ieşind altfel la vopsea.

Sunt rătăcit, părinţele, învaţă-mă ce să fac, Că pentru faptele rele n-am ce să dau, sunt sărac.

Dă-mi un canon cum îţi place şi eu să mă pocăesc, Că doar îl voi putea face, de iad să mă mântuesc.

— Fătul meu! preotul zise, canonul l-ai auzit, Pe cât citeam cele scrise şi tu altfel le-ai sucit. Dar canoanele mai grele alt. îi ţi le vor da, nu eu, Că or cine face rele, îl dă în cap Dumnezeu. Stăpânirea temniţi are, cum şi ocne pentru hoţi, Pe lângă bătaia mare, ce-o dă drept canon la toţi.

X. Despre frica lui Dumnezeu iarăşi

Ochiul lui Dumnezeu nu doarme.

Dumnezeu nu răsplăteşte ca duşmanul, ci goneşte cu anul. Pe omul rău îl înseamnă Dumnezeu. Păcatul îşi caută vinovatul, De aceia nu asculta la care zic:

Păcatul nu e cât mânzatul, ca să-l vază tot satul.

— Şi Cine crede în cruce, ca crucea se usucă.

— Sau De ce să-mi plec capul sănătos la evanghelie.

— Sau Nici să văz vr-odată drac, nici cruce de el să-mi fac.

— Ci, De oameni răi să te închini şi să fugi ca dracul de tămâie, Fă-ţi cruce mare pe sân, că dracul este bătrân,

Dracul nu are treabă, nici nu şade de geabă. Dracul nu face punţi şi biserici, ci întinde curse şi piedici. Omul are şi moarte şi viaţă.

Moartea nu vine când o chemi, ci te ia când nu te temi. Dar Păcatul mărturisit este iertat.

— Nu linge unde-ai scuipat.

Fă ce în zice popa şi nu face ce face el.

— Căci, Se întâmplă să cază în cursă şi cine te învaţă să te păzeşti [de dânsa.

Unde e înţelepciune scurtă, şi nebunie multă.

Vulpea cât e de vicleană şi de multe ori cade în cursă

[cu toate picioarele ei. Calul e cu patru picioare şi tot se poticneşte. Nimenea nu e uşă de biserică.

Cine este sfânt, pe aşternut moale nu doarme.

— Dar Cine nu roagă pe Dumnezeu?

Nimenea nu zice: – Ia-mi Doamne, ci: Dă-mi Doamne.

[Însă

Rugăciunea omului beat Dumnezeu n o primeşte. În loc de dobândă se porheneşte cu osândă.

— Ş-apoi Pe lângă lemnul uscat, arde şi cel verde.

[OLOGUL PEDEPSIT] 15. Povestea vorbii

Doi cu picioare oloage mergând ş-ajungând un deal, Unu-ncepu să se roage, când se odihnea supt mal: – Doamne, dacă ai putere să faci minune din cer, împlineşte a mea vrere la păsul meu ce îţi cer: Sloboade de sus acuma înaintea mea un cal, Să-ncalec pe dânsul, numa până voi sui ăst deal, Celălalt începu să zică: – Ce spui, prietenul meu? Nu îţi este ţie frică că mânii ps Dumnezeu? Vai! nu-ndrăzni frăţioare astfel de vorbă să zici, Vreun trăsnet să nu pogoare să ne omoare aici. Tocmai când vorbeau aceste d-odată s-au pomenit Că-n spate-le fără veste un înarmat a venit, P-o iapă slabă călare, c-un mânz bolnav după ea şi îi sili ca-n spinare, pe bolna, vul mânz să-l ia. Dând cu un bici ca mai tare să-l suie pe acel deal; Ş-aşa în loc de călare,

ruga-l făcu pe el cal.

XI. Despre prostie

Prostia şi nerozia
Se rudesc cu nebunia.
Prost din prost care se naşte
E ca vita, doar nu paşte.
Prost trăieşte, fără nume.
Prost se duce şi din lume.
— Căci
Din or şi ce lemn i ţi place.
Fluier nu se poate face.
— Spre pildă:
Fă om dintr-un lemn de tei
Şi îl botează Matei.
— Prostul zicci
Tot, tot am numai o minte.
De vară întâi să-mi fie.
Or de iarnă? (ce prostie!)
Prostul uită din natură
De la mână pânta gură.
— Zic unii:
Prea e tânăr, n-are minte.
I-o creşte d-aci-nainte.
— Şi
E tânăr şi s-o mai face
Tivga de i se va coace.
— Prostul.
Pune-l să stea să-ţi vorbească
De vrei să te păcălească.
— Căci
Or gura or văgăuna[52])
Prostului este tot-una.
— Umblă ca să prinză roiul

52 Vale îngustă.

Şi-şi întoarce înapoiul.
— Şi
Cată traistă să găsească.
Vrând dăsagii să-şi golească.
— Şi
Vrea să umple-n puf găleată
Cu gaura neastupată.
— Şi
Se căzneşte d-adineaură
Să facă în nisip gaură – El
Nu ştie unde-l mănâncă
Şi zice: – Scarpină încă.
— Prostul.
11 mănâncă-n altă parte
Şi scarpină în altă parte.
Prostul, cât să-i dai bătaie.
Face capul cât îl taie.
— De aceia.
Unde nu te înţelege.
Nu mai umbla să dai lege.
La uşa surdului
Or bate dacă i ţi pasă, Or mai bine fugi, te lasă.
— Prostul.
Să cumpere carne merge
Şi pecea *) vacii alege. Acum
A pornit în cale lungă
Şi va-ndată să ajungă.
— Şi
Ca să scutească din cale.
De cu seară a plecat
Şi în tindă s-a culcat.
— Prostul este ca
Orbul când dă de perete
Tocmai aci socoteşte.

Că acum se isprăveşte.
— Sau
Tocmai când s-a repezit
Şi lumea s-a isprăvit.
— Prostul este:
Ţine capra şi-l împunge.
Iar altul stă şi o mulge.
— Adică
El poartă ponosul
Ş-allul roade osul.
— Căci
Cine nu se află la nunta-i acasă.
Atunci altu-n locui joacă cu mireasa.
— Ş-apoi
Lumea prin târg o vorbeşte
Şi el tainã o gândeşte.
— Prostul îşi zice singur:
Şi altul are cap, da.
Dar ca al meu ba-ba-ba!
— Sau cum a zis una: Cap d-avea, n-avea, el ştie, Dar şi-a cumpărat tichie.[53])

[NEGHIOB FĂRĂ CAP] 16. Povestea vorbii

Trei feciori[54]) mergând p-o vale şi zărind un urs în cale când suia cu grozăvie şi intra în vizunie; Zise unul: – Ai să-l prindem şi la vreun ţigan să-l vindem.

Altul a zis: – Cum se poate Din vizuina-i a-l scoate?

— Iacă cum, altul iar zise, şi îndată se descinse, Dalí brâele fiecare, Să facem unlung şi mare.

Şi legându-mă pe mine, Cu el de picioare bine, Să ţineţi strâns cu tărie, Când voi intră-n vizunie, Ş-apucând pe urs d-odată, Să mă trageţi voi îndată, şi apoi d-aci scoţându-l Facem cu el ce ne-e gândul. Astfel dacă sfătuiră,

53 Căciula de noapte.

54 Neghiobi în ed. 1.

Brâele îşi inădiră, De picioare îl legară şi-n vizunie-l băgară. Când vru mâna să întinză Pe urs de urechi să-l prinză Ursul de cap îl apucă şi cu totul i-l îmbucă, El strigând într-a sa ghiară, Ceilalţi cum l-au tras afară, Stau, se uită cu mirare.

Văzându-l că cap nu are, Se-ntreb, zicând: Frăţioare, Avutu-au Ylad cap oare? Unul zise: – Nu ţin minte. Altul iar alte cuvinte, şi nedumeriţi l-aceasta, Au mers să-ntrebe nevasta. Aşa ei pe mortul lasă şi mergând la ea acasă. O-ntreb: – Stano, ia ne spune, Că vrem să ştim a minuni, Bărbatul tău ce fel fuse, Acum cu noi când se duse, Avea cap ca fie-cine Or nu, că tu ştii mai bine? Ea gândind puţin în sine, Le răspunse: – Nu ştiu bine, Dar la Paşti îmi parşi mie că şi-a cumpărat tichie.

XII. Despre prostie iarăşi

Ce mi-e prostul, ce mi-e nebunul! Ce mi-e Rada Badea, ce mi-e Badea Rada! Ia pe unul de picioare şi loveşte pe celălalt în cap. Cine se apucă să înveţe pe nerod, nu se osibeşte de nebun. Prostu-nvaţă bărbierie la capul tău. Îi dai un ban să te radă şi doi să te lase. Cu nebunul să nu-ţi pui nici în clin, nici în mânică, El nu ştie ce e lac, nici ce e bălae. Nebunul nu asudă, nici la vale, nici la deal. Tu îi faci cu ochiul, el îţi face cu capul.

— Prostul este: Caută Nan iapa şi el călare pe ea. N-au ajuns la râu şi şi-a ridicat poalele la brâu. Nu-l primeşte în sat şi el întreabă de casa pârcălabului. Cine-şi pune mintea cu nebunul, este mai nebun.

Pe nebunul nu-l aduci la cunoştinţă.

E anevoie să tai pom şi să goneşti om.

Ziua bună de dimineaţă se arată.

Viţelul după baligă se cunoaşte, ce bou o să se facă.

Puica pe creastă se cunoaşte ce neam o să iasă.

La satul ce se vede, călăuză nu trebuie.

Din coada pisicii sită de mătase nu se face.

În tigvă seacă cât să sufli, nu poţi să o umfli.

Mintea de ar creşte pe toate cărările, ar paşte-o şi măgarii.

Orbului degeaba îi spui că s-a făcut ziuă.

Prostul face ce vede şi ce aude crede.

Îi pare că câte zbor se mănâncă.

Surdului degeaba îi cânţi de jale.

— El este.

— Bună ziua, nea Istratel – doi boboci de raţă, frate!

— Mă Istrate, tu eşti surd.

— Mai era colea un cârd. Unde dai şi unde crapă I

Tu ce-i cânţi şi el ce-ţi dăscântă?

Tu îl trimiţi la foc şi el îţi aduce busuioc.

Tu îl trimiţi la surcele şi el îţi aduce floricele.

[GINERILE NEGHIOB] 17. Povestea vorbii

Un neghiob, cu totu-n vremea mai de multă, la să-şi ia nevastă făcând şi el nuntă, De masă, bucate, în gând îi venise, Dar cu ce să fiarbă de loc nu-ngrijise. Socrul ca şi dânsul, văzând că nu-s lemne Aleargă la horă pe tineri să-ndemne. Strigând: – Cine este mai voinic de ducă? Să meargă îndată, lemne să aducă? Ginerele sare, ia car şi securc.

— Mă duc eu, răspunde, şi pleacă-n pădure. Ajungând se uită la un copac mare…

— Să-l duc întreg, zice, ce de mai haz are!

I-aş face îndată pe Io ţi ca să-mi zică:

— Hop odată măre! ce mai ginerică!

Dar numai el singur în car cum să-l suie!

Şi-i venin gând, carul alături să-l puie.

Ca tăind să-l culce, drept în car să cază.

Făcând dar el astfel şi tăind stejarul

Cum căzu, îndată îi turti jos carul.

Acum ce să facă? Fluieră, priveşte.

Şi-ntr-o parte ş-alta stă şi se suceşte!

Văzând că nu-s boii, să-i caute pleacă.
Cu securea n umăr şi cu hârca[55]) seacă.
Şi nemaigăsindu-i, că i-a pierdut crede.
Iacă şi-ntr-o baltă nişte raţe vede.
Nu-i venea prin minte ce o să mai pa fă.
Azvârli securea să dea într-o rată.
Nu înnemereşte, raţele zbor, scapă.
Şi securea cade bâldâbâc în apă.
Pe loc se dezbracă, se aruncă-n baltă.
Negândind nerodu c-o să pata ş-altă.
Pe când el cu totul se dă-n afundare.
Să scoată securea din apa cea mare.
Vine oare cine pe ascuns, în taină.
Şi-l fură de-l lasă fără nicio haină.
După ce rămase gol numai în piele
Privind împrejuru-şi, văzu floricele.
S-a pus să culeagă zicându-şi – Nu-mi pasă.
Cu mâinile goale tot nu merg acasă.
Ş-aşa numa-n piele se duse cu ce.
În loc de surcele ducând floricele.
XIII. Despre nerozie
Eu îi cer să-mi dea mie, şi el îţi întinde ţie.
— Pentru că Nerodul şi cu nebunul Amândoi sunt fraţi ca unul.
— Sau
HOfOHITK/i H Ell…
OAaMSHASA KOAfi Biekça.
Ulff bâfïa Uii COMNIA
KifM IJJÂUÏ – îNtUAAX ni oma, LUI Mâl Bitp TOC H TOT B + KA ïïi KZM – ipt M CZpă KA;
Kx gA şïoa şi RAHA (şi (
COMMUA-i AI NXA? JSAIÉ; ITffKtfM HTpt AATT cu LLli tipmatoapi IIobâcti:

55 capaţânii.

Kof KRHA /ÏSnKB.
KA în OITIHÂT Af MtfNKX.
UIiçaNA moţ îl inA-ujï Anpi Hci LUI n-U.INTJA Cf HTÂHff *Aa* KAM ni Opă HS
Uli Ki HinA-H MANZ.
Kifyl TIAfA ApOMÂpa
IIAHX KffiHA A-AAOpMipă.
Anton Pann. *Pagini din Povestea vorèii*.
Unul ş-altul tot un diac.
Amândoi un ban nu fac.
— Precum e o vorbă.
S a întâlnit în drum Păcală
Cu frate-său nea Tândală. Totdauna
Nerodu-ntâiu o croeşte.
Şi-n urmă se socoteşte.
— Şi
Nerodul la ori ce fie
Pe loc zice că îl ştie.
Nerodului i se pare
Că toate-n palmă le are.
— El e
Barbă lungă până-n burtă
Şi minte până-n gât scurtă.
Câte lo gândeşte.
Rău le isprăveşte.
[MĂGARUL ZBURĂTOR] 18. Povestea vorbii
Un nerod odinioară, Cu nuntea lui cea uşoară, Se scoală, îşi ia măgarul, Îi pune-n spate samarul, S-aruncă-ndată pe dânsul, Dă cu nuiaua într-însul şi pleacă către pădure în mână cu o secure, Ceva lemne să doboare Din copaci crengi, uscăcioare. Pădurea din întâmplare, Se afla pe un deal mare şi jos în poalele sale Spumega un râu la vale; Aci el dacă se duse A privi pe sus se puse la toţi copacii d-arându-l, Pironindu-se cu gândul.

La toată învârtitura Belia ochii, căsca gura. Ca să vază crengi uscate De proprietar iertate: Fiind verzile oprite C-obiceiuri legiuite. Deci privind el spre o parte Văzu-n vale, nu departe, Un copaci gros la tulpină Uscat pânta rădăcină, Carele crăcile sale Le pleca spre apă-n vale, Aleargă-n grabă-l priveşte. Se bucură şi zâmbeşte că i-a ajutat norocul să-şi încarce dobitocul, Nu ştie-ngrab cum să sale, Să se urce ca să taie.

Cum se urcă sus, îndată, Craca-ntâia fu jos dată, Pe loc p-a doua loveşte: Apoi se urcă la altă. Dup-aceia la mai-naltă, Taie, niciuna nu lasă, Vrând să le care acasă. Când lasă lemnul prăjină. Se uită jos la tulpină, Să vază grămada dată „Cum stă la pământ culcată. Şi uitându-se săracul S-a închinat ca de dracul, Văzând că crengile sale. Se duceau pe râu la vale; Că toate în el căzuse şi de apă au fost duse. Acuma dar ce să facă? Numai rămăsese cracă, Trebuia acea tulpină S-o taie din rădăcină; Se dă jos şi se gândeşte, în tot chipul chibzuieşte, Ce fel să o nemerească, Nu cumva iar să greşească; Că vrea el cu vreo pază Copacul spre deal să cază, Căci şi el căuta încă Spre prăpastia adâncă. Dar gândirea i-a fost scurtă, Nu că pierdu vreme multă, Ci până scobeşti un dinte Ce să facă-i veni-n minte. Şi luând funia-ndată Cea de la samar legată, Mai ia căpăstrul, brâu scoale, Leagă una dalta toate.

Face o funie lungă Mai departe să ajungă, Apoi urcă dobitocul Unde era mai sus locul. Apucă funia-noadă, De samaru-i despre coadă, D-acolo în copac se suie, Vrând pe voia-i să-l supuic, Ţeapăn de vârfu-i o leagă şi face o faptă-ntreagă. D-aici în grabse pogoară la o pisică uşoară, Apucă securea latăşi-ncepe să taie-ndată. Taie, mii de ori loveşte, Stă puţin, se odihneşte, şi iar ia securea-n grabă, la un ager l-a sa treabă. Taie până nu mai poate, Aşchii peste aşchii scoate; Când s-apropie să cază Aştepta spre deal să-l vază, Dar, unde? copacul mare Nu vrea să-i dea ascultare,

Ci începând să trosnească, şi spre vale să pornească Ridică în zbor măgarul, Cum era cu tot samarul, şi în vederile sale II aruncă peste vale. Iar el, privind la înălţime Măgaru-n zbor cu iuţime, Căzu îndată pe vine şi începu să se închine, Zicând: Ce minune mare, Din cele în lume rarei

De ce muri bietul taica şi nu trăi draga maica să vază măgar cum zboară la o pasăre uşoară.

XIV. Iarăşi

Nerodul, toată a lui nerozie E de la părinţi moşie, îşi pune capul cel sec Cu-nţeleptul la întrec. Tu stai să-l înveţi de bine şi el te-nvaţă pe tine. C-o ţiu de coarne se uită şi tot strigă că e ciută. Pe nerod la treabă-l mână Dar s-aibi zburătura-n mână, Cu nerodul când vorbeşti Bastonul să-ţi pregăteşti. Unde-s ochii-nţeleptului Este mâna nebunului. Şi-n pat şi cu-ochii pe foc, I se pare tot un loc. – Nerodul, Gură are de vorbit şi cap n-are de gândit.

— El, Strigă de la munte ca să-l auză, şi de la Dunăre va să-i râs[punză.

— Şi zice că: Este tare de urechi, Că n-are două perechi.

— Ieri de muream, Doamne [bune.

Nu vedeam astă minune.

despre nerozie

[De aceia, La poarta surdului Poţi să baţi or cât mult că el îţi va şedea mut.

— Şi Nu-ţi încerca vadul cu nero[dul.

— Nerodului, Zi-i tu lui or cât îţi place că el tot ce ştie face. – [După proverbul vechi: Să-i dai gură de Târgovişte

[– Dar însă şi măgarul câteodată Binişor şi el se poartă. Pe măgar la nuntă când îl [pofteşte Acolo or lemne or apă lipseşte. Nerodul când e-ntrebat: Cine e mai mare-n sat, El te loc răspunde: „Eu! Cântărit câinii mereu”. – [Dar de multe ori să găseşte câte-o mână să-l scuture de ţărână.

[CĂŢELUŞUL MAI MARE] 19. Povestea vorbii

Lupul flămând, leşinat Ne-ndrăznind să intre-n sat, şi vrând să afle, cumva şi

De are în el vrăjmaşi – U! mă! ntrebă prin urlat, Cine e mai mare-n sat?

Câinele, dulău bătrân, Cu botul băgat în sân, Îi răspunde nemişcând:

— Eu nu ştiu, nu ştiu, zicând. El iar strigă cu urlat.

— U1 cine-i mai mare-n sat? Bătrânul iar nemişcând, Răspunde: – „Nu ştiu!” zi

[când.

Iar javra, căţelul prost, Sărind de sub adăpost.

XV. Despre

Nerozia are

Cheltuială mare.

— Căci ne

[nerodului în mâna-i ce pică Sparge tot şi strică.

— Şi Umblă gură cască, Până să-ţi vorbească înserează şi-noptează. Până să zică bou breaz[56]) Vine soarele l-am iaz. Întreabă ce ai ascuns, începe a alerga şi: – Eul eul eul a striga. Lupul auzind astfel. Netemându-se de el, Sare asupră-i pe loc şi îi rupe din cojoc. Prostul căţeluş atunci, Mursicat, scăpând din munci.

Fuge strigând: – Aoleu, şi: – Nu ştiu! nu ştiu nici eu.

nerozie iarăşi

De vrei să-ţi auzi răspuns, Din gura corbului de cât era! Şade şi el între noi la măgarul între oi. La or ce îi sare glasul şi râde nebun cu ceasul. – [Şi încă Face ceva nerozeşte şi fluierând îl priveşte. – [Zicând: Eu îl iau şi el se rade.

[EU ÎL L-AU ŞI EL SE RADE] 20. Povestea vorbii

Un chirigiu cu tocmeală, încoaci încolo umblând, şi luni întregi primeneală şi spălare nevăzând.

Cum se întoarse din cale şi la casa sa veni, Porunci

56 Bălţal—rar.

nevestei sale, A-l la[57]) şi a-l primeni.

Nevasta lui mai în grabă Căldarea la foc puind şi el umblând după treaba, De caii lui îngrijind; îşi întrebă pe nevasta:

— Puseşi dragă, ce făcuşi? Ea îi răspunse l-aceasta:

— Da, da, barba [ele-acuşi: Este caldă, mi se pare, l-am pus-o de multicel.

— Ia-o şi ad-o mai tare, Strigă către dânsa el. Ea, scoţând apa afară, El se dezbracă pe loc.

XVI. Despre nerozie iarăşi

Ne gândind, nici socotind, Se pomeneşte vorbind.

— Că Cine mi-a umplut izmenele?

— Şi Cine mi-a luat banul din gură?

Tu îl pui să (i toarne, el te-n treabă – Că ţi se spală, toţi prânzesc?

— Cum a zis unul: Unde-l trimit, unde-l mâi Umblă fără căpătâi.

— Şi Umblă căscând din pom în pom. Ca căscatul din om în om.

Se-nfăşură ca la ţară, Cu cămaşa pe mijloc, Se pleacă şi-i porunceşte, la să-i toarne acolea, (Precum se obişnuieşte, Pe la sate să le le-a). Ea umple oala prosteşte Ne-ncercând apa de fel.

Şi-i toarnă de-l opăreşte Tocmai ca pe un purcel. El, biet, cum era zăpadă, Tot d-odată alergă şi aci într-o grămadă Capul în grab îşi băgă, şi când îl trase afară Părul în ea i-a rămas, la un brici tăios, de pară într-o clipă fuse ras. Nevasta la acea-ntâmplare începu ase-nchina, Zicând cu mare mirare: – Uită-te acuma, n-ai Tot să stai şi să-ţi faci cruce De poznaşul meu bărbat, Că prin câte ţări se duce Vine cu una-nvăţat! Eu îl iau şi el se rade, Cu brici fără să mai dea. Părul lui de sine cade, Ce avui a mai vedea!!

---

573 j A-l spăla.

Un nerod, să zic, sau prost că înţelept el n-a fost,
Temându-şi muirea rău, la un neghiob, nătărău, într-o zi un
om văzând, Mergând pe drum şi căscând, şi nevasta-i s-a
întâmplat în acel ceas d-a căscat, El intră în bănuieli că au
amândoi tocmeli, şi d-aceia a căscat, Prin căscat răspuns i-
a dat, Astfel necăjit el foc, Vrând s-o spânzure pe loc, Fără
zice către ea, O funie-ndată ia, şi o cheamă după el,
Zicând: – Ai colea niel.

Deci împreună mergând şi în ogradă intrând, Din loc
în loc o purta Ş-un pom lesnicios câta; Ea gându-i
necunoscând, Stând, îl întrebă, zicând:

— Ce mă porţi din pom

[în pom la căscatul din om în om?

— Dar ce? o întrebă el, Căscatul umblă astfel? zise
ea: – Dar au nu ştii? Geaba dar eşti între vii»

El privind-o a răspuns:

— Aşa?… Bine că mi-ai spus, Că eu asta n-o ştiam

[CĂSCATUL ŞI NERODUL] 21. Povestea vorbii

Şi să te spânzur umblam.

XVII. Despre nevoiaşi

Ţine-mă, Doamne, încai Dacă vrei să mai mă ai. –
[Nevoiaşul este Slugă oloagă După dârloagă.

— Sau Loază-nbăerată,[58]) Vită încălţată, Când umblă
prin poticele Parcă e luat din lele. Te uiţi la dânsul şi parcă

Tot prin străchini goale calcă. Umblă parcă treieră la
mă[răcini.

Când te uiţi la el şi trece Parcă este în chiostece.[59])
Umblarea-i e-ncovoiată la la pisica plouată. La o treabă
când se scoală, Parcă are ouă-n poală. Pân-o se găti
mireasa.

Ochii ginerului iasă. A visat că s-a ngh imput şi umblă
la picior legat – [Fata mamii, şchiopătează mititica, Că a

58 nerod legat.

59 butuci la picioarele cailor.

călcat-o pisica! Vorbeşte cu mormăitură, Parcă are mămăligă-u

[gură.

— Şi Parcă are orbul găinilor. Vorbeşte vorba-ngânată. Parcă i-e gura legată. Mamă, unde eşti să mă vezi, Că şi eu am tot ochi verzi? De-ar muri moşul, să-i apuc

De-ar muri tata ca să-i iau

[briceagul. De-ar muri socru la să-i apuc locu. Lămă mamă şi pe mine şi mă fă frumos ca tine. Trimite pe nevoiaş să-ţi slujească la cevaşi. Dar pleacă şi după el, Că nu-ţi face-n grab altfel. – [El este

Câine surd dus la vânat, Cal şchiop pus la alergat. Nevoiaşul la toate Zică că nu poate.

— Că uite: O trag, nu vine, o-mping [nu merge.

[NEVOIAŞUL ŞI BÂTA] 22. Povestea vorbii

Puind pe săteni la clacă oare care arendaş, S-a-ntâmplat în ei să fie şi un leneş nevoiaş, Care de-l punea la sapă, adormea în mâini cu ea. De-i da coasa să cosească, nu ştia cum să o ia, De-i da securea să taie înnopta până să dea, Abia stând şi ardicându-şi cioarecii[60]) cari cădea. Văzând, gândi arendaşul, că nevoiaş cum era, Doar o să poată din curte nişte gunoi a-i căra; El chemă, îi dete roaba, el o luă, se uită, Ş-ncepu să o încarce, după cum îi arătă, Dar văzându-l arendaşul, că-n mâini după ce o ia, O ţine-n loc încărcată şi stând se uită la ea, începu la el să strige, ca să care mai curând; Iar nevoiaşul răspunse, către arendaş zicând:

— Apoi uite-o trag nu vine, o-mping nu merge. Atunci puind arendaşul asupră-i un dorobanţ, Tot sărind o ducea roaba, ca când parcă juca danţ, Zicând: – Vezi ce uşor merge, ajutat de bătui meu?

— Apoi, zise nevoiaşul, aşa cu rău, ştiam eu.

---

60 pantaloni ţarflneşti.

XVIII. Despre leneşi

Lenea e cucoană mare care n-are de mâncare. Toţi copacii înfrunzesc, Dar mulţi din ei nu rodesc. Plopul e destul de mare, Dar pe dânsul poame n-are.

Pe nevoiaşul şi leneşul cu o funie să-i legi şi p-amândoi să-i îneci. Parcă-i gura-ncleştată şi de ielele luată.[61]) De lene ochii-şi închide şi buzele îşi deschide. I-e lene să şi vorbească; Dar încă să mai muncească; După. cum a fost sădit Astfel a şi răsărit. Umblă druinurile-n rând, Podinile[62]) numărând. Toţi pretutindenea sapă, El duce câinii la apă. Parcă, pentr-o vorbă vie, [gura îi cere chirie. Rumegă vorba, ca oaia iarba. Leneşul fuge de danţ la şi câinele de lanţ.

De lene şi de urât Tocma supt pat s-a vârât. Aşteaptă îmbucătură să o dea mură în gură.

— Însă Mai bine ar tot mânca Decât ceva ar lucra.

— El-Joacă danţ pe mămăligă, şi-i ajunge cât câştigă.

Când în cea după urmă la o pomană-nghesuit Băut, sătul a murit, A mâncat până încât – I-a venit până la gât. – [Leneşul Are gura-mpiedicată Dar taina o spune-ndată.

— Şi De vrei sfat la vreo treaibă Mergi, pe leneşul întreabă. – [El

Altora le dă povaţă.

Dar pe sine nu se-nvaţă. – [Leneşul zise: Mamă, zi să vie nenea la să-mi mai scuture le[nea.

— Sau Ast lucru l-aş face-ndată, Dar n-am cine să mă bată.

Căldura după ce trece şi începe vântul rece, Ţiganul uşor în pene Dar lenea lot, iar nu-l lasă; Acum vede că îi pasă, Dar lenea tot iar nu-l lasă; Iarna iar nedându-i pace. Ia şi el, un plocon face şi-n sat la zapciu[63]) se duce,

61 paralizată.

62 scânduri de duşumea.

63 sub-prefect.

Grăbind din somn să-l apuce; Când el în mâini cu ploconul, Iacă ieşi şi coconul.

— Ce vrei ţigane? îl întreabă.

— Te rog, cocoane, de

[treabă T Dă-mi un dorobanţ, fă bine, ia să stea astăzi de mine, Cum o şi să nu-mi dea pace.

Un bordei până mi-oi face. Deci luând el dorobanţul, Jucă într-acea zi danţul Că, când începu a-l bate, Cu gârbacele pe spate, Bordeiul gata îi fuse şi în el copii-şi puse, Zicând: – Bog-da-proste, [frate.

Mă cam burduşişi în spate, Dar îţi mulţumesc de casă, Că acum de frig nu-mi pasă.

[ŢIGANUL LENEŞ]

23. Povestea vorbii

[– Dar însă, Lenea când este mai mică Tot ştie şi ea de frică. Dar când este lenea mare, Vede arzând pe el casa şi i-e lene ca să iasă.

[LENEŞII ARŞI] 24. Povestea vorbii.

Să zice că oare unde, un împărat curios Vrea să aflem ce chip este omul cel mai lenevos, şi porunci să-i adune câţi va din ţinutul său, însă de cei mai de frunte, ce se leneveau mai rău. După ce dar îi găsiră şi după ce i-au adus, Tocma-n marginea cetăţii să şază-ntr-un loc i-a pus. Câtva timp aşa ţinându-i, fără să facă nimic, De la curtea împărătească le da bucate, mertic, şi întrebând împăratul, cum petrec ei şi ce fac?

Îi povestiră slujbaşii, cum că toată ziua zac, şi când le dă de mâncare o mănâncă răsturnaţi, Le-a lene gura să-şi caşce, parcă-s nişte leşinaţi. De aceasta împăratul auzind, la ei s-a dus şi de la uşă privindu-i, să dea casii foc a pus, ia să vază ce vor face, vor şedea tot nemişcaţi? Sau văzând focul, îndată o să fugă toţi speriaţi. Dar văzând că privesc focul şi nu se mişcă din loc, Puse un slujbaş să-strige: – Ieşiţi, că ardeţi în foci Jar unu) din ei răspunse: – Nu ţi-e

lene să vorbeşti?... Şi aşa să prăpădiră, arzând în foc, toţi aceşti.

XIX. Despre beţie

Popa toacă şi îi chinină la biserică să meargă, Ei la cârciumă aleargă. Cu oala de dimineaţă să tămâie-n toată viaţa. – [Şi apoi Porunceşte şi-i aduce Atât cât nu poate duce. Bea, pipota[64]) îşi îneacă, Altul ca să nu-l întreacă. Ieri vinu-l bătu la spete Ş-azi iar merge să se-m

[bete.

— Căci El şi-l bate şi-l mângâie, Merge iar să se tămâie.[65]) Beat dintr-o cârciumă este, Intră-n alta, fiind dese. Umblă pe drum beat la câine turbat.

— Pentru că

Omul dar fi cât de bun.

Vinul îl face nebun. Omul beţiv nu ştie Ce face la beţie.

— Sau El ce face la beţie. Se căieşte la trezie.

— Însă Beţia o vindecă sapa şi lopata. Noaptea când însetoşează Sticle şi oale visează.

Se pomeneşte strigând: – Mai daţi cu udătura că mi s-a uscat gura.

— În [adevăr

Beţia este uşa tuturor răutăţilor.

— Precum vedem că Cine bea vin îşi bea punga şi [mintea, ca şi sănătatea. – [Beţivul De mic şi mare în sat, E cu degetul arătat. – [Uite-l, zice.

Priveşte la el

Şi-l scrie la fel, Fluieră în bute, şi suge cep. Muştăţile îi caută a oală. A suflat în fundul oalei. S-a afumat cu luleaua, L-a bătut cărbunii la cap. Picioarele nu-l mai ţin şi tot strigă: – Adu vini II atârnă într-o parte.

— Sau A pus mai mult de o parte. Nu i-e destul că-i

64 stomacul paserilor.

65 să se inbete.

cu mintea

[neroadă. A luat şi purceaua de coadă.

[– Dar însă De la nebun şi de la beat Adevăru-i lesne de aflat. – [Căci

Ce e n inima treazului E în gura beatului. Singur se dă de gol, Fără să-i dea ocol. Beţivul când este beat Îi pare că-i împărat. Când e plosca la mijloc, Mare, mic e cu noroc. Ţine fine, na şi ţie, Cât p-aci să-mi dea şi mie. Satul mic şi rotocol Îi dau şi curând ocol.

— Sau Satul mic îl ajunge pod

[voada[66]) des. Dar cum zice un învăţat:

— Isa butucul viţei trei vlăstari cresc, unul al sănătăţii, altul al veseliei şi altul al tulburării. De multe ori îţi vine acru de el. Povestea ţiganului, acr-u-u-u de la naşu.

— Şi De roşu, roşu; de acru, acru, de Ploeşti, Ploeşti I chef nenai.

— Cu un cuvânt.

Vinul face pe săraci bogaţi, pe ciungi cu mâini, pe ologi cu picioare şi pe orbi cu ochi.

[CIUNGUL, OLOGUL, ORBUL ŞI GOLANUE] 25. Povestea vorbii

Ciungul, ologul, orbul şi golanul ce-l purta, La o cârciumă-mpreună, bând pân-a se îmbăta. Orbul ardică paharul, faţa vinului privind.

— U-iu, ce floare frumoasă I zise tare chiuind. Ciungul, necăjit de vorba-i: – Ei, (zice), mă-nebunesc! De unde vezi floarea tu, măi! or vrei să te pălmuiesc!

— Ci nu sta, zise ologul, ia-l cu mâlnele de păr.

Să ţi-l calc eu sub picioare, să-l pisez să ţi-l las măr. Iar golanul ce sta fată, văzând că se necăjesc.

— Daţi mă! zise către dânşii, că ce-o fi eu împlinesc. – [În sfârşit.

Omul se iinbală şi de inimă rea şi de inimă bună. Dar

66 bir în naturii.

de multe ori necazul îmbată mai rău de cât or ce [băutură.

— Însă

Beţia tinereţii întrece pe a vinului.

— După proverbul ce zice: Cine umblă pe drum cu gândul acasă, îşi pierde căciula.

[în târg.

— De aceia, Să fii treaz nemâncal, de-ţi va zice lumea că eşti beat, [mergi de te culcă.

XX. Despre beţie iarăşi

Cine bea în cinste or în dator, se îmbată de două ori.

— Că, Una gândeşte cârciumarul şi alta beţivul.

— Cârciumaru] zice:

— Băutura e unde e, mâncarea e fudulie. Apa nu e bună nici în cizmă.

Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.

Cu vinul şi cu somnul uită-grijile omul.

Vinul e toiagul bătrâneţelor şi nebunia tinereţelor.

— Însă

Vinul bun şi nevasta frumoasă sunt două otrăvi dulci la om.

Tu îl bei pe dânsul şi el te bea pe tine.

Tu îl bagi în maţe şi el ese-n faţă.

Cât să dai ocol, tot te dă de gol.

Mergi pe cărare lină şi dai drept în tină.1)

[UNGUREANUL BEAT] 26. Povestea vorbii

Un ungurean oarecare Ce n-a prea avut umblare şi nici vie nu văzuse, Nici vr-odată vin băuse).

Şi văzând odată vie, Bând şi vin pânta beţie, P-alt ungurean întâlneşte şi cu el astfel vorbeşte:

— Măi soaţe, văz-t-ai tu ghie?

— Am văz-l, măi, (zise) ş-o

[mie.

— No da cum îi? de-ai văz-l

[spune.

— Da au îi măi, v-o minune?

— De n-ai văz-l cred. poat să-ţi pară. No mă, să-ţi spun cum ţii dară.

Îi albă şi stă-n chicioare Răscrăcănată la soare.

— No! minttu, că n-ai văz-l

[ghine.

Să-Ţi spun io, cată la mine: Ghia de-i p-un deal pusă Tot cu ţepi pin ea împunsă, şi cochile, voinici, tună Poama ei de i-o adună, şi supt chicioare împarcă să-i cure zeama, o calcă. Apoi p-acea zeamă dragă o botez ghin şi o bagă în o scorbură întinsă, Cu bete d-alun încinsă, De-aci mere o borească, Ce îi zic cârciumăreasă, şi cheamă chinul pio boai la Ţinând o cofă cu toartă.

Şi ţi-l dă de-l beai cu oala. Mă, dă-i şelău chinul ăla! Că când îl beai te îmbuna, Până banii ţi-i adună şi se duce, nu-i mai pasfi, Cu punga goală te Iasă; Şi să vezi cum nu m-ascultă la hiclenia-i a multă; Io beui din el odată o oală ghine-ndesată, şi pângrăii trei cuvinte, Mă luă un chic de minte, Când plecai să meriu pe cale Drumul oblu-mi părea vale. Că el se ţinea de mine şi-mi da ghes să caz pe vine; Io dam pe poteca lină, El mă dă-n lături prin tină. Dac-am văz-l că joc îşi face Vrui să-l ghirui, să-mi dea [pace.

Dar el m-o trântit în tină şi mă dete pe hodină. Când m-o deşteptat o tuse Mă uit, să vezi ce-mi făcuse! La gura-mi se băligase, Banii din pungă-mi luase şi se duse la dracu’ şi unde i-o fost lui plăcu.

Vinul, ţuica cui îi place, n-are cu ce să se-mbrace:

Beţivul când trece pe punte, închide ochii să nu vază apa.

Arama omului la beţie se arată.

Hoţu nvaţă la hoţie şi beţivul la beţie.

Să bei pânţi-o ieşi părul prin căciulă şi cămaşa prin

[izmene.

— Dar Cine se ia după muscă ajunge la bălegar.

— Că

Cine bea pânta-mbătare, nume bun în lume n-are.

— Şi Decât să-ţi iasă nume rău, mai bine ochii din cap. Spune-mi cu cine te-nsoţeşti, ca să-ţi spun eu cine eşti. Cine te vede intrând în cârciumă, nu zice că ai intrat să [te-nchini.

Omul a intra în baie şi a nu se-mbăia, nu se poate. Omul este ca oaia, lesne se ia după altul, nu judecă nevoia.

[BEŢIVUL ŞI MĂGARUL] 27. Povestea vorbii

Un grec oare care, din sate plugar, Plecă şi se duse c-un al său măgar, Până la o rudă ce-i era cumnat şi avea şederea departe l-alt sat. umnalu-său, care prea mult îl iubea, şi-n casa-i văzându-l odată abia, îl primi vesel, cum i s-a căzut, şi seara la cina cu el a şezut, Cu vorbe, cu glume tot s-a îndemnat. Ş-a dat cu paharul pâns-a îmbătat. Culcându-se astfel şi dormind ceva A doua zi capul grozav îi urla, îi părea mai mare de cum era-ntâi şi-l trăgea să-l puie iar pe căpătâi; ÎI punea, şi geaha, or cum nu-i trecea, 11 atârna, parcă, locul nu-i plăcea, Necăjit se scoală, greaţa a-şi scuipa, Vrând şi dobitocul a şi-l adăpa, şi dacă se duse în sat la ceşmea, Fluieră din buze, silindu-l să bea. Dobitocul însă dacă a băut, îşi ridică capul şi n loc a stătut. Deci văzând ţăranul pe al său catâr, Că la fluierarea-i nil face hatâr, şi de îmbiere n-are nici habar.

Ca o picătură să-nghiţă măcar, zise: (clătind capul) – Hai dobitoc, hai! Tu mai multă minte decât mine ai! De făceam aseară ca tine şi eu Nu era să-mi fie astăzi aşa greu. Fiindcă şi următoarea poveste este a rădăcinii [beţie, o alăturăm aici.

(POVESTEA POAMELOR ŞI A LEGUMELOR]

28. Povestea vorbii

Când a fost odată pre pământ aleasă, Nobila Gutuie poamelor crăiasă, Dând oblăduire[67]) şi peste legume Celor

67 stăpânire.

ce se află în întinsa lume, Tronul îşi pusese sus la înălţime, întinzându-şi cortul în acea lăţime Sta înconjurată ca crăiasă mare, De destule poame până-n depărtare, Iar în jos, pe vale, sta în şir supt coaste Feluri de legume drept vitează oaste. Astfel dar regina, nobila Gutuie, Vru în rânduială tronul ca să-şi puie şi după talente ce ea cunoscuse, Pe vestita Chitră, cap a fi, o puse; Rodia alese, cum şi pe Lămâia, Piersica, Naramza[68]) pentru treapta-ntâia: Iar a doua treaptă rândui pe Părul Cu Cireaşea, Vişina, Zarzăra şi Mărul; Iar pe supt aceştia Coarna şi pe Pruna, Cum şi d-o potrivă Nuca şi Aluna; Cu aceştia dară împlinindu-şi suma Despre toată poama şi despre leguma, Sta din înălţime, se uita în vale, Răspândind la toate poruncile sale.

Prin Migdalul tainic ce îi sta la spate şi-i avea credinţă a păzi dreptate. Deci bubosul Strugur >ce-şi avea şederea, Pe lângă crăiasa cu apropierea, Pârcălab să fie cinste avusese, De această slujbă vrednic s-alesese, însă el, zavisniccălrc celelalte, Care ocupase slujbe mai înalte, începu cu ură multe pâri să facă, Socotind reginei astfel ca să placă, şi pe d-altă parte poamele sărace Nu aveau de dânsul niciodată pace: Nu-ncera în lături tot să se întinză – Să se mai lungească, loc să mai cuprinză; S-atârna de une, sugruma pe alte. N-avea păs în sine de porunci înalte. Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură, Supăra pe toate prea fără măsură, Îi plăcea să-şi bată joc de fie care, Ameţea o lume ca eu fermecare; Într-aceste ş-alte cu semeaţă fată, înfoiat în haine, răsucind mustaţă, Plin de nebunie, cu arţag în sine, Se ardică-ndată, la crăiasa vine A aduce pâră despre celelalte şi-ntr-acest chip zise cu strigări înalte: – Mă închin, stăpână, cu supus raport; Cum am şi poruncă-n slujbă să mă port, Eu umblând cu toate-n bun prieteşug Am aflat în ele mare videşug, Multe din legume rele

68 portocala.

uneltesc, Rânduielii bunii se împotrivesc: Mai cu seamă Varza cea-ngâmfată-n foi. Umblă să aducă-n toate mari nevoi, Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar, Ea înlăcrămează prunci şi mume chiar

Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras, Are nişte fumuri de rup, parcăr nas, Când e Usturoiul, el şi mai grozav, Tulbură văzduhul cu al său năravi, Ăşti potrivnici dară n-au de tine păs, Ci pre celelalte toate le apăs; Eu acela care am puteri de lilac S-ame (esc simţirea ca un tiriac, Ei mă veninează cu spirtosul duhl şi pe loc m-apucă tuşea cu năduh, Despre care astăzi veste ţi-am adus, După datorie ca un mic supus. Auzind crăiasa vestea cea adusă De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă, Zice către dânsul: – Ai tu mărturie ia să stea dovadă după datorie?

— Am, el îi răspunse, şi nu o dovadă, Ci îţi pot aduce chiar şi o grămadă, Nu persoane proaste, ci de cinste-n lume, şi mă rog ascultă să le spui anume: Am întâi dovadă pe Piperul, care E la fie-cine prea de cinste mare. Am şi după dânsul pe Enibaharul, Chimenul, Molotrul, Cimbrul şi Mărarul, Capera, Măslina care sunt de frunte, şi întâi poftite la oaspeţi şi nume: Pe lângă acestea am şi pe ciuperca şi cu prea cinstita sora-i Mânătarca, Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte. Care tot-dauna e la mulţi în cinste, Robul stingătorul de or ce duhoare, Postnica Fasole cea prea umflătoare: Am şi pre cinstitul verde Castravete Agreşele, cum şi Coacăzele fete, şi ghebosul Roşcov cel supus poruncii, Cu Zmochina care lesne-mpacă pruncii

Am şi pe Curmaua cea în sâmbur taie Cum şi pe Castana cea cu mezul mare, Am şi pe Stafida soru-mea cea mică, D-o fi primită la ceva să zică, De voieşti, aceştia gata sunt să vie ia să stea să spuie care or ce ştie”. Cum simţi aceasta Ceapa, totd-odată, Cum e din naturii foarte veninată, Se-mbracă îndată, iute, cu mânie Douăsprezece haine puse de dimie, şi cămăşi atâtea albe subţirele,

îmbrăcând binişul roşu peste ele, Pieptănând şi barba-şi albă şi bătrână, Scuturând-o bine de pământ, ţărână, Pleacă necăjită-n toat-a ei putere, Veninând văzduhul de catran şi fiere, Pe pământ târându-şi barba sa cea lată, Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată; Cum intră de faţă gura îşi deschise şi cu îndrăzneală într-acest chip zise:

— Să trăieşti, stăpâna, pe înaltu-ţi tron, Să ne fii la toate pururea patron.

Să nfloreşti ca măru-n fiecare an.

Aibă-ţi chipul vesel faţa de şofran.

Rog cu plecăciune până la pământ.

Multa-ţi bunătate, pentru crezământ.

Mincinosul strugur multe ne-a pârât.

Căntr-a noastră slujbă ne-am purtat urât.

Dar aceste toate câte le-a vorbit însuşi de la sine el le-a născăcit.

Te încrede mie, adevăru-ţi zic.

Că am barba albă, nu sunt copil mic:

— Pot să-ţi fac îndată orice jurământ, Spre a te încrede la al meu cuvânt, Când porni din gură Ceapa jurământul Zgudui îndată toată frunza vântul.

Cât de groază multă jos se scuturară:

Pasările-n aer de prin crăci zburară.

Ascultaţi şi ce fel fuse jurământul

Care cu un ritor şi-a urmat cuvântul:

— Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte ei

Într-această lume, de tot neamul meu.

Şi să nu mă bucur ca dacei noroiu

De al meu iubitul frate Usturoi.

Cum şi în osândă să ajung să caz

Ca să plâng de moartea socrului meu Praz:

Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean.

Să-l mănânce vermii viu chiar în ăst an.

Să îngrop în viaţă şi să tânguesc.

Fiicele-mi Ridiche care le iubesc.
Cum şi al meu unul ginere Ardei.
Praf să se prefacă-n fie-ce bordei.
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Şi mătuşi-mi Sfecla groapa să le sap.
Nici să am în lume parte n ochii mei
De nepoţii Morcovi şi de Pătrunjei.
Să se rătăcească-n lunci şi prin câmpii
Verele-mi drăguţe Broajbe şi Gulii.
Şi să n-am iar parte de Cartoful văr.
De nu spui de fată dreptul adevăr;
Şi bubosul Strugur de n-o fi minţit
Moartea mea să fie de tăios cuţit.
Cum şi să mă facă-n mici bucăţi pe loc
Şi să mă pe & jească în tigăi pe foc;
Rog dar ca să fie Strugurul adus.
Ce-a bârfit de mine şi minciuni a spus.
Voi prin judecată, ca or eu or el.
Să ni se aleagă dreptul la un fel;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Şi minciuna spusă-n faţă să le dea.
Auzind Crăiasa aste jurăminte.
Porunci Salatei ce-i sta înainte.
(Zic) către Marulă şi către Lăptucă
Că aci de fată legile s-aducă.
Şi sobor s-adune-ndată prin chemare.
Frunte stând Dovleacul cel cu capul mare.
Pepenele verde lângă el să şează.
Şi slujbaşi să aibă împrejur spre pază.
Pe Pătlăgele-n roşu îmbrăcate
Şi pe cele-n vânăt, ce sunt veninate:
Bamiile încă, Loboda şi Ştirul
Să se afle faţă, să-mplinească şirul.
Deci acestea toate cum se adunară.

Pe mustosul Strugur îl înfăţişară.
Cumpăna, balanţa, aducând porniră.
Şi pe cele spuse drept le cumpăniră.
Astfel dar pe Strugur l-au găsit de vină.
Şi că însuşi numai este de pricină.
Iar vinosul Strugur începu să plângă
Şi ceru din parte-i mărturii să strângă.
Dar şi fură-n spate-i trei ce îl iubiră.
Şi să-i părtineze singure veniră:
Pepenele galben, Piersica, Caisa.
Dar nu ascultară a acestor zisa.
Ci îl osândiră toţi ca dintr-o gură.
Cum şi hotărârea dintru-ntâi făcură.
Pepenele care părtinire puse
Se crapă-n două c-auzit nu fuse.
Piersica asemeni şi Caisa iară.
De necaz şi ciudă-n loc se despicară:
Iar Urzica care sta aci zbârlită.
Vrând să ias-afară iute necăjită.
Urzică-mprejuru-i pe câţi îi atinse
Şi dintr-asta mare zarvă se „aprinse.
Dar crăiasa foarte n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sărmanul Strugur prea greu să-l blesteme.
Şi asupră-i toate relele să cheme, zicând:
— Tu în a ta viaţă, ca un blestemat.
Tot de lemne-n lume să fii spânzurat.
Soare să te arză, să te bată vânt.

Şi să nu-ţi ajungă trupul de pământ: Ochii ciori să-ţi scoaţă ş-alte păsări mici. Şi de bruma toamnei în bucăţi să pici, şi apoi în urmă prin cuţit tăios Trupul tău să fie dat d-acolo jos, şi să n-ai pe nimesai a se umili la să-ţi tragă clopot sau a te jeli. Ci cu râs, cu cântec a te arunca, Cum şi sub picioare-n danţ a te călca. După ce dar astfel, cum

zisei te calci şi în mici fărâme dacă te prefaci Sângele să-ţi stoarcă, trupu-ţi tescuind, şi să-l bea voinicii veseli chiuind: Cu strigări şi jocuri a se bucura, Cu oalele bându-l, bunuri a-şi ura, Grijile să-şi uite în acel minut, Să se socotească cei mai cu avut; Unii iarăşi limba a-şi împletici, Iar neîndrăzneţii a se-nvoinici, Alţii iar, tăcuţii, când îl vor gusta Filosofi la vorbe a se arăta; Alţii când dintr-însul ceva vor sorbi, La arţag să prinză-n certuri a vorbi; Alţii iar să meargă pe două cărări Câinilor pe drumuri dând întărâtări, Cum ca şi nebunii vântul ocărând, Să se tăvălească în noroi. căzând; Alţii iar, cei lacomi, or pe unde mânându-l toarne şi să-l verse-n sân; Alţi cu neruşine a se dezbrăca, şi golaşi piperul-ntr-al ţii a juca, Să se bolnăvească şi să zacă-n pat; Însă toţi aceştia când se vor trezi Stând să se căiască în cealaltă zi, Să se ruşineze chiar de fapta lor Ne-ndrăznind să-şi scoată faţa la sobor”.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas, Care până astăzi îl vedem rămas.

— De aceia Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toţi nevoiaşii.

— Că Toată lumea bea vinul, dar nu-şi bea mintea, îşi înoată gura în vin până dă dintr-însul. Gândeşte să nu mai lase în bute.

— Şi Umblă cu ochii logodiţi. Pe unul îl vede ca doi.

— Ci

Dacă nu eşti vrednic să-l duci, nu te încărca peste măsură.

[– Cum a zis Ţiganul; Dacă nemaiputerinţa la ce chichirezi gâlceava? Iar nu Toarnă, umple foalele, Până-şi udă poalele.

— Şi Vede că nu mai încape

Şi toarnă până să crape.

— Ardică paharul strigând: Dumnezeu să-l înmulţească la şi pe piatră să crească.

XXI. Despre mâncare Omul trăieşte cu ce bagă în gură.

Pântecele omului n-are fereastră ca să-i vezi ce a mâncat. Pâine cu sare – e gata mâncare.

Dintr-o ridiche patru feluri de mâncări se fac: rasă, şi

[nerasă, cute şi felii. Cine caută gurii i se dăzgoleşteturii. Cine mănâncă puţin mănâncă mai de multe ori. Cine mănâncă mult mănâncă mai de puţine ori. Omul nu trăieşte să mănânce, ci mănâncă să trăiască.

[De aceia.

Mâncarea de dimineaţă lasă-o pentru seară, şi

Lucru de seară nu-l lăsa pentru dimineaţă.

Gura omului e iad, cât să-i dai tot zice ad.

Astăzi să mănânci cât un bou, mâine ceri să mănânci

[cât doi.

— Însă şi un nebun mănâncă nouă pâini, dar e mai nebun [cine i le dă.

Orice lucru, când e mai puţin, se pare mai cu gust.

Găina când se vede în grămadă, râcâie cu picioarele.

Păduchele, când se satură, este în frunte.

— Iar

Flămândul codri visează şi vrabia mei.

Posteşte robul lui Dumnezeu dacă nu găseşte tot mereu.

— Că

Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.

Cine are bea şi mănâncă, cine nu, stă şi se uită.

Omul care este harnic totdauna are praznic.

Iar nevoiaşul şi prostul şi în ziua de Paşti postul.

— Că

Astăzi când are parale mănâncă zaharicale, şi

Când se cată mâine, n-are cu ce să-şi ia pâine.

Azi are, satură zece şi mâine flămând petrece.

— De aceia

Gândeşte de astăzi şi pentru mâine.
De ai venituri mititele, mai opreşte din măsele.
[HANUL ZGÂRCITULUI] 29. Povestea vorbii
În Ţarigrad este un han (auzim)
Căruia turceşte-i zic: Sanchi-edim:
Fiindcă acela care l-a făcut
Prea sărac fusese, cu niciun avut;
Fărde venit mare, cu câştig puţin, îşi ţinea viaţa ca toţi cum şi-o ţin.
Decât pe nimicuri bani nu cheltuia.
De şi-i zicea gândul ce vedea să ia;
Dar cu înfrânare mai mult petrecând, îşi stăpânea pofta în sine zicând:
— Pe cutare lucru atât o să dau;
Când pot făr' de dânsul, pentru ce să-l iau?
Ia să pui eu banii bine ce-i de dat
Şi să zic în gându-mi că l-am cumpărat.
Când mergea în piaţă şi vedea vânzări.
Pometuri, dulceţuri şi alte mâncări, întreba de toate cu cât se vindea.
Şi numărând preţul ce era să dea.
Într-o alta pungă băgând îl strângea, şi-l lăsa într-însa, nu-l mai atingea, Zicând intru sine: – Iată că luai şi zic (sanchi-edim) – ca şi când, mâneai. Astfel el tot strânse până grămădi şi-n Ţarigrad hanul, curh am zis, clădi.
XXII. Despre sărăcie
Decât toată bogăţia E mai scumpă sărăcia. Că până nu-şi va da toate să o capete nu poate. Sărăcia când ţi-e-n vatră, E ca o stană de piatră. Sărăcia pretutindenea. Se întinde ca pecingenea. Necăjita lui viaţă. Se ţine într-un fir de aţă. De sărăcie nu scapă, N-are după ce bea apă. De foame-i se lungesc ure[chele.
De sărac nici unghii n-are la vreme de scărpinare… N-are cer, n-are pământ, Şade ca într-un mormânt, Trage

neîncetat Vetrela pe uscat.[69]) E îmbrăcat ca un nap, Din călcâie pânta cap. – [Haina lui

Mai mult aţă de cât faţă De la cel ce e de milă N-ai ce lua nici cu silă. Într-un hambar gol şi şoarecele să cază Capul o să-şi spargă. N-are casă, n-are masă. Unde înserează, acolo doarme. Casa săracul o are Toată ca melcu-n spinare, îşi ia ouăle şi cuibul. N-are în lume săracul Unde să-şi plece nici capul. S-a ars, s-a stins într-un ceas, Numai cu deştul a rămas. L-a luat sărăcia după urmă, la o oaie rătăcită din turmă. Şi făină şi-aluat Tot împrumut le-a luata), Dacă moare juncul[70]) se ră

[pune jugul. Se rupe zăgazul, îi stă şi [sfârleazul;

I-ai luat apşoara, a stătut şi [moara

Îi smulgi aripioara d-aci nu

[mai zboară. De foaine se învârteşte, Sub călcâi locul găureşte. Arzând numai doi tăciuni, Nu se pot face cărbuni; Numai într-un tăciune, Nu se face mămăligă, Nici poate ceva să frigă. Herghelie de-o iapă ciufă[71])

Şi branişte[72]) numai de-o tufă. Nu se face niciodată. Murătură din mură nu se

[face.

— Însă când n-are cu ce săracul, Răbdarea îi este leacul. Se strânge ca melcul în

[coaja lui. Când îmbrăcat, când despuiat, Când mâncat când nemâncat, înghite la noduri cât pumnul.

Şi suferă în nas fumul.

— Cum a zis un copil: – Tatăl noi n-avem pâne nicio coajă şi câinii umblă cu covrigii-n coadă.

---

69 Unii zic: «trage verde pe uscat», însă nu e bine, ci vetrela, care se înţelege pânza corăbiei.

70 taur tânăr.

71 ciufulită.

72 pădure.

Găina curătură[73]) visează, şi vrabia mei.

— Altul a zis iarăşi: Melcii îi frig pe cărbuni şi ei cântă ca nebuni.

— Aşa şi săracul, Cu necazul se hârseşte, ca unul ce cu el creşte.

— Că Arapul de n-ar vedea pe tatăl său şi pe moşul său negru, [el s-ar omori. De aceia şi săracul îşi cântă singur: Tu foamete lungă unde ai iernat? La săracul în pungă şi mai mult subpat.

— Însă: Cei mici vor multe şi de toate.

— Dar Sărăcia învaţă pe om să fie econom.

— Sau Dăscăliţa sărăcie nvaţă pe ommeserie. Că dacă n-ai ce să mănânci, munceşti până cazi pe brânci. Sărăcuţa lelea plăteşte cu pielea I Calul râios se scarpină de copacul scorboros. Ochii săracului sunt ixy mâinile bogatului. Bogatul se scarpină şi săracul socoteşte că caută să-i dea. După toată sărăcia, îl mai mănâncă şi râia. Dacă-ţi moare calul, îţi vezi pe jos halul.

E destul de rău dacă n-ai al tău. Un bordei să ai cât de rău, numai să fie al tău. Te răsfaţă într-al tău ca ariciu-n cuibul său.

— Căci Ajungi în casa altuia, nu poţi şedea cum îţi place. Ajungi la masa altuia, nu mănânci după cum ţi-e gustul. Ajungi în patul altuia, nu poţi dormi după cum ţi-o voiau Tot câinele iese din iarnă, dar numai pielea lui ştie. Că.

Ori cât de mică piatră, e mai grea intra sa vatră.

— Şi

Tot cocoşul pe gunoiul său cântă.

Din pumni străini, nu te saturi când bei apă.

Mâna altuia nu te scarpină cum îţi place.

Dacă nu te saturi mâncând, dar lingând niciodată.

Albina vrednică însă d-orce floare face strânsă.

---

73 rest dela grâu cernut.

Dintr-o muncă cât de mică
Dacă nu curge, tot pică.
Acul este mic, dar scumpe haine coase.
Surdul n-aude dar le potriveşte.
— Tot omul
Are ochi, mâini şi picioare.
Poate munci cu sudoare.
— Dar
Vara cine îşi câştigă.
Iarna nu se încârliga.
— Săracul de ce e săraci Că Nu crede ce e în carte, Ci crede-n lucruri deşarte, N-are nici ce să îmbrace şi şade, sărbători face.

[ADEVĂRATA CUCERNICIE] 30. Povestea vorbii

O femeie sărăcuţă, c-o roche pe ea, capot, Veche, ruptă, peticoasă şi cârpită peste tot, Mai mult aţă de cât faţă, se vedea în al ei port, De cânepă, m şi lână şi de tot felul de tort!) Fiind astfel îmbrăcată, nici mai bine, nici mai prost;

S-a dus să se spovedească la un duhovnic în post.

Şi mai întâi decât alte începu acest cuvânt.

Zicând: – Cinstite părinte! Nu căci mă vezi precum sunt.

De săracă sunt săracă, dar or pe unde am fost
M-am păzit ca de otravă şi n-am spurcat sfântul post.
Ba şi în zile de dulce lăsate de Dumnezeu.
Neavând să-mi cumpăr carne, am postit iarăşi mereu.
Decât numai câteodată când îmi dau oameni străini.
Şi când prinz vreo găină venită de la vecini.
Atunci dau şi eu de dulce, atunci mănânc mai pe plac.
Atunci îmi este Crăciunul, atunci Paştile îmi fac.
Dar tot, cinstite părinte, greşii odată şi eu.
Care păcat ca un ghimpe îl port în sufletul meu.
Că-nâr-o zi, mergând în piaţă şi prin pescării trecând

îmi veni la îndemână şi un cosăcel furând.
Uitai că e sfânta lunea şi fiindcă nu mănânc des.
Cum mersei pe loc acasă, pornii pe gură să-ndes.
Vai! când mi-am adus aminte, că chiar sfânta luni a fost.
Cât m-am căit părinţele, că am spurcat sfântul posti
M-am ucis în cap cu pumnii, am băgat degetu-n gât
Şi să ierţi, toată mâncarea o turnai numai decât.
Apoi mai o săptămână zăcui de inimă rea.
De părea că toată carnea şi oasele mă durea.
Aşa cinstite părinte, păcatu-mi mărturisesc.
Şi or cum ştii rânduieşte-mi canon să mă mântuesc.
De alte sărbători iarăşi nu ştiu de le-oi fi păzit.
Sunt în iad şi de acestea, d-o fi. cum am auzit:
Că este o văduvită, cu care mă-nvecinesc.
Bogată şi milostivă, mai mult de la ea trăiesc.
Şi nu-i fac vr-o slujbă mare, ci nimic să zici de vei:
Mă trimite să chem numai câte-un prieten de-al ei.
Şi alte ori mă pune de departe să-ngrijesc.
Când va fi să vie altul, să mă repez să-i vestesc.
Apoi îmi dă mălai, pâine, bucate, rachiu şi vin.
Cu-n cuvânt mult bine face la câţi în casa ei vin.
Şi este evlavioasă, să ferească Dumnezeu.
Nici călugăriţă-n lume ca dânsa n-am văzut eu.
Că nu o văz niciodată lucru în mână luând.
Ci oricând mă duc în casa-i, o găsesc în pat şezând.
Gătită, împodobită; hainile ei ochii-ţi ia
Ferice de bărbăţelul ce-o avea parte de cal
I-am zis odată: – Fetico! fă bine a mă ierta.
Să te-ntreb, pentru ce oare azi nu lucrezi dumneata?
Or este vr-o sărbătoare şi ţii pentru vreun sfânt?
Spune-mi, mă rog, că ştii carte şi toate de pre pământ.
Ea îmi răspunse, zicându-mi: – Mamă, dacă vrei să

ştii.

Peste toată săptămâna găseşti sărbători să ţii.
Că lunea sunt sfinţii îngeri, marţea sfântul Ioan.
Carii şi în alte zile se prăznuiesc peste an.
Miercurea e ziua Crucii, de aceia şi post mâncăm.
Şi furca fiind mai mică-nainte-i n-o ridicăm.
Joia sunt sfinţii Apostoli, cum şi sfântul Nicolai.
Vinerea e sfânta Vineri, s-o ţii chiar să n-ai mălai;
Sâmbătă facem colivă şi de răposaţi vedem.
Duminica-ncai să ştie că trebuie să şedem.
Asta e, mamă, pricina lucru-n mâini de nu iau eu.
Că sunt prea evlavioasă şi mă tem de Dumnezeu;
Iar tu, mamă, eşti săracă şi nu-ţi dă mâna să şezi.
Cu voie şi fără voie, trebuie să lucrezi.
Ş-aşa cinstite părinte, ca o săracă ce sunt.
Nu le-am putut ţinea toate tocma dup-al ei cuvânt:
Ci alte sărbători numai, a vr-o câţiva mai mari sfinţi
Dintr-a mea copilărie, de când eram la părinţi.
Cum am văzut de la dânşii, le-am ţinut şi le-am păzit.
Chiar şi când n-am avut pâine, să lucrez n-am îndrăznit.
Vinerea n-am tors cu furca, Pilipii toţi i-am ţinut.
Nouă Marţi şi Răpotinii i-am păzit cum am putut.
Joile pânta Rusalii, eu nu în am atins de fus.
Şi la Circovii Marinii mâna pe nimic n-am pus.
Cum şi alte ca aceste, după cum am apucat.
Le-am prăznuit, mi-a fost frică să nu caz în vreun păcat.
Căci, după ce sunt săracă, să n-ajung să mă sluţesc.
Să pierz vreun ochi or vr-o mână şi să mă ticăloşesc.
Şi cu nădejde, părinte, că doar (acestea păzind)
Voi scăpa de sărăcie, să nu umblu flămânzind.
Dar văz că şi cu acestea nu pot să mă procopsesc.
Nu pricep ce o să fie, pentru ce nu izbutesc.

Aşa, cinstite părinte, stau şi mă mir ce să fac.
Că-n loc să-mi meargă-naiote, îmi sporeşte ca la rac.
Nu pot deloc să leg două, c-una mă bălăbănesc.
Mai mă rup, şi mă sparg, încă, în loc să mă mai cârpesc.
— Fiică I duhovnicul zise, în felul ce te privesc
Puteam fără d-a-mi mai spune, acestea să le ghicesc.
Chiar portu-ţi mărturiseşte şi te arată curat
Cai ţinut sărbători multe şi nimica n-ai lucrat.
În deşert dar ţi-e mirarea şi în zadar te ciudeşti
De ce nu-ţi merge-nainte şi de ce nu procopseşti.
Că tocma pentru aceasta, cum zici, toate îţi lipsesc.
N-ai haine, n-ai pâine-u casă, ş-alte nevoi tembulzesc.
Fiindcă atâtea zile, de sărbători ce le crezi.
Le-ai petrecut în şedere, dormind" fără să lucrezi.
Care putea să-ţi aducă îndestul spor şi folos.
Ţi-a pricinuit tot lipsă şi aşa trai ticălos.
Căci, Dumnezeu porunceşte şase zile să munceşti
Ş-a şeapta zi, Duminica, din lucru să conteneşti.
Biserica iar opreşte să se ţie osebit.
Nişte sărbători alese, ce praznice s-au numit.
Aste trebuie creştinii a le numi sărbători
Şi cu evlavie bună a le păzi sunt datori.
Iar nu Răpotini şi Pilipi să ţii şi să prăznueşti.
Or Marii, Joi, Vineri şi Circovi, sărbătorile drăceşti.
Care le ţinea norodul în vremile păgâneşti.
Şi să închina la idoli, la Dumnezei elineşti.
Lepădaţi, zic, rătăcirea, dacă credeţi în Hristos.
Întoarceţi-vă-ţi la lumină, fugiţi de drumul noptos.
Lăsaţi credinţa deşartă, depărtaţi acest năravˌ
Apucaţi-vă de muncă şi goniţi traiul trândav.
V aţi învăţat tot în lene şi vă place să şedeţi.
Iar lipsa şi sărăcia d-asupră-vă n-o vedeţi.

V-aţi deprins în toată vremea la clopote s-ascultaţi
Ca să tragă în trei rânduri din lucru să încetaţi.

N-a mai rămas om să moară, că clopot cum auziţi, îndată de sărbătoare sunetul îi socotiţi. Apucă-te, zic, de muncă şi nu umbla haimanând şi uşile unei-altei înverigând şi păzind. Tu zici că nu faci păcate şi de loc nu socoteşti, Că greşeşti de o potrivă, altei când îl înlesneşti, îmi spui că ţii curat postul şi apoi furi la găini, De pe la pescării peşte, ş-altele de la vecini, Post curat nu se numeşce când furi şi faci rău mereu, Ci spurcat scârnav[74]) cu totul şi urât lui Dumnezeu. Post zicând nu se-nţelege numai de a nu mânca, Ci şi poruncile legii să ţii a nu le călca. Nemâncând şi făcând rele, nu te poţi tu mântui, în zadar numai cu postul Raiul vei nădăjdui. Postind şi făcând păcate, pe Dumnezeu nu-l împaci, Că dracii-u veci nu mănâncă şi nu se mai schimb din draci, Ci când posteşti, fă şi bine, nu amăgi, nu furaj Nu pizmui, nu ucide, nu ocări, nu jura; Nu face nici tu păcatul, nici altui nu-l înlesni, şi a băga în nevoie pe niminea nu-ndrăzni. Nu râvni la păcătoase-n trai mai bun de le vezi. Ci să-ţi aperi cât poţi cinstea şi sufletul să-ţi păstrezi, Nu cădea ca oaia-n râpă văzând p-altele sărind, Nu face ce face altul, ci îţi fă cruce fugind. Cu al tău te mulţumeşte, d-al altuia nu dori, Inima-ţi de vr-o plăcere n-o răni când vei zări. Să vorbeşti tot adevărul, minciuni să nu limbuţeşti; Fugi de fleacuri şi de vorbe nebune şi nerozeşti. Cinsteşte pe fiecare, pe niminea nu un, Iartă greşelile altor, cu vorbe nu-i amărî, C-atunci postul îţi ajută şi atunci te mântuieşti, Atunci poţi fără-ndoială creştină să te numeşti. La praznice şi Duminici la biserică s-alergi, Dacă nu te iartă lucrul şi-n alte zile să mergi. În sărbători mititele, în care poţi să lucrezi, Repede-le de te-nchină şi mergi de treabă să-ţi vezi;

Că sfântul nu se cinsteşte cu şedere, nelucrând.

---

74 murdar, ruşinos.

Ci cu păzirea de rele şi cu bunătăţi făcând.
Sfântul nu îţi porunceşte să dormi şi să stai pe brânci
Când îţi lipseşte în casă şi nu ai ce să mănânci.
Sfântul nu va cuiva răul, ci va binele la toţi.
Şi nu cere de la tine peste aceia ce poţi.
Suflet curat totdauna Dumnezeu şi sfinţii cer
Şi, or-ce faptă vei face, să gândeşti întâi la cer…
O asemenea povaţă ascultând ea ş-auzind
Şi lacrămi de pocăinţă din ochii ei şiruind.
Cu o inimă înfrântă şi cu suflet umilit
Când a plecat să se ducă, într-acest chip a vorbit:
— 01 cât de întunecată şi rătăcită am fost!
O! cât mi-am petrecut anii şi viaţa fără rost!…

XXIII. Despre nenorocire

Cui i se croeşte rău, Rău îi merge tot mereu. După ce pomul îl bale grindina.

Îl bate şi omul dându-i cu [prăjina.

Când e omului să-i vie Vreun rău fără să-l ştie, Or zăboveşte Până-l soseşte, Or dă fugă să-l ajungă.

În loc să-l scoaţă din unda, în vuitoare îl afundă. Fuge de la aoleu şi dă peste oleoleu. A. vrut să fugă de Stana şi a dat peste Satana. Se plângea de întâmplare şi a dat peste mai mare. – [Căci

Noi unele-adăstăm Ş-altele întâmpinăm. Plângând c-a rămas cu una, Pierdu şi pe cea din mână. Noi într-un fel le gândim şi în altfel le brodim. Să nu mai dea rele Domnul, Cât poate suferi omul.

— Dar Cine n-a gustat amarul Nu ştie ce e zahărul. Pe mulţi cai (de cei buni

[încă), Hamurile îi mănâncă; Pânnu-i iei şeaoa din sptate, Nu vezi în ce loc îl bate. Capul, până nu se sparge.

[creieri nu se văd. Când eşti în luciul mării [şi tună

Anevoie o să scapi dfurtună. Marea e plină de talazuri şi lumea cu feluri de necazuri. Nimeni nu se vaită

de gras.

[– Dar. Se plânge şi ăl de are, Se plânge şi ăl de n-are. – [Căci

Totdeauna desfătarea aresor

[pe întristarea. Epuroaâca fată şi opurile de

[inimă se vaită.

— Însă Nu văita pe sărac de traistă

[şi de sac. De nevoie trebuie să se înveţe să mănânce şi pere pădureţe.

— Că la neploaie e bună şi grin[dina.

— Căci omul nenorocit E învăţat ca calul cu poţi

[lui. i) – Şi E mâncat ca Alba de ham.

— El

E învăţat cu greutatea jugu

[lui.

— Că E ros ca ceafa boului de

[jug – Şi

Trage în greu cât poate – [Că nenorocirea Îi face sac în spinare şi el sufere-n răbdare. – [Mereu

Îi dă necazul de nod.

— Şi Curg belele, rabdă-n piele. Un necaz abia îl trece şi vin în locul lui zece. Dar el rabdă zicând ca fiecare: – Asta e pe d-asupra ca

[fuiorul popii.

— Şi Nu ne ajung c-avem două, şi ne vin şi alte nouă. – [Dar însă la nenorociri săracul, Răbdarea îi este leacul.

— Că Răbdarea e totdeauna, La oricine cea mai bună.

[RĂBDAREA] 31. Povestea cântecului

P-a virtuţilor livede trebuie în căpătâi Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întâi, şi dacă din întâmplare natura nu-l va sădi, Trebuie oricum să facă cineva a-l presădi, şi să îngrijească bine ca să prinză rădăcini, Nu cumva să se usuce de ceva – ncontră pricini; Ş-apoi vârfurile-nalte să le taie ne-ncetat, ia să se

înrămureze şi să fie mai plecat.

Cum şi bine să se-ntinză l-adâncime în pământ, la un cumva să-l doboare vr-o furtună sau vreun vânt; Care şi în timpul iernii să nu poată degera, Deşi toată lui verdeaţă sevaluncea scutura; Mai vârtos că nici nu trebui l-aşa timp a se mândri. Cin frumoasa primăvară când va-nfrunzi şi-nflori, şi în liniştita vară, vesel stând şi rămuros îşi va da cu belşug rodul cel prea dulce şi gustos.

XXIV. Despre lucrare

Celui cu meserii multe Casa îi este fără curte.

— Căci Doi pepeni într-o mână nu poţi ţine niciodată.

— Nici Nu poate omul să şează cu… în două luntrii.

— Ci Ţine-te numai de una, nu sări din una într-alta.

— Că Decât multe şi tot rele, mai bine una şi bună. Multe ştie, multe croeşte, şi niciuna nu isprăveşte.

— Totdeauna, Croitorul umblă cu haina descusută.

— Şi Cizmarul umblă cu cişmele sparte.

— Însă nu ştie că Popa cu opinci încălţat De puţini e ascultat.

— Zicând: De la un calic nu afli nimic.

— Că

Ochii înţeleptului văd mai departe.

— Pentru că totdeauna.

Lumânarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei orbi.

Omul se uită în faţă

Şi îţi judecă viaţa.

— Cum zice oarecine:

Nu ştie bărbatul, pe cât ştie satul.

— Că

Nimenea nu întreabă de casa frumosului.

Ci de casa vrednicului.

Vrednicia omului se cunoaşte după port. – Că

Dacă des sărbători faci.

Nu o să aibi ce să-mbraci.

— Deci dar

Munca e blagoslovită.

Când te ţii de ea, ai pită.

— Omul

97

Cel înţelept îşi găteşte, încă pân-nu flămânzeşte.

— Să luăm pildă că Furnica îşi strânge hrană, De cu vară pentru iarnă.

— Şi Şoarecelui nu-i lipseşte, Că din vreme grămădeşte.

— Iar Greerele-n vremea agoniselii cântă şi iarna cere să se împrumute.

— Aşa şi omul nevoiaş, Vara nlins la umbră doarme şi iarna moare de foame. Când fiertură în oală, şi când mămăligă goală.

— Sau când florile rodului, Când frunzele pomului. Pentru că Cine şeade coada-i cade, cine mişcă el tot pişcă.

— Şi la tinerele cine nu lucrează, la bătrânele râiază.

— De

[aceia zise un înţelept: Arvunează din vreme pe fericita muncă.

— Şi Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai târziu.

— Şi Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.

— Pentru că Un ceas al dimineţii plăteşte cât trei după prânz.

— Şi De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.

— Că De unde nu gândeşti, d-acolo sare iepurele. Toate sunt la vremea lor.

— Iar nu lăsaţi lucrul şi-ţi ia mucul.

— Pentru că Vorba lungă e sărăcia omului.

— Şi Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte, Iar cine tace, mai multă treabă face.

— nu fi Bun de gură şi rău de lucru.

— Că Numai cu vOrba nu se face ciorba.

— Şi Dă din mâini dacă vrei să ieşi la liman.

— Mereu Lucrează pe mult şi pe puţin. – a Mai bine ceva, decât nimic.

[POVAŢA MUIERII]

32. Povestea vorbii

Doi ţărani, când vrură la lucru să plece, Ne\estele-n casă până a-i petrece, I-au sfătuit ce fel şi cum să urmeze, Cum să se tocmească şi cum să lucreze. Una zise: – Frate, vezi de ţine minte şi una muierii din zece cuvinte, Eu nu îţi zic alta decât să ştii cum că După cum eşti mare şi vrednic de muncă, Când te tocmeşti, cere să-ţi dea plată bună, Nu lua în grabă pe nimic arvună, Să-ţi pierzi surda vreme şi zilele tale şi să vii acasă fără de parale. Iar cealaltă zise: – Bărbate, ascultă, Lucrează pe plată puţină şi multă, Cum ţi se întâmplă, nu după plăcere, Decât să pierzi vremea degeaba-n şedere. Deci dar ei plecară amândoi d-odată, ştiind fiecare sfătuirea dată. În oraş intrară, lucru să găsească, Veniră şi-ndată oameni să-i tocmească, Cel cu plata mare nu vru jos să lase, Nevasta acasă cum îl învăţase. Ăstălalt se duse, lucră, luă plata, A doua zi iară la alţii rugata, A treia zi încă n-o pierdu degeaba, în scurt, totdeauna se afla în treabă. Iar celălalt tovarăş stând în aşteptare, ia să se tocmească tot pe plată mare, Mai mult a lui vreme era petrecută Făr’ de niciun lucru şi-n deşert pierdută. Ce lua-n trei zile dintr-o săptămână, Da’ pe d-ale gurii odihnind p-o rână… *)

Ascultă din zece vorbe şi una a muierii.

— Dar Sfatul muierii, muierilor foloseşte.

Deci el cu şederea din zi până-n seară, Se învăţă leneş prin munca cea rară. Într-aceste vine o văduvă-n piaţă şi văzându-i trupul şi viteaza faţă, Zice intru sine: – Ce om voinic, mare! Asta crez că-n lucru cât trei puteri are. Şi-ndată cât cere îi dă să nu-l scape, ÎI duce la vie şi-l

pune să sape, Ea ca o femeie văduvă, săracă, Se dete d-o parte, bucate să-i facă, Cugetul zicându-i: plata ca plata, Pe om întăreşte la muncă bucata:

— Deşi n-am tocmeală să-i dau de mâncare. Dar văzând se-ndeamnă mai mult la lucrare. Stând însă într-aceast-a ei gândire bună Ascultă şi vede că sapa nu sună.

Aleargă la dânsul…

— Ce şezi? îl întreabă.

— Odihnesc, răspunse, nu şez eu degeaba, Se scoală-nainte, începe lucrează.

Şi ea iar se duse mâncarea să vază. Cum îl lăsă însă stătu totd-odată, Sărmana femeie s-a ntors iar îndată, începu să-l certe, zicându-i, ce şade? Că ea îi plăteşte după cum se cade. El iar înainte-i începe să sape, Ea pleacă la oală să-i ducă să crape; Dar când se întoarse cu strachină-n mână II găsi la umbră culcat pe o rână.

— Ce faci? îl întreabă. EI: – Stau după muncă.

— Ia scoalde mănâncă, ş-apoi iar te culcă. Că pe trupu-ţi mare te-am ales pe tine, Gândind să-mi iau bine ş-a fost vai de mine!

Iată omul dară leneş cum se-nvală.

Şi de a sa minte şi de rea povaţă, Deci când trece vara şi lucru-ncetează, Plec şi ei acasă copiii să-şi vază. Cel cu plata scumpă duse punga goală, Trist, galben la faţă şi slab ca de boală, Iar celălalt umpluse de sfanţi[75]) chimiraşul şi se duse vesel ca trandafiraşul.

— De aceia zice un [înţelept:

Foamea se uită la poarta omului muncitor şi nu [îndrăzneşte să intre.

— Iar cel leneş: Până se încălţă, soarele se-nalţa, şi până se găteşte, [soarele sfinţeşte. – De aceia, în casa trândavului e sărăcie lucie. Când mălai are, sare n-are, când sare are, mălai n-are. Rămâne în sapă de lemn şi în

75 monetă veche în valoare de 20 creiţari — zwanţig.

casă fără piemn.[76]) Lenea face pe bogat a i se urî. Şi pe sărac în nevoie a se târî. Într-un papuc ş-o opincă, lipa, lipa nea Stanică: Toată vara cu cojoc şi iarna cu… la foc. Se încălzeşte la faţă.

Iar spatele i înghiaţă. Trăieşte viaţă cârpită cu aţă. Pică pară pică, dacă-i pica eu te-oi mânca, iar de nu.

[acolo vei şedea. Umblă cu capul între urechi, cască-gură, pierde-vară. Răsare unde nu-l semeni. Unde sunt doi, cu el trei.

Încârduit[77]) cu terchea-berchea, trei lei perechea.

— Şi

Sărăcia de el se ţine ca pulberea după câne.

Umblă pe – drumuri tăind câinilor frunză.

Casa i-e în trei pereţi şi cu uşa pân pod.

Sărăcia îi roade urechile.

Umblă gol ca un pistol.

Se-mbracă numai pe dinăuntru.

[NEVASTA LENEŞĂ]

33. Povestea vorbii

Unul avea o nevastă, Leneşe de tot şi proastă Atât, încât pânta guşe. Se tăvălea prin cenuşe, Ilainã nu avea, nici treanţă, Decât o cămaşă zdreanţă, Ruptă de tot, prăpădită, în mii locuri găurită, Nu se mai ţinea pe dânsa, I se vedea tot printr-însa, Bărbatul ei ca ea iară, Umbla capiu până-n seară, Mai mult şedea pe o rână Decât lucra-n săptămână, Căta tot muncă uşoară, Numai pentru pânişoară. Nu-i plăcea trupul să-şi [frângă.

Să lucreze şi să strângă, Amândoi se potrivise şi la toate se unise, Câţi îi vedea-n astă stare Zicea de ei fiecare: – Şi-a găsit hârbul capacul, [tigva dopul şi lelea bărbatul, N-a spart Dumnezeu două [case.

Deci ăst bărbat, biet, pe sine Vedea, nu se vedea

---

76 faina de porumb gros măcinata,

77 adunat în cârd.

bine, Dar văzând nevasta-i goală.

Fără preş şi fără poală, I se păru cu ruşine, Deşi ea nu simţea bine. Şi cu grijirile sale Strângând un leu de parale, Zise-ai sale neveste: – Dragă, o zicala este: „Bogatul mănâncă când voieşte

[şi săracul când găseşte. Paştile săracului este când [îmbracă cămaşc nouă şi [când are pe masă ouă”. Şi tu azi dar te găteşte, Te spală, te curăţeşte, Că merg să-ţi cumpăr cămaşă, ia să lepezi ale faşe. Deci dar ieşind el din poartă, ia să se ducă la boltă[78]), întâlni în drum pe naşul şi-i ceru la el sălaşul.[79]) Finul acum ce să zică, Punga-i era uşurică. De cămaşă se lipseşte şi de masă târguieşte. Găseşte o gâscă grasă, O ia şi pleacă acasă. Cu naşii săi împreună, Săltând de părere bună. Copilul său cum îl vede, La mumă-sa se repede

Şi de departe o cheamă: Tala aduce pe naşa! Ei îi suflă-n urechi vântul; Strigând vesel: – Mamă!

[mamă! Şi îi se păru cuvântul: „Tata aduce cămaşa” Tata cu naşu şi naşa! Sau cum zice pruncul: maşa. Şi de bucurie mare, l-ierzându-şi cumpătul, sare Numaidecât se despoaie De treanţa ei cea cu soare,[80]) Ş-aruncând-o-n foc rămase, Muma ei cum o fătase. Şi aşa ca o păpuşc Ese îndată la uşă, Să-l adaste să sosească, Cămaşa să-şi primească. Dar când în loc de cămaşă.

Vede gâscă, naş şi naşe, Aleargă lipan[81]) s-adune, Rupe, împrejur îşi pune, şi tocma ca paparuda Viind îşi primi ruda. Apucă gâscă mai tare, la s-o facă vr-o mâncare. Şi până ea să gătească, Naşu-ncepu să vorbească, Zicând: – Rea a fost, nevastă, Sărăcia-n lumea astă! Despuiata cum aude – Unde aţi văzut-o oare?

---

78 prăvălie.

79 gazdă,

801 ; murdărie de grăsime.

813 copac cu frunze late.

Or astăzi în târgul mare?! * * *

Cui i-o frică să se-nsoare, Să-şi ia o nesimţitoare. Ca şi această neroadă, şi nu-i va mai cere modă.

XXV. Despre săracul mândru

Umblă pe drum cu alai Ş-acasă n-are mălai. Parcă îl scot banii afară din [casă.

Pe un că Chiriţă
Ş-acasă chisăliţă.
După ce are chelie.
Mai are şi fudulie.
S-a văzut cu nişte bale la gură
Şi le socoteşte că sunt untură. După ce nici n-are de cercei
[urechi, Umblă să-şi cumpere şi două [perechi.
Nu-i ajunge nas că n-are.
Mai e şi cu mare.
Se încearcă la zbor, la puii de cocor.

Ca cocoşul se roteşte, între găini când se priveşte. Se umflă în sprâncene, la curcanul în pene. Se răsfată-n haine lungi, la un ban în jjouă pungi.

N-are pe sine nădragi şi îşi cumpără dăsagi – [Capra De râie coada îi pică şi ea tot sus o ridică. Şi sărac şi nesupus.

Umblă cu nasul pe sus.

— Dar Sărăcia îl întreabă:

— Capră râioasă, unde ai plecat?

— La oraş.

— Poţi
[merge şi mai departe de te-oi lăsa. Nu te uita că-i e cămaşa albă, că poate în credea este [stăpân pe (dânsa.

Bună e mâneca lungă, Dar pânza nu va s-ajungă. Mielul după ce e slab, are şi coada lată. Ş-a înfoiat ca varza şi s-a ngâmfat ca barza.

— Şi Sare ca capra neagră din cioban[82]) în cloţan să meargă. Săracul mândru se uită la ceilalţi ca la nişte muşte. Până îi ia cineva musca de la nas.

— ÎI întrebi: De ce-ţi curg mucii?

— De iarnă.

— Lasă că te ştiu şi [d-asta vară.

Ca păunul se mândreşte.

— Şi

Tot cu laude trăieşte.

— Dar

Lauda de sine pute.

Ca vinul rău (fin bute.

— Căci

Mai credincioşi ochii, decât urechile.

— Pentru că

Alta, e a auzi şi alta e a vedea.

— Cum a zis una:

— Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii.

Ci crede ce-ţi spui eu.

— Săracul mândru zice:

— Nu sunt numai cu deştul în gară, ci cu mâna toată. – [El este:

Se laudă oala că va sparge căldarea.

— Şi Potriveşte mirosul trandafirului cu putoarea porcului. Corbule, cum îţi sunt puii?

— Frumoşi, pe cât merge inegresc. Găina când va oua

Aude o mahala.

Prepeliţa se line că e cu coadă.

Şi ea îi e până la noadă.

— Aşa e săracul mândru. Plată dă la om, anume, la să-l laude în lume.

[JUNELE LĂUDAT]

---

82 aici în înţeles de colţ de stâncă

34. Povestea vorbii
Un june-ntr-o vreme rugă pe oarecine.
Pefitor să meargă-n satele vecine.
La o fată, care el tot o văzuse
Şi-n inimă dragă cu foc îi căzuse.
Peţitorul, care era iarăşi june.
Primi să facă acea repejune.
Dar gândi în sine: – De-oi. vedea că-mi place.
Vorba pentru mine mai bine, voi face.
Acest însă-l roagă şi face tocmeală
Că-i dă ce va cere pentru ostenească.
Numai oricum ştie mijlociri să facă.
Prin laude multe şi el ei să-i placă.
Să zică că este june prea de treabă
Şi are de toate, de orice întreabă:
Car, boi, vite multe şi holdele bale.
Pe lângă acestea are şi parale.
Dar ca să se-ncrează ce o să-i răspunză.
Se-nvoi să meargă şi să se ascunză
La spatelecasii tocma-n ferestruie
Ş-acolo s-asculte cele ce-o să spuie.
Căci ei împreună mergând cam pe seară.
Şi de casa fetii când s-apropiară.
Petitoru-ndală în casă se duse.
Iar junele merse-n fereastră se puse.
Aşa peţitorul începu să spuie
La părinţii feţii. cereri să propuie.
Spuse pentru june că este cu stare.
Cu două guri însă, şi şoptind şi tare.
Când vorbea de bine striga să auză.
Şi când spunea rele, abia mişca buză.
Uite e un june de treabă, cu minte. – încet: [83])
E un neghiob mare şi om fără cinste.

83 ultimul os din şira spinării.

— Tare: [84])
El beţiv nu este, vin, rachiu nu-i place. – încet:
Bea de se turteşte şi cocă se face.
— Tare:
Are boi, vaci, vite, bătătura plină. – încet:
Ba n-are sărmanul măcar o găină.
— Tare:
E chiabur, se scaldă-n averile sale. – încet:
Ba, l-a păzit sfântul, n-are cinci parale.
— Tare:
Încât despre haine portu-i e dovadă. – încet:
Ce este pe dânsul aceea şi n ladă.
— Tare:
Ar fi pentru fată cea mai bună soartă.
— Încet:
Ban mormânt de vie o băgaţi ca moartă.
— Tare:
Un ginere astfel nu-l pierdeţi din mână – încet:
Mai bine-n fetie să moară bătrână.
— Tare:
Chiar să nu vrea fata, să o daţi cu sila. – încet:
Vă deschideţi ochii, nu-necaţi copila.

Aşa petitoru n loc să mijlocească, îşi făcu lui târgul, p3 el să-l voiască.

Şi junele, care cu plată J1 pu Se, îşi pierdu dorinţa prin relele spuse.

Când este afară şi se întâlneşte:

— Ai văzut, îi zise, ce fel se păleşte?

— Da, el îi răspunse, fără îndoială, Ţi-aş mulţumi foarte pentru osteneală, Dacă-n vorba-li tare arătai spre mine şi dacă în şoaptă arătai spre tine. Cunosc că pefitul nu li se va trece.

Că ai scos din gură când cald şi când rece, C-acel

84 Când defăima, arăta cu degetul către fereastră.

care suflă să se încălzească Ş-apoi iarăşi suflă caldul „să răcească, îmi pare rău însă l-această pricină

Nu strici tu, ci siugur chiar eu sunt de vină. C-am trimis pe corbul ca Noe strămoşul, şi am făcut tocma, cum făcu Cocoşul când mână pe Vulpea în partea vecină, Mergând să-i pejcască dorita Găină, şi-i arătă însuşi, fără ea să ştie, Unde să-şi găsească de mâncare sie. Dar la aşa treabă, d-acum înainte, Prin a ta urmare, mă învăţai minte. Lupul îşi găseşte singur demâncare şi d-aceia ceafa mai groasă o are.

L-a lăudat de l-a procopsit.
A făcut şi Visa grâu din căţele pân’ la glezne.
L-a lăudat de i-a pus coarne.
L-a făcut ca pe dracu’.
L-a făcut cu mo [.
A ştiut să-l potrivească.
L-a potrivii cum se cade.
Îi tăie iapa de la gard.
I-a suflat în lumânare.
L-a legat ca pe un dobitoc la gard.
Îi luă turta de pe spuză.
A dat burduful cu brânză cu tot pe seama câinelui.
Şi praful nu s-a ales de dânsul.
S-a luat cu amândouă mâinile de păr.
S-a săturat soacra de poamă acră.
— Şi acum.
Dă (i băcte pinlenu şi-ţi bate iapa cu călcâiu.
— Şi zi:
Nici n-a avut popa porci, nici nu trebuie să aibă.
— Că
Şi coada securii face rău pădurii.
Limba taie ca foarfecile.
— Iar
Buzele cele multe vorbesc pe tăcute.

Unul cască ş-altul înghite.
De omul rău să fugi mâncând pământul.
— Că
Parcă îi şopteşte dracu’ la ureche.
— Şi d-aceia zice:
În şoaptă trebuie să fie şi vr-o diavolie. Dar însă
Cine defaimă pe altul înaintea ta, el şi po ţine
[o să te defaime înaintea altuia.
— Că Din gura omului bun, vorbă de rău nu este niciodată, îşi pune lacăt la gură.
— Iar care în faţă te cinsteşte şi în dos te vorbeşte, îşi găseşte moaşă să-l moşească.
— Că e o Morbă: Nu face, să nu îi se facă.
— Şi când o parte începe [să-i zică:
— Şi asta e cercel la ureche.
— Sau Oi ¿nea-o ş-asta minte:
Mi-a făcut-o cât de bună. A dat Nan de găvan.
— Şi
S-a găsit cine să-i taie din obricariţa.[85]) – De aceia, Nu face niciun lucru după care să fii dator a-ţi [cere iertăciune.
— Şi
Fii la orice în fereală.
Nu da loc de bănuială.
— Dacă-ţi zice cineva:
— Unul în dos te-a-njurat.
— În lipsa mea putea
[să mă şi bată. Cât o vrea lumea să-ţi strige, Tu să nu fii cum îţi zice.
— Că în urma dijmarilor multe bârfesc babele.
— Şi pl îşi caută de treabă.
— Şi îşi vede de sărăcie.
— Ştiind că Cerul limpede trăsnete nu aduce.

85 porţiune de mâncare.

— Şi Nu-ţi mai pune mintea cu nebunul.

— Că E mai bine cu binele decât cu răul.

— Mai vârtos că De nebun şi de muiere rea fiece înţelept fuge.

— Şi Nu se ¡noadă la ceartă ca mojicul.

XXVI. Despre învăţătură

Poartă condei la ureche la să-i zicem, logofete; şi [când îl iei de scurt zice: Sunt logofăt să te-nvăţ cu cuţit să scrii pe băţ.

— Că

Este tânăr ş-o mai creşte, D-o trăi se pricopseşte. – [În adevăr, Nu e nicio îndoială, Are semn de procopseală. – [Dar

S-o procopsi când mi-o creşte Păr în palmă şi-ntre deşte. – [Căci ce folos? Răsur frumos înflorit Şintre spini a răsărit.

— Şi ştie ce e în carte: slove negre

[pe hârtie albă.

— Că, Iii citeşte ca în palmă.

— Şi Numai pe deşte Orce-ţi socoteşte – îndată [zice:

Una este una, două fac mai

[multe.

— Sau: Una şi cu una fac două.

— Sau Tu ştii una, două, eu ştiu [pân-la nouă.

— Şi

Pe cât poate pâinea-şi scoate.

[– Însă Tot învăţăm cât trăim şi neînvăţaţi murim.

— Că Trăind, omul când şi când Află ce nu-i dă prin gând. – [Zicând: De multe în lume am dat şi tot nu m-am învăţat. – [De aceia Câte cuvinte le zici, vinzi, şi câte le auzi, le prinzi. – [Că zice un filosof: Picioarele-ţi să roază pragurile învăţaţilor.

— Că Şcoala face pe omul om Ş-alloiul pe pomul, plm.

[ÎNVĂŢĂTURA ÎNFRUMUSEŢEAZĂ] 35. Povestea vorbii

— Ascultă, mamă Marghioală, zise fata către ea, Ce începuse la şcoală de curând lecţii să ia. Ce sunt aste borcănele ş-acele clondire mari? Ce ai de vânzare-n ele, de stau ca la cârciumari?

— Frumuseţe, măiculifă, răspunse baba cu haz. De care şi tu, guriţă, o să-ţi cumperi de obraz; Vezi tu astă alifie şi acel clondir lucios.

Cei mai urâte stafie îi dă aer drăgăstos. Copil ea ta cea isteaţă de vorba babii râzând, Cu un glas plin de dulceaţă o-ntreabă iarăşi, zicând:

— Dacă dar poţi chipul face din urât plăcut, frumos, şi din zmolit a-l preface alb, rumen şi luminos.

Poţi buze largi, destrămate să schimbi, vrând să te apuci şi nasuri lungi, borcănate la măsură să aduci?

Poţi un chip oarecare slut, de natură greşit.

Să-i dai o dreaptă formare şi să-l schimbi desăvârşit?

Poţi un trup gros c-osebire, crescut trunchi mai mult înalt

Să-l aduci la semuire şi să-l faci mai delicat?

În sfârşit, un cap mare şi lipsit, sec, vreun fel

Po ţi să-i dai vreo schimbare, or să bagi creieri în el?

Zise baba: – Copilia, Yorbele-ţi le-nţeleg.

Dar nici măcar fărâmiţă să fac d-astea nu mă leg.

Eu ştiu numai de la feţe zbârciturile să trag.

Să dau rumeneli, albeţe şi încolo nu mă bag.

Îi zise copila iară: – După cele ce-mi spui dar.

Drept îţi zic, rău să nu-ţi pară, că toate-ţi sunt în zadar.

Dacă chipul ş-alte toate unui tânăr sau bătrân.

Ca să le schimbi nu se poate, ci tot precum sunt rămân.

Surda osteneşti, tu babă, cu ale tale albeli.

În deşert sunt şi degeaba foiţe şi rumenelil
Ce folos cu măiestric un perete-l vei spoi.
Dacă nu e din mistrie, neted cum va trebui?
În zadar pierde tâmplarul lucru-n lemn nebărduit.
Că măcar să-i dea cu carul, tot este nerânduit.
Asemenea şi nevasta, or fata, nu va putea
Cu meşteşugirea asta între frumoase să stea.
Nu poate, zic, să se placă numai cu chipul frumos.
Şi pe cineva să-l facă s-o iubească mai vârtos.
Ci dacă ea din natură n-are de frumuseţi talent.
S-aibă-ncai învăţătură şi lăudat sentiment.
Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos.
Şi ascultă o poveste ce-n şcoală azi ini s-a spus
Ea pe mit îl preface ca să fie drăgăstos.
Care şi lecţia-mi este şi s-o-nvăţ de rost m-am pus…
Au fost trei fete odată, care pe rând s-au născut.
Şi d-a lor mamă şi tată pe voile s-au crescut.

Două atât de frumoase, că ar fi fost, se credea, încât erau drăgăstoase la toţi de câţi se vedea.

Iar a treia prea urâtă: trup strâmb şi chip slut având.
Necăjită ş-amărită trăia în casă şezând.

Căci la vreun bal câte Uele părinţii când le scoteau Numai cele frumuşele valsul, jocul învârteau, Ele erau de minune, pe ele toţi le iubeau, Pe urâta niciun june n-o vedea, nici nu-i vorbea; Ci sta-n seamă nebăgată într-un colţ a se uita, şi cu simţirea-ntristată intru sine a ofta; Dar unde e urâciune şi chip sluţit, neplăcut, Mai multă-nţelepciune firea să dea s-a văzut. Aşa şi această fată, prea înţeleaptă fiind şi cu bună judecată, socotind şi chibzuind, Ceru să-i facă părinţii partea ce i se căded, şi împotriva voinţei să nu-i facă, ci să-i dea. Zicând că, cu a ei parte are a se ritera, Să trăiască într-o parte, fără a-i mai supăra. Ei ştiind-o cu minte, bucuros s-a înduplecat, şi dupale ei cuvinte numărând partea i-a dat. Deci cu a sa zestrişoară,

profesori buni ea luând, S-a tras la o moşioară, precum pusese în gând. Şi acolo, într-o parte, îndată s-a apucat să înveţe limbi şi carte, muzică şi orice alt. La care ea cu silinţă urmând toate le-a păşit, şi avuta sa dorinţă în scurt timp luă sfârşii, Apoi după ce se roade c-o grămadă de ştiinţe, Pe profesori şi-i sloboade şi se-ntoarce la părinţi. Cari în astfel văzând-o, în braţul lor o au strâns, şi pe grumazi sărutând-o, de bucurie au plâns. Auzind veciniindală şi dorind a o vedea, Seara fuseră toţi gata pentru dânsa bal să dea; Mergând iaca câte trele la casa ce le-a poftit, Toţi lăsând pe frumuşele, la dânsa s-au grămădit. Iar când îi şi auziră vorba şi dulcele glas, Cu gurile în uimire, căscând la ea au rămas, A da toţi laude sume, de ea nu se săturau; Cea mai frumoasă din lume li se părea că era. Astfel, mamă, se preface chipul urât în frumos, Şcoala pe om. om îl face, şi să fie drăgăstos.

Că dar fi fata născută cât de frumoasă, măcar şi n-o fi bine crescută, toate-i sunt într-un zădar, Degeaba va purta nume unuia chip lăudat, Dacă nu va şti în lume să trateze un bărbat. Ce folos că-ntâi e dragă, când se cununa ş-o ia, şi-11 urmă, în iad îl bagă cu scârbele ce-i dă ea. Cu încetul îl răceşte, ca fierul ars când îl scot, şi dragostea îi descreşte pân-o urăşte de tot, şi atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea, I se face-ntunecoasă, urâtă şi cea mai rea. Neputând să se-nţeleagă, în veac nu se mai împac, Ajung judecăţi să tra-a, de basmu-n lume se fac. Acestea mica şcolară zicându-le către ea, Se duse la şcoală iară, altă lecţie să ia.

XXVII. Despre învăţiilură

Ce înveţi la tinereţe aceea ştii la bătrâneţe. Omul în copilărie lesne-vaţă orice fie. Meşteşugul la om e brăţară de aur. Niciun meşteşug nu e rău, ci oamenii sunt răi, Cine învaţă la tinereţe, se odihneşte la bătrâneţe. Calul bătrân nu se învaţă în buiestru. Cine ştie carte are patru ochi.

— Dar Orice cu bătaie de cap se dobândeşte, Pe drumuri nu se găseşte.

Procopseala nu se cumpără cu bani, ci se câştigă cu ani.

Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce bani.

Omul cât trăieşte învaţă şi tot moare neinvăţat.

Nimenea nu poate să zică: „Acum le ştiu toate”. De aceea.

La orice treabă pe Stan-păţitul întreabă.

— Că.

Cine întreabă, nu greşeşte.

Orbul cu întrebarea a nemerit „Brăila.

— Dar

Nu cere de la prost învăţ şi de la bătrân băţ.

— Că

Orb pe orb povnţuind, cad amândoi în groapă.

Orbul îşi caută acul în aria cu paiele, şi surdul îl

[povăţuieşte unde sună. Nu cine trăieşte mult: ştie multe, ci cine umblă mult: [ştie multe.

Mult trăieşti, multe auzi; mult umbli, multe vezi, Mult trăieşti, multe pătimeşti, multe greşeşti, multe în[veţi.

— Iar.

Găina care cloceşte, niciodată nu e grasă.

— Dar şi Piatra care se rostogoleşte din loc în loc, nu prinde muşchi. Toată musca nu face miere. Toate străchinile nu sunt pentru ciorbă. Procopseala nu e cârpă să o mototoleşti şi să o bagi fin sân.

— Că

Unde nu e cap, vai de picioare.

A lipsit de acasă nouă ani şi s-a întors cu doi bani.

S-a dus bou şi s-a întors măgar.

— Căci

Omul sfinţeşte locul, iar nu locul pe om.

Toată lumea este şcoală.
— Şi
Vremea învaţă pe aceia ce n-au dascăl.
— Adică:
Nevoia învaţă pe om şi nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.
— De aceia.
Pisica răzgâiată nu prinde şoareci niciodată.
— Şi.
Copilul nepedepsit rămâne neprocopsit.
Copilul răzgâiat rămâne neînvăţat.
[FIUL DE ÎMPĂRAT ŞI URSUL] 36. Povestea vorbii
Un împărat oarecare neavând niciun fecior şi fiind la întristare că n-are moştenitor, Prin rugăciuni şi postire Dumnezeu l-a ascultat şi după a lui dorire cu un prunc l-a mângâiat; Care cu dragoste mare din ceasul ce s-a născut, Părinţii în răsfăţare şi-n răzgâieli l-au crescut. Atât de mult împăratul asupra lui tremura, Cât straşnici tot palatul, nu cumva a-l supăra.

Aşa-l lăsă pânta mal-e să crească tot în deshâu, Pentru orice rea purtare nimeni nu-l ţinea de rău. Şi când el era într-o parte şi alta, purtat pe sus, ia să inve [e şi carte un dascăl i s-au adus, Poruncindu-i să-l înveţe cu mângâieri şi cu joc, Să-i vorbească cu blândeţe, să nu-l supere de loc, Să nu-l sileascâ vr-odată, ori să-l certe-n vreun fel, Ori să-ndrăznească să-l bată, c-apoi va fi vai de el. Aşa dar aceste toate urmate-ntocmai au fost, Din care un copil poate lesne a rămânea prost. Cai-vă ani dacă trecură, împăratul a cerut să vază ce-nvăţătură copilul său a trecut? Şi aducându-l de faţă începu a-l întreba, Cu mângieri, cu dulceaţă, ca să citească ceva. El începu: – Alfa, vita, gama, delta, omicron. Capa, iota, sigma, ţâţa, pl, mi, ni, csi, ipsilon…

— Bravo! zise împăratul, num-atât ai învăţat?

— Apoi, răspunse băiatul, celelalte le-am uitat. Împăratu-ngrijat foarte de al său iubit fecior.

Că-i rămâne după moarte un prea prost moştenitor, Pe miniştrii săi în grabă îi adună pentru el, Cere sfat şi îi întreabă să-l înveţe-n vreun fel, Ce să facă, din ce parte s-aducă vreun iscusit, la să-l poată-nvăţa carte cu vreun metod osebit. I-au zis miniştrii – mpărate, e un filosof aici, Cu ştiinţe prea minunate, la orice vei sta să-i zici: El ne-a învăţat la carte pe copiii noştri toţi şi am vrea să avem parte de el şi pentru nepoţi: Pe dânsul de vrei îl cheamă să-i vezi duhul cel înalt şi dă-i copilul în seamă fără să mai cauţi alt. Acest sfat dar ascultându-l. împăratul a trimis şi pe filosof chemându-l de faţă, aşa i-a zis:

— Am auzit pentru tine că eşti om prea iscusit

Şi toţi te vorbesc de bine, toţi zic că eşti pricopsit, D-aceea cu râvnă mare te chem şi te rog şi eu cu asemenea urmare să-nveţi şi pe fiul meu: Şi văzând că-ţi pui silinţa mai curând a izbuti.

Pe cât îmi va fi putinţa şi eu îţi voi răsplăti.

— Prea slăvite împărate, filosoful i-a răspuns.

Toate sunt adevărate câte de mine s-au spus.

Dar acum sunt bătrân foarte, nu mai sunt tânăr c-atunci.

M-am apropiat de moarte, nu mai am gust să-nvăţ prunci.

M-am dat acum pe odihnă, voi să trăiesc liniştit.

Să-mi petrec viaţa-n tihnă, că destul am obosit;

Fug de zgomot, de nepace, singurătatea iubesc.

Slugă chiar să am, nu-mi place, ca să nu mă necăjesc;

Dar, ca să nu calc cuvântul şi hatâru-mpărătesc.

Voiesc, de va vrea şi sfântul, pe cât pot să vă slujesc.

Trimiteţi-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat.

Că precum v-am spus, nu-mi vine să vi-l învăţ la palat.

Împăratul zise: – Bine, fie şi aşa cum zici.
Să urmeze şi la tine, dacă nu te-mpaci aici;
Dar însă îţi dau de ştire, nu cumva să-l necăjeşti:
Să-l baţi, să-i dai dojenire, or la el să te răsteşti.
Ci voi cu economie învăţătură să-i dai.
Toată ta filosofic cu bine să i-o predai.
După ce-mpăratul zise către filosof astfel.
A doua zi trimise şi pe fiul său la el.
Cum veni îi dete carte, pe-un scăuna? îl cinsti.
Şi îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
Nu apucă să-i arate şi-ndată s-a pomenit
Cu câţi-vă inşi din cetate spre vederea-i au venit;
După ce ceva vorbiră, filosoful a voit
Ca, cu ceea ce veniră să puie de gustării: [86])
(Că pe atunci cum se vede cafea nu obicinuia.
După cum astăzi se credecă n-ar putea fără ea).
Şi neavând să-i slujească vreun fecior sau argat
Puse ca să-i poslujească[87]) feciorul de împărat:
Îi îndreaptă pe fereastră dându-i în mână un ban
Zicându-i: – Ia, ţine asta şi mergi colea la băcan.
Să-ţi dea mezelicuri, pâine şi o carafă de vin.
Cusurul mi-l va da mâine, du-te şi mai curând vin.
Deci, după ce le aduce masă, tacâmuri a pus.

Stolnic, paharnic le fuse, până mai către apus, Căci dacă s-apucară de vorbă şi de lung sfat, De sluga lor îşi uitară că slujeşte nemâncat. Şi auzindu-l că plânge la spatele lor de post, Îi zise: – Vino de strânge şi-nvaţă să nu fii prost, Apoi mergi şi tu acasă să mănânci şi să prânzeşti, Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne poslujeşti. Şi dimineaţa te scoală, ziua pân’ nu s-onălţa, Să vii mai curând la şcoală, s-avem vreme a-nvăţa. Plecând copilul se duce cu plânsete, cu văitat, şi pe rând mumă-şi-i spuse

86 mâncat.
87 sft-i fie slugă.

cum l-a întrebuinţat. Mamă-sa mâinile-şi frânge spusele lui ascultând. Merge lampăralul, plânge, bocindu-se şi strigând:

— Vai de mine, împărate, alt dascăl n-ai mai găsit, De l-ai dat să-nveţe carte la un nebun şi lipsit?

— Filozofu-u grab să vie, împăratul l-a chemat, şi l-a întrebat cu mânie, de ce astfel s-a purtat?

— Împărate, ştiut fie, răspunse cel învăţat, Că azi din filosofie o lecţie i-am predat;

De aceea fiţi în pace, lăsaţi să-l învăţ cum ştiu, Dacă voiţi şi vă place să aveţi înţelept fiu. Se domoli împăratul şi îi zise: – Negreşit, D-aceea-ţi dădui băiatul, ca să-l faci desăvârşit. Se făcu zahăr amarul cu cele ce s-a mai zis, şi a doua zi şcolarul la şcoală fu iar trimis. Filosoful primindu-l iarăşi a cili l-a pus şi în casă încuindu-l la trebile lui s-a dus. Prea mare fiind oraşul abia s-a ntors pe-nserat şi găsi pe coconaşul plângând acasă-ncuiat.

— Ai, mergi de mănâncă pâine, îi zise, şi prost nu fi şi aibi în grijă ca mâine de dimineaţă să vii.

Se duse iarăşi băiatul plângând ca-ntâi cum am zis, Aude şi împăratul că l-ar fi ţinut închis, Se necăjeşte şi cheamă pe filosoful pe loc, îl întrebă să dea seamă de ce-şi bate de el joc? El răspunse: – Să nu fie vr-odată eu joc să-mi bal, Ci azi din filosofie iar o lecţie i-am dat;

Şi împărăţia voastră nu mă socotiţi nerod, Că filosofia noastră are osebit metod. Se gândeşte împăratul, ciudate lucruri îi par, şi zise către băiatul să meargă la şcoală iar. A treia zi viind iar feciorul de împărat, L-a luat şi până seara după sine la purtat, Pe unde avea să meargă sta în loc şi-l întreba:

— Ştii tu astă piaţă largă cum se numeşte, au ba? Când îi tăcea la-ntrebare, zicea: – Nu fi dobitoc, Asta e piaţa cutare, ăsta e cutare loc.

Mai mergând, întreba: – Ştii tu cum se cheamă acest

pod?

Când răspundea că nu ştie, îi zicea: – Nu fi nerod.
Asta e podul cutare, ăsta e cutare han.
Colea şade un domn mare, iar dincoaci cutare ban.
Acestea zicând intrară într-un loc care i-a spus
Şi pe copilul la scară, ca să-l aştepte, l-a pus.
Unde filosoful iară să şează a trebuit.
Şi tocmai cam către seară ca să plece a ieşit;
Bietul şcolar, vai de dânsul, flămând în frig aşteptând.
Îl găsi îngânând plânsul, tremurând şi suspinând.
După ce merse acasă porunci către şcolar.
Zicând: Mergi şi tu la masă, dar vezi mâine să vii iar.
Cum se duse iar băiatul plângând mumă-şi a spus.
Auzind şi împăiatul l-a trimis şi l-a adus.
11 întreabă, ca să-i spuie, de ce l-a purtat astfel?
El răspunse: – Asta nu e decât lecţii pentru el.

— Nu-ţi pot lecţia pricepe, împăratul îi rosti, Eu ştiu că omul începe întâi de la a citi.

— Şi aceasta o să fie, înţeleptul a răspuns, Dar la o filosofie cititul nu e de-ajuns.

Am să-i predau şi moralul când l-oi pune la citit şi întâi materialul adunăm pentru vorbit. Se muie iar împăratul cu câte el i le-a zis Şa patra zi pe băiatul la şcoală iar l-a trimis. Deci cum sosi el la şcoală discălul ia o nuia şi îi dă pe pielea goală vreo câteva cu ea, Zicând: – Mai spui altă dată p-acasă câte fac eu?

Mai superi mumă şi tată şi să voieşti răul meu?
Aceste şi altele dară zicând câte i-a plăcui.
I-a dat drumul către seară să se ducă şi bătut.
Pân-aci toate ca toate, împăratul le-a iertat.
Acum să vedem ce poate mintea unui învăţat!
Că, cum auzi-mpăratul, de cele ce s-au urmat.
Că i-a şi bătut băiatul cu totul s-a tulburat.

Şi nici vru-n faţă să-i vie filosoful cel pârât.
Ci porunci-n puşcărie să-l bage numaidecât.
Ca a doua zi să-l piarză judecându-l cu divan.
Să-l spânzure şi să-l piarză ca pe un vrăjmaş tiran.
Aşa a doua zi iară, împăratul poruncind.
Miniştri se adunară ca să-l judece voind;
Deci, întrebă împăratul uitându-se rău la el.
Zicând: – Spune, căci băiatul mi l-ai pedepsit astfel?

— Prea slăvite împărate, astea filosofii sunt, şi că simt adevărate ascultaţi al meu cuvânt.

— Ce fel de filosofie, că, tu chiar cum ai venit, L-ai pus paharnic să-ţi fie şi stolnic de târguit?

— Împărate, aşa este, eu nu o tăgăduiesc.

Dar i le-am făcut aceste vrând ca să-l înţelepţesc, Adică: când va ajunge mâine, poimâine-mpărat, Masa să nu îndelunge şezând la chef ne-ngrijal, Iar supuşii pe de-o parte flămânzi împrejur să stea Ş-alţii pe de altă parte împărăţia să-i ia.

— Bine, bine, aşa fie, împăratul iar i-a zis.

A doua zi spune-mi mie de ce l-ai ţinut închis?

— Ş-asla e filosofie, lecţia proastă nu-mi e, Când va fi-mpărat să ştie şi închisoarea cum e, Iar nu pentru n fir de aţă or d-alt ceva vinovat săle pe om, toată viaţa, în puşcărie băgat.

— Şi aceasta aşa fie, împăratul a urmat.

De ce ca p-o slugă ţie a treia zi l-ai purtat? Ş-asta e filosofie, căci prin oraş l-am purtat şi poduri ş-altele să ştie i-am spus şi i-am arătat, Iar nu dacă se va face mâine, poimâine-mpărat De-orcare cum îi place să fie de nas purtat.

— Bine, bine, ş-asta lasă, împăratul zise iar, într-atât de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n-am habar; Iu sfii>it dar spune-mi mie, de ce pricină să-l baţi?

— Ş-asta e filosofie, ce trebuie lampăraţi.

Ca nu cum îi este vrerea pe vinovaţi a-i munci; Să ştie ce e durerea, puţine a porunci, Iar nu ca la jucărele să strige: – Daţi şi iar daţi. Că cinci sute de nuiele lesne-i în spate la alţi.

— Lasă Ş-asta la o parte, împăratul iar a zis, Dar n-o să-l înveţi la carte, prin urmare şi la scris?

— Anevoie, împărate, că prea mult e răzgâiat, El de vorbă nu se bate, ţine ce a apucat; Dea cerul să a\a-ţi parte de fiu-vă cel iubit, Dar eu mai lesne-nvăţ carte pe un urs nenărăvit. Se tulbură împăratul auzind acest cuvânt

Şi răcni-ncăt tot palatul s-a clădit pânta pământ, Zicând: – Auziţi necinstei Vedeţi, în râs cum mă ia? Se cade aşa cuvinte să zică-naintea mea? Se-ntoarce către el iară şi îi dă acest răspuns:

— De vreme ce tu zici dară, că mai lesne-nveţi un urs, Să înveţi, iar de nu moarte, aceasta îţi hotărăsc! zise el: – Bucuros foarte, v-am spus că eu primesc, Daţi-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel.

Şi-n trei luni, cu-ncredinţare, că dau examen cu el. După ce aceasta zise, împăratul hotărât Penir-un ursuleţ trimise ş-au adus numaidecât; Cu soroc, cu legătură dădură pe dobitoc, la a cari-nvăătură şi el îl primi pe loc. Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar şi să facă carte puse pentru noul său şcolar. Făcând aceasta aduce, bagă fleici prin foi de rând, şi-i dă ursului să-mbuce foaie cu foae-ntorcând, Ursul, cum e din natură, fleica când vrea să o ia, la cum ar citi din gură căuta şi mormăia. Mâncarea lui totdeauna din acea carte fiind, Nici nu împlinise luna şi-l vedeai mereu citind, Or când flămânzea, de voie cartea în mână luând, Prefira foaie cu foaie şi mormăia fleici cătând.

Aşa dar viind sorocul ursul examen să dea, Se rândui ziua, locul, şi toţi adunaşi şedea, Iată şi dascălul dară cu şcolarul său cel mic, Cărui trei zile de vară nu îi dăduse mertic. Şi din acea adunare la nimeni nu se uita, Decât la

orice mişcare la dascălul său căta. împăratul cu mirare la ursuleţ tot privind Aştepta cu nerăbdare ca să-l vază şi citind, şi pravila-mpărătească având pe masă aci, la să-l puie să citească dascălului porunci. Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gândind, la un flămând se repede, o iau mâini nezăbovind, O deschide şi apucă să mormăiască în loc, Negăsind nimic de bucă,[88]) întoarce foi într-alt loc. Stă, mormăieşte în carte, nu găseşte iar mertic, întoarce şi-n altă parte şi iar nimic, şi nimic. Răsună de râs palatul d-acest şcolar curios şi îi zice împăratul: – ÎI văz, citeşte frumos, Dar nu putem înţelege zisele lui nicidecum, în ce limbă şi-n ce lege ne citeşte el acum?

— În limba lui, împărate, zise dascălul grăind. Cum scrie aci, curate el le tălmăceşte citind. Atunci zâmbind împăratul necazul şi-a risipit, şi iertând pe vinovatul, cu daruri l-a slobozit.

Care va să zică: Mult mai lesne se învaţă un dobitoc simţitor, Decât să ia de povată un neînţelegător.

După proverbul turcesc: Annaiana bir sivri, sinec sazdâr. Annamaiana daul, surna azdâr.

— Adică: Celuia ce înţelege, ţântaru-i e trâmhitar, Iar celui ce nunfelege, tobe, surle-s în zadar.

XXVIII. Despre învăţătură iarăşi

Orice fel de meserie, Meşteşugul vreme cere.

Nu e rău omul să ştie. Şi Nu se-nvată din vedere. – [Iar la alte, Pe tot omul în viaţă Patimile îl im sa.

— De aceea

[mulţi zic: De multe în lume am dat şi tot nu m-am învăţat – Dar Cine a mâncat papară[89]), Ştie dulce-i or amară.

— Iar

[cel ce, Lapte fiert l-a opărit, Suflă şi-n cel covăsit.

---

88 îmbucat—mâocat.

89 fiertură pentru copii.

— Că, Cât să-ţi ascunzi glasul gurii, N-ai ce să mai faci naturii. – [Cum a zis una:

— Ştiam să cos eu odată când eram la mama fată, Că mama acu-mpungea

Şi mâna mea îl trăgea. – [Alt prost a zis iară:

— Asta moş Ion o ştie, Pe el să-l chemăm să vie.

C-a fost odată la mori şi în târg de două ori.

— Dar

[nu trebuie să râdem că, Dumnezeu cum i-a plăcut şi buni şi răi a făcut. Olarii dintr-un pământ Ce tot un fel îl frământ, Fac şi ulcior şi alt vas, Tot un fel pe roată tras. Să nu râzi de oameni sluţi, De orbi, de şchiopi şi de muţi. Ci când vezi aşa calici, „Doamne fereşte” să zici. – [În sfârşit, La orice învăţătură, Nu grăbi peste măsură.

— Că, Cu vreme şi cu încetul. Se face tare oţetul.

— Pre

[cum e o vorbă: Lucrul bun care îţi place, Nu-ntrebi în cât timp se face.

[UCENICUL ŞI LULELELE] 37. Povestea vorbii

Odată-n Constantinopol un tânăr vârstnic, voinic, Vrând un meşteşug să-nveţe, s-a şi băgat ucenic la un meşter de lulele, a pus soroc, s-a tocmit în trei ani să-l scoaţă calfă, învăţat, desăvârşit. Deci puindu-l să lucreze, pământul a frământa, Lulele-n tipar să puie, şi la câte-i arăta, în două, trei luni de zile, învăţând”, orice făcea. Decât un îi arătase şi în ce chip se cocea; Tânărul, văzând că poate intru toate a lucra, începu să se gândească şi-n căinţă a intra, şi înşelat să se ţie că în trei ani s-a băgat.

Că el în prea scurtă vreme meşteşugul l-a-nvăţat: Dar ca să se-ncredinţeze mai bine-n părerea sa, Ar fi vrut şi să le coacă, dar stăpânul nu-l lăsa. Aşa puzi-ntr-o zi vreme – când era stăpânul dus, şi vr-o câteva lulele să coacă-n cuptor a pus. Dar când se uită şi vede că toate s-au fost crăpat, Neştiiild ce e pricina tot s-a gândit, s-a mirat, Se

mai încercă să coacă încă vreo şapte, opt, şi cunoscu c-alt nu este, ci meşteşugul în copt. Ce să facă? Neştiind el, se împacă d-acest gând, şi cu munca, cu răbdarea, anul cel dintâi trecând, A păzit într-o zi vreme ş-a zis stăpânului său:

— Jupâne, să-ţi spui o vorbă, dar nu voi să-ţi pară rău, Iacă s-a împlinit anul de când slujesc ucenic.

Şi încă să coc lulele nu mi-ai arătat nimic.

— Fătul meu! stăpânul zice, doi ani sunt pân-la soroc şi când va rămânea unul, ţi-oi arăta cum se coci Ucenicul iar începe a lucra ca un supus.

Şi stăpânul iar le coace p-ascuns, cum am zis mai sus. Al doilea an împlineşte, şi ucenicul văzând că gând n-are să-i arate, îi vorbi iarăşi, zicând:

— Jupâne, doi ani trecură, mai am un pânta soroc, Arată-mi încai acuma, cum trebuie să le coci

— Fătul meu! el îi răspunse, n-o să rămâi ne-nvăfat, D-a mea purtare de grijă să fii bine încredinţat. Când vor rămânea acum şase luni pânta soroc, Să-mi aduci atunci aminte să-ţi arăt şi cum se coc. Şezând încă ucenicul, cele şase luni trecând

Şi găsind cu prilej vreme aminte i-au şi adus, Zicându-i: – Jupâne, iacă şase luni mai am să şez, Doi ani jumătate tocmai trecură de când lucrez, şi nu ştiu până acuma lulele cum se coc, Care, precum mi se pare, o să mă laşi dobitoc.

— Fătul meu! stăpânul zise, lasă, grija o am eu.

Nu rămâi prost, cum îţi pare, când eşti ucenic al meu, Ci vezi, să-mi aduci aminte la trei luni pânta soroc, şi – îi voi arăta atuncea lulelele cum se coc.

Bietul ucenic acuma şedea şi se tot gândea, Că în aşa scurtă vreme ce ştiinţă o să-i dea? Astfel slujind trei luni încă – Jupâne, îi zise iar, Trei luni ani pânta călfie, învaţă-mă acum dar.

— Fătul meu! el îi răspunse, crez că tu te indoeşti, şi d-aceia tot într-una ca să-ţi arăt te grăbeşti, Dar pe cinstea mea te nerede, c-o să te învăţ negreşit, Când va rămânea o lună pânta sorocul numit. Slujind el două luni încă şi o lună rămâind, şi iar ca şi pân-acuma vreme cu prilej găsind, Îi zise: – Jupâne, iacă, nu mai ai acum cuvânt, Pânta sorocul meu numai o lună de zile sunt.

— Acuma, el îi răspunse, tot mai aisă te supui, Când va fi o săptămână până la soroc să-mi spui. Peste trei săptămâni iarăşi ucenicul său veni.

Şi-i zise ţ-o săptămână are pân-i s-o-mplini.

Iar stăpânul său îi zise: – Chiar în ziua de soroc

Să vii să-mi aduci aminte să dăm cuptorului foc.

Şi atunci şezând cu tine o să-ţi arăt negreşit.

Ca-ntr-această meserie să te faci desăvârşit.

Rabdă ucenicul iarăşi, o zi până a rămas.

Şi-i zise; Jupâne, iacă, mi-e sorocu-ntr-acest ceas.

— Prea bine, el îi răspunse, hai dar lângă mine şezi şi să faci şi tu întocmai după cum cu ochii vezi. Astfel cu dânsu-mpreună la cuptor cum se afla, începun luleanăuntru pe două părţi a sufla.

Şi suflând-o îndată o băga şi în cuptor, Pe rând, una după alta, făcând astfel tuturor; Şi le scotea sănătoase, fără a crăpa cumva, Care văzând ucenicul începu a-l întreba, Zicându-i: – Bine jupâne, numai pentru un suflat Am slujit eu trei ani ţie şi tot mereu ţi-am lucrat?

— Aşa fătul meu! el zise, a sufla, puf! nu e greu, Dar astfel mă învăţară, astfel te învăţ şi eu;

La oricare meserie e câte un secret mic.

Care, cine nu-l învaţă lucrul lui nu e nimic;

Mulţi numai văzând cu ochii la un meşteşug lucrând.

Nu se supun să-i înveţe, în părerea lor zicând: – Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învăţat. De ce să slujesc cu anii, să muncesc ci un argat?… Dar la asemenea

oameni ce se fac singuri dibaci, Nu le dau nume de meşteri, ci le zic proşti şi cârpaci. Şi prin urmare şi preţul e decât la toţi mai mic.

XXIX. Despre virtute (faptă buuă)

Fă bine şi-l aruncă-n drum.

[– Că.

A face bine e told-auna mai

[bine, decât a face-rău, Binele, zic, nu se face Numai la cine îţi place, Ci binele este bine să-l faci la fieştecine. – [Chiar şi la cel ce te duşmăneşte, Tu cu bine-i răsplăteşte.

— Că De te latră vreun câine, Astupă-i gura cu pâine. – [Ştiind că, Orice la ne\oile tale cu răul nu-l scoţi la calc.

[– Iar Binele pe om îl scapă cu vremea de foc şi apă. – [Dar vei zice: Să ne luăm după lume.

— Şi Ce-o face lumea să facem

[şi noi.

— Însă Ce avem cu lumea? Lumea

[ca lumea, şi noi ca noi. Alţii dacă şi-or scoate ochii [şi noi nu o să-i scoatem. Alţii de-or da în gârlă şi noi [nu o să ne innecăm.

Fiecine ce face, pentru el [este.

Cum îşi va aşterne, aşa va [dormi.

Cum îşi va găti, aşa va prânzi. Nu trebuie să imităm decât [p-acei ce-i vedem făcând [bine.

— Că Setosul bea apă din orice lac.

[– Mulţi zic că, Răul cu rău se goneşte şi, Fă-i rău că te pomeneşte. – [Dar.

Cât e cerul departe de la pă[mânt.

Atât n-are

Asemănare.

— Pentru că, Omul la rău aleargă cu ar[măsarul şi la bine merge [cu carul. Răul lesne îl face omul, dar

[binele anevoie.

— Şi, Cu vreme toate se fac bune.

[– Numai, Vremea ce a trecut nu se mai
[întoarce.
— Dar, Binele ce-l faci la oarecine Ţi-l întoarce vremea care [vine.
— Vei auzi numai.
Vine binele ca albinele. Şi [apoi vine bine peste bine, Când vine e tot mai bine.
— Că, Cine face bine, bine găseşte, Cine face rău, rău însoţeşte.
[Însă
Totd-auna fapta bună Este tuturor cunună.
— Căci Fapta bună în viaţă la nenorocire înalţă.
— Şi Faptele bune în lume îţi fac nemuritor nume.
[TRIUMFUL VIRTUŢII]
38. Povestea vorbii
Bogăţia, Desfătarea, Virtutea şi Sănătatea Disputându-se-ntre ele cui a da-ntâietatea, Descriind şi una ş-alta bunul său şi fericirea Ce din parte-şi totdeauna varsă către omenirea, şi mândrită fiecare îşi găsea sieşi dreptate, Că în adevăr ea este, şi cerea întâietate. Într-aceasta a lor luptă în cuvinte nepătrunse Ardicându-se virtutea către dânsele răspunse:
— De voiţi cu mulţumire dreptul să se înţeleagă, Aideţi la zei şi la oameni, lor să cerem să aleagă. Şi a căruia problemă Ji se va părea mai bună.
Ei să-i dăm ăst măr de aur şi a premiei cunună. Şi alegerea aceasta mai perfectă a se face va fi timpul d-adunanţă luptelor olimpiace. Sfătuirea dar Virtuţii s-a părut prea de minune. Fiecare sperând mărul, bunul cum îşi va expune. Deci, când fu-n Olimp mulţime de popoare adunate, Alergară fiecare ca să ceară-ntâietate. Şi-ncepu-ntâi Bogăţia să exprime într-aceste Că, nemărginitul bine numai ea în lume este, Pentru că e dătătoare de orişice fericire, Dezmierdării şi a Faimei şi oricărei norocire; Fără

dânsa orişicine pre pământ se tiraneşte, Ticălos jiază-n lume şi cumplit se vinuieşte.

— Mărul dar de aur mie (le zice) mi se cuvine. De se caută rezonul şi dreptatea de se ţine.

Aleargă în loc Desfătarea şi răspunde-n grab cu stimă; Că-i nedrept ca Bogăţia să ia numele de primă.

— Căci pre dânsa fiecare, după cum şi ştiţi prea bine, O trimite prin tot locul să mă caute pre mine; Eu di/r în comunitate sunt dorinţa cea centrală

Şi că-mi este ca servicea nu fenicio îndoială. Pe pământ vieţuitorii ce bun simţ numai cu tine? Alt decât amărăciune gust, când ei fărde mine? Fericirea omenirii nu stă în multă avere, Ci în ceea ce dezmiardă sufletele în plăcere; De n-aş mici eu în oameni durerile cele rele, N-ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele. Unde însă eu m-apropii, izgonesc ticăloşia, Depărtez durerea-ndată şi aduc voioşia; Eu sunt dat tot bunu-n lume îndeobşte la oricare, Eu sunt dulcea mângâiere celui mic şi celui mare; Prin urmare dar şi mărul alta să-l ia nu se poate, Căci eu covârşesc cu bunul pe aceste alte toate. Cu asemenea cuvinte începu şi Sănătatea că prin ale lor probleme n-au drept să ia-ntâietalea. Pentru că nici Bogăţia, nici Desfătarea cum spune Nu pot cu nemărginire s-aibă toate cele bune.

— Că de n-aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă, N-ar da folos bogăţia, nici ar fi de trebuinţă.

Şi nici desfălarea poate să stea pe pământ vr-odată, Dacă nu voi fi cu dânsa împreună totodată. Când pe pat cineva şade în dureri şi chinuire, Cine va putea să fie singura lui fericire? Bogăţia o să strige? Desfătarea o să cheme? Or pe mine Sănătatea mă cere în acea vreme? Cel bogat fără de mine nicio simţiţiune n-are, Nici la vreo deşteptare poate s-aibă aplecare, Căci atuncea mintea, trupul sunt în nelucrare toate şi să aibă mulţumire fără

mine nu se poate, împăraţii, generalii, c-o zicere şi ostaşii Fără mine-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii. Iar de aş lipsi cu totul 111 natură şi în nume

Alunei, fără îndoiallă, n-ar fi pe pământ nici lume. Eu îmbărbătez pe omul, eu dau curaj, vitejie, Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie. Şi când suni în judecata celui ce mă preţuieşte, Făr-avere, desfătarea în natură o găseşte. Socotesc dar că în lume eu întâi sunt trebuilă, Bătrânimei, linerimei fără tagă[90]) sunt dorită. Eu sunt bogăţia lumii, eu sunt bunul vieţii, Eu sunt dul cea desfătare şi cununa frumuseţii. Bogă (ia numa-n sine este moartă întru toate, Desfătarea înainte-mi nici cât fir de păr nu poate. D-aceea ca una ce suni eu nemărginitul bine, Darul şi întâietatea să le am mi se cuvine. Deci c-o manieră sfântă stand virtutea înainte începu să-şi spuie dreptul făr-a se lungi-n cuvinte. Zicând cum că: Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea Deşi dup-a lor părere singure-şi găsesc dreptatea şi deşi ficştecare are şi de baz cuvinte, Dar însă ale lor bunuri sunt pământeşti, iar nu sfinte.

— Nu că nu sunt şi aceste de la Dumnezeu tot date, Ci de n-aş fi eu cu ele, sunt de lume defăimate. Eu sunt bunul providenţii, eu sacrific p-om pe lume, Eu fac s-aibă muritorii pe pământ glorios nume, Eu sunt liniştea vieţii, eu sunt calea mântuinţii, Eu sunt pacea, eu sunt bunul, eu sunt cârma conştiinţii, Unde nu mă au pe mine, acolo ameninţ rele. Vin peiri, stricăciuni, patimi ş-alte mari greşeli cu ele; Eu sunt baz zeeştii lege, dau bun nume omenirel, Eu sunt povaţa în lume către drumul fericirei; Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea, fără mine Toate n lume omenirii sunt de sine-le ruşine, şi nu numai sunt ruşine când lipsesc eu dintre ele, Ci sunt şi supuse toate pe pământ la multe rele, şi d-aceea câţi în lume au fericea astor trele, Tremur, se tulbur adesea, dacă nu sunt eu cu

90 Tagâduialâ.

ele. Aşa dar mărul de aur şi titlul de ntâieiate

Mintea-nlelepciunii voastre să-l dea cui are dreptate. Atunci Zeii ş-adunanţa oamenilor se întremează şi cuvintele Virtuţii le iau în băgări de seamă, Văzând şi cu osebire manierele ei toate, Cu sfat de obşte-mpreună se înalţă glasuri gloate, Strig d-odată că Virtuţii se cuvine cu dreptate, Să ia darul şi cununa şi titlul dentâietate, Ş-aşa cu sfatul de obşte, după hotărârea dată, Dându-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

Nimica dară pe omul nu-l poatenălţa în treaptă, Decât singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă; Că ea de comunitate se sacrifică în lume, Ea şi după moarte lasă memorabilul său nume. Ferice d-acela care ştie să o-mbră (aşeze, şi va putea după dânsa paşii să şi-i îndrepteze, Că este ca diamantul, care şi-n gunoi de cade, Tot îi zice piatră scumpă şi preţu-i de loc nu scade.

XXX. Despre viţiuri sau fapte rele şi boţii

Piatra, care nu e bună, Rău macină totd-auna.

— Şi Omul cel nărăvit rău, Tot la rău e gândul său.

— Însă Cine face tot la rele, El nu scapă de belele.

— Zisa ţiganului: Tot la noi în şatră Bate vânt şi piatră.

— Că, Pe muieri cunoşti din rochi şi pe hoţii după ochi.

— Povestea ăluia: – Vulpe, de ce-ţi sunt ochii roşii?

— Unde mă uit tot fu soare.

— Dar coada de ce-ţi zvâcneşte?

— Că ia, colea, dintr-o cursă.

[abia scăpai nemulsă. Vulpea căzând în cursă, ca să-şi scape pielea şi-a ros coada cu dinţii, zicând că aşa e la moadă să umble fără coadă.

— Că

Omul rău, ca toţi să-l vază.

Dumnezeu îl înseamnă.

— Şi
Carele a furat stupul
Deşi şi-a scuturat trupul.
Dar albina din căciulă
E de dovadă destulă.
— Hoţul
La intrat, lesne păşi.
Dar nu ştiu cum va ieşi.
— Că
Cine nu caută şi tot găseşte pe dracu’, dar cine-l caută!…
[Dacă el.
Umblă după secerat
Pe unde n-a semănat.
— Şi
Adună* unde n-a risipit.
Dar nu se sfinţeşte.
— Că
Îi scurtează ghiarele lungi.
— Şi
Îl bagă la umbră (în temniţă).
— Pentru că
Oile grămadă merg.
Iar caprele se aleg.
— Şi
Măluradin grâu s-alege la râu.
— Şi
Cei ce multe garduri sar
12. să dea cu… – n pai – Vine vremea să-i zică: Tot boul mi l-a belit
Şi la coad-a ostenit.
— Şi Tot boul mi l-a mâncat şi la coadă s-a necat.
— Şi
13. s-a dus pe gât cu noduri.

— Că, Când cu gândul nu gândeşte.
Îl prinde şi-l ciomăgeşte.
— Şi
După ce-l face cam scăpat din mână.
Parcă e cotoiul bătut la smântână.
— Strigând:
— Dă-i! mai bune! dă-i de-l lasă! dă-i şi pentru mine, Că şi mie-mi-a mâncat o oală cu unt.
— Şi după ce-l bat
[mai zic:
— A scăpat scurt de coadă.
129
A scăpat ca din gura lupului.
A scăpat ca câinele de lanţ.
L-a tuns bine, cum se cuvine.
— De aceea.
Mai bine să mori de foame, decât să iei pâinea săracului – Şi
Mai bine puţin cu dreptate
Decât mult cu strâmbătate.
— De eşti sărac.
Bate şi ţi se va deschide, cere şi ţi se va da, caută şi vei afla.
[Sf. Evanghelie].
— De eşti neputincios, Mai bine să ceri decât să furi, Că cerşetorii se miluesc, Iar hoţii se pedepsesc.
— Ş-apoi Hoţul este numai cu un păcat şi păgubaşul c-o mie-ncăreat.
— Căci Până nu apuci pe cel drept, cel strâmb nu iese. Caprele dau la… şi oile pat ruşini. Unul face şi altul trage.
— Însă.
Dreptul de auzui rău nu se teme. Psalm, David.
— Că Dreptatea totd-auna ca untdelemnul pluteşte

deasupra [apei.

— Deşi.

Acel cu pricină şade-n odihnă şi cel fără vină plânge şi suspină.

— Iar Hoţul fură şi jură.

— Că E drept ca I umănarea.

— Dar

E drept ca funia în traistă.

— Ca ţiganul când jură: „Să-i sară iapa cui a văzut ochii”.

— Şi Minciuna o are ca în palmă, Este procopsit la rele, la cârpaciul cu curea de gât, Îi pune şi pingeaua numaidecât.

— Şi la olarul oalele când face, Pune mănuşa unde îi place.

— Pentru că Muma celui omorât doarme, iar ucigaşul priveghează. – [De aceea zice:

Prinde pe hoţ când îţi vine, Prilejul face pe toţi Pân-nu te prinde el pe tine. Ca să fie hoţii hoţi.

— El [– Că Ardică lucrul în sus.

Care nu e de el pus.

— Şi Hoţul zice c-a glumit când vede că l-a zărit.

— Dar Vremea descopere toate şi pe hoţ de faţă scoate. – [Că

Nu se poate nicidecum, Când irigi să nu iasă fum. – [Însă

Cine e cu mâna lungă, Pierde şi ce are-n pungă. – [Căci

Hoţul de unul se prinde şi de o mie se-ntinde. – [Ş-apoi

Plăteşte cu pielea ca lupul. Îi pune-n saramură trupul.

[– Că Altuia până nu face.

Nici lui altul nu-i o face. – [întrebare şi răspuns:

— De ce-l trânteşte de chică?

— L-a prins cu ocaua mică.

— Că

Nu se părăsea de rele, Dar l-a cam strâns în cucele. – îşi Dulce i-a fost la mâncare, Dar acru la scărpinare. – [Făcătorul de rele când cu gândul nu visează El în cursă o să cază, şi atuncea îl pisează, şi potecile-i scurtează. – [Pentru că Dracul care îl învaţă, Îi dă faptele pe faţă.

[MEŞTEŞUGUL DRACULUI] 39. Povestea vorbii

Spun bătrânii de când veacul, Că trei lucruri poartă dracul: Sulă, ipingea şi ţoaba, Cu care el dă de gloabă; Cu sula îl îmboldeşte şi: – Fă! fă! îi porunceşte. Că eu, să nu păţi beleaua, Te-nvelesc cu ipingeaua.

XXXI. Despre

Pe cel cu putere multă Te supune şi ascultă; Iar pe micuţi stăpâneşte

Ş-aşa dacă-l săvârşeşte şi el dacă-l înveleşte, începe atunci îndată, Toba în zbor s-o bată, Cum şi cu-naltă strigare, Zice: – Veniţi mic şi mare, şi vedeţi ce stătu dracul să-nveţe p-acesta, săracul.

stăpân şi supus

Legea cum îţi porunceşte. Până când eşti nicovală, Rabdă, suferă loveala.

Iar cât eşti ciocan, loveşte: Fii tată celor buni, şi bici

[celor răi. Laptele până nu-l baţi, Smântână nu poli să scoţi – [Căci

Nu se poate cu burete să baţi piron în perete. – [De aceea să fii bun şi blând la toate, Dar până unde se poate, Decât toată vara cioară, Mai bine-o zi şoim în vară. Vulturul stă-n loc, veghează, Dar el muşte nu vânează. – [Că

Alţi ochi are vulturul Ş-alţi ochi «re fluturul.

— Şi”.

Oricând peştele cel mare Pe cel mic în burtă-l are.

Toată jigania-şi are Pe lupul ei (spre mâncare). Cum are naş copilaşul, Aşa are naş şi naşul.

— Şi Cum are slugă jupânul, îşi are şi el stăpânul. Pe ciobanul fără câine, Lupi-l lasă fără pâine, Unde nu e cap, (sau Vodă), Acolo e vai de coadă! Unde nu este pisică, Şoarecii vătaf ardică. Moartea pisicilor, Bucuria şoarecilor. Schimbarea Domnilor, Bucuria nebunilor.

[DIN RĂU ÎN MAI RĂU]

40. Povestea vorbii

Spun că-n vremea păgâniei ar fi fost un împărat
De carele toţi creştinii se plângeau neîncetat.
Că pe lângă celelalte rele şi cumplite munci.
Dăduse şi-n tot ţinutul foarte straşnice porunci.

Cum că, când vor vrea să-ngroape creştinii pe ai lor morii.

Peste gard toţi să-i pornească şi să nu-i scoaţă pe porţi:

Pentru care toţi cu totul înălţând glasuri, striga.
Dumnezeu să le dea altul, totdeauna se ruga.
Împăratul dar acela cu întâmplare murind
Se bucura fiecare, lui Dumnezeu mulţumind.
Prin urmare s-a pus altul, dar el face şi mai rău.
Că a pus la toţi creştinii prin porunca lui alt frâu.
Că pe morţii lor de obşte, când îi vor duce la gropi.

Tot peste gard iar să-i scoaţă, dar să nu-i ducă cu popi.

Începură iar cu toţii la rugăciune mereu, ia să se îndure să-i scape şi d-aceasta Dumnezeu. Peste câţi-vă ani ca omul, murind ş-acest împărat şi că au scăpat de dânsul mari şi mici s-au bucurat; Cum se puse şi-altu-n locui porni şi el a-i munci şi pentru îngropăciunea morţilor iar porunci, Că pe lângă celelalte ce pân-aci s-au urmat, Să se facă şi aceasta, care s-a şi publicat. Că, adică: ei pe morţii să nu-i scoaţă nici pe uşi, Ci să-i tragă pe ferestre, iar nu ca până

acuşi. Astfel urmând ei o vreme, li se părea prea cu greu, Asupra-i striga blesteme şi ruga pe Dumnezeu, ia să se milostivească şi d-aceasta a-i scăpa şi după cum se cuvine pe morţi a şi-i îngropa. Duţ-o suferinţă lungă, murind ş-acest împărat, Toţi săltau de bucurie, că şi de el au scăpat; Dar îndată, cum se puse în locul lui fiul său „începură să se vaite şi să plângă şi mai rău, Văzând că legi şi mai aspre pentru răposaţi a pus: Să nu-i scoaţă pe ferestre, a pe coş să-i scoaţă-n sus. Cum şi la mormânt să-i ducă cu picioarele-napoi şi cu capul înainte, iar de nu cad în nevoi. O asemenea poruncă când acum au auzit, S-au spăimântat toţi cu totul şi prea mult s-au îngrozit. Văzând că mereu le vine dintr-un rău altul mai greu, Cunoscură că aceasta le e de la Dumnezeu, Pentru ale lor păcate vrând a-i pedepsi astfel, şi-ncepură c-uimlinţă să se roage pentru el:

— Doamne, ţine pe-mpăratul ani mai mulţi a vieţui! Nu ne mai da altul, sfinte, ş-alt rău a orândui.

Ci după faptele noastre cu astea plătiţi să fim, Dacă nara ştiut, stăpâne, cu ceilalţi să-ţi mulţumim!

Prin urmare: Au făcut ochi cât boul, dar târziu, N-a ştiut că să mulţumească lui Dumnezeu. Totdauna trebuie omul să zică:

— Mulţumim lui Dumnezeu
Şi de bine şi de rău.
Orice ne dă Dumnezeu, toate sunt bune.
— Că
Taina lui Dumnezeu nimenea nu o ştie.
— Noi.
Nu ştim ce cerem de la Dumnezeu.
— Căci
Bolnavul multe zice, dar doftorul ce ştie face. Pentru că
Rugăciunea rău făcută.
Niciodată nu ajută.

Ci cuvinte mai puţine şi zise cum se cuvine.
— Cum!
[a zis ţiganul:
— Doamne, ştii tu ce gândesc
Şi nu mă mai ţigănesc.
— Nu e zisă bine, căci
Omul gândeşte şi rele şi bune.
Gândul omului e iad
Şi un adânc fără vad.
— Şi aşa.
N-are nici coadă, nici căpătâi.
— Ci la orice rău
Omul să zică în gândul său:
„Doamne fereşte de mai rău!”
[SPÂNZURĂTOAREA ŞI ŢEAPA] 41. Povestea vorbii
Doi. inşi, făcători de rele Căzând sub judecăţi grele şi dându-i din închisoare, Să-i puie-n spânzurătoare, Când mergeau cu pază bună în acel drum împreună, Unu-ncepu să ofteze şi moartea să-şi obideze, Zicând: – o fi of! ce păcate! Ce soartă am avut, frate! Cel-alt zise către dânsul: – Niciun folos nu dă plânsul, Ci cerului mulţumeşte şi stând, zi: „Doamne fereşte
De alt rău, dintr-ăst mai [mare”.
Iar acum, frate, răbdare. El oftând îi zise iară:
— Frate, vezi moartea amară, Ţi s-a citit hotărâtu-ţi, Vezi şi funia de gâtu-ţi, Ş-apoi nu ştiu cum îţi pare, De zici de alt rău mai mare! Abia săvârşi cuvântul.
Şi iată unul ca vântul Venea după ei călare şi striga în gura mare:
— Staţi, nu grăbiţi omo[rirea;
Că s-a schimbat hotărârea; Acum s-a găsit cu calc, De la Paşte şi Agale, Spânzuraţi să nu-i răpuneţi, Ci de vii în ţepi să-i puneţi. Atunci vinovatul, care Nu gândea l-alt rău mai mare, Auzind această Yeste, zise: – Adevărat este

Că la câte paté omul, Să nu mânie pe Domnul, Ci să zică-n gândul său; – Doamne, fereşte de mai rău.

În sfârşit, cum zice un înţelept: Omul este pilda slăbiciunii, jefuirea vremii, jucăria norocului, icoana nestatorniciei, cumpănă zavistiei şi a primejdiilor.

XXXII. Despre stăpân şi supus la negoţ

Copaciul când înfrunzeşte Pe mai mulţi sub el umbreşte.

— Asemenea şi Un stăpân avut, când are, La mai mulţi dă demâncare.

[– Precum vedem căx Tatăl zece fii hrăneşte şi le împlineşte toate» Dar pe el (de sărăceşte), Un fiu a-l hrăni nu poate.

[Căci

Copaciul când se sfărâmă şi p-alţi mici cu el dărajnă, Mulţi copaci de mare vânt. Se văd trântiţi la pământ. Anevoie s-a nălţat, şi prea lesne a picat. Vulturul de aripi smuls, Nu mai poate zbura-n sus. Puterea la om sunt anii şi aripile lui banii.

Copaciul voieşte să tot odrăslească, (să înfrunzească), Dar nu conteneşte Bruma să-l pârlească. În loc să mai crească, scade, Până vezi că de tot cade. – [Aşa şi la negoţ. Unul umblă şi străbate şi pe alt fericea bate.

— De [aceea

Singur cine îşi găteşte, El mai cu poftă prânzeşte. Lupul are ceafă groasă, Că-şi găteşte singur masă. – [Şi

Lupul slugă de-ar mâna, El de foame-ar leşina.

— Că în nădejdea slugii, Dai de fundul pungii.

Un stăpân având oi multe Ş argaţi destui să-l asculte, Dintr-înşii unul alege, Îi dă învăţături şi lege Cum el să le păşuneze şi de ele să vegheze; Iar el cu nepăs în sine, ia pe nişte oi străine, Le lasă pe deal, pe vale, Să pască-n voile sale, Umblând prin locuri ster[poase.

Când flămânde, când setoase, Laptele, caşul

mâncându-l, şi prisosul l-alţi vânzându-l. Fiind vremea întru care Stăpânul prin cercetare Ceru să-i dea socoteala, Precum cerea rânduiala; Argatul, care de sine Purtase grijă mai bine, Cu nepăs şi mojiceşte, Acest răspuns îi trânteşte: – Stăpâne, oile tale Fiind în stare de jale, Slabe, cum le vezi, mârşave, Au fost mai mult tot bolnave, şi mi-a fost de ele milă, S-apuc să le mulg în silă, şi crezi că nu-tx puteam [strânge

[ARGAŢII NECREDINCIOŞI] 42. Povestea vorbii

În loc de lapte, nici sânge, Că n-avea mieii să sugă, Necum omul să le mulgă.

Stăpânul, atunci îndată cu mânie-nflăcărată, Goneşte din oi argatul Ş-orânduieşte pe altul; Îi dă-n socoteală turma, Poruncind ca pân-acuma De ele să îngrijească, Să umble şi să le pască, şi strângându-le la stână să ia lapte, unt, smântână, Să facă caş, să le tunză şi lui să i le răspunză. Argatul ş-acesta fuse, Tot ca şi cel ce se duse, Vându laptele, smântână, Caşu-l făcu bani şi lâna, Umple punga şi-oare unde o îngroapă ş-o ascunde. Stăpânul iar dacă vine, Să vază de e mai bine şi să-i ceară socoteala, După cum i-a fost tocmeala, La cercetare, răspunse că nicio oaie nu tunse, Cin Bărăgan pe câmpie, Nu ar fi mai fost să fie, Păscând le-a smuls-o ciulinii, Mai cu seamă mărăcinii; Nici lapte n-a putut scoate, l-a fost anul sterp la toate, şi să crezi că e minune Cum nu fătară niciunel Stăpânul văzând p-argaţii, Că se port rău, blestemaţii.

Şi din turma sa cea mare Niciun folos nu mai are. Pe argat îl oropseşte[91]) Şi pe fiu-şi rânduieşte, Judecând, adică, n sine, Că el va-ngriji mai bine. După ce în fiusencrede, şi el, stăpân cum se vede, Nu mai scoase lapte, brânză, Ci începu să le vânză, Astăzi una bani a face, Mâine alta, ca s-o toace; Taie, în frigare-nfige, La mieluşei graşi tot frige, Nu-i mai pasă lui de turmă, Nici se

91 Goneşte.

gândeşte de urmă, Nu vrea de nimeni să ştie, Numai lui bine să-i fie. Într-aceste, tatăl vine şi când în loc de mai bine, Vede turma-npuţinată şi-l întrebă ca un tată:

— Fiul meu, unde e turma, Că nu-i pot vedea nici urma? Iar el zise: – Scumpe tată, Am păţit ca niciodată, Lupii oile-mi mâncară Ş-astea numai îmi lăsară, încât ce-am smuls din ele, Fu spre hrana vieţii mele; Că atâţia lupi mulţi fură, Cât ochi-mi nu mai văzură, Cari şi pe mine iară Puţin de nu mă mâncară. Tatăl său în ochi cătându-i şi vorbele ascultându-i.

Îi zise cu necaz mare:

— Of l fiul meu, rău îmi pare, Dar mi-ar fi părut mai bine, De te mânca şi pe tine, Să nu m-amărăşti cu caţa[92]) Şi să-mi amărăşti viaţa:

Prin urmare dar:

Cine ţine pâinea în sânul altuia, de multe ori rabdă de [foame.

— Şi

Cine bea apă din pumni străini, nu se satură niciodată.

— Ci

Puneţi nădejdea în Domnul.

Decât s-atârni la tot omul.

Caută-ţi de sărăcie.

— Că în alt chip.

Viaţa îţi petreci cu nădejdile seci.

XXXIII. Despre supus sau slugă

Omul, până nu slujeşte, stăpân nu ajunge. Copilul stăpânului până e mic, nu ce osibeşte de slugi. Nimenea deodată nu sare ca cocoşu-n pridvor, ci se suie [pe trepte.

— Şi dacă eşti slugă.

Când te trimite la treabă

Mergi, te-ntoarce în grabă.

---

92 Bâta ciobănească.

— Adică
Descalecă iute.
Iucalică, du-te, sat nu face.
Nadă nu face-n prieteşug.
Că nada e bună numai la plug.
— Că
Cine lucrează şi tace.
El mai multă treabă face.
Care tot mereu vorbeşte
El treaba-şi zăboveşte.
— De aceea
Treaba fă-o cum se cade
Şi şezi atunci cum se şade.
Când te apuci la vr-o treabă
N-o lăsa fără ispravă. – pentru că.
Laşi vreun lucru pe mâne.
Îl vezi că aşa rămâne.
Argat vrednic cine are.
Se cunoaşte pe mâncare.
— Că.
Când mănâncă îi trosnesc fălcile.
— Dar sunt şi mulţi [de aceea.
La mâncare leu şi la treabă bou.
— Care
Nu e vrednic codru să-şi plătească – Şi care
Îl blestemă pâinea care o mănâncă – Unul ca acela
Slugă va fi cât trăieşte.
Slugă l-alţi îmbătrâneşte.
Şi slugă se prăpădeşte.
Deloc nu se procopseşte.
Umblă gonind vânturile
Şi măsurând câmpurile.
Se bate ca peştele pe uscat.
— Că

Unde nu e socotinţă, socoteala merge rău.

Îi sporeşte ca la raci.

Deşi sunt cu mai mulţi craci.

Aşteaptă ca porcul muchia la cap. – Să nu te blesteme cineva: Să umbli ca banul din mână în mână.

— Însă Omul vrednic se face luntre şi punte. Nu-i mai zice stăpânul:

Ochi având ai fost ca orbul.

Te-ai dus, m-ai slujit ca corbul (ceidin corabia lui Noe).

— Său.

Vrednicia-ţi mi-e oglindă.

Că m-ai slujit până-n tindă.

Sluga nevreidnică stăpânii des îşi schimbă.

Ca pupăza îşi umple cuibul.

[PUPĂZA ŞI CUCUL]

43. Povestea vorbii

Pupăza moţată şi frumoasă-n pene Gunoindu-şi cuibul din năravşi lene, U lăsă şi merse iar în altă parte, S-apuca să facă alt cuib, mai departe; Dar văzând-o cucul îi făcuntrebare:

— Ce faci iar aicea, soru-mea cutare?

— Cuib îmi fac, răspunse; ş-o-ntrebă el iară:

— Dar făcuseşi parcă altul astă vară?

— Mi-am făcut, ea zise, ş-altul după dânsul, Dar mai mult nu este d-a şedea într-însul, Că, după cum, poate, e ştiut şi ţie.

L-am umplut cu totul de necurăţie. Cucul auzind-o zise iar: – Ei bine, Dar îţi laşi năravul, or îl iei cu tine?

— Cum, ea îi răspunse, un năravdin fire Poate vreodată s-aibă lecuire?

— De vreme ce, dragă, îi zise ei cucul, Nu în laşi năravul, geaba-ţi este lucrul, Căci şi de acesta nu o să ai parte.

O să-l umpli iarăşi ca pe celelalte; Ci întâi năravu-ţi lasă, de se poate, Ş-atunci o să-ţi fie cuibul ca la toate.

Astfel e şi sluga cu năravuri rele.

Care nu se poate părăsi de ele.

Or pe unde umblă, loc nu-şi mai găseşte.

Tot schimbând stăpânii nu se procopseşte, şi apoi stăpânii zice că-s de vină, Ei la toate strică, ei sunt de pricină, Iar năravu-şi care groaznic îl apasă, Tot cu sine-l poartă-n fiecare casă.

XXXIV. Despre slugii şi stăpân iarişi

Când stăpânul nu-ngrijeşte.

Starea-i se prime duieşte.

— Că

Măgura cea gurguiată1)

N-o doboară vânt vreodată.

Dar şoareci o scobesc.

Pe dedesubt ş-o găuresc.

— Şi

Când vor vrea ciobani-n strungă2)

Şi pe ţapi pot să-i mulgă.

Dar în loc de lapte, sânge

Deladânşii ei vor strânge.

— Dar însă

Nicio faptă fără răsplată.

— Că

Nelegiuitului îi răsplăteşte necredinciosul.

Cine va mânca multă miere.

El o să verse şi fiere.

Cum şi-a gătit, aşa a prânzit.

Cum a semănat, aşa a mâncat.

Capra face stricăciune scumpiei3)

Şi scumpia îşi răzbună cu pielea ei.

Cine îşi bagă secera în… o să o scoacă cu sânge.

A-nghiţil un ac şi o să scoaţă un fier de plug.

Cum e sluga şi stăpânul.
Să-l fi lot căutat, nu l-ar fi aflai.
Şi-a găsit coasa gresia.
Îşi nemeri şchiopul coborâşul.
La aşa barbă, aşa răsătură.
La aşa cap, aşa chiulaf.4)
A căutat cât a căutat.
4) Căciula turcească.
Dar soacră bună şi-a căpătat.
La tăbăci cine slujeşte.
Pielea i se tăbăceşte.
— Şi
Vai când ajunge lupul sameş[93]) la oi!
Îi tunde lâna cu piele cu tot.
— Pentru că
Şoarecii când au pace cu pisica, se primejduiesc bucatele.
Să nu te blesteme cineva
S-ajungi slugă la cai albi
Şi stăpân femeie s-aibi.
— Dar însă
Capul plecat sabia nu-l taie.
Trestia care se pleacă vântului, niciodată nu se frânge.
[TRESTIA ŞI COPACUL] 44. Povestea vorbii
Un copac bătrân căzuse De un mare, groaznic vânt, şi precum se aşternuse Cu-ntregimea-i la pământ, S-afundase într-o baltă Din vecinătatea sa, Unde trestia cea-naltă E-n proprietatea sa; Vede trestia întreagă Legănându-se de vânt şi-i vorbi: – Vecină dragă!
— Eu la prea mirare sunt, Cum, fiind tu subţirică, şi fără puteri în trup, Vânt, furtună, nu te strică, Vijelii mari nu te rup?! Iar eu care din vechime Am crescut puternic,

93 Casier.

gros.

Vântul cu aşa iuţime chiar din rădăcini m-a scos? Trestia răspunse-ndată: – Pentru ce eu nu mă stric?... Că-n viaţă sunt plecată şi la vântul cel mai mic; Cât de mult de-aş creşte

— Naltă.

Eu de loc nu mă mândresc, şi d-o parte şi de altă, La oricare mă smeresc.

Astfel e şi omul care Nu e mândru, îngâmfat, Ci-n viaţă la oricare E supus şi e plecat.

Prin urmare: De la copacul căzut Toţi aleargă lemne să strângă, Ramuri, crăci, din el să frângă.

— Precum zice: Pomul, după ce-l bate grindina, If mai bat şi cu prăjina.

— Tu însă Nu-ţi asmuţi câinele lui ai mâncat pâinele.

— Pe om, Când îl vezi, la vr-o nevoie Nu-i mai dă brânci în noroaie.

— Că Nu ştii cum se-ntoarce roata, Azi la mine, mâine la tine.

— De aceea, Cu mai marele tău calul nu-ţi alerga, Nici vreodată cu el în plug nu băga.

— Pentru că Vai de câinele care latră pe stăpânul său.

— Şi Yai de viţelul care-mpunge vaca (pe muma sa) – Şi Vai de boul care-l înjugă şi umblă ca să-mpungă. Yai de casa unde cotcodăcesc găinile şi cocoşul tacel – [Şi iarăşi

Vai când ajunge coada cap!

— Ci, cum a zis o femeie:

— Fie un băţ descojat, tot se numeşte bărbat – Că Tu mare, eu mare, cine să tragă cişmele!

[PREA MULŢI DOMNI] 45. Povestea vorbii

Un ţăran viind odată cu treabă la Bucureşti, şi trecând de dinaintea bolţilor bogăsereşti, x) Băieţii ce stau la uşă şi unii pe-alţii se-ntrec, ia să cheme şi să-ndemne pe câţi pe uliţă trec, începură totodată a-l striga mai mulţi din

ei.

— Domnule, ce vrei să cumperi?

— Domnule, ce vrei să iei? Unii îl trăgeau de spate, alţii îl trăgeau de mâini.

De i se părea săracul, că intrase între câini, Unul: – Domnule, pofteşte! Altul: – Domnule, aici! Altul: – Domnule, la mine, că am orce-i vrea să – zici.

În sfârşit, eilil el fuse într-o boltă a intra, Că, „domnule”, astă vorbă prea mult îl îndatora. Luându-se la tocmeală, din „domnule” nu-l scoteau. „Domnule”, la toată vorba, „domnule” îi repetau; Care pe el într-atâta de mult l-a îndatorat, încât văzu că boltaşul punga i-a cam uşurat. Deci scăpând d-aici săteanul, păţind ce n-a mai păţit, Pleacă şi merse acasă, de „domnule” ameţit, Zicând pe drum intru sine: „Zău, frumos lucru a fost A şti omul să vorbească şi a nu fi aşa prost, Că uite, c-o vorbă numai, te pupă cineva-n bot, Până când singur, de voie, iini dedei din pungă lot. Cum mă voi duce acasă o să-nvăţ copii mei, Astfel frumos să vorbească către oricine şi ei, Că nu se poate mai bine a vorbi la cineva ş, Mai vârtos când se va duce de ceva la arendaş. Mergând el şi învăţându-şi copiii (precum am zis), Odată la arendaşul pe unul l-a şi trimis să ceară să-i imprumute-o baniţă de măcinişi,[94]) Zicându-i: – Vezi de vorbeşte după cum mă auzişi. Băiatul după ce merse, căciula din cap luând, Îi făcu închinăciune şi-n urmă-i ceru, zicând:

— Tatăl meu, domnia sa, m-a trimis la dumneata Pe mine, domnia mea, să cer a-l împrumuta

C-o baniţă de făină, or de mălai, ce-i avea, şi cum va măcina, ndată înapoi o să ţi-o dea. Arendaşul auzindu-l vorbindu-i în zisul fel, Cu o seriozitate stând, răspunse către el:

— Greu la deal, maro copil, tată-tău, domnia sa, Eu,

94 Ceea ce a fost măcinat.

cum zici, domnia mea, tu iarăşi domnia ta, Cine o să ţie sacul? Cine o să toarne-n el?

Şi cine o să-l aridice?… Că nu-i unul mititel. Şi aşa s-a ntors băiatul şi cu sacul gol s-a dus, Dac-a vrut toţi domni să fia-şi niciunul mic, supus.

XXXV. Despre stăpân şi singă iarăşi

Mai bine e să fii stăpân mic, decât slugă mare.

— Căci

[poate să zică: Sluga veche, mascara *) bătrână.

— nu fi: Am plecat să-mi caut stăpân, dă Doamne să nu găsesc. Bate fierul pâne cald.

— Dar şi Fierul rău cât să-l baţi, e degeaba. Cine de cuvânt nu-nţelege, nici de ciomege.

— Însă Miluieşte câinele de vrei să-ţi fâţâie coada.

— Şi Netezeşte mâţa de vrei să-ţi ridice coada.

— Căci ochii stăpânului îngraşă calul. Nu-ţi asmuţi câinele cui ai mâncat pâinele. Mielul blând suge la două mumi.

Cel băgat fără tocmeală, Iese fără socoteală, Dar şi drept cine slujeşte, Dumnezeu îl noroceşte.

[PISICA MOŞTENIRE] 46. Povestea vorbii

Mai de mult, din vremea veche, bătrânii ne povestesc că dobitoacele toate câte astăzi se găsesc Domesticite şi blânde, cu care se joc şi ¡prunci Nu era-n fiece ţară cunoscute pe atunci, Ci în urmă, târziu foarte, s-au răspândit pe pământ, Până când acum aceste în toate părţile sunt. P-atunci un negustor mare, bogat, în lume vestit, Umblând prinţări depărtate, cum era obişnuit, şi tot găzduind adese la un ţăran prin câmpii, Care era sărac foarte şi c-o spuză de copii, îi ceru să-i dea dintr-înşii pe copilul măricel, la să-ngrijească de dânsul şi să-l procopsească el.

Ţăranul cu bucurie propunerea-i ascultând, Luă copilul de mână şi-ndată l-a dat zicând:

— Tu, fătul meu, pân-acuma ai fost în părintesc sân, Dar de astăzi o să-ţi fie ăsta tată şi stăpân.

Să-i fii supus, cu – dreptate, să slujeşti şi să-l asculţi, la şi tu, negustor mare, s-ajungi după ani mai mulţi… Deci pe copilul luându-l acel bogat negustor, ÎI duse într-a sa ţară şi-l crescu ca p-un fecior, învăţându-l intru toate, după cum lui îi plăcea, şi isteţ foarte văzându-l, adeseori îi zicea:

— Fătul meu, tu cum vezi bine, eu alt pe nimenea n-am, Rudă, străin şi d-aproape numai pe tine te am. D-aceia de lângă mine nu voi a te depărta.

Că toat-a mea bogăţie, prin urmare, e ş-a ta.
După moartea mea tu, singur, ca un copil ce îmi eşti.
O să las cu întărire s-o iei, să o moşteneşti.
Ci să ne sârguim numai să o-nmulţim cât putem.
Să nu şedem fără treabă şi mâncând să o scădem.
Astfel zicând negustorul şi gătindu-se iş-acum.
Ca ş-alte dăţi cu bani sumă, a plecat iarăşi la drum.
Şi-mpreună cu copilul mergând iar marfă să ia.
Din alte ţări depărtate, după cum obicinuia.
Îi ieşiră înainte o haită de hoţi tirani.
Îl jefuiră de toate şi-l lăsară fără bani.
Neavând acum ce face, a fost silit d-acolea.
La ţara lui să se-ntoarcă, să ia alţi bani ce-i avea.
Dar când a ajuns, ce vede?… Alt mai mare nenoroc!
Găseşte casa topită de venirea unui foc.
Şi nerămâindu-i stare de vr-uu negoţ să se ia.
Închirie o căscioară şi trăia cu milă-n ea.
Feciorul care-l crescuse deşi în vârstă era
Şi deşi în sărăcia cea mare se strâmtora.
Dar milă îi era foarte pe stăpânul a-şi lăsa
Tocmai la acea rea stare şi la bătrâneţea sa.
Ci îl slujea cu iubire ca şi bogat când era.
Pentru dânsu-n toată vremea drumurile treiera.[95])

95 Paiaţa.

Fără a cârti vr-odată şi fără a-i veni greu, Nădiijduian ajutorul şi mila lui Dumnezeu. Aşa-n cele după. urmă, negustorul scăpătat, Bătrân fiind, dintr-o boală căzu la zăcere-n pat, şi văzând că o să moară, sfârşitul său cunoscând, Chicmă pe fiul de suflet şi-i Vorbi astfel, zicând:
– Fătul meu, ştii că-ţi zisesem pe când eram bogat eu, Că o să-mi las toată starea ţie prin legatul meu, Dar acuma, cum vezi bine, singur, fără să-ţi mai zic, Că decât astă pisică alt nu mai avem nimic, Ea dar numai ţi-a fost partea, pe dânsa chiar ţi-o şi las ia să o iei drept simbrie şi drept un bogat rămas. Ia-o sub a ta-ngrijire, n-o lăsa, n-o părăsi să umble, să rătăcească şi rău a se pedepsi. Mai vârtos de pomenire s-o ţii dup-al meu sfârşit, Să-ţi aduci aminte cum că pentru dânsa ai slujit. Şi Dumnezeu care-n lume îngrijeşte de săraci, Să se-ndure şi spre tine" să te-nveţe ce să faci. Aceasta dar el diata clironomuluilăsând, A contenit din viaţă şi s-a dus la al său rând. Deci fiul său cel de suflet, după ce l-a îngropat, Băgând pisica-ntr-o traistă la ţara lui a plecat, ia să se ducă să-şi vază părinţii, d-or fi trăind, şi să-ngrijească de dânşii iarăşi ca întâi muncind Mergând dar el lungă cale, trecând ţări, loc depărtat, Ajunse-n marginea mării şi găzdui la un sat. Aci, din bună-ntâmplare, ei pisici n-au fost având, Nici n-au fost ştiut de ele, nici nu le-au fost cunoscând, Ci de mulţimea de şoareci ce în case se-mbulzeau, la de nişte fiare crude cu ciomege se păzeau. Aşa, fiind el la gazda care l-a fost primit, A văzut că puind masa cu câte a trebuit, Puseră pe lângă dânşii şi câte un ciomăgel. Fiind şi el la acea masă, puseră şi lângă el. El necunoscând pricina şi ciomăgelul văzând, Gândi că în acea ţară obicei o fi având

Să se bată unii p-alţii după ce s-or sătura
Şi aşa-ncepu de frică inima a-i tremura.
Dar îndată mic şi mare la măsa-n rând cum s-au pus
Ş-au început să mănânce bucate ce au ad-is.

Pe loc mulţime de şoareci de prin găuri au ieşit
Şi din străchini să răpească mâncarea au năvălit.
Mesenii atunci în grabă luând ciomegele-n mâini
Să se apere-ncepură tocmai ca de nişte câini.
Oasipele tocmai atuncea şi-a cunoscut gândul prost.
Văzând acele ciomege pentru ce puse au fost.
Şi sculându-se îndată la traista lui alergă.
Şi cu cea mai mare grabă apucând o dezlegă.
Scoase pisica dintr-însa ş-aci, cum o slobozi.
Trânti o sumă de şoareci pe loc, când. Se repezi.
Şi într-o clipă niciunul cu viaţă n-a lăsat.
Numai aceia scăpară, câţi în găuri au intrat.
Ei văzând acea minune, care n-au mai fost văzut.
Cum şi rămâind în pace la masă cât au şezut.
Îl rugară să le spuie şi stând a le tălmăci.
Că ce jiganie este ce a adus el aci?

Oaspetele, proşti văzându-i, într-acest chip le-a vorbit:

— E! nu ştiţi voi ce e asta, e lucru nepreţuit.

Eu am slujit pentru dânsa peste cincisprezece ani, Căci s-o cumpere neştine, trebuie să dea mulţi bani.

— Dar cum se cheamă aceasta, îl întreabă un voinic.

— Ciuma şoarecilor, zise, pe la noi aşa îi zic.

— Ce ceri să-ţi dăm pentru dânsa, un altul a întrebat, ia să ne o laşi aicea, să o avem în sat?

El luând din cap căciula şi ţiind-o ca un vas.

— S-o umpleţi, zise, cu galbeni, de vreţi ca să vă o las.

— Mai jos ceva nu se poate? îl întrebară ei iar.

Vrei cu argint să o umplem, că e mult şi aşa chiar?

— Nu pot, zise, scump m-ar ţine, şi nici s-o vânz nu aş vrea. Să vi-o dau şi cu galbeni destul rău îmi va părea.

Dar pentru că mă rugarăţi, hatârul să nu vă stric, Puneţi-mi atâţia galbeni şi atunci nu zic nimic. Zicând

astfel bagă iarăşi pisica în traista sa.
Pricepând el că cu dânsa să plece, nu-l vor lăsa;
Ş-aşa se face că pleacă cu grabnic şi iute pas.
Ca să se ducă la mare să se puie-n vreun vas.
Ei sfătuindu-se în lipsă-i, după el au alergat.
Cu un săculef de galbeni şi ca să stea i-au strigat.
El iarăşi scoţând căciula le-a răspuns: – Dacă îmi daţi.
Cum am zis, atâţia galbeni, iacătă o, o luaţi.
Ei văzând că mai la vale s-o scoată de loc nu pot.
Îi umplu căciulandată şi-o iau cu traistă cu tot.
Deci dacă o duc acasă şi din traistă o slobod.
Cum se uită ea îndată la atât străin norod.
Se sperie şi prin casă începe a alerga
Şi, mi-au! mi-au! cu un glas groaznic a tipa şi a striga.
Ei de spaimă fug din casă, închisă aci o las.
Şi la oaspele aleargă pân-a nu se pune n vas.
Ca să-ntrebe ce mănâncă şoareci când nu va găsi.
Nu cumva vreun rău să pata, în loc de-a se folosi.
Dar ajungând îl văzură că s-a şi fost pus în vas
Şi în adâncimea mării, ca să plece, s-a fost tras.
El cu grămada văzându-i viind ca turma de oi.
Puţintel să se oprească că au ceva a-l ruga.
Ei cu grămada văzându-i viind ca turma de oi.
Gândi că şi-au luat seamă şi vor să-i o dea-napoi.
Dar fiind de ţărm departe, nu s-a prea înfricoşat
Ţiindu-se foarte sigur că de dânşii a scăpat.
Ei însă stând de departe, începură a striga:
— Jigania ce mănâncă, şoareci când nu va afla?
El le zice cam în glumă: – Mult sunteţi proşti, vai de voii
Când n-are şoareci, mănâncă carne de puici şi de oi.
Ei fiind foarte departe şi neazind curat.

Coprinşi fiind şi de frică, li s-a părut c-a strigat:

„Când n-are şoareci, mănâncă carne de prunci şi de voi”.

Şi d-ar fi fost cu putinţă, i-ar fi dat-o înapoi.
Dar neavând ce să facă se pun pe fugă, alerg.
Ajung în sat şi îndată, în casa lor dacă merg.
Cum era pisica-nchisă, îi dau din patru părţi foc
Şi-o păzesc, ca să nu scape, găsind pe undeva loc.
Pisica însă, cum vede focul, miuind urât.
Ieşi pe coş şi indată-n altă casă s-a vârât.
Ei de grabă-şi scot copiii, trag uşa şi îi dau foc.
D-aci, iar fugind pisica şi intrând şi în alt loc.
Ei iar alerg de pe dânsa, aprind casa şi aci.
Până când n-a rămas casă şi tot satul sărăci.
Iar pisică-n cea din urmă văzând în tot satul foc
Şi nemaiavând acum, să se vâre în alt loc.
Luă de-a lungul câmpia, spre crângul ce văzu ea.
Ei cum o văd, după dânsa deznădăjduiţi se ia.
Cu ciomege, cu topoare, cu vătraie şi frigări
Alerg, o gonesc cu toţii dând chiote şi strigări.
Cum o văd că în crâng intră, îl iau împrejur ocol
Şi apucându-se-ndată pun foc şi îi dau pârjol.
Arzând crângul, se întinde focul şi prin arături
Şi se-ntoarseră veseli trecând tot prin pârlituri.
Zicând: – Slavă ţie, Doamne! că deşi am năduşit
A alerga după fiară, dar am scăpat în sfârşiţi
XXXVI. Despre singă şi slap & n iarăşi.
Când vrei să te bagi la stăpân.
Nu te rezema de stâlp putred.
— Că

Cine se reazemă de umbră dă-ndată peste cap, tumba.

Să ştii că încă Sila până e nouă se pune în cui. Mătura veche ajunge la grajd”.

Armăsarul când îmbătrâneşte, ajunge la râşniţă.

— Iar Calul bun se vinde din grajd.

— Căci

Mai bine cu un vrednic la pagubă, decât cu un nevoiaş

[la câştig.

— Dar încarcă-ţi dobitocul până unde e sorocul,[96]) Nu umbla să-i iei pielea de viu.

[BĂRBATUL ŞI LUCRUL FEMEII] 47. Povestea vorbii

Unul totdeauna nevasta-şi certa, O făcea lenoasă şi îi imputa Căci nu găsea seara gata de cinat, Ci îi punea masa cât de amânat, Ea se-ndrepta iară, zicând: – Bine, vezi că treburi sunt multe şi trebui să crezi Pân-aduc viţelul din crâng, Oaie, raţe, gâşte din drum până strâng, Până-ţi spăl obielele, vaca până mulg. Şi Izece mâini încă să am, nu-mi ajung.

— Ba eşti nevoiaşe, îi răspunse el, Că de-ai fi bărbată, ar fi mai altfel; Treburile tale, eu mă rămăşesc,[97]) Că într-un ceas toate ţi le isprăvesc. Îi tăid vorba, zicând: – Prea frumos. Dacă într-atâta eşti tu inimos, Rămâi dar acasă, şi-ntâi mâine chiar, şi eu merg în locuţi cu plugul să ar, şi de le vei face toate, precum zici, Atunci zi-mi ce-ţi place, că eu sunt aici. Aşa dar l-aceasta amândoi voind, Ea mergând cu plugul şi el rămâind, Stătu, gândi ce fel să le ia pe rând, Să le isprăvească toate mai curând, la viind ea seara să-l găsească sfânt. Pentru cel mic lucru să n-aibă cuvânt. Deci având o gâscă ce de mult clocea, Îi gârâia-n uşă, strigare Făcea, El, ca s-o împace, merge cu grab pas. Ia un codru rece, de seara rămas, ÎI fărâmiţează ş-aruţică să-i dea.

Şi ce să mai facă mereu se gândea. Când iacă purceaua vecinului, zi, La merticul găştii în grab se repezi. El, ca s-o gonească, cu un lemn aruncă şi-n locul purcelei

96 Pe cât îi e firea,

97 Mfi prind rămăşag.

pe gâscă o culcă, Foc se necăjeşte şi ia-ntr-acel ceas închide purceaua să-i facă ispas, l) Acum vrând să-şi spele obiala la râu. Ia şi puţineiul, şi-l leagă c-un brâu, ÎI atârnă-n umăr cu o mână dând, şi-n cealaltă codru, se ducea-mbucând, Câte-şi trei odată vrând a isprăvi, Altfel avea frică că s-o zăbovi; La râu dacă merse obiala-nmuia.

XV. scăpă din mână, apa îi o ia.

Se plecă la dânsa, ea se duce-not, Varsă puţineiul şi se umple tot. Se dezbracă-ndată şi rămâne gol, Hainele îşi spală de lapte, nomol, Apoi le întinde la soare, de rând, De necaz şi ciudă mereu înjurând. Aşteptând şi-acuma pân-a se usca, Căldura îl trase de a se culca, şi prinzându-l somnul, un altul viind.

XVI. le fură toate şi-l lasă dormind, El, dacă se scoală, numa-n piele gol, Se uită cu ochii împrejur, ocol.

Şi văzând sărmanul că i-a mers tot rău, zise intru sine: Eu sunt nătărăul Ce-mi trebuia mie, singur să mă bag, La ce nu mi-e treaba ş-aste să le trag! vorbind el aceste la cer s-a uitat şi soarele vede că a scăpătat; Aşa, ce să facă?… îndată s-a dus, şi la cuibul găştii pe ouă s-a pus, Socotind acuma el a le cloci

Şi să nu le lase de a se răci. Iacă şi nevasta de la câmp sosi şi văzând că gata nimic nu găsi, începu să zică: – Vezi, bărbatul meu, Le lasă pe toate să le fac iar eu, şi el cine ştie cu cine din sat, La cârciumă suge şi să-mi vie beat. Apoi se apucă, ca şi pân-acum, Vacă, oaie, toate strânge de pe drum.

Merge-n magazie să cearnă mălai, Când deschide uşa: aoleo şi vai! că purceaua care o-ncfusese el, Mălai nu lăsase niciun pumnicel: Vase răsturnase, vărsând şi mâncând, Cepuri destupase, trupu-şi scărpinând, Cu un cuvânt, toate stricat «găsind, Ieşi, ca să vază ce-o fi mai lipsind, şi prin întunerec pe când ea trecea Pe lângă bărbatu-şi unde el clocea, O ciupi de haină, deştul

legănând şi şi-şi, la dânsa ca gâscă făcând. Ea deocamdată seamă n-a luat, Dar ciupind-o, iată la el s-a uitat, şi strigă: – Dar asta! ce lucru drăcesc! El iar: – Şisil zice, fu-ugi că clocesc! auzind ea zise: – Bărbate, tu eşti? Şi cine te puse aici să cloceşti?

— Taci, să tac, nevastă, nu-mi mai zi nimic, Că m-am prins cu tine, tu nu, ci eu stric.

Dacă n-ai putere nu întărâta gâlceavă.

XXXVII. Despre negoţ

Cine mânecă[98]) de dimineaţă

Izbuteşte mai mult în piaţă; nu-i mai zice cineva:

A ajuns la spartul târgului.

— Sau

Au ajuns şi ei, săracii.

După ce-a-mpărţit colacii.

— Său.

Deşi biet na dormitat.

Dar târziu s-a deşteptat.

— Ci îi zice:

I-a cântat cucul astăzi.

Îi umblă plugul bine.

I-a venit apa la moară.

I-a bătut ceasul norocului.

Viţelul nici nu l-a tăiat şi muşterii pentru piele au venit.

Vinde pielea ursului în târg şi ursul în pădure.

Cumpără câte două şi vinde câte nouă.

— Că aşa e târgul:

Uneori curge şi alteori pică.

— Şi rar omul

Trâeşte ca în sân de rai.

— Dar când

IL line norocul de păr, atunci

98 A porni de vreme.

I-a ouat găină-n căciulă.
Dă c-o mână, ia cu alta.
— Pentru că
Târgul se face cu bani, şi nunta cu lăutari.
— Şi
Când îi dă Dumnezeu, nici dracu’ n-are ce-i face.
— Dar
Nu vinde ce nu-i al tău.
Să nu-ţi vie-n urmă rău.
— Că
E lesne de vândut şi anevoie de cumpărat.
— Ci mai bine, Unde n-am trebuinţă, nici nu vând nici nu cumpăr. – [Decât să-ţi zică:
Vinde via şi cumpără stafide.
— Sau Vinde moşia şi cumpără sanie.
[VÂNZAREA NESOCOTITĂ1 48. Povestea vorbii
Unul având o moşie, Tot, tot numai o fâşie, se apucă şi o vinde.
Prinde pe dânsa ce prinde, şi îşi cumpără, îndată, O sanie minunată.
Copilul său, cum o vede, Vesel la ea se repede, Se urcă, intră în tr-insa şi se bucură de dânsa.
— Of, ce sanie frumoasă 1 Tată! dar vom putea oară, Să umblăm, eu ea la vară? El tăcând nimic nu zise, Că l-aceasta nu gândise.
Lesne e a zice:
Fie şi un lup mâncat de oaie.
— Sau Doar n-o fi capul lui crai.
— Şi
Cu o fâşie tot n-aveam moşie. – „Dar pe urmă rămâi.
În mână pungă turcească
Şi în ea sermea (capital) nemţească.
Dacă-şi încurcă iţele, îşi pierde şi minţile.
— Şi începe a zice: Minte am şi bani n-am;

Când aveam cu ce, n-aveam în ce, şi când am în ce, n-am [cu ce.

— Ei.

Ascultă cucul până îţi cântă.

— Că Până nu vine primăvara, nu se face vară.

— Şi Până nu plouă, nu se face ciupercile.

— Şi Cucul până nu vede mugur, nu cântă.

— Că Vremea vinde paiele şi nevoia le cumpără. Cine cumpără mai scump?

— Săracul.

— Şi când n-ai, cămila de un ban e scumpă.

[IEFTIN ŞI SCUMP] 49. Povestea vorbii

— Tată! zise un băiat, Uite, strigă la mezat

O cămilă de un ban…

— E prea scumpă, fătul meu, Îi zice el oftând greu.

Şi poate striga un an.

— Tată! iar veni zicând: O cămilă în târg vând şi cer o mie de lei.

Îi răspunse el zicând: – Du-te fătul meu, curând, Na, dă banii să o iei.

Fiul său privind la el îi zise: – Apoi ce fel, într-un ban n-ai vrut să iei, Ş-acum scumpă într-atât, Fuşi gata numaidecât.

Să dai o mie de lei? O scosei şi o dedei.

C-avui de unde s-o iau.

Zise el: – Nu te mira;

Că ieftină când era, Când cumperi însă.

N-aveam banul să o iau, Deschide ochii în patru.

— Că

Dar acum mia de lei

Cine cumpără ou de la cocoş, îl găseşte fără gălbinuş.

— Şi Pânză şi nevastă noaptea să nu-ţi alegi.

— Ca să nu-ţi [zică cineva:

Ai rupt inima târgului.

— Şi
Ţine-te pânză, nu te rupe.
— Şi
Ochii au văzul, ochii să-i sară.
— Şi când cumperi.
Plăteşte ca popa, tocma pe tocma.
— Că atunci nu-ţi mai
[zice nimenea: – Haina asta străină a ta este?
— Şi mai vârtos, Haina împrumutată nu ţine de cald. – Şi Schimbul nu trăieşte. – Ci, Pe cât ţi-e pătura, atât te întinde. – La bâlci Lumea viermuieşte şi se grămădeşte. – Că Unde este stârvul, acolo se adună ciorile. – Şi Au tăbărât ca furnicele la stejar. – Dar Câţi merg în târg, toţi nu cumpără. – Că Unii numai te întreabă Ş-alţii cască guri degeaba, Curg muşterii, bolta geme, Unii târziu ş-alţii de vreme. – Seara însă, Unul vine să cumpere, Altul să ceară îndator, Altul hani calpi[99]) să aducă, Ş-altu-n tain-ascunzător.

XXXVIII. Despre negoţ şi tovărăşie

S-au întâlnit doi rătăciţi [– Şi
Ş-au hotărât a se duce, S-a – ntovărăşit râiosul
Drumul încotro-i va duce. Cu chelul şi păduchiosul. – [Dar.
Negoţul nu vrea păduchi, Ci tot dai bătuţi pe mu
[chi.
— Că Banul face bani şi păduchele [păduchi.
— Toldanna, Banul bani unde zăreşte-Colo se rostogoleşte.
— De [aceea.
Numai cu o floare, nu se face
[primăvară.
— Şi C-o ceapă şi c-o ridiche, nu [se face grădină.
— Că Ce folos să ai minte şi bani

99 Falşi.

[să n-ai!

— Sau Ce poţi face, dacă ai bani şi [n-ai minte?

— Zice cineva: Banii pe om îl învaţă Ce să facă în viaţă.

— Şi când vei avea-n pungă banul, El îţi face în cap planul.

— Şi cu bani poate omul face Orişice lucru îţi place. – [În adevăr, Mulţi tovarăşi totdauna, Fac mai mult decât o mână.

[– Dar Cine are cal ticălos, Jumătate umblă pe jos.

— Şi Cine are tovarăş nerod, Ajunge din pod în glod. – [Că

În loc să te scoaţă-n undă, La mai adânc te afundă. – [De aceea zice: Unde sunt moaşe mai multe Rămâne bietul băiat cu buricul netăiat.

— Că Unde sunt două cumnate Casele-s nemăturate.

— Şi Unde cântă cocoşi mulţi, acolo

[întârzie a se face ziua! Corabia cu doi cârmaci se

[inneacă.

— Vorba ăluia: Doi inşi una nu zicea, Unul: „hăis!” şi altul [„cea!” – Şi Unul taie şi creşte Ş-allul stă şi priveşte.

— Şi

[pe urma, Praful nu se alege de a[amândoi.

[BANII ÎN APĂ] 50. Povestea vorbii

Doi inşi se-ntovărăşiră cu-nvoire într-un an şi mergând închiriară-n oraş cârciumă şi han, însă unul c-osteneală la vânzare-a stărui, Ş-allul puind capitalul vin, rachiu a-i târgui, Deci acel cu capitalul încoace încolo umblând, Pe la dealuri şi poverne, vin, rachiuri cumpărând.

Preşul la fieştecare mai încărcat îl spunea şi câştigu-ncurcăturii într-alta pungă-l punea. Cel din han iar, ca şi dânsul» alte-n folosu-i făcea, El băga cu doni (i apă în marfa ce-i aducea, şi pentru acel adaus din vânzare bani trăgea şi-ntr-o osebită pungă îi băga şi îi strângea. Dar

pentru această faptă îi veni a se gândi, la un prin vreo întâmplare taina a se dovedi, şi având în han, la soare, o butie de ofet, în care tot turna apă şi vindea, încet, încet, Aruncă pe vrana[100]) buţii banii ce îi tăinuia, Ş-apoi d-aci înainte tot mereu punea în ea. Gel cu capitalul iarăşi se tot gândi ne-ncetat, în ce loc să puie banii câştigaţi din încărcat. Tovarăşul să nu-i simtă uneltitul meşteşug şi să i se dea pe fată tainicul său videşug. Într-aceasta văzând butia cea cu oţet, zisă sus, Socoti că nu se poate alt loc mai sigur de pus, şi scoţând prin taină banii într-însa a-i slobozi, Unde şi celălalt tovarăş punea în fiece zi; Apoi d-aci înainte amândoi ce câştigau, Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băgau.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s-au socotit Ş-amândoi, ca să mai fie tovarăşi, nu s-a nvoit: Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin Decât butea cu oţetul ş-o butie iar cu vin: Lampărţire fiecare butia cu oţet cerea şi pe cea cu vin niciunul în partea lui nu o vrea, Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit, Dar 111 butia cu oţetul, era câte s-au hoţit. Dacă văd şi văd ei cum că, cu certuri nu se împac, şi pe oameni d-acest lucru, ca să se mire îi fac, începură între dânşii oarecum a bănui, şi nu putea unul altui gândul a-şi destăinui. Unul zicea intru sine: „Poate tovarăşul meu

M-a văzut cumva vr-odată când aruncam banii eu!”
Celălalt îşi zice iarăşi: „Poate că-n ea când am pus.
M-o fi văzul oarecine şi ducându-se i-a spus!”
Şi ca să se înţeleagă între dânşii prin cuvânt.
Se pun şi unul pe altul, se întreb cu jurământ.
Cum că: ce este pricina între dânşii de se cert
Şi-n partea sa fiecare cere butia cu oţet?

La-ntrebările acestea socotind că s-au simţit, îşi spuseră unui altui cum şi ce fel s-a hoţit.

---

100 Fabrici de spirt.

Şi cum banii tot în butia cea cu oţet îi lăsa.
Socotind fieştecare să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s-a dovedit.
Acea butie cu o Jetul s-o spargă a trebuit.
Aşa dar prin învoire acea bulie ei spărgând
Şi unul şi altul parte deopotrivă luând.
Puseră banii-n chimire şi s-au despărţit pe loc.
Şi să-şi caute, plecară, norocirea într-alt loc.

Unul dar plecând să meargă la un oraş osebit, Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit, Când veni un râu să treacă, care era foarte lat şi se vedea apa într-însul ca cristalul cel curat, El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf, Descălecând legă calul la umbra a unui stuf, Se dezbracă pânta una, cântând bucurat nespus şi d-asupra peste haine chimirul cu bani l-a pus. Când intră ca să se scalde şi-ncepu a înota, Îi veni-n gând să se întoarcă spre haine a se uita, Când iacă un vultur mare în zbor pe aci trecând şi zărind chimirul roşu că e vr-o carne crezând, Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus şi răpindu-l între ghiare se înalţă iar în sus; El zărind în grabdin apă alergă după el gol, Strigând, zbierând, răcnind tare, slobozind şi un pistol, Vulturul de spaimă-ndată armă, glas, când auzi, Chimirul care îl luase drept în râu îl slobozi, Care a săltat prin unde ceva. unde a căzut.

Şi îl petrecu cu ochii până când nu s-a văzut. El atunci clătind cu capul şi privind spre cer în sus, Zice: – Din apă veniră şi iar în apă s-au dus.

Celălalt, şi el plecând iarăşi la un oraş depărtat, Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat, Dacă ajunse la mare, pe un vas se îmbarcă, şi cu toţii împreună spre acea parte plecă. Calea fiind foarte lungă – el în oarecare ceas în corabie d-o parte în singurit loc s-a tras, şi îşi descinse chimirul în care banii era, Îi scoase, îi turnă-n poală şi-ncepu a-i număra: O maimu că, căpitanul corăbiei ce-o

avea, şi din catarg de sus tocnia cum sta şi la el privea, Îi vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea, şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea; Se coborî pe hoţeşte şi de departe pândi, Până când adună banii, în chimir îi grămădi, Ş alăturea lângă sine după ce îl lăsă jos, la să-şi potrivească trupul, să-l încingă mai frumos, ÎI răpi din ochi odată şi fugind pe catarg sus, Cu chimirul împreună, tocmai în vârfu-i s-a pus, şi acolo deschizându-l, începua scoate din el, Galbenii care-i văzuse şi a face-ntr-acest fel: C-o mână ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea, şi privindu-i câte unul în mare îi azvârlea. Rar, numai din doi, trei, unul şi în partea-i arunca, Care sta cu priveghere să-i – adune cum pica. Astfel tot făcând maimuţa până când a isprăvit, în cele mai de pe urmă chimirul i-a azvârlit. El văzându-se săracul, fără veste-ntr-acest rău, şi numărând ce adunase, oftând zise-n gândul său: „Banii câţi cu nedreptate, câştigaţi care-i i-am pus, După cum haram[101]) veniră astfel şi haram s-au dus!” Astfel e omul.

După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.

— Că

Dobândă multă rupe ciochinile. 2) – Dar însă

Cinci degete sunt la o mână şi unul cu altul nu se potrivesc.

— Roatele se gonesc una pe alta şi nu se ajung niciodată.

Unde e marfa şi paguba.

— Ş-apoi.

Buţiile goale mai mult sunet fac.

— Şi

Vinovatul mai mare gură face.

— Adică:

A mâncat aguridă părinţii

---

101 Vai de ei.

Şi şi-au strepezit copiii dinţii.

— Şi

A mâncat urdă cu i usturoi şi cere să-i miroase gura a lapte. Tovarăş numai la câştig, la pagubă pune cârlig. Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăciunea pluteşte

[pe d-asupra apei.

— Ci mai bine Dacă-ţi este casa mare Băga-n ea un mărăcine, Decât pe fieşte-cine.

— Că Cine are străin, are în casă spin.

— Dar şi Dacă vom socoti noi.

Cât intră-n plăcintă foi, niciodată nu mâncăm.

— Omul însă: îşi încearcă gândul său, or pe bine, or pe râu. Cârmaciul cu îngrijire bună, Scapă corabia de furtună.

— Totdeauna Socoteala deasă e frăţie aleasă.

— Că

Din grăunţe mărunte se fac grămezi mai multe.

— Pentru că în oală acoperită, nimenea nu ştie ce fierbe.

— Şi Omul de treabă nu iese din casă cu mâna goală. – [Mulţi zic că

Niciodată de tot pomul Nu se poate-ngcăşa omul.

[POFTE DEŞERTE] 51. Povestea vorbii

Nicio fiinţă în lume Nu e plăpândă ca omul, El poartă mai mare nume, şi el e tocmai ca oul.

Carele numai căci şade, în puţin timp se cloceşte şi se sparge jos de cade, Sau de alt de se ciocneşte.

Omul este ca o floare, Ce de umbră veştejeşte şi de stă la prea mult soare. Se arde şi se pârleşte; De îi dă mai multă apă încet-încet putrezeşte, şi dacă iar n-o adapă. Se usucă, nu mai creşte, Mul ţi zic: „Omul de ce-i

[place De aceea se îngraşe” Ş-acest proverb pe mul şi

face A. cădea-n vieţi pătimaşe. Tânărul lesne se-nşală, De asemenea cuvinte, Pe care el din greşeală, Le judecă că-s cuminte; Căci multor le place dulce, Dar întrebaţi, câţi mănâncă Folos ceva de aduce, Ori îi mai vatămă încă? La un ce-i place beţia Vedeţi, se-ngraşe el oare? Că pe lângă avuţia îşi pierde şi viala, moare. La câţi nu place frumuseţea? Ai cui ochi ea nundulceşte? Dar întrebaţi tinereţea cu ce ea îi foloseşte? Îngraşe ea pe vreunul? îi dă zile seninate? Ori îi dărăpănă bunul şi scumpa lui sănătate? După un proverb ce zice: „Dama frumoasă şi vinul Pot pe cinevă să-l strice

Ca otrava şi veninul”, Precum de pildă ne este Un tânăr ce voi a spune, Care le-a urmat aceste la furia lui de june: El îndrăgi o fiinţă Ce altul ş-o alesese, Când la nunta-i spre privinţă la prieten se dusese. Dănţuind ca c-o mireasă. Se răni de dânsa foarte, şi d-aci spre acea casă începu amor să poarte. Vrând să-şi încerce norocul Dragostea să-i dobândească Cu-ncetul îi crescu focul, Neputând să izbutească. Tânăra nevinovată Lăsă să se amăgească şi-i zâmbi câte odată când se-ntâmpla s-o-ntâl[nească. Bărbatu-i văzând aceasta, A putut să bănuiască, şi de aci pe nevasta începu să o păzească. Socotind el că ea poate S-o fi înţeles cu dânsul, Ofta în zilele toate, Pedepsindu-se într-însul. Ş-aşa d-o parte bărbatul Pătimea s-o dovedească. Şi de celălaltă altul Pătimea să-şi izbutească. Ce-o fi urmat nu se ştie, Decât n-au mai trăit bine, şi el de filotomie[102])

Muri făcându-o-n sine, la două ouă când s-aleargă şi a se ciocni apucă Undin ele o să se spargă şi trebuie să se ducă. Deci văduvind tinerica Părinţii ei o luară, şi tocmai ca păsărică-N colivie o băgară. O păzea cu străşnicie, Nicăirea a nu merge, Vrând ei iar în căsnicie. Cu cineva să o lege. Amorezul ei acuma Neputând să o-ntâlnească

102 Ambiţie.

Lipsindu-i cu dânsa gluma, începu să se topească. Căci când nu vor fi mijloace, Durerea se îndoieşte.

În piept mereu rana coace şi patima mai mult creşte. Şi neputând altfel face o luă cu cununie, Dar nu ştim de au ci pace într-ast-a lor căsnicie Decât tânărul se vede Prea apropiat de groapă, şi dacă vom putea crede, Curând îi va cânta popa; Aşa dar ş-ăst tânăr moare şi nevasta tot trăieşte, Nici nicăiri nu o doare, La altul acum se gândeşte. Iată amorul ce face Iată-i binele şi dorul Iată de ceea ce-i place, Ce fel se îngraşe omul.

XXXIX. Despre negoţ iarăşi

Puţin folos de cel: Prăvălie cu chirie şi marfă în datorie – Că stăpânul Cere să-i dai la soroc, Parcă te pune pe foc.

— Şi.

Dacă n-ai, din umeri dai.

— ÎI vezi că-ncepe să zică:

Negustor mare de piei de cloşci.

Negustor greu ca fulgul pe apă.

Cu un ulcior de bragă negustorie întreagă.

An n-am câştigat, estimp am păgubit, la anul trag nădejde.

Trei lulele în două zâmbile.

Cumpără d-o para două şi le dă la o lescaie[103]) nouă. Nu se alege câştigul din pagubă.

De azi până mâne numai pentr-o pâne, ca să-i zică [doar: jupâne.

— Mulţi zic:

Decât slugă mare, mai bine stăpân mic.

— Dar, Omul e născut ca să umble şi pasărea ca să zboare. Chiria deşteaptă pe chirigiu şi drumul pe călător.

— Însă, Drumul soroc n-are, nici pe jos nici călare, Baba călătoare n-are sărbătoare. Mult umbli mulle-nveţi,

103 Monetă de cea mai mica valoare Vi para.

mult trăieşti multe vezi. Găina care cloceşte niciodată nu e grasă.

— Dar şi, Piatra care se răstogoleşte din loc în loc, nu prinde muşchi l – Că.

Cine schimbă stăpânii, slugă îmbătrâneşte. Lac fie, că broaşte multe.

Stăpân nu poţi ajunge, dar slugă când ei vrea.

— Dar însă, Cine păzeşte sofraoa (masa) mănâncă ceorbaoa.[104]) – Iar Negustorul fricos nici nu câştigă, nici nu păgubeşte. La multe cine gândeşte, niciuna nu isprăveşte. Cine aleargă după doi iepuri, niciunul nu prinde. Omul vrednic se face luntre şi punte şi trebuie să iasă la
[liman.

Din piatră seacă scoate banul.

— Iar.

Omul nevoiaş se îneacă pe uscat.

Ţiganul când a ajuns la mal, atunci s-a innecat.

Decât să dai cu mâinile şi să alergi cu picioarele, mai
[bine să te uiţi cu ochii la marfă.

— Că, Fă bine să-ţi auzi rău. – Mai bine, Peşingea[105]) pe epingea.[106]) – Decât cu toptanul[107]) şi banii la anul.

Te tocmeşte duşmăneşte şi plăteşte omeneşte.

— Iar nu.

Bună învoială, rea tocmeală.

— Ei.

Pune aici, bagă aici.

— Decât pe urmă.

Prinde orbul, scoate-i ochii.

Găina când îi vine, atuncea ouă.

Dacă risipeşti meiul, anevoie îl aduni.

---

104 Ciorba.

105 Cu bani numerar.

106 Ipingea — manta mare.

107 Engros—cu ridicata.

Verşi cu pumnul şi culegi câte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.
Te găseşte boala gălbinării şi frigurile pungii.
Ţi-a trecut baba cu colacii.
— Şi.
Dacă cade omul, anevoie se îndreptează.
— Ş-apoi.
La copacul căzut toţi aleargă să taie crengi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte: – Săriţi [că l-am prins.
— Cu toate acestea curaj, Barba lasă să se ducă, capiii să trăiască. Greu la deal, rău la vale.
— Dar.
Nu mi-a nins ca să nu-mi degere, nici mi-a ploat ca să [nu mă ud.
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n-aibă nici [de cum.
Unde a mers mia, meargă şi suta. Orzul îl ară boii şi-i mănâncă caii. Lupul mănâncă şi din oile numărate. Unde e tmarfă trebuie să fie şi pagubă. Marfa gata bani aşteaptă.
— Şi
Apa trebuie să vie la matca ei, şi omul la teapa[108]) lui. La toate urma alege.
Ştie Dumnezeu al cui e sacul cu făina şi podul cu slănina, De câte ori se bolnăveşte, omul nu moare. Ce-am avut şi ce-am pierdut, Gol m-am născut, gol o să mă duc. Cine nu e dator, e destul de bogat.
— Însă, Nu o după cum va omul, ci după cum va Domnul, Necazurile sunt pentru oameni şi oamenii pentru necazuri. Cu nădejdea omul nu moare.
— Dar datornicul zice: Slavă lui Dumnezeu, am să dau n-am să iau.
— Eu, Nu o să mă omor singur, ca Iuda. Capul să

108 Rang—stare.

trăiască, belelele curg. Sărăcia la om e stană de piatră. Decât bogat şi bolnav, mai bine sărac şi sănătos. Cu un rac toi sărac, cu un lucru mic tot nimic.

— Dacă, Ciung nu sunt, olog nu sunt, Cap, mâini şi picioare am, Munca e comoară.

[COMOARA ÎN PĂMÂNT] 52. Povestea vorbii.

Unul, când a fost să moară, fiii săi toţi într-un ceas

Viind patu-i înconjoară şi-l întreabă de rămas.

Zicând: – Tată, eşti slab foarte şi diată căci nu-ţi faci?

O să te apuce moartea şi nimic nu ne spui, tacil

Noi mai întâi de iertare am venit să te rugăm.

Şi aşa şi pentru stare îndrăznim să te-ntrebăm.

Căci pe lângă aste toate câte ţi-a dat cel de sus.

Să n-aibi şi strâns nu se poate d-o parte-undeva pus.

Fiindcă aici prin casă ştim prea bine că nu sunt.

Şi e păcat să se lase să rămâie în pământ.

Noi, tată, nu-ţi cobim moarte, ci pe Dumnezeu rugăm.

Sănătos să te mai poarte, să trăieşti ne bucurăm.

Dar a omului via că, după cum singur spuneai.

Se ţine-ntr-un fir de ajă şi se rupe când gând n-ai.

Cât mai vârtos când e-n boală i sie poate proroci.

Că or moare, or se scoală, nimeni nu poate ghici.

De ţi-e frică a ne spune nădăjduind să trăieşti.

Ca să scrie ne-ai spune aceia ce tăinuieşti.

Nu poţi zice că n-ai stare, căci ştim că sărac nu eşti.

Poate dovedi oricare de-i vrea să tăgăduieşti.

Vestea e în ţară sfoară că eşti putred de bogat.

Şi că ai găsit comoară o povestesc toţi din sat.

Ei încă număr şi anii când n-aveai para de ac.

Şi acum te joci cu banii, turnându-i din sac în sac.

Dar or şi cum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea.

Fie-care-ntr-a sa casă zice şi bună şi rea.

Noi ştim că un bun părinte copiii nu-şi va un.

Să-i lase fără de minte, săraci a se amărî.
— Copiii mei, le răspunse, bogat e numai cel sfânt.
Ş-are mii comori ascunse, pe faţa ăstui pământ.
Şi cel ce înnăduşeşte lot. Într-una căutând.
Acel negreşit găseşte cu sârguinţă săpând.
Mulţi nerozi găuresc pământul, comori în el căutând.
Dar neştiind cum, pasc vântul, surda şi-n deşert umblând.
Comoara nu se găseşte când ici, când colea săpând.
Ci lesne se nemereşte, când iei pământul de rând.
Şi-n adânc nu e băgată pe om mult a-l obosi.
Ci d-o palmă e-ngropată ca să o poată găsi.
De aceia, de vă place ca să vă îmbogăţiţi.
Cum am făcut eu veţi face, s-ascultaţi, să auziţi:
Eu vrând să caut comoară şi-n deşert să nu muncesc.
Cumpărai o moşioară, dorinţa să-mi izbândesc.
Şi o apucai d-alungul să caut comoară-n ea.
Când cu sapa, când cu plugul, o săpai cum trebuia.
Ş-adevărat astă treabă mă osteni-n acel an.
Dar şi nu mi-a fost degeaba, că tot găsii un borcan.
Apoi cumpărai bucate şi locul cât îl săpai.
Îl semănai jumătate şi-ncolo viţă băgai.
Făcând ţarina şi via am luat grâu, orz şi vin.
Şi suta a adus mia, sau un borcan cu vârf plin.
Şi acum acea comoară fără niciun scăzământ.
O am tot pe moşioară îngropată în pământ.
De voi muri, împreună veţi merge s-o căutaţi.
Săpând cu-ngrijire bună, moşia să nu stricaţi;
Ci faceţi, zic, cum e bine, adică derând săpaţi.
Ca să puteţi ca şi mine rod dintr-însa să luaţi.
Abia pânaci el zise şi ostenind încetă.
Adormi, ochi-şi închise şi nu se mai deşteptă.
Feciorii lui s-apucară (după ce l-au îngropat).
Pretutindenea cătară, loc n-au lăsat nesăpat.

După ce se necăjiră că niciun borcan n-au scos.
Locul cel săpat porniră şi-l semăn ară frumos.
Din care cu-mbelşugare în acel an rod luând
Făcură o sumă mare, cu preţ bun toate vânzând.
Atunci ei cu păreri bune frăţeşte banii-mpăxtind.
Le-a venit înţelepciune, şi zise unu zâmbind:
— Vedeţi, fraţilor, comoara de care tata a zis?
Borcanul e moşioara şi banii, cum ne-a descris.
Adică: lucrând pământul scoatem comoara din el.

De muncă i-a fost-cuvântul, iar nu cum gândeam altfel.

Munca e comoară mare ce stă-ngropată-n pământ, Care sfârşit nu mai are din porunca celui sfânt, şi dacă nevoitorul cu nădejde va săpa, El îşi va dobândi dorul comoara a dezgropa. Munca pe om niciodată nu-l Iasă a flămânzi, Când cu firea-mhărbătată noaptea o va face zi; Aşa dar, daci-nainte să nu şedem lenevoşi, Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoşi.

XL. Despre amor san dragoste şi ură

Mai bine varză acră cu-nvoială.
De cât zahăr dulce cu cârteală.
— Şi.
Mai bine legumă puţină şi dragoste multă.
— Iar nu.
Mi-e drag ca tăciunele la nas.
— Şi.
De drag ce mi-e l-aş băga de păr în sân.
— Şi.
Se uită la el ca dracu’ la popă.
— Şi.
Îi stă ca un gunoi în ochi.
— Zicând:
— Of! îmi vine rău de tine.
— Şi.

Mă mir ce parte ai avut, bărbate.
Că toţi sau innecat şi tu ai scăpat.
— Şi ea
Îl iubeşte ca ghiată în sân.
— Şi.
O iubeşte ca sarea în ochi.
— Două, trei coade de topor curg din dragoste.
— Căci
Iubirea mojicească e ca gluma câinească.
— Şi.
Face chef de curcă beată.
— Despre care e o zicală:
Dintr-o scântec se aţâţă focul.
— Şi.
I-a căzut la inimă tronc.
Ca cloşca pe ouă clonc – Ş-apoi.
Dragostele prenoite
Ca bucalele-ncălzite.
— Este şi dragoste: Eu leşin, mor pentru tine, şi tu habar n-ai de mine.
[STRĂINUL ÎNDRĂGOSTIT] 53. Povestea vorbii
Un străin prost, într-o vreme, în România viind.
Şi două, trei româneşte ca să înveţe dorind.
Cătă şi îşi tocmi slugă, din sate, pe un român.
De calul lui să-ngrijească, fiind el tare bătrân;
Şi-ntr-o zi sluga văzându-l neîncetând de oftat:
— Pentru ce oftezi, stăpâne! îndrăznind l-a întrebat.
Străinul oftând, răspunse: – Ah! nu ştii tu bre, Ivan.
Era sa spunem la tine mult, e! încă de an.
Este una Măriuţa, dincolo de Vadulat.
Eu mult iubeşte la dânsa şi me rănit na ficat.
— Dar că te iubeşte oare? I-a-ntrebat sluga cel prost;
El oftând iar, îi răspunse: – Ama eu neolo n-a fost;
Tovaroş a spus la mine că este prea mult frumos.

Eu n-am văzut, dar văz poate, dacă este sănătos.
XLI. Despre amor şi ură iarăşi
Lelea joacă până-n noapte, Iar bărbatu-i e pe moarte.
— Şi
De focul bărbatului, Joacă-n capul satului.
— Şi, Lelea joacă, dănţuieşte, Iar bărbatu-i pătimeşte.
— Şi, Cumetrii bărbatu-i zace şi ea face ce îi place. – [Zicând: Dacă m-am căsătorit, Nu m-am şi călugărit.
— Că De drag ce îl vede, Din ochi parcă-l pierde.
— Pân-a nu-i inuri bărbatul, Ea a dat mâna cu altul.
— Şi.
În focul lui c-a murit, În grabs-a căsătorit. A dat peste dracu'.
— Că, Pe dracul a căutat, pe dracul a găsit.
— Şi acum, Buna noastră gazdă, Se dete pe brazdă.
— Ca
[căluşaoa, Se dă încoaci încolo, se loveşte de tânjale, ş-apoi vine singură la [ham.
— Şi, Trage ca calul la grăunţe.
— Că Toate îşi au leacul.
— Şi, Arţagulx) îşi găseşte pârţa[gul2).
[ARŢAGUL ŞI PÂRŢAGUL]
54. Povestea vorbii
O văduvă-n vârstă, bătrână, zbârcită.
Cu doi dinţi în gură, barba ascuţită.
Nas cât pătlăgeaoa, la vorbă-nţepată.
Cu ochii ceacâră[109]), gura lăbărţată.
Fruntea-i cucuiată, faţa mohorâtă.
Peste tot negoasă şi posomorâtă.
Umbla-ntunecată şi tot înnorată.
Nu o vedea nimeni să râză vr odată.
N-o puteai cunoaşte, când e mulţămită.
Că ea-n toată vremea, era necăjită;

109 Mânie.

Cântă-ţi lele cântecul, că mi-e drag ca sufletul:
(Neaga-Neaga, reaoa, sparge mahalaoa).
Nu putea ei nimeni să-i intre în voie.
Din zi până-n noapte, zbiera ca strigoaie;
Cu nimenea-n lume, nu se avea bine.
Se certa cu sine, când n-avea cu cine;
Slugi, câine, pisică, bătea cu sudalme.
Şi pentru o muscă[110]) îşi dă-n obraz palme.
În scurt, nu ajunge omului viaţa.
Ca să-i spuie toate, din fir până-n aţă;
De-ar fi (cum zicea lumea o zicală).
Cerul tot hârtie şi marea cerneală.
Ca să se descrie, ar fi puţintele
Toată istoria, astei muieri rele.
Dar.deşi în astfel, era cum ziserăm.
Şi cele mai multe, nu i le scriserăm.
Tot se măritase pân-aci odată
Şi să se mărite iar era rugată.
Că era vestită şi în stambă dată[111]).
De văduvă grasă, putredă bogată.
Şi pentru avere, tocmai ca nebunii
Se-mbulzeau s-o ceară văduvii şi junii: Nu-i căuta chipul, nu-i căuta anii, T-oată frumuseţea îi era ei banii. O văduvă însă, când va după lege, Cu a doua nuntă capul său să-şi lege, Ea atuncea zice, cum că se însoară, Iar nu se mărită pentru a doua oară, şi caulă-n lume bărbat să găsească, ia pe o muiere să-l îmbrobodească, Ea să fie mare, ce o. vrea să facă, Bărbatu-i la toate ca mutul, să tacă; Şi dacă găseşte vreun lămă-mamă, Nu vede, n-aude şi nu-i bagă seamă, De părere bună, pe care-ntâlneşte, îşi laudă casa şi se fericeşte, Că ea bărbat are bun peste măsură, la pâinea a bună (cu pruna în gură). Şi astfel de

110 Furie.
111 DatA pe faţă.

vorbe vorbind între ele, Smintesc şi stric casa unei tinerele; O fac să-şi urască îndată bărbatul şi să îndrăgească în locui pe altul. Pentru că bărbatul un amorez nu e Tot după plăcerea-i la minciuni să-i spuie, şi tot s-o mângie, să o giurgiulească, Cheful şi dorinţa, pânsă-şi isprăvească; Ci el îi vorbeşte serios la toate, Că tot chef să aibă. omul, nu se poate; Grijile vieţii, care îl apasă, La plăceri şi chefuri rare ori îl lasă, şi ea, dacă vede că alt îi zâmbeşte, XJmblă după dânsa şi o curteneşte, Îi face bâzele, versuri îi citeşte, O-nalfă în slavă, zână o numeşte, Socoteşte, cumcă-n toat-a lui viaţă, Din gura-i nu curge decât tot dulceaţă. Şi se-nebuneşte, după el să meargă, Lasă copii, casă, la altul aleargă.

Şi văzând c-acela i-a vorbit ei bune, Tot cu dragă, dragă, pân-a o supune; Lasă-l şi pe dânsul, la alt bărbat du-te, la vinul cel stricat din bute, în bute.

— Până rămâne, Nici cu fetele la horă, nici cu nevestele la biserică.

— Povestea cântecului: Fost-ai lele când ai fost, Te-au lăsat toţi, ş-ai rămas

Dar acum eşti lucru prost, la un odorog de vas? Ai fost floare trandafir, Cât să te dregi la obraz.

Dar acum eşti borş cu ştir, Te-ai trecut, nu mai ai haz, Ţi-a mers vestea, când ţi-a Gândeai că chipu-ţi frumos

[mers, O să stea tot abanos.

D-acum lescaia-ţi s-a şters. Acum poate să plăteşti Geaba cochetării faci, Frumoasă să te numeşti.

Că la nimeni nu mai placi.

Aşa şi această văduvă bogată.

Fiind pentru zestre de prea mulli rugată.

Când venea-n pejite cineva s-o ceară.

Ca să se mărite, să-şi ia bărbat iară.

Ea la acei oameni bărbaţi sau neveste

Cu mândrie mare propunea aceste.

Zicând: – Mergeţi, spuneţi celui ce mă cere.
Că am să-i dau zestre destulă avere.
Bani, casă, moşie, cum şi ştie poate.
Scule, diamanturi în fiinţă toate.
Dar pe lângă astea, am şi din natură.
Un arjag, o pală,[112]) de cam cert din gură.
Şi nu totdauna aceasta îmi vine.
Ci numai de faţă, când e oare cine.
Sau când stau de vorbă. Ia vr-o adunare.
Din ceva atuncea, ţandăra îmi sare.
Şi încep îndată, ca să-mi cert bărbatul.
Să-i fac de ocară, fată de tot satul.
Iar el, la necazu-mi, îl voesc să tapă.
Să-mi sufere toate, nimic să nu-mi facă;

Îi cer dinainte condiţia asta, De mă primeşte, eu îi sunt nevasta. Câţi auzea d-astea, fugea ca de ciumă, Li se tăia pofta de astfel de glumă. Mai pe urmă însă, îşi găsi ea unul, Cam lovit cu leuca, făcând pe nebunul. Şi-i trimite vorbă, că el o primeşte, în felul ce zice şi cum ea voieşte; Dar îi dă să ştie că, din întâmplare şi el fără voia-i un pârţag mic are, Care, în an, numai odată îi vine şi, ca şi un praznic, într-o zi, îl ţine. Şi, el cum se leagă să-i rabde arţagul, şi ea să se lege să-i rabde pârţagul. Spuindu-i aceste, zise cantru sine: – Zău că nu se poate din aşa mai binel Nu o lucru mare, într-un an odată, Un pârţag, cum zice, şi lui să-i abată. Şi cu chipul ăsta, dacă se legară Amândoi îndată se şi cununară. Mireasa, acuma, găsindu-şi norocul, De părere bună, nu o-ncăprea locul: „Îşi pierduse cumpătul, la găina umbletul”. Şi luând la masă, de coadă, purceaoa, Cum era strâns satul, făcu şi safteaoa, Vr-o câteva vorbe trânti după lege, D-ale nodoroase, ca nişte ciomege. Ginerile l-astea trebuia să tacă, C-aşa se legase, n-avea ce să facă, Făcând ea safteaoa, îi păru mult bine,

112 Toană.

Văzând că bărbatu-i, legătura-şi ţine, A doua zi iarăşi, urmă obiceiul, A treia zi, încă şi mai cu temeiul. Iar el la niciuna, cheful nefrângându-i, Le suferea toate, în gându-şi zicându-i:

— Lasă să taie dracului bureţi. Lasă să se scalde în apele ei. Lasă să-şi alerge calul, cât o vrea. Lasă să latre ca căţălele la lună.

Acum e la largul ei şi la strâmtul meu, Până mi-o veni şi mie, palele nebune, Îi tai eu de unghişoară, Eu îi sunt doftorul ei. Cum îşi aşterne aşa va dormi. Muierea, poate lungi, minte scurtă. La baligă moale, puţintică apă trebuie. Cu vreme şi cu paie muşmulele[113]) să moaie.

21. să-i iasă toate pe nas.

22. s-a urât cu binele.

— Deci.

A patra zi dimineaţă, pe loc cum se scoală, începe să geamă ca un prins de boală, Zicând: – El nevastă, azi te-a călcat focul, M-a găsit pârţagul, i-a venit sorocul. Şi zicând acestea o cam ia de coadă, şi pe după mână frumos mi-o inoadă, şi-ncepe să-i care mai în jos de spate, Cam pe piele goală, gârbace-ndesate. Ea îi zicea: – Fratel bine, ce e astă? El răspundea dându-i: – E pârţag, nevastă.

— Până când te ţine? ea îi zice iară.

El dându-i răspunde: – Numai până-n seară. Şi rabdă nevastă, cum îţi rabd eu ţie. C-astfel n-a legatul şi mult n-o să ţie.

— Mă rog, bărbatele? mai stai! conteneşte! Stăi să ne-nţelegem, puţin odihneşte!

Eu îmi întorc vorba, pui lacăt la gură, Dacă e pricina, pentru legătură.

— Nu, dragă nevastă, năravul din fire, Lesne nu se poate, s-aibă lecuire.

— Mă rog, bărbatele, dă puţin cu milă, Că nu ştiu

113 Lemn încovoiat la car.

bătaie, de mică copilă.

Aoleo, ajunge! aoleo, mă lasă! „Văz eu că cu zapis, nu se ţine casă, Mă leg, mă jur ţie, că d-azi înainte, Nu-ţi voi mai răspunde nici două cuvinte.

— E! bine, el zise, dacă-ţi laşi arţagul, Iacă şi eu dară îmi opresc pârţagul. Numai îţi păzeşte cum zici jurământul, C-apoi iar îmi vine (să păzească sfântul). Aşa ei d-atuncea, cu pace trăiră, şi singuri aceasta, o şi povestiră.

Aşa am cumpărat-o, aşa o vânz.

— Ei mai ziceau că:

Toată pasărea, pe limba ei, piere.

— Şi că, învăţul îl dezbară băţul.

— Pentru că.

Gâlceavă fără-ncăiertare, niciun haz nu are.

— Şi.

Eu fac, eu trag, p-altu-n belea nu bag.

— De aceia.

Maţele în om se ceartă, dar om cu om!

Lasă-i să-şi scoaţă ochii, că ei o da seamă.

Cine ce face, lui – şi face.

Nu-ţi pune obrazul pentru altul.

Să nu te pomeneşti cu un Doamne-ajută pe spinare.

Ei se ceartă, ei se iartă.

— Zicând că.

Câteva coade de topor curg din dragoste – Însă.

Lesne a ierta, dar anevoie a uita.

[MÂHNIREA] 55. Povestea vorbii

Un bătrân odinioară de nouăzeci ani trecut, Care aştepta să moară în orice ceas şi minut, într-o zi cu pipă-n gură, cam pe gânduri el şezând, Scoase o răsuflătură, lung din inimă oftând. Feciorul său cel mai mare auzindu-l l-a-ntrebat: – De ce, tată, aşa tare şi desşirat ai oftat? Iar tatăl său n-ascunse ce inima îi rodea. Ci către dânsul răspunse, spuind ceea ce gândea:

— Mă gândii la vârsta-mi fragă, că eu când m-am însurat, N-am găsit pe mă-ta-ntreagă şi d-aceia am oftat.

— Te văz, îi zise el, tată, că ai minţi copilăreşti, Dacă ce-a trecut odată stai de îi mai socoteşti.

Şi ce-a ieşit dintr-aceasta? ce pagubă ai avut? Nu cumva ţi-a fost nevasta cu vreun mădular pierdut? Cusurul mami-l ţii minte, îl zici şi îl pomeneşti, Dar tu oare mai nainte, puteai sfânt să te numeşti? Bătrânul, trăgând din pipă, şi la dânsul ascultând, Cum tăcu tot într-o clipă, îi zise iarăşi oftând: – 4 – Nu mi-e, fătul meu, atâta de ceea ce s-a-ntâmplat, Cât mi-e inima-amărâtă de ceia ce-a mai urmat. Căci ea se jura pe soare, cu cel mai straşnic cuvânt, Cum că este ca o floare, neatinsă nici de vânt, şi după ce fu săracă, zestre mai nimic având, O făcură alţi să-mi placă, lăudând-o şi zicând: Că: – Tu, dacă eşti cu stare, o fată săracă ia, Că întâi, precum ne pare, îţi faci pomană cu ea, Ş-al doilea iei soţie, să-ţi dea cinste la cuvânt şi credincioasă să-ţi fie, pânva intra în mormânt, într-acestea oare cine ducându-se pe la ea, şi pomenind pentru mine de va da soţ să mă ia, Ea înălţând ochii-n grabă, că vede cerul gândind S-a întors către oglindă ş-a zis asupră-şi privind:

— Ahl nu sunt eu norocită să iau astfel de bărbat, Că m-aş ţinea fericită şi la el m-aş fi-nchinat. Crezând-o dar eu aceasta, că e cum am auzit.

O şi luai de nevastă, la altele n-am gândit, şi după nuntă în grabă, am înghiţit acel nod, N-am vrut pentru aşa treabă, să fim de râs la norod, Ci gândind că fac cuminte, uitând toate, o iubii, îi făcui îmbrăcăminte, frumos o împodobii. Astfel, ea mergând odată şi-n oglindă căutând, Văzându-se-nţoţonată, o auz p-ascuns zicând:

— Ah! acum mă cunosc bine! acum văz cine sunt eu! Acest bărbat ce mă ţine, nu e de obrazul meu!

Şi-ncepu d-aci-nainte, de tot a se desfrâna, în urmări şi în cuvinte, a om nu mai semăna. Până când, ca din

cinstită, păşi şi-n drumul urât, Fu de lume povestită şi eu vecinic amărât.

— Cât pentru aceasta, tată, îi zice feciorul iar, De ai avea judecată, nu te-ai necăji-n zadar, Căci cu o astfel de faptă, legea ea de a călcat, Răstplătirea o aşteaptă, pentru acest al ei păcat. Ea singură va da seamă, nu tu, or altul, or eu; Ea trebuie să se teamă de faţa lui Dumnezeu. Care cum îşi va aşterne, aşa se va şi culca, Pe pământ gol, sau pe perne, capul său îşi va pleca.

Iată omul cel cuminte, iată cum cel înţelept, Se sileşte prin cuvinte, ca să facă strâmbul drept. Astfel cinevă împacă la mânie, p-un obraz, Iar nu încă să-l mai facă, să turbeze de necaz.

XLII. Despre căsătorie

Mama şi fata. Fata Muma

— Mamă, bărbat îţi cer şi

[voi să mi-l dai acum. Că orzul în copt a dat şi trebuie secerat.

— Şi văz [că:

La toată casa bate coasa.

[numai la mine m-are [cine. – Ş-apoi, în loc să plângă fetele: Se vaietă nevestele. Care au avut luaţi Câte doi şi trei bărbaţi.

— Del că te-om mărita. – [Şi

Nu te uita chiondoruşi) la [mine.

— Că încă, Nu ştii să torci, nici să ţeşi. Numai la horă te-ndeşi. – [Nu ştii că, Calul bun din grajd se

[vinde

Şi mai bun preţ pe el prinde

[– Iar tu, Păzeşti casă, cu praştia.

— Şi.

Una, două la Marică, Mucii tot la ea îţi pică.

— Şi

[parcă sunteţi două rudişoare, l-aţi uscat rufe, la un

soare.

— Şi

Te-ai făcut cu dânsa rudă, După mămăligă crudă.

— Şi, Amândouă mâncaţi dintr-un [ciob x)

Puiul pene dacă face, Tot ca să zboare îi place. – [Că.

Ştiu şi traiul de acasă.

— Şi, Nu-mi plâng copii de foame.

[– Şi.

Pe cine îl doare să-i pese. – [Eu îţi zic: Or dă-mi bărbat, or că plec să mă duc să mă înec, Und-o fi lacul mai sec, Că astăzi se lasă sec.

— O să-ţi vie mintea, mamă, Când mi-o creşte păr în [palmă.

— Tu eşti aceia, Plete lungi şi minte scurtă.

Ică

Gândeşti că e măritişul, [păpuşe. Că una cum a

Bărbatul gândeam păpuşe şi el nu-ncape pe uşă.

— Şi

[nu ştii că, Măritişul te leagă de mâini

[şi de picioare.

— Că Până la anul şi găvanul.[114]) [Şi pe urmă nu poţi zice: Ducă-se, n-am tors pe el. – [Şi.

Da-l-aş lui Satana Plocon[115]) de pomană.

— Că sunt sătulă, de aşa sculă. – [a.

Dacă te prinzi în horă, tre’[bue să tragi danţul.

— Şi Cine intră în cuşcă trebuie

[să cânte cocoşeşte.

— De aceia e mai bine. Nici drac să-ţi iasă-nainte. Nici să stai să dai plăcinte, [– Că încă eşti mică, şi. Nu ştii pe unde se udă găina

— Şi.

Câte zboară de sus încă, Toate-ţi par că se mănâncă.

---

114 Strachină mare.

115 Dar făcut către u

— Şi.

Pe câţi îi vezi cu nădragi, Toţi îţi sunt frumoşi şi dragi [– Ca şi aceia, Or unde vede muiere, Parcă îl lipeşti cu miere – [De aceia, Nu grăbi cu Paştile.

— Că Niciun părinte nu-şi îneacă

[copiii.

— Iar de nu vei Ascultarea e viaţă, iar ne[asculta, [ascultarea moarte.

— Şi

Poama bună porcii o Blagoslovenia părinţilor.

[mănâncă.

— Că întăreşte casele fiilor.

XLIII. Despre căsătorie iarăşi

Tatăl şi Fiul.

Fătul meu!

Omul o nevastă şi o pisică trebuie să aibă în casă.

— Că

Toate sunt până la o vreme.

— Şi.

Dacă inima îţi cere.

Te-nsoară şi-ţi ia muiere.

— Ca

Să-ţi car la nuntă apă cu ciurul (zăpadă).

Scumpul meu tatăl

Omului cu sila poţi să-i iei, dar să-i dai nu poli.

— Că

Lesne ea se-nsura

Şi greu a se dessura. x) – Că

Muierea are nouă guri şi multe cere.

— Şi.

De cât să zic pe urmă, vai de noi, mai bine să zic vai [de mine: – Că Nevasta nu e cârpă, să o descoşi şi să o lepezi. De unde ştie omul, ce noroc va nemeri!

— Că pe mulţi îi văz, Duminică cununie

Şi Luni la Mitropolie, 2) – În adevăr.
Nevasta cu minte bună.
E bărbatului cunună.
— Dar.
Rar la om aşa noroc – Cum a zis unul:
Fă-mă, de poţi, proroc, Dar nu ştie-n el ce zace.
— Ca să te fac cu noroc.
— Că, [Că te uiţi.
Ce e frumos la toţi place, Din afară măr frumos
Şi în lăuntru găunos. Şi. De departe trandafir, Do aproape borş cu ştir. – [Şi.
De departe caJu-ţi bale, De aproape ochi-ţi scoate. – [Şi atunci, Cu lăutari şi cu masă, Aduci pe dracul în casă. – [Că
Până nu pui cu omul în plug1, Nu-i ştii boii cum trag la
[jug.
— Şi, Până nu încaleci calul, Nu-i poţi cunoaşte năravul.
[– Sau cum a zis unul: Cu lăuta şi cu ţoaba.
Adusei în casă gloaba.
— Şi, Am gândit că iau pe Stana Sam fost luat pe Satana. – dă-E mică şi a dracului, Sare-n capul bărbatului.
— Că Alăuta zice din strună: – O, ce frumuşică june! Iar ţoaba zice: – Lasă, lasă, la s-o vedem şi mireasă. – [Ş-apoi.
Viespea, miere după ce nu [face.
Sare şi te-mpunge cu ace. – [Şi.
Vai de mine, de urât sunt sătul până în gâtl
[NECAZURILE CĂSĂTORIEI] 56. Povestea ăluia
N-a mai rămas frăţioare, Cineva ca să se-nsoare, Că precum câştig nu este, De vom lua şi neveste, Pasapoi de mai trăieşte, Or în lume pribegeşte. Că ele nu te întreabă, D-ai negustorie slabă, Ci: ad-o, dă-i, cheltuieşte, La mode

mereu croieşte, Dă bani pe pălărie, De n-ai, ia în datorie. Ele privesc la cocoane, şi la alte mari persoane.

Ce în toată săptămâna, Să-şi croiască le dă mâna; Astfel şi ele se-mbracă, Nu lasă modă să treacă, Tot îţi cer, tot te frământă Până văd că cucu-ţi cântă, Apoi atunci or te lasă, Or de tine nu-i mai pasă, Cât trăieşti nu mai vezi pace, Casă-n iad ţi se preface; De ocări şi de blesteme, îmbătrâneşti fără vreme; Perii în cap îţi albeşte şi obrazu-ţi încreţeşte.

Ureşti lumea, ureşti \ia ţa şi mângâierea-ţi e popa, şi nu-ţi mai veseleşti fata: – EI El? fătul meu! Amărât îţi priveşti groapa

Cine caută nevastă fără cusur, neînsurat rămâne.

— Şi, Alege, alege până culege.

— Şi atunci, Dacă n-are frumos, pupă şi mucos.

— Că precum Bărbat bun şi usturoi dulce nu se poate.

— Aşa nu se

[poate.

Lânoasă şi lăptoasă şi grasă

Să vie şi de vreme acasă.

— Că nu se poate iar, Moarte fără bănuială

Şi nuntă fără căială.

— Şi vine vremea să zică: Din pricina lui Nicolai urâi şi pe sfântul Nicolai.

— Dar

[însă.

Rău este cu rău, dar e mai rău fără rău.

— Că Ceea ce săvârşeşte muierea, nimenea nu poate săvârşi.

— Şi [prin urmare.

Cine-ncalecă măgarul.

Să-i sufere şi năravul.

— Că

Unde sunt oi, acolo-s şi foi.
— Ci
Cu Dumnezeu înainte.
— Şi.
Cum ţi-o fi partea.
— Că
Ce e scrisa omului, trebuie să o pătimească.
Fă şi tu ce face toată lumea.
— Şi.
Or te însoară, or te fă ostaş, or fă-te călugăr.
[PACOSTELE SINGURĂTĂŢII]
57. Povestea ¿Inia

Mulţi doresc singurătatea, dar eu de ea sunt sătul, I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră, destul. Un om singur într-o casă, şade ca un surd şi mut, Mănâncă fără de masă, doarme fără aşternut; Când pleacă din cas-afară, drumu-i e fără soroc, Umblă ca un pierde-vară, zăbovind din loc în loc.

Prânzeşte unde-i e foame, mănâncă ce o afla.
Unde înserează doarme, aşterne ce s-o-ntâmpla.
În case familiare cu văz bun nu îl primesc.
E greţos la fiecare, de şi-n faţă îl cinstesc.
De s-ar purta cât de bine şi d-ar umbla ca un sfânt.
Tot îl defaimă oricine şi îi zice: paşte-vânt.
Fieştecare îşi teme nevasta, fata de el.
Şi se sfieşte să-l cheme, să petreacă-n vreun fel.
El cât de mult să postească şi să umble nemâncat.
Maţele să-i chiorăiască, tot îi zic că e-mbuibat.
De se duce la vr-o treabă, mai des unde sunt femei.
Curtezan îl fac în grabă, şi-şi râd de el între ei.
De se duce la plimbare, umblă singur ca un cuc.
Şi priveşte cu jind mare, la câţi de braţet se duc.
Unde vede vr-o figură, vr-o tânără, vreun pantof.
Stă, se uită, cască gura, şi se alege cu ofl

Acasă, iar dacă vine, trăieşte cu totul prost.
Rareori mănâncă bine, mai mult urscături şi post.
Când (e bolnav n-are cine, un păhar apă să-i dea.
Moare până când îi vine un cunoscut a-l vedea.
De-are bani tot mai găseşte câte un doritor
Şi vine de-l linguşeşte, să-l lase moştenitor;
Iar de este sărac, moare cu zile din necătat.
De patru, fără plânsoare, în groapă e aruncat
Şi se pierde de pe lume, ca o pulbere în vânt.
Neamul său şi al său nume, merge cu el în mormânt.
Nu-i rămâne în viaţă pomenire c-a trăit.
Trăieşte fără dulceaţă, se duce cum a venit.
Iată dar singurătatea, pe care mulţi o slăvesc.
Asta e, zic, bunătatea traiului filosofesc.
Fie, fie, dăruită, dintru tot sufletul meu.
Aibă-o cui e dorită, mai mult nu o voesc eu.
Cu Dumnezeu înainte îmi iau inima în dinţi.
Mă-nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n-am minţi;
Cunoscut şi ştiut este, c-am mai fost căsătorit.
Am ţinut două neveste şi niciuna n-a murit.
Una mă lăsă pe mine, pe una o lăsai eu.
De am trăit rău sau bine, să ne ierte Dumnezeu.
Şapte ani trăii cu una şi mereu m-a judecat.
Gâra, mâra, totdeauna, dar în sfârşit am scăpat.
Cu a doua făcui casă şi la al zecelea an.
Vrând să se facă mai grasă, mă urî şi-mi fu duşman.
Sărace fuseră toate, săracă şi acum iau.
Cu doar, c-o fi şi cu poate peste mai bine să dau.
Dar însă de loc nu-mi pasă, or şi cum de-oi nemeri.
Unde o ieşi să iasă, sunt deprins a suferi.
Ca un soldat în războaie, mai de multe ori a fost.
N-are frică şi nevoie ca acel recrut şi prost.
Cine n-a umblat cu armă, e frică-n mâini să o ia.

În ochi îi e ca o spaimă, îl mănânccâinii cu ea.
Iar cel învăţat, îndată, o ia şi-o are de joc.
Se aprinde şi stă gata, să intre cu ea în foc:
Îl vezi cu fruntea semeaţă, peste armaţi tăbărât.
Pe moarte or pe viaţă, nu-i pasă, e hotărât.
Aşa şi cel ce se-nsoară ş-a tras danţul căsnicesc.
L-a doua ş-a treia oară, frici, spaime, nu-l îngrozesc.
Gura, mâra nu-l sfieşte, cântecele 1 se par.
Când se-nvată şi-i lipseşte, duce dorul l-alor har…
Omului de or ce bine îi vine îmbuibături.
De dulceţuri, greaţa-i vine, doreşte şi acrituri.
Pelinul amar ca fierea ca o doctorie-l ia
Şi mai cu gust de cât mierea, pe nemâncate îl bea!
Mângâierea, aşa iară, satură, des când o vezi
Şi-ncepe a fi amară, de n-o fi ceva sfezi.
Că unde sunt iubiri multe, sunt şi multe-ntristăciuni.
Ca plânsurile la nume şi râsul la-ngropăciuni”.
De când lumea, astfel toate au fost şi vor fi cum sunt.
Nici s-a putut, nici se poate, împotrivă-le cuvânt;
Cui dar pielea se-nfurnică, nevastă-n casă să-şi ia.
S-o lase, cui nu e frică, să tragă danţul cu ea;
Dar nici ne-nsurat, în urmă să umble prin sat hârbar.
Că-şi găseşte, de îi curmă, drumul din sat vreun par.
Pentru că-n sfânta scriptură e-nvederat, şi citim.

Unde dă învăţătură în lume cum să trăim; Ca, una din trei la număr, să-şi aleagă cineva ş: Or însurat, or călugăr, or să se facă ostaş.

Iubite tată!

Toate fonfoloagele
Îşi aştept noroacele – Şi.
Măgarul se vinde tot în oborul armăsarilor.

— Ş-acolo şi pentru calul şchiop, se găseşte surugiu.

— Dar, Cioara, în loc de privighetoare, nu se poate vinde.

— Că Unuia îi place popa, altuia preoteasa, şi altuia fata popii.

— Şi, Gustul dispotă n-are.

— De-aceia zice: Caută muiere să-ţi placă ţie, iar nu altora. Şi. Cu funia altuia nu te lăsa în puţ.

— Că Nu e frumos ce e frumos, ci e frumos ce mi-e frumos. – Şi, Nu este bun ce este bun, ci este bun ce-mi place mie. – [Dar însă.

Ce mi-e drag fuge de mine, şi urâtul calea-mi ţine…

— Ş-apoi, Cine cade de sine, Să plângă – îi e ruşine. – Că Nebunul, pe mai marele său, nu-I cunoaşte. Ţara piere de Tătari şi ea bea cu lăutari. – Şi Totdauna gâra mâra, şi trai cu vătrai.[116]) Nu crede bărbate ce vezi cu ochii, ci crede ce-ţi spui eu. – [Muierea

Îţi judecă pe dracul şi ţi-l scoate şi dator.

— Şi, Atunci îţi iei ale trei fuere şi lumea în cap. – Şi, Te duci opt cu a brânzii.

— Său.

Te duci unde a dus mutul iapa şi ţiganul cârlanul.[117]) – Că Muierea a-mbătrânit pe dracu’.

[ÎNVOIALA DRACULUI]

58. Povestea vorbii

Un om de mult, de când [vacu

Se învecina cu dracu’: El avea o moşioară şi dracu’ o fisioara, Ins-a omului lucrată la o grădină curată, Iar a dracului băltoasă, Glodoroasă şi ghimpoasă. Şi aşa, dracu’ ca dracu’, Vrând să-şi mai lărgească, făcu.

Păzeşte când nu e omul, Îi smulge din margini pomul. Câte puţin, puţin sapă, Cade pământul în apă; Vine omul în livede, Tot răul făcut îl vede. Întreabă, răspunde diacul: Că pân-aici i-a fost lacul, şi că aci e hotarul, Unde şi-a bătut el parul. Bietul om iarăşi îl lasă, Merge necăjit acasă; Dracul

116 Viaţă cu ceartă.

117 Mânz de doi ani.

iarăşi mută parul, şi-şi mailărgeşte hotarul. Vine omul, iar se ceartă, Îi arată şi pe hartă, Că i-a-mpullnat pământul, şi că-şi are tot cuvântul. Într-aceste zise dracul: – Ce tot ceartă, în tot vacul? Or tu să pierzi o moşie.

Or lacul al tău să fie; Ai să facem învoire, Cu zapis, cu întărire, ia să fiu fără simbrie să-li slujesc acasă ţie, Dar însă numai atâta, Pe o vreme hotărâtă, în care, să-ţi fac tot treabă Una după alta-ngrabă, Iar cât n-ai avea poruncă, ia să mă pui la vreo

[muncă, şi la mijloc timp va trece, Până când să număr zece, A tun cea à la moşie, Cu totul, a mea să fie; Iar pe cât vei avea treabă, Poruncită tot în grabă, Alunei şi a mea fâşie, S-o iei drept a ta moşie, zise el: – Cât despre asta, M-oi sfătui cu nevasta, Stăi aici, până m-oi duce, şi răspuns i şi voi aduce. Se duce dar şi vorbeşte, Cu nevasta sfătuieşte, Ce meşteşuguri să puie Pe dracul ca să-l supuie, Să-l facă-n năcaz să crape, şi de gâlceavă să scape. Socotindu-se nevasta Îi zise: – N pricina asta Fă zapisul, /te-nvoeşte.

Tocma după cum voieşte, Că ştiu eu să-i dau lui

[muncă, Odată dintr-o poruncă, Numai nu uita, ci scrie şi mie supus să-mi fie. Astfel dacă sfătuieşte şi cu dracu’ se-ntâlneşte Făcu zapis, în el scrise Toate cele mai sus zise, Ş-acasă dacă-l aduse să-i argăţească îl puse, Dracul, iar la tot cuvântul, Se pornea iute ca vântul şi îndată-n mare pripă Făcea lucrul ca-ntr-o clipă: Şi isprăvind venea-n grabă Zicând: – Mai dă-mi ş-altă

[treabă. S-aţâţ făcea ori ce iute, în cât când îi zicea: – Du-tel El răspundea: – Este gata, Porunceşe-mi acum alta. Omul alta-i da să facă, Neavând timp nici să tacă, Că cum îi zicea din gură, îl făcea-ntr-o-nvârtitură! Omul tremura de frică, Neştiind ce să-i mai zică, şi cât pe aci, săracul „Era să-l încurce dracul; Iar femeia lui, cum vede, Vreme fără a mai pierde, Merse n pripă, se ascunse, Un păr de suptiori

smulse, Ieşi, i-i dete în mână

Şi-i porunci ca stăpână, Zicând: – Apucă-ndreptează Acest păr întins să şează, Ori cum ştii, mi-l descovoaie, Dar de-l rupi dai de nevoie, Dracul luând păru-n grabă, Zise-n gându-şi – Ce mai [treabă!

Şi începu să-l netezească, Să-l întinză, să-l sucească, ÎI băga-n gură, îl moaie, El mai rău se încovoaie; Îl mai ia iar, îl mai linge, Mereu în gură-l întinge. Ia în deşte şi netezeşte, Să-l întinză se munceşte; Dar geaba, nu se-ndrep

[teză.

Mai mult se neîrlionţează; Se necăjeşte, se zburdă, Dar toate-i erau de surdă, Parcă îi venea să crape, Gândind moşia să-şi scape. Fierbea-n el de ciudă fierea, Cum să-l rămâie[118]) muierea? Se făcu-n acea zi seară, Mâine îl apucă iară, Ş-a treia zi înserează şi el tot nu-l îndreptează. Trecu săptămâna, luna, Căsnindu-se tot întruna, Femeia tot îl zoreşte Strigând: – De, del isprăveşte

Şi du-te de adu apă, Că fierea în mine crapă.

D-atâta multă zăbavă, Fără să faci vr-o ispravă 1 El merge apă s-aducă şi iar de păr se apucă; Ea iarăşi îl mai strigă: – Hai de-mi fă o mămăligă! El ş-aceasta isprăveşte, şi iar părul netezeşte; Ea îl strigă, iar să sale, Ceva lemne să mai taie; Ş-abia iar ia păru-n mână, Ea la altceva îl mână; El neavând, cuvânt, tace, Când una, când alta face; Vai de el, dracul, sărmanul, Căznind îi trecu şi anul! Al doilea an porneşte Tot cu părul se munceşte, De necaz să se înece, Că şi al treilea an trece; Anii trecea şir ca lanţul şi muierea-l juca danţul, Tot mereu să-i împuteze, Părul ca să-l îndrepteze; S-aţâţ se necăjea dracul, Cu pustiul păr, săracul, Cât începu să-i albească Părul şi să-mbătrânească.

Ba şi cocoşat rămase, Neviindu-i să se lase, O muiere să-l supue şi moşia să-şi răpue; Dar, în cele de pe urmă,

118 învingă.

Moartea, care toate curmă, Scăpă şi de dânşii dracul şi iar îşi stăpâni lacul. Dar cocoaşa din spinare şi barba crescută mare, I-au rămas ca moştenire, Spre veşnica pomenire: Că muierea de când veacul A îmbătrânit pe dracul.

De-aceea zice proverbul: Cine n-a văzut pe dracul, să [se uite la tine.

— Şi, Eşti dracul împieliţat.

— Dar

[şi.

Copiii oamenilor sunt draci [goi.

— Pentru care zice: Nici dracului nu-i da în gând [să o facă asta.

— Unii [zic:

Dracul m-o învăţă s-o fac

[asta.

— Dar, şi dracul poartă ponos.

[ÎNGHITE AUR] 59. Povestea vorbii

Un zgârcit odată când era să moară, Se târî cu-ncetul la strânsa-şi comoară, şi-ncepu cu galbeni gâtul să-şi îndoape.

C, murind, cu dânşii în el să-l îngroape. Când făcea aceasta vine fără veste, Un nepot să-l vază, ce fel îi mai este, şi privind la dânsul cu mirare mare Cum înghiţea aur ca pe o mâncare, începu a zice şi cruce a face:

— Ucigă-te toaca, ce îl înveţi, drace! Dar dracul răspunsul nevăzut îi dete:

— Ba, ucigă-l toaca pe unchiu-ţi, băiete.

Că nici chiar eu insu-mi, de-mi zic drac anume, şi aceasta încă n-am văzu ţ-o-n lume.

— Prin urmare dar Pe om la mai mari drăcii îl taie capul.

— Însă, Gunoiul din ochiul altuia îl vedem şi bârna din ochiul

[nostru n-o vedem.

— Ş-apoi, La unii unele şi la alţii altele.

— Zice cineva că, Muierea necertată e ca moara neferecată, nu macină bine.

[– Dar.

Toate ca toate, numai dragoste cu sila nu se poate. – [Altele sunt iar, Bărbatul să aducă cu sacul, muierea să scoată cu acid, tot

[se isprăveşte.

— Pentru că, Omul de hoţul din casă nu se poate feri.

— Ş-apoi vii la povestea cântecului: Punga plină până-mi fuse, Mândra pe mână mă puse, Când veni la jumătate, Mânda mă dete la spate, Când de loc nu mai sunară, Mă dete pe uşafară.

[BANUL ŞI CUSURUL] 60. Povestea vorbii

Un tânăr din întâmplare rămâind la ochi beteag. Sensură ca fiecare, cu plăcere şi cu drag; îşi luă de nevestică p-o fată care-l voi;

Pentru c-avea stăricică prea lesne se învoi. El d-a doua zi de nuntă până şase, şapte ani, Cu-ngrijirea lui cea multă, până când avu şi bani. Or când pleca de acasă, şi-napoi se întorcea, Toate cele pentru masă cu braţ plin le aducea şi nevasta lui cea dulce de grabla scară zbura. Şi de cele ce aduce, mai curând îl uşura. Până fu aşa bărbatul nu avea niciun cusur, Cu adusul şi căratul fu frumos ca un răsur; Când n-avu şi-ntr-o zi numai, cu mâna goală, veni, Nevasta lui şi acuma când ieşi şi-l întâlni, Văzând că-n mâini nimic n-are de cele ce o-ngrăşa, Îi privi-n ochi cu mirare, zicând către el aşa: – Dar ce ai păţit bărbate? Ochiul cine ţi la Scos? TJite pocitură, fratel Ţi-ai sluţit ochiul frumoşi El privindu-i vreme lungă ochii ei cei drăăstoşi, Cunoscu că pentru pungă i-a fost căutat miloşi, şi legănând capul zise: – Dar ce, dragă, pân-acum, Ţi-au fost vedeiile-nchise de nu vedeai nicidecum? Şapte ani trăii cu line, cu acel slut ochiu’ al meu, Ş-acum stai, te miri de

mine, ca când nu-s tot acel eu? Nu cumva avui perdele în ochi-mi de nu cătiii, Ci tot în mâinile mele şi în pungă te uitai? zise ea: – Cu de aceste nu poţi să te îndreptezi, Aceia ce zic eu este, vedeai, dar acum nu vezi; Că dintru întâiaş dată de erai cum eşti acum, Chiar să fi-mbătrânit fată, nu te luam nicidecum. Bărbatul scârbit în sine, de un astfel de cuvânt, Mai vârtos cunoscând bine, că banii sunt unde sunt, Pleacă pentru vreme lungă, fuge, lumea în cap ea, Cafar când i-o suna-n pungă, atunci să vie la ea.

Fătul meu!

Ariciul cu meşteşug se prinde şi vrabia cu mei.

— Şi, Copilul cu leagănul se amăgeşte şi tace. – Că, Verdarea[119]) cearcă copaciul, şi mai slab unde găseşte, acolo

[ciocăneşte.

— Şi, Calul cunoaşte ce om îl încalecă, pe fie-cine nu trânteşte.

[– Dacă îl vede că este Lămă mamă ti pă mine, că azi este zâmbătă.

— Atunci, ÎI îmbrobodeşte ca pe o muiere.

— Şi, Îi pune ţestul*) în cap, mi-l întoarce ca-n dulap.2) – Ba

[încă.

Îl bagă sub pat şi-l pune să cânte cocoşeşte.

— Iar, Cine e vrednic scoate şi îmbucătura din gura omului.

— Şi, Muierea este vas slab, de nimic se necăjeşte, şi cu nimic

[se îmblânzeşte.

— Şi, Te joci cu ea ca eu o păpuşe.

— Şi, O faci de joacă înainte-ţi pe taler.

— Că cu binele de nu vei putea, iar cu răul nu faci nimica. – [Iubite tată!

---

119 Gheonoaie cu pene verzi.

Bani de-aş avea m-aş însura.

— Cum a zis unul: Cu puşcă seacă la vânat să nu pleci.

— Că Osul gol nici câinele nu-l roade.

— Şi, La copaciul fără poame nimenea nu aruncă piatră. Cum [a zis altul:

— De ce nu te-nsori?

— N-am bani.

— De ce nu câştigi?

— N-am noroc.

— De ce nu mori?

— Dacă nu-mi vine

[moartea 1 – Să iau zestre mi-ar zice: Se scaldă în zestrea muierii.

— Însă, Găina nu se poate cu două: cu pui şi cu ouă.

— Că Cine se bucură la avere, ia fără plăcere.

— Ş-apoi vine la [vorba ăluia:

Zestrea îmi şade în lacra Luai fata dracului.

— Şi.

[(ladă) Mă făcui pentru bani mulţi p şi eu cu sluta pe vatră: – Olăcar3) de cai stătuţi4). – [Şi… [Şi.

De dorul bogatului Pentru bani luai bătrân şi mă băgai la stăpân.

XXIV. Ţeasta.

XXV. Leagăn învâlitor.

XXVI. Ştafeta – curier.

XXVII. Cai istoviţi

[BĂRBATUL SAMAR] 61. Povestea vorbii

Într-o dimineaţă pe ceaţă, pe fum, O cadână p-altă întâlnind pe drum, O întreabă: – Soro! or păţişi cevaşi? Astfel până-n ziuă încotro plecaşi?

— Ba, lele, răspunse n-am vreun alt zor Decât silesc iute s-ajung la obor.

Să găsesc să-mi cumpăr un măgar şi eu, D-o veni

vreunul în norocul meu.

— Ce să faci cu dânsul? o întreabă iar.

— Iacă, ca răspunse, ca să-l am să car, Când lemne, când apă, când altceva greu, S-am adică-n curte ajutor şi eu.

— O Doamne! îi zise, prietena ei, De ce-ţi trebuie măgar să-ţi mai iei? Mai bine-ngriieşte să-ţi iei un bărbat, şi fă şi tu c-aite ce sau măritat;

Că măgarul numai apa-ţi va căra, Lemne, ş-alte câte le vei cumpăra, Iar bărbatu-n vreme hamal o să-l ai. Din zi până-n noapte, bani fără să dai; începi, săpun, sare ş-alte-i porunceşti, Pânta lumânare cerând, îl speteşti. Şi aşa cadâna d-obor s-a lăsat şi fără zăbavă şi-a luat un bărbat.

Astfel dar săracul e ca pn hamal.
Cară-n zi şi noapte, cară ca un cal.
Că de nu aduce este vai de trai.
Nu poate să ţie casa cu vătrai.
Ci să se gândească, când se va-nsura.
Ca să nu înceapă-u urm-a fluiera.
Ci nu este numai să te-nsori, să pupi.
Ci-s mai multe care cer să le astupi.
— Astfel
Cei mai mulţi astăzi se bucură la zestre.
— Şi.
Când vor fi la mijloc banii
Nu se mai întreabă anii.
— Zicând:
Găina bătrână face zeama bună.
— Fiindcă.
Are în palmă să-i scuipe.
La ochişori d-ai de vulpe (galbeni).
— Şi.
P-le ca o naibă.
Numai bani să aibă.

— Pentru că, Miile şi sulele Mărită slutele.

— Că Zestrea toate le astupă.

Ea şi pe dracu’ îl pupă.

— Şi aşa nu rămâne, Nici mărgea neinşirată.

Nici fată nemăritată.

— Dar însă la firea mea, De cât să mănânc mămăligă cu unt, şi să mă uit în pământ, mai bine pâine cu sare şi să mă uit la el ca la soare.

— Pentru că, Totdauna feţişoara, Mărită pe feţişoara.

— Deşi, La vreme de nevoie fiece lătură stinge focul, Dar şi rău impute locul.

— Ci, Mai bine un dram de nuriţe Decât un car de frumuseţe.

— Că Mai mulţi se uită la mireasă, decât la ginere.

— Iar, Bărbatul să fie puţintel mai frumos de cât dracul.

— Cum

[a zis un băiat: – Mai mulţi întreabă de mama decât de tata.

— Fie [care zice:

Ce folos de multă albeţe, dacă n-are un vino-ncoace?

— Că

Piperul e negru şi-l pun d-asupra pilafului.

— Şi

Zăpada albă o udă cânii.

— Că

A venit sulemenită

Şi se duce terfelită.

— Şi iar:

Ce folos de chip frumos, dacă nu e lipicios?

— Că

Are chip frumos cu dar

Şi i-e vorba de văcar.

— Fie.

N-am ochi să-l văz.
— Şi.
Fie măcar aurit.
Nu-I voi, nu-mi este dorit.
[NOROCUL ŞI AMORUL] 62. Povestea ăluia
Amorul nu poartă-n lume la norocul mare nume, Dar de noroc nu duc dorul, Mai bun găsesc pe amorul. Bun ar fi fost şi norocul Dar fi c-amoru-n tot locul; Dar el la rare părţi vine Nu c-amorul la oricine. Norocului îi e silă De cei ce plâng şi-i cer milă. Dar amorul, în tot vacul, Mângâie şi pe săracul. Că pe noroc câţi îl cheamă N-aude, nu-i băga-n seamă, Dar amoru-n orice vreme Vine şi fără să-l cheme. Norocul din întâmplare Ajută pe oarecare, Dar amorulumea-ntreagă o uneşte şi o leagă. Noroc chiar şi să nu fie Lumea poate să se ţie, Dar amorul să lipsească Toţi pot să se prăpădească. Norocul unde se duce Posăcia cu el duce, Dar amorul în zâmbeşte Or pe unde se iveşte, Căci norocul la câţi vine.

Dă şi griji pe lângă bine, Îi bagă în neodihnă, De nu le-i nimic în tihnă, Le dă gânduri în tot ceasul, Se tem, tremur în tot pasul, Să nu-şi supere norocul şi să-şi întoarcă cojocul; Că el de loc nu e dornic şi tot într-un loc statornic. Pe loc binele îşi stoarce, şi fuge, nu se întoarce. Dar amorul la câţi trece Pân-la mormânt îi petrece, şi nici atuncea nu-i Iasă, la norocul ce nu-i pasă, Ci şi pe ale lor oase Varsă lacrămi dureroase, Le rădică monumente, Cele mai tari elemente, Le zideşte chimitire Spre veşnică pomenire, Iar dacă din vreo parte, încă trăind se desparte, E-n amestec şi norocul, şi nu i-a fost întreg focul, Că nu-l tratez cum se cade D-aceia fuge, nu şade. Căci cei mai mulţi prin tot [locul

13 Anton Pana

Mai mult cinstesc pe norocul. Pentru bogăţii ş-avere, P-amorul trec cu vedere, Ba îi şi dau cu piciorul şi pe urmă

îi duc dorul. D-aceia în aşa locuri, Unde îl iau în batjocuri, E numai umbra-i cea rece cu întregimea-i nu trece, şi în mai mult timp nu ţine, Ci minuturi prea puţine, Că-ntr-a sa prietenie Nu-i place făţărnicie, Diplomatica ureşte, Videnia n-o voieşte, El slăveşte în viaţă Un adevăr cu dulceaţă, şi o dreptate cinsteşte, Aceasta îl mulţămeşte. La neam, l-averi nuse-nchină (Lumea de pilde e plină) La el săracul e una cu cel ce poartă cununa, înţeleptul şi nebunul la el amândoi sunt unul. Mândru de loc nu se ţine, Petrece cu fiecine Pe nimeni nu osibeşte la toţi d-arându-l zâmbeşte; D-aceia uneori mintea îşi apără de el cinstea, ÎI ia-n râs, nerod îl face, Zicând: de una nu-i place, Că e copilăros foarte, şi nu ştie să se poarte Jucăria prea e dragă.

193

Adesea la ochi se leagă şi la hori, la nunţi se duce D-amijile[120]) să apuce, Bun cu bun să-mpreune, Prost cu-nţelept să adune, Danţul căsnicesc să tragă. Fără să se înţeleagă, Tot cu gâr, mâr să trăiască, Veşnic să se amărească. Bine zice, aşa este, Amorul face aceste. Ia chemaţi zic înainte Pe prea înţeleapta minte şi îi faceţi întrebare D-a norocului purtare, Cum umblă el? „Ce lucrează? Ce face el şi să vază? Au nu şi el tot orbeşte, Aleargă şi se roteşte? Şi drumuri drepte nu ţine, Ci merge pe unde-i vine, şi la-nţelepţi nu alege, De simţitori nu-nţelege. Ci-n fuga lui se izbeşte De or şi ce întâlneşte Ş-aci numai pe brânci cade Peste buşteni şi stânci şade, Carii nu ştiu să trăiască Nici pe alţi să folosească.

Prea bine zice ţăranul, N-are greşeală, sărmanul! Că norocu-i un prost mare.

Ştiinţă de nimic n-are, Cu hârca cu totul goală, la un netrecut prin şcoală. Ce n-a-nvăţat socoteala, ia să ştie împărţeala, Să judece când împarte, Să facă tuturor parte, şi azi vezi cum că la unii Dă nerozeşte cu pumnii. Umple

120 Pe ascuns.

ladă peste ladă şi clae peste grămadă, Iar pe alţi săraci îi lasă De n-au nici pâine în casă. Pe lângă aste cuvinte Mai întrebaţi iar pe minte De norocul să vă spuie: Au el tiran cumplit nu e?

Fătul meu!

Au nu de el firea zbiară la de o cumpliită luară? De cine a fost el dornic? În ce loc a fost statornic? Au nu joacă el o lume la cu jucării de glume? Aci să-nalţe, să suie, în slavă pe tron s-o puie, Aci iar jos s-o pogoare, S-o răstoarne sub picioare? Au nu din om în om trece, Când un, când alt lăsând [rece

Şi binele tot îşi mută, Vremelnic îl împrumută? De aceea nu-i duc dorul Mai bun găsesc pe amorul.

Arrvauzit vorba.

— Că, Unde e dragoste multă e şi urâciune multă. Cotoiul dacă-mbătrâneşte şoareci mititei iubeşte.

— Şi, Bătrânul iubeşte pentru tânăr, iar tânărul pentru bani. – [Şi aşa.

Te pupă în bot şi-ţi ia din pungă tot.

— Însă, Ne-am depărtat cu povestea.

— Ci, Să o lăsăm încurcată.

— Şi, Să venim iar la prochimen.

— Aşa e omul, El altuia dă povaţă şi pe sine nu se-nvaţă.

— Că, Cine e muşcat de şarpe, se păzeşte şi de şopârlă. Cine cade în gârlă, de ploaie nu se mai fereşte.

— Omului, Nimenea nu poate să-i dea minte şi noroc.

— Deşi a ziff [oarecine

Fă-mă mamă cu noroc şi mă aruncă în gunoi.

— Dar.

Nu e vorba aia, sau aia e vorba, e ştiut că

La o iată mare şi un măgar zbiară la uşă.

— Însă.

Bărbatul temător îşi învaţă-nevasta rea.

Şi stăpânul scump, sluga hoaţă.
— De aceia zice:
Sărută pe oarbă, dar îi caută şi în ochi.
— Ci când vrei
[să-ţi iei nevastă, Uită-te la mumă-sa şi cunoaşte pe fie-sa.
— Şi mai vârtos, Precum îi este firea A.şa şi năravirea.
— Că Toate femeile poartă rochii, Dar le cunoşti după ochi.
— Ş-apoi, Cea din toate mai vestită Cere să-i zică cinstită.
— Ştie că, Cinstea e mai scumpă decât toate.
— Dar, Căţeaua pân' nu pleacă prin mahala, Câinii nu se iau după ea.
Decât să-şi păzească cineva nevasta, mai bine crângul cu [iepurii – Că ea e
Ca pisica, sapă şi înveleşte.
— Însă.
Dumnezeu nu sparge două case.
— Că îşi nemereşte sacul petecul.
— Şi.
Vine rânced lângă muced.
— Şi, îşi găseşte tingirea capacul.
— Cine-i vede zice:
Şi ca şi el, amândoi.
Vai de ei, două nevoi.
— Şi.
Trăiesc împreună
Ca pâinea a bună.
— Toţi zic că:
Două muieri într-un loc
Nu trăiesc, se cert de foc.
— Dar e vorbă.

Până nu ne potrivim
Amândoi nu ne-ncuscrim.
— Căci
Prostul cu prost când trăieşte
Lesne se îngăduieşte.
— Şi atunci.
Parcă i-a făcut un tată şi o mumă.
— Şi.
Parcă a tunat şi i-a adunat.
[MIREASA NEROADA] 63. Povestea vorbii

Oare unde iară, bărbaţi şi neveste Au mers să peţească, obiceiu cum este. Priviră, văzură, vorbiră de fată, şi se învoiră cu mumă, cu tată. Acuma rămase să bea aldămaşul D-alde cuscru, socru şi de alde naşul Aşa el şi zise: – Draga tatii fată, Du-mi-te de scoate niţel vin indală. Ea luând o oală, o spală, o şterse şi în grabcu dansa în pivniţă merse. Dacă văzu tal-său că prea zăboveşte, Mnmi-sii îndată, zicând porunceşte: – Du-te curând dragă, dumneata de scoate că pe care bag seamă copila nu poate. Mergând ea găseşte în plâns pe copilă, şi privind la dânsa, i s-aţâţă mila, Se sperie, ntreabă: – Ce ai drăguliţă? Ia spune-mi şi mie, spune-mi măiculiţă, Atunci fata începe şi îi zice: Mamăl Acum cum vezi bine, mă mărit se cheamă. Aşa să zic dară, o şi făcui asta, Ş-am rămas grea-ndată ca toată nevasta. Am făcut acuma, să zic, şi pruncuţu, şi-i puse naşu numele Vlăduţu, ÎI vezi gras la faţă, frumos ca un soare, Creşte, se înalţă, merge şi-n picioare, Umblă şi aleargă, se joacă prin curte cu izmene albe şi cu haine scurte, încalecă băţul, sare tăetorul, Se duce îndată, apucă toporul, Abia îl ridică, pe umăr îl pune, Toporul greu foarte puterea-i supune, Neputând să-l ducă, cade, îl doboară, Îi retează gâtul şi aci-l omoară.

Aceasta când zise, începu să strige:

— Of! Vlăduţu mamii! moartea „ta mă frige, Inima-mi

răneşte, viaţa îmi scurtează.

Că n-o să mai poată mama să te vază. Muma cum aude plânsul fiicii sale şi ea se porneşte să ţipe cu jale:

— Of! vai! Duţu mamii! of! drag, nepoţele! Prea avuşi în lume zile puţintele!

Tatăl logoditei, văzând că acuma, Cu vin nu mai vine, nici fata nici muma, Pleacă după ele, n pivniţă se duce, Să vază ce este, vin de ce n-aduce? Şi dacă le vede plângând p-amândouă începu să-ntrebe: – Ce vă este vouă? De ce vă e plânsul? spuneţi-mi şi mie? Minunea ta, Doamne, asta ce-o să fie! Atuncea şi muma şi fata se puse şi îi povestiră, cele de sus spuse. Aceste cuvinte auzind şi dânsul cu elenpreună porni şi el plânsul:

— Of! of! vai de mine! cum ne călcă focul! Of! cum nepoţele te omori jocul!

Făcui, crescut gata, scos din tot necazul.
Cum nu trăişi încă să-ţi mai văz obrazul!
Aşa ei grămadă rămâind să plângă
Făcură pe „oaspeţi la ei să se strângă.
Dacă îi întreabă şi le spun pricina.
Dau răspuns cu toţii: – A voastră e vina.
Căci lăsaţi toporul încolo, încoace.
Ca să-l ia copilul, cu el să se joace.
Dacă tăiaţi lemne nu-l băgaţi în casă;
Plângeţi dar acuma, nouă nu ne pasă.
Iar unul dintr-anşii vrând să-i mai mângâie.

— Lăsaţi, zise, frate plânsul să rămâie, Casa nu vă-i spartă, c-a murit băiatul. Sunteţi încă tineri ş-o să faceţi altul. Un vecin l-aceste ce prin gard privise

Şi auzind toate către dânşii zise:

— Unde a tunat de v-a adunat!

Dar însă.

Nu trebuie să râdem de zidul lui Dumnezeu.

— Că Cine a făcut pe bunul, A făcut şi pe nebunul.

Cine a făcut pe bogatul.

A iacut şi pe săracul.

— De aceia să nu zicem: Urât tală l-a făcut (sau a avut).

— Şi, După ce e prost îl cheamă şi Vladu.

— Şi, După ce e urât bea şi tutun.

— Şi, Parcă e lovit peste obraz cu leuca.

— Şi, L-a băgat mamă-sa în ladă şi l-a mâncat moliile.

— Că

[adesea.

Mai multă înţelepciune găseşti în feţele cele urâte de cât [în cele frumoase…

— De aceia

Nu te uita-n pocitura-i.

Ci vezi ce iese din gura-i.

— Dar.

Unde e minte multă e şi nebunie multă.

[FATA ISTEAŢA]

64. Povestea vorbii

Au plecat odată unii să peţească, Ş-au mers la o fată ca să o privească! Dacă se uitară ei în bătătură şi pe fata-n spate dacă o văzură, Fără să vorbească cu toţi împreună, Năvălind d-odată i-au dat ziua bună. Fata, fără veste văzându-i grămadă, Cu necaz în sine, zise-n vânt cu sfadă:

— O fir-ar pustie casa fără toacă. x)

Ei o întrebară: – Maică-ta ce face? Fata le răspunse: – Şade-n dos şi tace

Şi din două rele, face una bună.

— Dar tată-tău unde-i?

— S a dus ca să vie.

— Vine curând oare?

— Eu nu ştiu, el ştie! De va da da dreptul, o să zăbovească.

De va da d-ocolu-ngrab, o să sosească.

— Dar lelea-ta unde-i? Ea răspunse iară:

— Îşi plânge-n cămară râsul d-asta vară. Auzind acestea ceea ce venise.

Fără să-nţeleagă fata ce le zise, Pe muma-i cătând-o, de dânsa dădură, Stând cârpind supt umbră la o vechitură. Îi dau bună ziua, îi spun pentru fată, Cum că la răspunsuri, le fură ciudată, şi că nu putură vorba-i să-nţeleagă, Ce răstpuns le dete, nu pot să-i aleagă. Muma ei răspunse: – O ştiu, aşa face, Ei tot cam în pilde, să vorbească-i place. Deci ei o rugară să le tălmăcească: Vorbele copilei ce-o să-nchipuiască? Muma fetii zise: – Dacă vă mirare, De a vi le spune nu e lucru mare. Casa fără toacă, copila ce zise E că n-avem câine, care trebuise să latre, să spuie din poartă, d-afară, Să ne dea de ştire, că străini intrară. De tatăl său iară, v-a zis că pe semne Fiindcă – dus este cu carul la lemne, şi d-o da de-a dreptul, e un noroi mare, Ş-o să zăbovească aci, prin urmare, Iar ocolind drumul, atuncea se ştie, Că n-are zăbavă, curând o să vie. Ceea ce vă zise de soru-sa iară, Că-şi plânge-n cămară râsul d-asta vară, E că, ca mireasă din râs şi din glume

Se pomeni groasă, ca toate din lume, Ş-acum vrând să nască, că i-a sosit ceasul, Plânge şi se vaită şi îşi suflă nasul. De vorba iar care v-a zis pentru mine, Mă căznesc aicea, precum vedeţi bine, Din aceste două cămăşi rupte, rele, Să fac una bună, d-oi putea, din ele. Aşa dar acelor, din aste cuvinte, Mult le plăcu fata că este cu minte şi fără zăbavă îi şi pomeniră, Cum că ei pe dânsa s-o ceară veniră. Atunci muma fetii, lucru din mâini lasă, Să le facă cinste, îi pofteşte-n casă. Apoi şi îndată pe fată o mână, Cum e obiceiul, să sărute mâna. Mergând dar copila, pe loc cum se pleacă, Să sărute mâna, mătănii să facă, Un-ce deodată sună, din greşeală, Din care îndată ieşi miroseală. Muma-i de ruşine-ngrab scoţând şervete, Tuturor prin mână câte

unul dete, Zicând: – Iertaţi oameni, greşeala făcută Ponos[121]) nu ne puneţi, faceţi-o tăcută. Fata stând de faţă ş-aceasta cum vede cu o supărare pe loc se repede, Le smulge din mână şervetele toate şi fără să-i pese, aste vorbe scoate: – E! vouă vă-i lesne că gala vă vine, Dar ia să mă-ntrebe cineva şi pe mine, Câte greşeli d-astea, mari şi mititele, Am scăpat eu până le ţesui pe ele! E.şind ei pe poartă, cum le-a luat darul, S-a-ntâlnit cu lat-său ce venea cu carul, şi îi povestiră din fir până-n aţă, Pentru ce veniră ei de dimineaţă. El văzând în june ce prostie zace.

Nu-şi mai spuse gândul, să zică nu-i place.
Ci-ncepu de fată multe să vorbească.
Şi rele şi bune, vrând ca să-i gonească.
— Zicând:
Nu crez c-o fi Stana noastră
Cum o cerefi dumneavoastră.
— Că
Umblă noaptea ca liliecii.
— Şi
E nebună, lunatică.
Umblă ca o zănatecă[122]).
— Şi
De rea, câmpii nu o-ncap, îşi ia poalele în cap. – Iar lelea-sa
A mâncat astă vară prea multă miere
Şi acum are la inimă durere.
— Şi
Ieri se juca între fete
Ş-astăzi sade-ntre neveste.
— Că
A fost la mure odată
Ş-a venit cu rochia spartă.

121 Sa 'nsemne.
122 Nebună.

— Şi
Acum plânge în cămară
Râsul ei de astă vară.
— Că
A poftit la ardei prăjit
Şi negustând, s-a stăpânit.
— Însă despre dumneavoastră.
De gata toate sunt gata
Numai nu voieşte fata.
— Se vede că
Nu i-a venit ceasul poate.
Dar se fac prea lesne toate.
— Că
Vaca răstoarnă găleata după ce o umple cu lapte.
— Iar
Dacă o fi de la Dumnezeu
Şi-o vrea fala şi muma, voi şi eu.
— Că
Nu e pentru cine se găteşte.
Ci pentru cine se nimereşte.
— De aceia
Decât în faţa arii, mai bine în capul locului.
— Că.
Decât să porţi pe omul cu vorba, spune-i mai bine că nu
[se poate.
— Sau Albă, neagră asta e, cum se vede.
— Şi lui voi plăcea să mă ia, cui nu, să mă lase.
— Adică Bate samarul să priceapă măgarul.
— Şi întâi să se gândească şi apoi să o croiască.
— Să n-ajungjă
[treaba
Singur cu pnraua să-mi găsesc beleaua.
— Şi să se plângă: Casa mi-e în trei păreţi şi cu uşa

prin pod.

— Şi să se facă de poveste n ţară, şi din om ne-om.

[031 ŞI NEOM]

65. Povestea ăluia

Un tânăr, voinic, în vârstă, în anii înflăcăraţi, Când mergea la adunare între oameni însuraţi, şi când le da bună ziua, ei de mult ce le plăcea.

— Îţi mulţumim, împărate, toţi d-arându-l îi zicea: „Junele ne-nsurat, e ca un împărat”.

— Că Umblă cu floarea la urechi.

— Şi – N-are copii să-i plângă de foame.

— Şi

N-are căţel, n-are purcel. Aşa tânărul se-nsoară, după cum şi trebuia, şi o nevastă prea bună, soţie în casă-şi ia. După aceia el iarăşi mergând între adunaţi şi dându-le bună ziua, răspunde cei însuraţi:

— Îţi mulţumim dumitale om ca oamenii de rând.

Pus în catastihul nostru ca însurat de curând.

— Că aşa [zic şi astăzi la însuraţi:

— Eşti în catastihul nostru.

— Şi, Te-am scris în rândul bărbaţilor.

Te-a strâns în chingi bietele opinci.

— Şi

Ţi s-a scurtat potecile.

— Că

Ce ai vânat ai prins.

— Şi

Ai dat un ban să te prinzi în danţ

Şi nu poţi scăpa să dai un sfanţ.

Tânărul dar mulţumirea văzând că i-a micşorat

Părându-i rău pânta suflet, se căi că s-a însurat.

Din împărat om să-l facă derând cu alţi nu-i veni.

Şi cu vină, fără vină, mergând nevasta-şi goni.

Apoi iar, ca pân-acuma, ducându-se între bărbaţi

Şi dându-le bună ziua „i-au răspuns cei însuraţi: – Îţi mulţumim dumitale din om neom ajuns. Care pe dânsul aceasta ca săgeată l-a împuns; A cunoscut că pe talpă putredă a fost călcat şi ducându-se îndată cu nevasta s-a rupăcat.

— Că el A judecat numai faţa, iar nu şi inima.

— Aşa dar, fătul

[meu!

Am vorbit şi verzi şi uscate.

— Dar însă S-a vorbit ce e de vorbit.

— Eu sunt acum bătrân, An scuipam în iarbă şi estimp în barbă.

— Şi când este luna veche Nu auz de o ureche.

— Şi când este lună nouă, Nu auz de amândouă.

— Şi Uit îmbucătura

De la mână pânta gură.

— Cum am Am venit în doaga copilăriei.

— Şi Umblă cu coliva în Ipiept.

— Şi la mâne o să-mi mănânci coliva.

— Şi Aştept în tot vacul

Ca mortul colacul.

— De aceea zice: Dacă începe să iasă barba fiului tău, tu

Nu eşti copil fără dinţi, Să te ia omul de minţi. –, Ci, Eşti om în toată firea.

— Îţi zic încă, insoară-ţi până nu-ţi trece vremea.

— Că Toată pasărea îşi are odihna în cuibul ei.

— Şi de vrei [să trăieşti bine.

Toldauna la colţ de ţară, să-ţi faci casă

Şi să-ţi alegi loc la mijloc de masă.

— Că almintrelea.

Unul te lasă de ostenit

Şi altul te ia de odihnii.

— Zicând:

Până vei odihni să ardicăm la gard.
— Nu căuta că
Nu vine vorba la cădelniţă.
— Ci arde pe à la – [Şi tu dar.
S-o lovi, nu s-o lovi, iacă el bietţi. O vorbi.
— Însă.
Omul şade lângă un gard şi tot mătură împrejur.
— Dar să venim iar la vorba noastră.
— Tu veri bine că Unul trage să moară Ş-altul joacă, se însoară.
— Dar, însurătoarea de tânăr, e ca gustarea de dimineaţă.
— Şi
Mâncarea de dimineaţă e ca-nsurătoarea de tânăr.
— Că
Ce e întâi, nu e pe urmă.
— Cum a zis unul:
Dacă aduci întâi terciul[123]).
Pe urină aduci de surdă.
Oaspetelui ou şi urdă.
— Atunci vino vorba.
După ce nu erau tineri.
Se logodiră şi Vineri.
— Şi
După ce toate-s în cercuri (în învârteli).
Şi nunta o avem Miercuri.
— Şi
Toate lucrurile ne sunt pe dos.
— Că
Unul gustă, zice: dulce; altul gustă, zice: acru!
[LAPTE AFUMAT] 66. Povestea ălnia
Povestesc că unui nevasta murind şi plin de-ntristare

123 Fiertură de tnălaiu cu apă.
t Nemerit.

văduv rămâind, Se însură iarăşi ca un om sărac, Socotind la jalea-i să-şi găsească leac: Luă o fetică, care îi plăcu, şi cu ea întâia casă îşi făcu: Ei trăiau prea bine, că ea îl iubea, şi el, pentru dânsa, prea mult se robea; De cât despre alte câte îi făcea, De-i mulţumea una, alta nu-i plăcea; Mai cu seamă lapte dulce când mânca De loc, niciodată el nu se-mpăca, Că oftând adesea în sunet vorbea: – Nu ştiu răposata ce fel îl fierbea.

Că de când, sărmana, o am îngropat, Lapte fiert o dată, cu gust n-am mâncat! Biata lui nevastă, astfel de cuvânt Auzind adesea răsunând în vânt, Se mira săraca, cu ce îngrijiri să-l fiarbă mai bine s-aibă mulţumiri! Spăla, freca vasul, punea, îl fierbea, Păzind să n-afume şi n foc să nu dea; Dar ge; iba, bărbatu-i, la gust nu-i venea, Tot pe răposata, oftând pomenea. Aşa dar, nevasta văzând şi văzând că pe plac nu-i este or şi cum făcând, în cele din urmă îl puse pe foc şi-l năpusti-n vatră, ne-ngrijind de loc. Laptele dar singur fierbând l-a uitat, Dacă-l bătu fumul şi în foc a dat, Turnând îi aduce, şi el cum sorbi Plin de mulţumire către ea vorbi:

— Ah! draga mea! astăzi m-ai îndatorat cu laptele dulce, de când te-am luat.

Că uite întocma acest gust avea, Biata răposata, oricând îl fierbea. Dar, cum făcuşi, dragă? ce ai uneltit? Şi aşa de bine astăzi l-ai brodit? 1) Vezi dar ţine minte, tot aşa să-l faci, Apoi totdauna să ştii să mă-mpaci. Auzind nevasta zicându-i astfel:

— Apoi, bărbatele, zice către el:

Eu după părerea-mi am greşit acum, Că nu purtai grijă să nu ţi-l afum, Fiindcă cu treaba, pe foc l-am uitat, şi gustând în urmă îl văz afumat: Ba îmi era încă că o să mă certi, şi vream de greşeală, să cer să mă ierţi. Bărbatu-i răspunse: – Nu ştiu ce-ai făcut, Decât ştiu atâta, că azi mi-a plăcut;

Şi cu aste vorbe mă faci nătărău, Că la ce mi-e gustul să zici că e rău; Nu voi niciodată să m-aibi de nebun, Ci ce zic că-mi place, zi şi tu: e bun, şi nu-mi spune mie c-ai făcut greşeli, Că eu aşa vorbe nu po ţi s-a mă-nşeli: Gându-li nicio dată nu l-oi sfinţi eu, ia să nu-mi fierbi lapte după gustul meu; Aşa îl voi tocma cum fuse acum, şi curs în foc fie, şi cum zici, cu fum. Biata lui nevastă pe loc o sfecli, Gândind că cu pumnii o va năvăli: Decât cu tăcerea care o făcu II adusenstare şi el de tăcu.

— Zicând: Lasă să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă.

[– Dar tu copilul meu, Să-ţi iei nevastă de casă, Nici urâtă, nici frumoasă.

— Că Nu o să o pui cadră-n perete.

— Nici Nu o să o atârni cercel la ureche.

— Nici, Nu o să o scoţi în târg de vânzare.

— Ci, Să-ţi iei nevastă de potriva ta.

— Precum am mai zis adică: Cum e sacul şi peticul.

— Şi Cum e tingirea şi capacul.

— Că, Ce nu-ţi este de potrivă, Îţi va fi tot împotrivă.

— Nici.

După gustul altora să nu-ţi alegi nici materie nici nevastă.

[Ci

E destul să-ţi placă ţie.

— Iar nu ca acela, în hatârul dumneavoastră.

Iacă m-arunc pe fereastră.

— Ca ţiganul care:

În hatârul prietenului său s-a spânzurat.

— Cum a zis unul:

Că a greşit croitorul.

S-a spânzurat spoitorul.

— Ci tu.

Eşti stăpân pe capul tău.

Or pe bine or pe râu.

— Că

Voia este la tine

Ca să faci cum îţi e bine.

— Cum zice vorba: Mie nici nu-mi intră în pungă, nici nu-mi iese.

— Eu [ştiu că.

Silita căsătorie e frigură de livie1).

— Numai – Nu face din capul tău calendar.

— Şi când vrei să te-nsori.

De eşti vi că de-jos să nu iei neam de sus, ca să nu-ţi zică:

[scoaltu, să şez eu.

— Şi De n-ai bani nu lua cu zestre, ca să nu-ţi zică: – Taci

[tu să vorbesc eu.

— Şi ia-ţi nevastă săracă ca să-ţi zică: Fă ce ştii tu.

— Şi atunci Trăiţi ca în sân de rai.

[ORAŞUL ŞI SATUL] 67. Povestea ăluia

Ferice şi iar ferice! O mie de ori poţi zice! De viaţa ţărănească. Care este prea firească; El într-adevăr trăieşte, Că oricum se mulţumeşte; El pe lângă de mâncare şi haină simplă de are, îşi face pre pământ raiul, Nimenea nu-i are traiul. El n-are grijă în lume. Să grămădească banii sume. Or vreun lux să-mplinească şi vr-o modă să-şi croiască. La mult iar ca să câştige Nicio dată nu se-nfige, şi pe cat’s agonisească, Dajdia ca să-şi plătească. Grija-i e numai să-şi facă

Orânduita lui clacă, Să-şi dea dijma[124]) cuvenită şi să-şi cumpere vr-o vită. Dacă le-a făcut aceste, Lumea seninată-i este, Umblă sănătos ca fierul Faţa i se luminează, Cântă şi se desfătează, Nu-l înfiorează gerul; Pe viscol, pe vânt, pe ploaie Nu simte nicio nevoie. Se îngraşe

124 Bir — zeciuiala (decima).

mâncând ceapă şi se îmbată bând apă. El când vrea să-şi ia soţie. Nu caută bogăţie, Ci de vrednicientreabă, Cum şi să fie de treabă; Dacă o aduce n casă, Apoi de haine nu-i pasă.

Ea peste tot îl îmbracă, îngrijind şi ei să-şi facă; Iarna toarce, coase, ţese, Vara la câmp cu el iese. Cu dânsul şi ea munceşte, La toate îl însoţeşte; Copil dacă dobândeşte, Cu lucru-n mână îl creşte, ÎI leagănă cu piciorul şi din brâu toarce fuiorul, Cu o mână îi dă ţâţă, Cu alta focul aţâţă. Când vine bărbatu-n casă şi fiertura e pe masă, Şed, mănâncă cu gust mare, Fără nicio supărare; Ei de nimic nu se ceartă, Cred unui alt şi se iartă. Se înţeleg în cuvinte, Se unesc în duh şi-n minte, Voia unui alt nu-şi strică Cu-mpotrivire să-şi zică. Iubireantre ei domneşte, şi fericirea străluceşte; Iată într-adevăr viaţă şi nsoţire cu dulceaţă. Iar noi orăşeni născuţi şi civilizaţi crescuţi, Ce mâncăm nu ne hrăneşte, Ce bem nu ne foloseşte, Căldura ne bolnăveşte, Frigul cel mic ne răceşte, Umbletul ne oboseşte, Şederea ne moleşeşte; Or cum, neted nu ne vine, De orişice nu ne-i bine;

În zadar suntem pe lume, Trăim numai cu un nume, Fel de patimi ne-mpresoară şi mii de griji ne omoară. Nimic nu ne mulţumeşte, Luxul pe toţi stăpâneşte, Trăind în filotimie, Dăm cu neiconomie; Când ne vedem cu parale: Azi mâncăm zaharicale, şi când ne căutăm mâine, N-avem cu ce lua pâine. Ne îmbrăcăm în mătase, Facem mobile în case, Croim mode peste mode, Iar sărăcia ne roade. N-avem la nimic măsură, Nici la haine, nici la gură; Mica-ne agoniseală o întrece cheltuiala, Un ban pe zi de nu vine, Cheltuim cinci şi mai bine, Pe unde nu se ajunge Ştim şi cu vorbe a unge. Ne facem la mulţi drum

[neted

Şi luăm orice în credea; Facem datorii grămadă, şi ne-mbrăcăm de paradă. Nu ne cătăm neaverii, Ci ne

îmbrăcăm ca boierii, Carii or cum să le placă, Le dă mâna ca să-şi facă. Or cât să dea, le ajunge şi le rămâne şi-n pungă.

Nu-şi scurg ca cel ne nu

[poate

Buzunăraşcic toate, Cum ne-i proverbul dovadă: Ce e pe noi şi în ladă. Când umblăm după-nsurare, Căutăm cu zestre mare, Gândind c-o să ne ajungă Zestrea spre trai vreme

[lungă.

Şi ea d-ar fi cât de multă „O cheltuim chiar la nunta, Cumpărând lucruri galante, la şi cei de trepte-nalte – Tocmim pe loc jupânese Slugi, slujnici, bucătărese. Şi nu lăsăm pe stăpâna la nimic să puie mâna. Punem alte s-o gătească, S-o-mbrace, s-o păpuşească, Iar ea alt să nu lucreze, De cât să se oglindeze. După ce o gătim bine şi droşca de birje vine, Pleacă după vizitare, Galantă cu înfocare, De nu ştii ca ce persoană, Ce doamnă şi ce cocoană I şi ea-n orice să se suie şi orice haine să puie Tot o cunoaşte oricare, Că e de treapta cutare, şi nu-i adaugă cinstea Droşca şi îmbrăcămintea. Pe jos iar cum o[125] să meargă? Cu haina podul să şteargă?

Căci jurnalele de mode, Sunt lungi, la spate cu coade A se târî sunt croite, Pentru trăsuri potrivite; Aşa dar cu trăsuri toate, Că în alt chip nu se poate. E! bine, dar vezi că iacă, Punga din zi în zi seacă, şi mergând din sus, la vale, Rămânem iuft1) de parale, Că banul, cum vedem bine, Asudăm până ne vine. Cam cu greu se dobândeşte şi uşor se cheltuieşte; Dar d-astea, nu va să ştie Iubita noastră soţie. Copil dacă dobândeşte, şi o doică-i trebuie; Că ea ce fel o să-l crească, Haina cu el să-şi mânjească –, şi mai vârtos cum să lase, Jurnalele de mătase. Şi corsetul ce o strânge. Să-i scoată în obraz sânge şi mijlocul să-i subţie,

125 Lipsit

Mai delicată să fie. Şi cum să şează în casă la petreceri să nu iasă?… Copilul în casă o leagă, Tocmai când i-e lumea dragă şi când inima îi cere să guste orice plăcere; Că de se căsătoreşte, Nu se şi călugăreşte. De la cluburi să lipsească, Să şează să jinduiască[126])

Şi mai vârtos pildă are, Pe cutare, şi cutare, Că nu e vreo neroadă, Ci vede cum e la modă. În zadar ei îi vei spune, Aste ş-aste nu sunt bune. C-a luat ea bine seama, Că aşa făcea şi mama; Şi cu tata trăgea danturi, ia să numere la sfânturi. Deci fiind ea învăţată, Să trăiască răsfăţată, în belşug şi veselie, C-altele fără să ştie, Când ajungem în rea stare şi în vre o scăpătare şi slujnicele din casă Negonite, fug, din casă, Atunci numai cu neveste, Yai şi amar de noi este! Că ea nu ştie să toarcă, Rufe nu poate să stoarcă, Rucate nu ştie face.

Vase să spele nu-i place, Copilul nu ştie creşte, Decât stă şi se jeleşte: – Vai de ea, nenorocită! Arsă, friptă şi pârlită că i-a fost triştile[127]) sparte şi n-avut de bărbat parte! D-alde aceste şi alte înşiră cu glasuri-nalte, Zi şi noapte nu mai tace, Un minut nu gustăm pace. Apoi iată orăşeanul, Cum ofticează sărmanul! Iar cumva de îi dă mâna, şi îi cam zgârceşte vâna, Nefăcându-i pe plăcere, Orice după cum ea cere, Atuncea ea oftează şi zilele îşi scurtează. De aceea, dar, voi zice: Ferice şi iar ferice! De viaţa ţărănească, De şi-i zicem mojicească.

XLIV. Despre neunire şi neînţelegere

Boii uniţi la păşune Lupul nu-i poate răpune.

— Şi o nuia în mână lesnese-ncovoaie, Dar când sunt mai multe, se frâng anevoie.

— Şi Oaia retrasă din turmă Lupii o iau după urmă.

— Şi, Vai de acea însoţire Unde nu este unire!

— Că Nu poate finălbi torul Tovarăş cu văpsitorul.

---

126 Dorească.

127 Soarta.

— Nici care

Ca s-o-negrească din albă, la şi mâini albe să aibă – Şi Muierea să plămădească Şade cerne până mâine şi tot nu frământă pâine. De va fi să nu voiască

[Şi.

Se munceşte samărăşte şi nimica nu-i sporeşte.

— ÎI joacă cu viclenie, în ciur fără văcălie.[128] – [zicând: – O amară ţii de noi, Nu ne unim amândoi!

— Că, Eu zic tunsă şi el rasă, Nu ştiu la ce o să iasă.

— Şi.

Eu strig în cât capul mi se descleeşte
Şi bărbatu-n lene abia mormăieşte.

— Unul zice:

Nu ne putem înţelege.
Un fel nu ni se alege.

— Altul

M-a înzăbălat muierea
Şi mă joacă cum i-e vrerea.

— Şi.

Mă fierbe în oală seacă.
Zi, noaptea nu va să tacă.

— Of!

Mă ciocăneşte cu covaciul[129])
Şi ca ghionoaia copaciul.

— Când se necăjeşte.

Strigă şi ţipă ca din gură de sârbe.
De mă iau fiori din creştet până-n talpe.

— Şi.

Zbiară tocmai ca o proastă.
Parcă-i pune sulă-n coastă.

— Blestemând:

— Doamne ia-mi moartea, şi zilele bărbatului meu.

1281) Cercul de lemn în jurul ciurului.

129 Potcovarul — faurul.

— Că
Nu pot scăpa de el, ca de dracul.
— Şi eu nu-i zic decata:
Ci mai zi, zice-ţi-ar popa la cap. – Şi ori unde mă duc:
Se ţine după mine (n-ar fi să mai zică)
Întocmai ca dracul după copilul mic.
S-a lipit de mine ca scaiul de câine.
— De prea mult ce mă iubeşte.
Ca cocoşul mă chiorăşte.
Mă chiorăşte parcă vrea să mă împuşte.
— Cum zice vorba:
Nici nu te lasă să te prăpădeşti.
Nici nu te lasă ca toţi să trăieşti.
— Că
M-a: îmbătrânit, mi-a scos peri albi.
— Şi ea
Şade tot abanos, ţapăn şi vârtos.
— Că
Dracul cât trăieşte, nu îmbătrâneşte.
— Şi
Drac mort n-a văzut nimenea vreodată.
— Se vede că
Are nouă suflete ca pisica.
— Iar mie.
Ziua şi noaptea, îmi roagă moartea.
— Iacă.
Nişte zile amărâte.
Necăjite şi tărâţe.
— Dar într-o zi
Era să lepede potcoavele.
— Şi.
I-a avut Dumnezeu de ştire
Şi puţintică norocire.
— Că

A zis hopa şi a sărit groapa.
Dar de mult era să-i cânte popa.
— Şi.
A dat mâna cu moartea.
— Dar
N-a dat zapis lui Dumnezeu.
— Eu ştiu însă.
Dacă moare nevasta mea, se duce lumea jumătate.
Dacă mor şi eu se isprăveşte lumea.
— De aceia
Rabdă inimă şi taci, că n-ai alta ce să faci.
[MÂNGAEREA RĂBDĂRII]
68. Povestea cântecului
O răbdare sfântă, baz mântuitor, Limau de scăpare tu eşti tuturorl Din copilărie tu mă-mbrăţişaşi, La toată nevoia luptă-ţi protejaşi. D-or ce niprejurare tu mă izbăvişi Ş-or ce veninare tu mi-o îndulcişi. Multele-mi necazuri a ţi le descri, Îţi sunt cunoscute, nu mă părăsi. Tu şi la nsurarea-mi cu mine venişi şi multele valuri mi le stăvilişi. Râuri de necazuri, ce vrea a m-a-neca, Le puseşi hotare a nu mă călcâi Furtuni când bătură, mă adăpostişi, Vrăjmaşi se sculară şi îi risipişi;
M-ai trimis cu gându-n veacu bătrânesc.
Ca să-l iau de pildă, să mă răcoresc:
Mi-ai pus de icoană, pe câţi te-au urmat.
Ca (i te-mbră [işară şi au triumfat:
Scorpii, şerpi, balauri ei au biruit.
Tu le-ai dat putere şi s-au izbăvit.
Răbdare! răbdarel zid sprijinitor, îmi cunoşti consoarta, vezi că îmi dă chin.
Vino şi mă scapă de cumplit suspin.
Nu-mi zugrăviplata, desfătări cereşti.
Nu pot să mai sufer zile tiraneşti.
Pentru ne-nţelegeri amărât trăiesc.

Ah! viaţa-mi scurtă, rău o chelluesc!
Vezi dacă se poate stavilă să pui.
Să-mi ridici nevoia, că-ndreptare nu-i.
Soarta-mi împilează viaţa la pământ.
N-am trai, n-am odihnă n-am nici crezământ.
O răbdare sfântă! dă-mi a imita
Ş-a lua de pildă chiar numirea ta.
Solomoane drepte, tu pilda ne-ai scris.
Tu cunţelepciunea ai cântat şi-ai zis:
Leii şi balaurii lot se îmblânzesc.
Iau de învăţătură-se, domesnicesc.
Iar a relii hoală n-are niciun leac.
N-are îmblânzire, ea o crudă-n veac:
Ca vierme ce roade pomi verzi şi copaci.
Ca rugina fierul, şi n-ai ce să-i faci;
De consoartă bună câţi sunt norociţi.
Le sunt cununi scumpe, viez liniştiţi.
Eroăx) răbdare, dă-mi un bun răspuns.
Nu-mi curma viaţa, vezi cum am ajunşi
Nu mai am putere, viaţa nu-mi răpi
Şi petec de petec, nu mi-o tot cârpi.
Ştie cel puternic, cât d-amărit sunt.
Care soarta-mparte la toţi pe pământ.
Ştie ce consoartă e pe capul meu.
Care îmi răspunde ca un Dumnezeu:
Prin răbdare, zice, vă veţi mântui.
Despre câte rele vă veţi bântui.
Vino dar, Răbdare, vino, nu-pceta.
Vino că prin tine voi înainta.
Trista mea viaţă tu o sprijini;
De orice ispite tu mă mântueşti.
Tu mi-ai fost şi şcoală, tu învăţător.
Te-am avut în patimi, ca un protector.
Ale tale sfaturi mi-au fost de folos.

Mi-ai dat mângâiere-n timpul dureros.
Tu pe câţi te-ascultă aşa-i încununezi.
Nu-n flori împletite ce se veştejesc
Şi putrezitoare, lucru pământesc.
Ci de raze sfinte luminând mereu.
Drept răsplată bună de la Dumnezeu.
O maică Răbdare! nu mă părăsi.
Tu îmi eşti sperarea, sprijin a-mi găsi.
Sunt perit atuncea, când mă vei lăsa.
Fii-mi mie razim şi nu-mi va păsa.
Voi să mor cu tine, să mă-ncununez.
Cu tine-n braţ viaţa-mi voi să încetez.
— Aşa e omul.
El de boală pătimeşte
Şi p-alţi de leac sfătuieşte.
— Însă
Găina-ntr-un loc cotcorogeşte
Şi-ntr-alt loc ou) se găseşte.
— Şi
El într-un fel o ursea
Ş-altfel ieşi la vopsea.
— Căci
Urşii c-ursul ursăresc
În danţuri nu se lovesc.
— Vorba e că.
Joci cu tichia chelului.
Ajungi şi tu-n felul lui.
— Adică
Cu cel ales, ales vei fi, şi cu cel îndărătnic te vei [îndărătnici.
(Psalm David).

XLV. Proverburi turcesce cu românesce

(Să se ştie că la cele mai multe vorbe, Turcii tonul îl au la sfârşit).

„Ectiini bicersin, etiini „Ceea ce semeni seceri.
[bulursâji. [ceea ce faci găseşti.
„Damlaiia, Damlaia gheol „Picând, picând, baltă se
[olur. [face.
„Fudul olan diuşchiun catâr. „Cine se mândreşte rămâne
[scăpătat.
„Işten artmase disten artsân. „Din lucru de nu-ţi prisoseşte, din diinţi mai [opreşte.
„Danişan daa aşa, „Cine întreabă, munţi, sare.
„Uslu olan rahatlanâr. „Cine este liniştit, se odih
[neşte.
„Az caz, uz caz, boiungiac caz. „Puţin sapă, neted sapă.
[după statu-ţi sapă.
„Az sadaca cioc belea „Puţină milostenie de multe
[savdârâr. [nevoi scapă.
„Gailesiiz v-aş bostanda biter. „Cap fără de griji la bostan
[creşte.
„Chemicsis dil chemic cărar. „Limba fără oase, oase
[sfărâmă.
„Coruntan petmez olur, „Din aguridă miere se face.
[neilen? sabârâlen. [cu ce? Cu răbdarea.
„Şabăr selietaettâr. „Răbdarea e mântuire.
„Tuzlan ecmec hazâr emec. „Pâine cu sare e gata
[mâncare.
„Musafir umdunu iemes „Oaspetele nu mănâncă ce
[bulduunu ier. [gândeşte, ci mănâncă ce [găseşte.
„Işin iocse şeit ol, paran „De n-ai treabă fă-te martor.
[ciocse chefil ol. [de ai bani mulţi, fă-te [chezaş.
„Dud iapraândan atlaz oluri. „Din frunză de dud, atlaz se
[face.

„Mult sirche baldan tatlâdâr
„Iochiuze boinuz, ve cuşa [canat iuc deildâr, „Chiopec chiopei iemes. „Iatan ilana basma.
„Chendi iazâsână ocumaian [eşee benzer.
„Ichi reiz birghemiibattârâr.
„Bacşiş ia verese icoen ichi [cheret sarhoş olur.
„Chioriun istedii nedâr?
[(ichi gheoa), „Dişin ardăi erdei dil docanâr
„Iriuzgheara tiuchiuren iuzi
[une tiuchiurur. „Acâllă duşman acâlsâs
[dostan ei dar.
„Insan eţi ve dârâşi nici bir
[şee iarâmas. „Annaiana, bir Sivi-sinec [sazdâr, amiamaiana, daul [zurnă azdâr.
„Oţetul de geahă e mai dulce [decât mierea.
„Boului coarne, păsării aripi [povară nu sunt.
„Câine pe câine nu mănâncă.
„Nu călca şarpele care
[doarme.
„Cine nu-şi poate cili scrisoarea lui, măgarului se [aseamănă.
„Doi cârmaci o corabie o
[înecă.
„Cine bea în cinste ori în [dator, se îmbată de două [ori.
„Cererea chiorului ce este?
[(doi ochi).
„La măseaua care doşjfe, [limba atinge (totdeauna).
„Cine scuipă în vânt, în [obrazul său scuipă.
„Vrăjmaşul înţelept e mai [bun decât prietenul fără [minte.
„Carnea şi pielea omului nu [sunt bune de nimic.
„Celuia ce înţelege, un ţânţar [îi e trâmbiţă, celuia ce [nu înţelege, tobe surle [sunt puâne.

XLVI. Despre vizite san cercetări

Vizitele mai plăcute, [ghimpi.

Sunt cele mai rar făcute – Ce te grăbeşti ca n alţi

[Mulţi zic: [timpi?

— Că.

— Mai şezi, că nu şezi pe Omul dintr-un copaci cade

Şi vr-o trei zile tot şade. – [Şi că De iubit ce ne iubim, Tot la anul ne-ntâlnim – Să [ştii însă că, Astea sunt numai nişte

[vorbe.

— De vreme ce Mai rara vedere Este mai cu miere.

— Şi Rara întâlnire E mai cu iubire.

[SOACRA] 69. Povestea vorbii

Soacra unuia intrând Pe uşă, zâmbi, zicând: – Bună ziua, fătul meu! Ia vezi cum te iubesc eu! Că tot des te cercetez! răspunse el: – văz şi crez, Dar de vrei, în felul meu, ia să te iubesc şi eu, Mai rar să mă cercetezi, Că prea mult mă-ndatorezi.

Altul, iar trăind rău, a zis – Soacră, soacră poamă acră, De te-ai coace cât te-ai coace, Poamă dulce nu te-ai face.

[De aceea dar, Rărişor să cercetezi şi mai puţintel să şezi.

— Să [n-ajungă vremea să-ţi zică: A căşunat ca baba la mormânt.

— Şi, Parcă l-a ţintuit de scaun. – [Sau

Parcă-l nu în spinare.

— Şi, Parcă casă, masă, n-are – Şi, De nu l-aş vedea, parcă aş

[mai trăi.

— Că, N-ai să te-ntorci, din pricina [lui. Şi parcă e Vătăşel de mahala, A plecat a colinda.

— Zicând [că.

Lupul împrejurul lui nu

[strică – Şi, Şade ca lupu-n răspântie – [Şi.
Unde sunt doi, cu el se fac [trei.
— Adică: Martie din post nu lipseşte.
— Îl întrebi.
— De unde vii?
— D-acasă. – [Unde te duci?
— Acasă, Geaba vii, geaba te duci, Geaba rupi nişte papuci. A plecat prin mahalale, Să umble cu haimanale (vagabonzi). Adăugând că, Dacă şade el de geabă, Gândeşte că toţi n-au treabă.
[Şi.
I se urăşte şezând, Nicio treabă neavând.
[CARTEA TOVARĂŞA] 70. Povestea vorbii
Un ţăran mergând odată-n casa unuia poet. (Ca îngrijitor al viei şi-al livezei cu pomet). Şi cu cărţi, hârtii găsindu-l – Domnule, îi zice el: Eu mă mir cum totdeauna poţi şedea tot singurel! Iar poetul îi răspunse: – Eu sunt singur num-acum, Că cu tine şez de vorbă, însă numai eu ştiu cum.
Vizita sau cercetarea unuia nepedepsit, Este mare greutate-n casa celui procopsit.
— Sau Numai atunci este singur cel ce este procopsit, Când stă de vorbă în casă cu omul nepedepsit.
— De
[aceea a zis unul:
De frate, frate să-mi fii, Dar la noi mai rar să vii.
— Că, Câţi merg mai des să se vază, Cinstea li se-mpuţinează.
— Cum a zis un prost: – De câte ori la biseric-am mers, Popa salcie mi-a dat, Dacă am început să merg mai des, La mine nu s-a uitat.
— Fiindcă el, La biserică a mers Prea de multe ori şi des, Din Florică în Pastica: – Că, Îi era frică sa, nu-l ia sfinţii la goană.

XLVII. Despre conversaţii sau petreceri şi glume

Vreme e a râde, vreme e a plânge. (Ecicsiastul). Când se vorbeşte de râs, nu se spune pentru plâns, şi când se spune de plâns, nu se vorbeşte de râs.

— Iar nu, Râs amestecat cu plâns.

— Cum a zis una:

— Bărbatul meu zaoe mort în casă şi mă făcuşi de râsei.

[– Cu toate că.

Moarte fără râs şi nuntă fără plâns, nu se poate.

— Dar încă.

Glumele nevinovate
Sunt ca sarea în bucate.

— Că

Cu râsul şi cu glumele
Se culeg toamna prunele
Şi rachiu-l bea zapciul.

— Iar nu.

Inima-mi crapă de foc
Şi lui îi arde de joc.

— Şi

Inima mea plânge şi el râde.

— Ci cum am zis:

Toate îşi au vremea lor.

— Şi când glumeşti.

Glumeşte numai cu gura
Iar nu şi cu-mbrâncitura.

— Că

Când joc măgarii-mpreună
Se strică vremea cea bună.

— Şi

Pe mul îi prieteni în lume.
Îi facem duşmani prin glume.

— Că

Unul ardică la glumă
Ş-altul te-njură de mumă.
— Şi atunci.
Şi de e glumă dar nu e bună.
— În adevăr.
L adunare cine tace
El la nimenea nu place.
— Dar şi.
Cine tot mereu vorbeşte, y
El la multe şi greşeşte.
— Însă.
De multe ori la-ntrebare
Şi tăcerea răspuns are.
— De aceea zice un înţelept:
— Or zi ceva mai bun decât tăcerea, or taci.
— Ia să
[nu-ţi zică:
Pân-acuma a vorbit, iar acuma a tuşit.
O vorbi pe negândite
Şi ieşi cam pe brodite.
— Şi
Parcă o scoase din buzunar.
— Şi
N-a dezlegat sacul încă.
Dar să vezi vorbă adâncă.
— Tot ce este.
Nu vorbi peste măsură.
Ci pune-ţi lacăt la gură.
— Dintre toate.
Vorba de rău mai lesne se crede.
— Şi pe urmă, Dintr-o vorbă îţi aprinzi paie în cap. – Ci e mai bine [să-ţi râca:
Este grădină de om.
— Şi

De vorba lui nu te saturi: – De cât să-ţi zică:
Este cam după prânz.
— Şi
Are sămânţă de vorbă.
— Iar.
Când la adunare multă
Spui ceva şi nu te-ascultă.
Dă-le pace tuturor a
Şi îţi zi că eşti la moară.
— Că atunci, Parcă gârâiesc gâştele şi zbârnâiesc muştele.
— Mai vârtos, Când pornesc toţi să vorbească, Parcă-i havră ovreiască.
[SURZII] 71. Povestea vorbii
Un surd caprele păzind şi la umbră adormind, După ce s-a deşteptat şi împrejur s-a uitat, Nicio capră c-a văzut, A crezut că le-a pierdut. A le căuta plecând şi din loc în loc umblând, Zări p-un plugar cioplind şi ia un gard împletind. Se duse a-l întreba, De i le-a văzut sau ba? El iarăşi tot surd (iind şi ce zice neştiind Socoti că l-antrebat De mai are de lucrat şi nasu-n sus ardicând
Arătă cu el zicând: – Iată mai am puţintel, Pânia acel copăcel, Apoi isprăvesc, mă duc D-amiază ceva să îmbuc. Aşa dar el a plecat, Spre unde i-a arătat, Socotind că i-ar fi spus că p-aci turma-i s-a dus, Zicând: – De le voi găsi şi tu te vei folosi, Că e în ele un ţap, Cu cornul drept frânt în cap. P-acel îţi făgăduiesc că pe loc ţi-l dăruiesc. Deci acel loc ocolind şi turma în crâng găsind.
S-a ntors către lucrător, Zicând cu chip zâmbitor:
— Iacă, mă ţiu de cuvânt, la ţapul cu cornul frânt. Plugarul cum s-a uitat
Îi răspunse supărat:
— Să ferească Dumnezeu! Nu, nu i-am frânt cornul eu, Ciobanul. îi zise iar:

— Te necăjeşti în zadar, Nu-ţi dau altul sănătos, Dar p-acesta bucuros. Plugarul ţapu-npingând. Se uită urât zicând:

— Mă! o, omule nătâng Cum eram cornul să-i frâng? t-find eu nici nu l-am văzut. Nici să mă uit am şezut.

Fiind „acestea acum la marginea unui drum, Văd pe o fată trecând şi la cânepă torcând, O opresc, o chem pe loc o aduc aci-n mijloc, şi unul ş-altul se pun. Şi ceartantre ei îşi spun. Ea întâmplându-se iar, Surdă, ca şi dânşii chiar, Gândi că o întreb pe ea Pe cine-i place să ia, şi le zise: – De vreţi voi Eu iau pe unul din doi, Apoi fii tu, fie el, Mie-mi plăceţi tot un fel. Pe când acestea spunea

Iacă ş-un popă. verdea, De bătrân se cocoşea şi călare fărde şea, Ei pe loc, cum l-au zărit şi pe dânsul l-au oprit. Şi ca să-i spuie s-au pus, Toţi, cum ziserăm mai sus. Preotul, surd fiind iar şi ce zic neavând habar, Când la unul asculta, Când la altul se uita, şi sărind jos după cal, zise: – De e al tău, na-l, Că la treaba mea mergând II găsii colea păscând. Şi pe el m-am aruncat, Să mă duc pânta ăl sat. Deci ei cum s-o fi-nţeles, Nu pociu să vă spun ales, Că cu toţii au plecat Ş-au mers la zapciu în sat, Să-i împace la un fel, Că doar n-o fi surd şi el. Zapciul în acea zi, Când a vrut a-i auzi, S-a-ntâmplat a-l nemeri când nu-i putea suferi şi vorbă când nu-i plăcea, Fiindcă cură făcea; Că umblase cam zarif[130]) Şi era puţin zaif[131]). Venise atunci la el Ş-un meşter c-un cojocel şi se necăjise foc că nu-l încăpea de loc.

Surzii grămadă intrând, Fără a-şi aştepta rând, Toji de-odată s-au pornit, Îi spun la ce au venit, De părea că urlă lupi şi albinele în stupi. Plugarul jura pe sfânt, Că el cornu nu i-a frânt; Ciobanul striga înalt – Ast taP îi dau, nu-i dau [alt!

---

130 Elegant.

131 Indispus — bolnav.

Fata arăta şi ea, Că pe unul din doi ia; Preotul spunea de cal, Arătându-şi al său hal, Cum că el nu l-a furat, Ci numai l-a-ncălecat.

Zapciul privind uimit, La lucru nepomenit, Fiind şi supărat foc, De cură şi de cojoc, Se dezbrăcă-n acel ceas şi zise strâmbând din nas: – Să n-am parte d ast cojoc, (Şi îl aruncă în foc), Să se prefacă-n cărbuni, De nu santé şi voi nebuni!

L-aşa oameni pătimaşi, Poate crede cineva şi când îi taie vreun cuvânt şi-i rămâne vorbă-n vânt, Dar ţi-e ciudă foarte mult, Când aud şi nu ascult.

XLVIII. Despre iuţeală, mânie şi posăcie

El chiar singur e stricat
Şi iar el s-a luminat.
— Şi apoi.
Dă şi cu coasa şi cu gresia.
— Nu judecă.
Unde o ieşi să iasă.
Or că tunsă, or că rasă.
— Că
P-ocui când se încinge.
Anevoie se stinge.
— Însă.
Cine se iuţeşte, curând osteneşte.
— Şi.
Cine să oţeteşte, să bea oţet să-i treacă – Că
Cela ce se pripeşte, adesea se poticneşte.
— De aceea.
Să nu te pripeşti că o greşeşti.
— Totdauna.
Măsoară de multe ori şi croieşte odată.
— Însă
Sunt firi între firi, de nu ştii cum să te miri.
— Unul

Şade posac şi tăcut.

Parcă este surd şi mul.

Parcă i-am fript şerpi pe burtă;

Parcă i s-au înecat corăbiile; Parcă toată lumea îi e datoare; Parcă mi-a tors şi nu i-am plătit; Parcă i-a murit curca cu ouă-n cuib; Parcă tot îi plouă şi-i ninge; Parcă, is" a tăiat lefeaua; Parcă i-am luat apa de la moară; Parcă i-am tăiat iapa de la gard; Parcă îşi jeleşte părinţii. Când râde, soarele răsare. Când se necăjeşte, tună şi fulgeră, îşi pierde şi cumpătul şi umbletul.

[NECAZUL] 72. Povestea vorbii

Unul trecând un râu mare, când vru carul a-şi suci.

Cu-ntâmplare deodată, rupe oiştea aci.

El necăjit stă, se uită, fluierând şi înjurând, îşi dă palme, tate boii, dă-n car şi-n toate de rând;

Dup-aceea ca s-o lege, o funie de tei ia

Şi începe să o scuipe, s-o poată ceva muia.

Dar din contră şi 1 aceasta înjura, se necăjea.

Că cum vrea el să o moaie, scuipatul nu-i ajungea.

Iar un om ce sta d-o parte şi la dânsul: se uităj începu de el să râză, zicând: – Vai de mintea ta!

Măi omule, dar nebun eşti?…

— Moaie funia în râu.

— Da, bine zici, el răspunde, că mai ştiu ce fac şi

Parcă-mi lipseşte o doagă, acum la necazul meu.

Unii de necaz când dau, Pierd şi mintea ce o au: Iar alţii, de el nu mai scap şi tot au simţiri în cap.

XLIX. Despre iuţeală şi mânie iarăşi

Omul îndărătnic toate d-andaretele le face. Tu umbli să-l îmblânzeşti şi mai rău îl îndrăceşti.

— El, Pentru o muscă îşi dă palme.

— Şi

Ce tot stai şi scuipi din gură când ţi-e apa pânta brâu?

Pentru un purice, îşi arde plapoma.

— Pentru un şoarece.

Lasă să arză şi moară.

Numai şoarecii să moară.

— De aceea zice:

Răul ce şi-i face omul singur, nimeni altul n-ar putea să

[i-l facă.

— Că Oţetul tare, vasul său şi-l strică. – Omul îndărătnic Ce apucă se usucă. – Şi, Toate d-andaratele îi merg. – Adică: După ploaie cliepeneag. – Şi După moarte cal de ginere. – El nu ştie că Toată graba strică treaba. – Şi, Cine se grăbeşte curând osteneşte. – Iar încet, încet, departe ajungi: – Că Lucrui bun anevoie se dobândeşte. – Şi cu încetul se face oţetul. – Şi, Copaciul mare dintr-o aşchie nu se taie. – De aceea, Nu te grăbi ca fata mare la argea[132]) şi ca văduva la măritat.

— Ei.

Cu răbdare şi cu tăcere. Se face agurida miere.

— Că niciodată Două pietre tari nu pot măcina bine.

— Iar, Cine se iuţeşte la mânie pentru orice fie" e dobitocie. – [De aceea

Nu fi iute ca piperul în toată vremea.

— Şi

Nu umbla cu ţâfna în nas.

— nu fi ca

Văcarul care s-a mâniat pe nevastă şi nasul şi-a tăiat.

[POSTUL PROSTULUI]

73. Povestea vorbii

Un văcar adesea se tot mânia, De care sătenii nimic nu ştia. Aşa el odată iar s-a mâniat şi o zi întreagă, nimic n-a mâncat. Seara dacă vine la nevasta sa, Cu părere-n capu-i că lumii păsa, O-ntreabă zicându-i – Ce zicea prin sat? Le

132 Caier în care ţărancele ţes vara.

păsa de dânsul, că el n-a mâncat? Nevasta lui, care era ca şi el, Prea cu minte mare ca de copăcel, Îi ace: – Zău nu ştiu, ei nu mi-au vorbit, Poate şi pe mine s-or fi necăjit, Că orcăţi cu carul pe la noi treceau, Asupră-mi nici ochii nu şi-i întorceau, Ci-şi biciuiau caii, boii îşi băteau, la când de la dânşii necazu-şi scoteau.

— Fie-atunci el zise, tot nu mă împac, Nu mănânc nici mâine, ca să văz ce fac. Aşa el se duse ca un sec şi prost şi ţinu săracul ş-a doua zi post. Seara iar întreabă ce au zis de el? Şi ea îi răspunde tot în acel fel. El iar sentărâtă cum o auzi, şi: – Nu mănânc, zice – nici a treia zi, Dar răzbindu-l foamea n-a mai întrebat, Ci îi părea miere, codrul cel uscat.

— Prin urmare dar, S-a mâniat rău pe sat şi trei zile n-a mâncat.

— Şi, Le-a făcut-o pe piele.

— Că Nu mai putea de dânsul.

— Însă, Omul îndărătnic şi pizmaş ca racul îşi mănâncă carnea

225

[singur.

— Îl auzi strigând: Nu mă plec d-aş şti că m-aş târî cu inima pe pământ. – [Omul răutăcios şi necăjicios.

15 Anton Pana

De nu poate strica altui, îşi strică lui şi.

— Ca Ursul când n-are de mâncare, îşi muşcă din labe. Muierea rea singură îşi dă palme şi-şi bate capul de pareţi.

[– De vreme ce pe Muierea înţeleaptă o bate cineva şi-i e ruşine să plângă, iar [muierea rea numai dintr-o vorbă ardică mahalaua-n cap. Ţipă ca şi când o beleşte cineva de vie.

— Şi la şi când îi frige cineva şerpi, pe inimă.

— Şi, în necaz că i-a zis neroadă, şi-a tăiat din

rădăcină – coada.

[ARŢĂGOASA ÎNECATA] 74. Povestea vorbii

Unui sătean, odată, muierea i s-a necat, Când la râu împreună cu altele s-a scăldat. El cu o prăjină-n mână, în vârfu-i cu cârlig pus, Se ducea tot căutând-o, pe cursul apei în sus. Altul trecând îl întreabă, ce tot umblă căutând? El spunându-i totodată îşi ceru şi sfat zicând:

— Mi s-a necat, frăioare, nevasta colea mai jos şi cum să o găsesc nu ştiu că caut fără folos.

— Bine, acela răspunse, ce cauţi pe râu în sus? Că apa, încolo la vale, trebuie să o fi dus.

— Nu crez, frate, rel îi zise, să fi mers pe apă-n jos? Că ea cât trăia în viaţă, toate le făcea pe dos

Şi socotesc că şi moartă d-andâratele s-a dus, şi trebuie prin urmare s-o caut pe apă-n sus.

L. Despre amicie sau prietenie

Timpul trece cu azi cu mâine.

Iar vecinul rău tot rămâne.

— Însă.

Cine a aflat în lume prieten adevărat.

El o comoară bogată n viaţa sa a câştigat.

— Căci

Pe câţi îi credem de prieteni

Ne sunt ca nişte cunoscuţi.

Numai din vedere văzuţi; – Iar Ue câţi îi numim cunoscuţi.

Ne pot fi vrăjmaşi nevăzuţi.

— Cei mai mulţi sunt, Prieteni ai mesii, iar nu ai nevoii.

— Care zice: ÎI cunosc ca pe un cal alb, Ş-aleargă să te-afunde-ngrab, iar nu cari. Se răspândesc ca potârnichile – zicând: De-l voi mai vedea odată se face de două ori.

— Zice un

[proverb

Cuiul cel nou scoate pe cel vechi, afară.

— Însă.

Niciodată pentru un prieten nou câştigat, nu lepăda pp

[cel vechi.

— Că Prietenul vechi „este ca vinul, care pe cât se învecheşte, atât [mai cu gust se bea. Prietenul adevărat este acela care te sfătuieşte spre bine, iar [nu care îţi laudă nebuniile – Precum zice alt proverb: Dacă din nenorocire ai prieten nerod, tu fii înţelept. – [Iar de este.

Bun, ca pâinea a bună, îi ei îmbucătura din gură.

— Zice [alt proverb;

Dacă prietenul tău este miere, tu nu umbla să-l mănânci [tot.

— Cum a zis unul: – Tu zici că-mi voieşti binele şi mă-nghimi ca albinele. Prietenul la vreme de nevoie se cunoaşte.

[URSDL ŞI CĂLĂTORII] 75. Povestea vorbii

Doi prieteni împreună pe un drum călătorind, Un urs le ieşi-nainte, cu groază spre ei venind. Unul dintr-anşii de frică, văzând ursul furios, Se sui şi se ascunse, sus într-un copac stufos; Celălalt într-acest pericol singur dacă s-a văzut, S-antins la pământ îndată şi în mort s-a prefăcut. Ursul dar, totodată asupra lui cum sosi, Pe la nas, pe la ureche, se plecă a-l mirosi;

Iar el îşi ţinu suflarea să nu simtă că e viu, Că ursul mort nu mănâncă, după cum zic cei ce ştiu. Şi aşa de mort gândindu-l, cum sta nesuflând lungit, Nicidecum neatingându-l, l-a lăsat şi a fugit; Iar prietenul său, care sta în copacul stufos.

— Ia spune-mi, măi frăţioare ursul ce lucru-ţi şopti, După ce se duse ursul, l-a-ntrebat dându-se jos: Când se puse la urechea-ţi? (Şi-ncepu a hohoti.)

— Mi-a poruncit, el răspunse, să ţiu minte să păzesc

şi cu-n prieten ca tine să nu mai călătoresc.

LI. Despre pizma, vrăjmăşie şi oră

Am mai zis că.

Mai bun e un vrăjmaş înţelept, decât un prieten nerod. – [Că

La casa aprinsă şi vecinul vrăjmaş aleargă să o stingă. – [De aceia.

Nu da nimănuia loc
Să te blesteme cu foc.
— Şi
Nu te lua cu nimenea-n pizmă.
Că pizma scoate băşici.
Ca picioarele de opinci.
— Totdauna.
Cine va umbla cu pizma.
Îşi va şterge singur cizma.
— Şi
Cu pizma nu o scoate nimenea la căpătâi.
— De aceea Nu te juca cu coada ursului.
— Că
Între o mie de prieteni, un vrăjmaş de vei avea, e destul
[ca să-ţi facă pe toţi vrăjmaşi.

— Şi apoi, Zece gâşte când se pornesc Pe un câine-l biruiesc.

— Şi Zeco mârţoage, pot duce pe un armăsar, Iar un armăsar nu poate ia să le ducă pe toate.

— Ci te fereşte şi Nu da ciomag cui nu eşti drag, Să nu ţi-l întoarcă în cap. – Şi Nu da sabie în mână. celui vrăjmaş.

Că po altul după co taie
Şi asupră-ţi o să sale.
— Şi vii la proverbul:
Vino lupe de mă mănâncă de-a gata.

— Însă
De pizmă şi vrăjmăşie, atârnă şi zavistia.
— Şi atunci.
Cari ochi văd mai bine?… Ai zavistnicului.
— Că
Ochii zavistnicului văd şi cele ce nu sunt.
— Zavistnicul
Are văz de lup şi auz de vulpe.
— EI
Este ca un câine de uşi multe.
— Că
Pe câţi nu-i poate muşca, îi latră.
— Dar.
Însă pe unde îl ştie
Nu-i dă meşii să mai vie.
— Că
De multe ori, unde nu se ajunge pielea de leu, împlineşte [cu pielea vulpii.
LII. Despre ceartă şi neînvoire
Lupii se cert pe unde vin. Pentru dobitoc străin.
— Şi, Vrăbiile se gâlcevesc Pentru meiul omenesc.
— Că
Oamenii proşti se ceartă ca ţiganii şi se bat ca orbii, Stau între nicovală şi ciocan. – S-a pomenit că L-a trăsnit ca din senin.
— Vai de eil Trăiesc ca câinii cu porcii.
— Că. Se ceartă de-şi mănâncă capetele.
— Omul gâlcevitor, Caută gâlceavă cu lumânarea.
— El este: Tu-i dai buna dimineaţă şi el de păite înhaţă.
— Şi”, Tu-i ceri să-ţi numere toate şi el dator te mai scoate.
— Ş-apoi Nu se-mpacă când se-ncurcă, Să-i dai şi urdă de curcă.

— Dar îşi găseşte uneltioară să-i taie din unghişoară.
— Că II dete afară îndată, ia pe o măsea stricată.
— Sau:
Îl luă pe loc de bete (brâu) Ş-afară pe uşă-l dete.
— Şi De bătăi şi loviluri, Scăpă printre picături.
— Şi
Scăpă ca din ghiarele ursului, cu părul vâlvoi.
— Şi
I-a dat pâns-a săturat
Ş-atunci l-a făcut scăpat.
— Ca câinele
Se pomeneşte din cale
De coadă tocmai în vale.
— Ş-apoi.
S-a spart pricină-n zbor.
Tot iarăşi în capul lor.
— Fiindcă a fost.
Cu învăţul altuia şi cu părul său.
— Că.
Altui ce-i pasă de păsul tău.
— El zice:
N-o să cânte cocoşul meu pe gardul lui.
— Deşi
După nor şi ploaie răsare şi soare.
— De-aceea
Ţine minte în tot vacul
Şi nu-ţi băga-n cârd cu dracul.
— Ci
Lasă-l să-şi impar fă părul.
Cu furca (bătut ca mărul).
— Şi
Pe cine-l mănânc-o spinare.
Lasă-l să-i dea scărpinare.
— Şi

Lasă-l să-i ia părul foc.
— Că nesupusului.
Mai bine odată, na!
Decât tot, stăi că ţi-oi da.
— Şi decât
Ţi-o fac eu ţie, ţine minte.
— Şi
Ţi-o coc eu ţie, stăi mă.
— Ş-apoi.
Dumnezeu să te ferească.
De bătaia cea orbească.
Şi picioranga[133]) şchiopească.
— Povestea ţiganului:
Care cum venea.
Tot Udrea-l chema.
— Zicând:
Lasă-l să-l moşesc eu.
— Altul.
Lasă-l pe scama mea, eu sunt naşul lui.
— Şi altul iar:
Lasă şi eu să-l ating.
Spatele să-i mai încing.
— Bunăoară.
Au venit sălbalocii să-mpace domesticii.

— Însă Cine are minteantreagă, în cearta altor nu se bagă.

[CREĂRII TARANULUI]

76. Povestea vorbii

Doi ostaşi odinioară stând cu săbii la duel, Un ţăran prost, cum îi vede, se vâră-ntre ei şi el, Strigându-le: – Staţi, măi frate, ia staţi pentru Dumnezeu. Nu vă omorâţi cu zile, ascultaţi cuvântul meu! Dar ei când să se lovească, sabia unuia pică Drept în capul ţăranului şi-n două i-l

133 Nu cutează.

despică. Comisia, luând ştire cu doctori, a alergat ia să vază pe săracul de este de vindecat; Într-aceasta comisarul când zise: – Ia vă uitaţi Dacă creării în capu-i sunt de sabie stricaţi, Ţăranul: – Ia lăsaţi, zise, că eu creieri de aveam- Nu m-amestecam în ceartă, ci drumul îmi căutam.

LIII. Despre pricini de judecăţi

Judecata e în capul omului.

— De aceea zice: I-une-ţi căciula înainte şi te judecă singur.

— Că, Judecătorul când ţi-e protivnic, cu cine o să te judeci? – [Dacă va şi

Face hatârul corbului, ca să învinovăţească porumbul.

— Şi, Cine plânge înaintea judecăţii îşi pierde lacrimile.

— Că [de e vinovat.

Îl întinde ca pe-o opincă scurtă.

— Şi

Îl poartă pe la icoane.

— Său.

Îl poartă de nas, pe unde îi place.

— Că

Şchiopătura. oilor e bucuria lupilor.

— Pentru că.

Lupii totdeauna se bucură în timp de furtună.

— Că

Două ouă când se tot ciocnesc, unul trebuie să se spargă.

[– Însă.

Gardul, cu proptele bune, Nu cade n timp de furtune.

— Şi Cine dă din mâini nu se îneacă.

— Că Darea trece marea.

— Şi Aurul deschide raiul.

— Şi

Sabia de aur laie mai mult decât cea de fier.

— Ci, Bate-te cu săge şi de argint, de voieşti să birueşti.

— Că, Banul e ciocoi de uşi multe, Are trecere n ori ce curte.

— De aceea, Or să fii cu miere-n gură, or cu mâna-n buzunar.

— Că

[totdeauna

Bogatul greşeşte şi săracul cere iertăciune.

— Deşi Dreptatea iese ca undelemnul d-asupra apei.

— Dar, Mai bine o învoială strâmbă decât o judecată dreaptă.

— Căci Dreptul totdeauna umblă cu capul spart.

— Ş apoi, Cine ţi-a scos ochii?

— Frate-meu.

— D-aceea ţi i-a scos [aşa adânci – Povestea ăluia, Ţiganul, când a ajuns împărat, întâi pe tată său l-a spânzurat.

— Că Prieteşugul judecătorului e pe genunche.

— Dar însă, Corb la corb nu scoatee ochii.

— Şi, Dacă vrei să nu scârţăe roata, unge osia.

— Că, Dacă o ungi merge mai bine.

— Cum a zis unul: Carte nu ştie, dar calcă popeşte.

— Cum a zis altul: Ştie bine vlădica Pe cine ia de chică.

— Că.

Dacă pui untdelemn în candelă, îţi va lumina.

— Şi, Când pui piemn mai mult, se face mămăliga mai mare.

[– Pentru că.

Boul nu treieră cu gura legată.

— Şi, Cine slujeşte altarului, din altar mănâncă. (Apost). Cine va să se roage sfântului, duce lumânare şi

tămâie. – [Şi atunci.

Olarului unde-i place, acolo pune mănuşa.

— Că rareori Buturuga mică răstoarnă – carul mare.

— Ci mai bine Fă-te cu dracu' tovarăş, până. treci puntea.

— Şi Zi că e laptele negru.

— De cât să strigi.

Cu judecata, nu cu lopata.

— Adevărat, E ştiut că pricina nu ajută.

— Dar.

În ţara orbilor, cel cu un ochiu' este împărat.

— De multe

[ori.

Rămâi bătut, ocărit şi cu banii daţi.

[CUCUL CANTA ZAPCIULUI] *77.* Povestea vorbii- Primăvara, într-un nuc, Stând şi cucuind un cuc. Doi proşti cum îl asculta, Porniră a se certa, Pe unu-l chema Pălmuş şi pe celălalt Ciomăguş. Pălmuş privind la cuc sus şi văzându-l spre el pus, zise: – Or văzuşi tu mă că cucu mie-mi cântă? Ciomăguş zise: – Minţi tu, Că cucu-n nuc cum stătu la mine-ntâi se uită Ş-apoi atunci cântă.

— Dar nu vezi, Pălmuş a zis, Cu ciocu-ncotro e-ntins? Dacă ţie ţi-ar cânta la tine s-ar şi uita. Ciomăguş se-ntărâtă şi bâta îi arătă, Zicându-i: – Nu-mi tot vrăji că de mă voi necăji, Cu asta în cap te pocnesc, Ai auzit ce-ţi vorbesc? Ţi-am spus că când a cântat întâi în ochi mi-a cătat – Ce e? tu să mă baţi, zici?

Tu pe mine?… Na dar, plicii

— Ce dai tu în mine, mă? (Şi ciomagu-şi întrema). Na, poc! – mă! plici, sap?

[na buf

— Aoliol – stăi – mă, uf?

— Ho, ho, ce aveţi de gând? strigă Bunea alergând.

Ş-apucând îi descâlci, Pe un pe alt îmbrânci, Pe

amândoi ocărând, Judecându-i şi zicând:

— Firea-ţi porci de câini

[să fiţil va ţi pornit să vă sluţiţi! Pălmuş, aprins grozav foc, Merge la zapciu pe loc, şi spuind cum s-a certat, I-a dat bani şi l-a rugat, la, când îi va înfăţişa să zică ca el aşa. Că cucul lui i-a cântat şi să certe pe celălalt. Ciomăguş p ascuns şi el Mergând în acelaşi fel, Pe zapciu unse pe bot, Dând cât avea-n pungă tot.

Şi su zică l-a rugat, Că cucu lui i-a cântat. Deci când i-a înfăţişat şi jalba a ascultat, Zapciul puţin-mişcând şi genunchiul ardicând, Supt saltea le-a arătat, Banii ce i-a fost ei dat.

Zicând: – Şi unuş-allul

[minţiţi

Şi ca nebuni vă sfădiţi, Că cucul, să ştiţi curat, Numai mie mi-a cântat; Şi voi, zic, vă împăcaţi. Să n-auz că vă certaţi, C-apoi iau gârbaciul meu

Şi vă împac cum ştiu eu.

Vezi aşa.

Cine face ca mine, ca mine să pata. Capul face, capul trage.

Unde nu e cap, vai de picioare.

— Mulţi zic că.

Banul e ochiul dracului.

— Şi că

Banul te bagă afund, banul le scoate în und.

— Dar.

Culcă-te pe urechea aia.

— Şi.

Ai fi bun cât ai fi.

— Căci

Bolnavul multe zice şi sănătosul face ce ştie.

— Că A băga mâna în miere şi a nu-ţi linge degetele, nu se poate.

[COTOIUL ŞI CAŞUL]

78. Povestea vorbii

Două surori într-o casă, surori, fraţi cum vrei să zici, în cămară după masă intrând ca nişte pisici, Mirosiră, colilră[134]) din taler în tăleraş Ş-intre altele găsiră şi o felie de caş. Sar amândouă d-odată, asupra-i se grămădesc, Pentru el vor să se bată, fac gură, se gâlcevesc. Şi una şi alta rele, mârâia şi miuia, Să-l împartă între ele nicidecum nu se-nvoia, şi ca să nu se mai certe, merg la cotoi, cer la el la prin dreaptă judecată să le-mpace la un fel. Cotoiul ca un cuminte, le-a zis: – Nu vă mai iertaţi.

Ce folos mii de cuvinte? eu ştiu cum vă împăcaţi. Care le împacă toate: e cumpăna pe pământ şi împotrivă-i nu poate nimeni să zică cuvânt, Zicând aceste apucă şi cumpenele pe loc, Ceru caşul să-i aducă, îl rupe drept în mijloc, Pune într-o parte ş-alta caşul cel în două frânt. Înaltă cu mâna-ndată cumpăna de la pământ. Dacă vede căntr-o parte. atârnă mai greu niţel. Ia din cealaltă parte şi muşcă ceva din el. Îl pune iar, iar ridică, acum dincoaci greu văzând, Muşcă şi d-aci niţică ca să potrivească vrând. Apoi iar, şi iar şi iară, când aci când colea greu, Vrând lor rău să nu le pară „el a muşcat tot mereu, Pânse sătură pe sine şi lăsă părţile mici, Atunci se potrivi bine şi le dete la pisici. Ele dar silite fură astfel a se mulţumi, Dacă minte nu avură singure a-l împărţi.

LIV. Despre ruşinare şi neruşinare

De oameni cine nu se ruşinează.
Nici de Dumnezeu nu se-nfricoşează.
— Însă
Să aibă cineva ruşine
Până unde se cuvine.
— Adică:
Să aibă omul ruşine

134 Linseră.

Când face rău, iar nu bine.
— Şi către neruşinoşi a zice:
Parcă mi-e ruşine mie.
Că nu ţi-e ruşine ţie.
— Şi îmi crapă obrazul de ruşine.
Mi se pare de ruşine
Că cade cerul pe mine.
— Dar nici să fii de aceia.
Parcă n-are nas să ne dea obraz.
— Căci
Omul cu ruşine piere.
— Că
Nimeni nu dă pânnu-i cere.
— Şi.
Toate-s cu timp şi soroc
Şi ruşinea la al ei loc. – Foamea şi ruşinea
Nu se pot de loc uni
Într-un loc a locui.
— Sunt ruşinoşi şi d-aceia cari.
S-a învăţat dezbrăcat
Şi i-e ruşine-mbrăcat.
— Său.
Îi este ruşine să mănânce bine.
— Însă
A mânca nu e ruşine.
(Când mănânci cum se cuvine).
— Căci
Omul la masă când şade.
Să mănânce cum se cade.
— Iar nu cum zice:
Şi-a plecat gura şi nasul.
Ca, când o să îmbuce vasul.
— Nici iar
Nu sta ca un nemernic.

Dacă te cunoşti vrednic.
— Adică:
Nu sta departe ca să nu fii uitat.
Nici te vâri ca să nu fii pe brânci dat. – Căci
Obraznicul are ceas, când să ia ruşinea n nas.
— Şi.
Cine are adunare cu cei fără ruşinare, e tot într-o defăimare.
[îndată îi zic:
Cioară lângă cioară trage.
Alte păsări nu-i sunt drage. – S-a văzut că.
Celui fără ruşinare.
De-i dai ceva obraz, sare
Să ţi se urce în spinare.
— El.
De certare, nu se ruşinează.
De bătaie, nu se înfricoşează.
— Dar însă îşi găseşte fără voie
Lungul nasului să-i moaie.
— Zicând:
I se moaie niţel nasul, cel de ofel.
— Şi
Şi în zi de praznic.
— Că, la porcul, dă năvală.
— Dar
Omul calic şi obraznic Merge nepoftit la praznic.
— Ce-mi este mojicul, Ce-mi este calicul? Unul ş-alt obraznic
Găsi om meşteşugos a-i ciopli obrazul gros.
LV. Despre obrăznicie şi calicie
[şi Ajunge după uşă.
— Obraz-Duce la tăvăleală.
— De [nicul este:
[multe ori, Lasă-mă sub pat, lasă. -mă în la oala de

mănuşe, [pat.

[OBRAZNICUL] 79. Povestea vorbii

Un călător într-o vreme, lângă un sat înserând, Trase aci la o casă, femeii sălaş cerând. Femeia însă răspunse, zicând: – Nu poci dragul meu! că bărbatu mi-e la moară şi-s singură numai eu.

— Şi ce vatămă, el zise, să primeşti un drumaş, Care nu-ţi cere alta, decât numai un sălaş?

— Adevărat, ea răspunse, aşa e după cum zici, Că te-oi primi în casă, nimica nu o să-mi strici; De cât nu e cu cădere unei tinere femei.

Să doarmă cu altu-n casă, când e dus bărbatul ei.

— Nu, nu dragă, el îi zise, nu cer cu tine-ntr-un loc, Mă mulţumesc ici în tindă şi la ziuă plec pe loc.

Se înduplecă femeia, auzind acest cuvânt, şi zise: – Aşa se poate, tot eşti l-adăpost de vânt. El aşezându-se-n tindă, ca un foarte mulţumit, Ea se închise în casă şi mai mult nu i-a vorbit. Pe la miezul nopţii însă, el neliniştit de gând, Se sculă, bătu în uşă: – Lele, lele, neet strigând, Fă bine şi îmi deschide, te rog pentru Dumnezeu, Că vântul bate prea recs şi mor tremurând mereu, Ci lasă-mă după uşă, că tot e-n casă oricum. Nu-ţi face păcat cu mine, să mă duc bolnav pe drum. Femeia fiind miloasă, deschizând, îl primi; Ca aci, precum ceruse, după uşă a dormi. Nu trecu două minute şi începu iar a striga, Zicând: – Lele! lele, dragă! îndrăznesc a te ruga, Că lot ţi-ai făcut pomană şi în casă m-ai băgat, Fă bine ne-ai de mă lasă să viu acolo sub pat.

Că prin crăpătura uşii, vine vânt săgetător şi m-a îngheat cu totul de tremur parcă să mor. Femeia ceandurătoare iarăşi se milostivi şi. sub patul ei să doarmă nu i se împotrivi. Trecând astfel puţin încă, iar îl auzi strigând:

— Lele! lelişoară dragă! şi aci mor tremurând, Că

vine vânt şi mai rece din părete crăpat, Ci fă bine de mă lasă într-un colişor din pat. Pânaci, văzând femeia că i-a vorbit tot cinstit

Şi într-un coif aci, în patu-i, să doarmă l-a-ngăduit Dar el neastâmpăratul, în pat dacă a trecut şi văzând-o că ea toate voinţele i-a făcut, îşi lungi nasul şi zise: – Dragă lele! tot mi-e frig, Aici încă mai rău tremur, uită-te cum mă-ncovrig, Ci tot ţi-ai făcut pomană, te rog fă-o-ncai deplin şi mă lasă lângă line să mă încălzesc puţin.

— Omule! femeia zise, dar prea obraznic ai fost, întâi ceruşi numa-ntindă să te las la adăpost, Apoi ceruşi după uşă, şi de acolo sub pat.

Până în cea după urmă cerând-o pat te-ai urcat; Eu iar ţi le-mplinii toate „gândind că eşti om cinstit, Dar tu, că ţi-am făcut bine, de proastă m-ai socotit. Şi în loc de mulţumire, ca un om neruşinos, Te-ntinzi cât nu ţi se cade cu obrazul tău cel gros. „Zicând astfel ieşi-ndată, strigă să vie Grivei, Îi arată pe străinul cel lungit în patul ei, şi asmuţindu-l asupră-i, şi el iar cum îl zări, ÎI făcu-ngrab să nu ştie, uşa cum o nemeri; Auzindu-i lătrătura şi fraţii lui din vecini, Sărind şi ei deşteptară căţel, purcel şi găini; Şi aşa toţi cu paradă, cu muzică de lătrat, Cu subţiri şi groase glasuri, îl petrecură din sat. – [Obraznicul însă

Orice o fi nu-i pasă, Unde o ieşi să iasă.

— Că Porcului aci îi dai bice, şi el se întoarce şi zice: Anterţ[135]) mă bătea p-aice.

— Omul obraznic.

Cineva or de-l cinsteşte.

Or cu vorbe-l ocăraşte.

El una le preţuieşte.

— ÎI vezi numai.

Îţi stă înainte cu crăcii.

Ca ursu-n spinarea vacii.

135 Acum doi ani.

— Şi
Nu-ţi mai caută în obraz.
Ifi dă cu luleaua n nas.
— Şi îngroaşe obrazul.
Ia ruşinea în nas în fie ce ceas.
— Că este
Cu obrazul gros şi semeţ
Şi cu gură de orbeţ. – încă
Orişice obrăznicie
Curge tot din mojicie.
— Şi
Tot cam după neam merge toate.
Din ce este, nu-l poţi scoate.
— Căci.
Calicul împărat să ajungă.
Cât de mulţi. bani să aibă în pungă.
El până când nu va cere.
Nu mănâncă cu plăcere.

[ÎMPĂRĂTEASA CERŞETOARE] 80. Povestea vorbii

Auzim din alte veacuri, că un fecior de-mpărat Preumblându-se prin ţară îmbrăcat în port schimbat, A văzut cuntâmplare n marginea unui oraş, O prea frumuşică junǎ, cu chip ca de îngeraş: Care într-atât de dânsa inima i s-a rănit, Cât asupra-i de odată gândul i s-a pironit: Ş-astfel, cu desăvârşire la amorul ei căzând începu să pătimească, somnul, liniştea pierzând; Se afla în toată vremea fel şi chip a se gândi Cum şi ce mijloc să facă el spre a o dobândi! Şi de nenmu-i vrând să ştie a trimis cercetător.

Care-i-a şi spus că este fata unui cerşetor: – Fie, zise el, nu strică, slobod este la sultani la să-şi ia soţii chiar roabe, cumpărându-le cu bani; Legea văz că nu ne-nvaţă ca să căutăm la neam, Dacă toată lumea-ntreagă este de la un Adam, Astfel el după ce zice, o aduse în serai (palat). Unde

ca o rupărătească trăia că în sân de rai; Dar însă acele bunuri nu o mulţumeau pe ea, Îi părea că cu cerşitul cu mult mai bine trăia Acele mâncări lucsoase nu o puteau împăca, Când le mânca îi părea că după umeri arunca, Mai de multe ori ea încă la masă dacă şedea. Se scula mai mult flămândă, de dânsa nu se prindea; Dar însă şi nemâncată vreodată nu umbla. Ci după masă în urmă se-ndopa când se scula, Că mergea pe la dulapuri, se ducea pe la cămări, Unde se afla în vremuri feluritele mâncări şi-nchizându-se înăuntru mâna la ele-ntindea, Zicând: – Faceţi-vă milăl şi cerşea, ca când să-i dea; Şi-apoi lua rămăşiţele d-ale mesii şi mânca, Până se sătura bine, şi astfel se împăca.

LVI. Despre mojicie

Mojicul e lot mojic chiar şi în ziua de Paşti, E un bogat şi calic, şi un dobitoc să-l paşti.

— Că, Fie-n zarpale[136]) de aur, Nu este decât un taur.

— Şi, Pe măgar cât să-l mpodobeşti Armăsar tot nu poţi să-l numeşti.

— Că Pe mojic îl cunoşti după ochi ia pe măgarul după urechi.

— E ca un borcan, Din afară smălţuit şi din lăuntru mânjit.

— Şi, Atât de treabă ce este.

Numai jujeu[137]) îi lipseşte.

— Că.

Tu obrazul îţi întorci

Şi el dosul, ca la porci.

— Pentru că

Porcul or încotro face – Lui tot noroiul îi place.

Din ce e nu-l poţi preface.

— Că

---

136 Haine scumpe de brocat.

137 Jug de lemn ce se pune la gâtul porcilor sau câinilor, ca să-i împiedice a face stricăciuni.

Gardurile dă ocol
Şi se trânteşte-n nomol.

— Adică: Zi cu un cuvânt, neam rău, Zgârios ca un herăstrău.

— Că, Dacă fost mojic întâi, E şi pânta căpătâi.

— În zadar, Salcia cât să căzneşti, Pom nu poţi s-o altoeşti.

— Şi Cioarei cât să-i cânţi măcar, Ea tot îţi va zice gar!

[NICI SALCIA POM NICI MOJICUL OM] 81. Povestea vorbii

Spun c-un nobil oarecare, Ce avea cuprinsuri, stare, însurându-se ia fătă, Nobilă, iar şi bogată; Şi trăind ei împreună în iubirea cea mai bună, Dumnezeu voind le dete Vreo câli-vă prunci tot fete. Şi dintr-aceste-ncepură Certe între ei şi ură, El făcând-o cu vină Cum că ea de pricină, Printre fete să nu nască şi o parte bărbătească.

Ea iar ne tăcând ca mută, Amândoi stând la dispută, El în cele după urmă Vorba hotărât îi curmă, Că cu dânsu n-are pace Un fecior de nu-i va face. Şi fiind ea ngreunată, Zice: – Iar de-i face faţă Zic o vorbă ca o mie că nu-mi vei mai fisoţie. Auzind ea cu-ntristare Hotărâtu-i de lăsare, Plânge şi se amărăşte, Neştiind iar ce va naşte.

Se gândea tot cum va face Pe bărbatul său să-mpace, şi se ruga c-umilinţă Celui ce i-a dat fiinţă, Ca-ntr-un chip s-o lumineze şi spre bine s-o-ndrepteze. Trebuind dar să sosească Ziua, ceasul, ca să nască, El îşi ia tovărăşie şi se duce la moşie, ia să facă vânătoare Pe la munţi, de căprioare, La plecarea sa zicându-i, Ş-acel tot cuvânt lăsându-i. Că de-o face iarăşi fată, Să ştie că e lăsată, Iar fecior de îi va face, Toală-n berlant[138]) o s-o

— mbrace. Deci după a lui plecare Ea fiind la întristare, Zice către moaşă: Mamă! Foarte mult îmi este

138 Briliant.

teamă Nu cumva să fac iar fală, Ci să mor m-i binendala Moaşa ei prin cercetare, Auzind a să-ntristare, zise: – Lasă, fii în pace, Supărare nu-ţi mai face, Să te văz eu uşurată, Fie chiar măcar şi fată, Că avem noi meserie, S-o facem fecior să fie, Că aseară p-o sărmană, Am moşit-o de pomană

Ş-a făcut un băiat care E frumos de soţ nu are. Bărbăţelul ei, săracul Este slugă în tot vacul, La o proastă meserie, Adică la olărie, Care d-stăzi până mâine Biet munceşte pentr-o pâine, N-a putut la ea să vie, Nici ce a născut să ştie; Şi uşor cu ea vom face Cum vom vrea şi cum ne

[place;

De voi vedea că naşti fată, Mă repez la dânsa-ndată, Fac schimb, le luăm feciorul şi ne împlinim tot dorul. Astfel moaşa cea cuminic Mângâind-o cu cuvinte, Fu cucoana uşurată, Cu-ntâmplare iar c-o fată. Moaşa cum o vede pleacă Tocmai la acea săracă, Duce fata, se-nvoeşte, Cu ceva o dăruieşte, şi cu elocventă limbă o înduplecă şi schimbă. Cum făcu această treabă. Ia băiatul mai în grabă, Aleargă cu el, se duce şi la nobila îl duce: Care toate într-o noapte, Se făcură numa-n şoapte între moaşe şi lăuză, Altul fără să auză

Şi cuvânt fără să iasă Nici la sluga cea din casă. Dimineaţa se aude Prin vecini, prin neamuri.

[rude.

Şi se risipi cuvântul Pretutindenea ca vântul, Că cutare născu june, Cu frum-seţe de minune, şi ştafeta gata fuse, La bărbatul ci se duse; (Pentru că el când plecase Vorbă către alt lăsase la îndată să-l vestească Or ce s-ontâmpla să nască.) El citind scrisoarea-ndată, <Ju inima bucurată Dă amicilor o masă şi se-ntoarce în grab acasă, Pe doritul prunc îl vede şi mai bine se încrede, Astfel dar a lor sfădire. Se preface n păciuire Carii şi cu vorbă bună

Sfătuindu-se-mpreună, Cum şi moaşa cea isteaţă Trebuind să fie fală, Cu nobleţe o rugară şi o şi îndatorară, la vreo doică să găsească Pruncul cel iubit să-l crească, Să o caute să fie Cum cunoaşte ea şi ştie, Moaşa ce era-nţeleasă la o mehenche[139]) aleasă – Bucuros, zicând se duse.

Chiar la care îl născuse; S-a făcut c-o cercetează, Ş-a venit numai s-o vază, Ea cum vede moaşă-n grabă. Ce face băiatul-ntreabă, Dar bătrâna cea cu dracul Pe loc îi găsi capacul, şi îi zise: – Mămuşoară Fie-i ţărâna uşoară, l-a murit şi-l îngropară încă de alaltă-seară: Zăul tu eşti de fericire! Ţ-a avut Dumnezeu de ştire – Căci cum lipsa te apasă De-ţi murea şi el în casă, Tu ai fi avut ce pune la să-i faci îngropăciune? Ştie Dumnezeu ce face. El mângâie pe sărace. Tu dar ca o norocită Eşti cu două folosită, Una că ai şi fetiţă Ş-al doilea ai şi ţâţă, Care d-aci înainte o să te aducă n cinste „Că eu ca o moaşă iară Am moşit chiar şi aseară P-o cocoană prea bogată, şi de dânsa sunt rugată, Cu bărbatu-i împreună, Să-i găsesc o doică bună, şi plecasem a mă duce Spre a le o şi aduce, Dar mi-a fost în gând de

[tine

Ca să-ţi fac acest mult bine.

Să te duc la aşa casă, Să trăieşti ca o crăiasă.

— Mamă! zise ea, sunt gata, Merg, dar nu mă-ndur de

[fată.

Că şi chiar bărbatu-mi zise, Pe la mine când venise: – După ce vei naşte, dragă, Mergi vreo doică de te bagă. Decât un mă lasă mila ia să depărtez copila. Moaşa care vrea chiar asta, A răspuns către nevastă:

— Şi de fată fii în pace, Că vom face ce vom face; Sunt femei sărace multe, Care chiar aci în curte Vom putea aduce una

---

139 Şireată.

Cu puţin plătind pe lună, Ş-astfel o să aibi prin mine1
Şi copila lângă tine; O să zic că-mi eşti nepoată. Şi ce vrem
o să se poată. Moaşa dar cu câte-i spuse la prochimen o
aduse, şi o duce să doicească, Chiar copilul ei să-l crească,
Cu iconomii c-aceste, Făr-a şti că al său este, Să se afle şi
fetiţa Tot pe lângă cuconiţa. Deci crescând băiatul mare,
şi-ntâi şi după-nţărcare, şi de când umbla ca broasca
începu să se cunoască: „Că este o floricică Nasul care îţi
băşică”;

„C-alta e mirosul floarei Ş-alta este al putoarei; „Alt
miros dă florăria Ş-alt miros dă bălăria”. Astfel dar şi
copilaşul, Ce-l numea toţi coconaşul, S-a văzut de vârstă
mică C-o să iasă o urzică, Sau o floricea de laur, Deşi
cheltuiau ei aur. Dându-l să înveţe carte, Ş-a urma ştiinţe
înalte Îi era de surdă toate, Nu putea la cale scoate; „Că
prostia din născare Niciodată leac nu are; „Nu putea nimic
să-nveţe Nici din vorbă, nici din [beţe;

Dar năravurile rele Era eminent la ele; Mişeliile din
lume Le ştia el toate-anume; El ştia să-njure bine şi
cântece de ruşine; învăţase şi la fluier, încă şi din buză
şuier, A se tăvăli n gunoaie. Ş-a se juca cu noroaie. D-alde
aste ş-alte multe şi mai mari şi mai mărunte, Nobilei fiind
văzute Nu i se păreau plăcute; Se amăra, ofta-n sine,
Neamul lui ştiindu-l bine, însă ce era să facă, Taina trebuia
s-o tacă!

Dar când îşi vedea copila, Îi rănea ficaţii mila! Căci
fiind c-a doicii fată Mai prost era şi tratată; Însă oricum,
trandafirul Deşi îl cuprinde ştirul, Faţa-i tot se osibeşte şi
frumos tot miroseşte. Într-acest chip şi fetiţa Îi arăta
chipul, vita, Toată ei delicateţă, Îi adeverea nobleţă, Mai
vârtos înţelepciunea, Spiritul şi iertăciunea, O făcea la toţi
iubită şi cu dragoste privită! Nobilul chiar din cuvinte
Cunoscând-o cu minte, şi că, când s-o face mare, O să fie
de mirare, Nu o depărtă din curte, Deşi avea fete multe, Ci

la-nvăţături o dete la şi p-ale sale fete; Doica iar rămase-n casă, A sluji pe jupânească. Fata dar învăţătura, Cartea cum şi cusătura, Prin silinţa ei cea multă Le trecu în vreme scurtă, şi se procopsi în toate După cât natura poate! Care şi cu osebire. Se făcu mai de iubire; Muma-i cea adevărată, ia pe insă-şi a ei fată, O purta-mbrăcată bine

Ş-o avea ttol lângă sine, Căci pre celelalte fete Pe la casa lor le dete; Cum şi nobilul ei tată o iubea chiar c-a sa fată; Pentru a ei înţelepciune şi urmarea n purtări bune. Dimpotrivă pe băiatul, ÎI mustra tot cu certatul, Se mira cu ce cuvinte, Să-i mai bage în cap minte. Şi se necăjia în sine Cum să facă răul bine; Dar toate-i erau degeaba, Nu-l putea face de treabă. Abia pânse făcu mare Trecu şcolile primare, Care-n cele de pe urmă, Toată-nvăţătura curmă şi rămâne prost în lume, Purtând de procopsit nume, De la cei ce îl văzuse, Că de mic prin şcoli crescuse Deci acest fecior şi fată cu doică, mumă şi tată, într-o îi de vară bună, Se duseră împreună la moşie să se plimbe, Aerul ca să-şi mai schimbe; Sătenii toţi cum aflară cu mari, cu mici alergară, Să se plângă fiecare Spuind păsul său ce-l are, Cerând dreptă ţi-a le face şi-ntre dânşii să-i împace De pagube, de ispasuri, De pierderi şi de pripasuri.

Între alţi vine de faţă şi un biet cioban c-o ca că „Cu un sătean din moşie, Care avea a sa vie şi oile-n ea intrase Peste tot de o stricase; Pentru carele săteanul, Apucase pe ciobanul, Paguba să-i împlinească şi tot rodul să-i plătească. Nobilul l-acea pricină Socotind cui să dea vină, Fiul său răspunse-n dată, Făcându-le judecată. Şi hotărârea le curmă la să-i ia săteanul turma Pentru via cea păscută şi păgubirea făcută; Care, auzind ciobanul, începua plânge, sărmanul, Ş-a se văita că rămâne Stins, săracu', fărde pâine! Dar faţă fiind copila, Nu-şi putu stăpâni mila, Ci cu mintea sa pătrunse şi într-acest chip răspunse – Cum că nu estecu cale la să-i ia oile sale, Căci

ele alt nu stricară, Ci numai rodul mâncară; Prin urmare şi ciobanul, Rodul să-l dea la stăpânul, Adică: cu fătăciunea să plătească stricăciunea; Iar turma să nu-i atingă. Pe bietul cioban, să-l stingă.

La această judecată, Ascultând nobilul tată, Se cuprinse de mirare, Pentru mintea ei cea mare şi hotărî judecata, După cum o făcu fata. Dup-aceasta-n multe rânduri Pentru dânsa stând pe gân[duri

Zise către a sa soţie: Dragă cum îţi place ţie? Fala asta mult îmi place; Nu vom putea oare face să o însoţim cu tot rostul, Cu feciorul nostru, prostul? Că precum e ea cu minte, în purtare şi-n cuvinte şi pe el capul nu-l taie., La doi boi să-mpartă paie. Ea o să-l chivernisească[140]), în lume cum să trăiască: Că de-l vom uni cu altă, De o viţă mai innaltă, Păcal cu dânsa vom face că n-o să trăiască-n pacei Soţia sa. cum ştim bine, Că păstra secretu-n sine, zise: – Fă cum e cu cale Că eu mă plec voii tale. Astfel după ce vorbiră, Pe loc îi şi însoţiră, Cu nuntă, cu cununie A trăi în căznicie. Sfârşind nobilul aceasta, zise către el nevasta: – Noi ăstor copii acuma.

Le suntem tata şi muma, şi fără deosebire, Îi avem la o iubire, Or fata asta crescută, De va fi de noi născută, Or că în locui feciorul, Care ue-a împlinit dorul, Acum tot atâta face, S-a făcut, nu se desface* De cât fata, să ştii bine, Că e născută de mine, Iar băiatului e muma

Doica ce-o avem ş-acuma, Care însăşi ea nu ştie Această iconomie. Zicând aceasta se puse şi toate pe larg îi spuse. Ascultând el cu mirare A soliei sale-urmare, începu cu vorbă mică Pentru băiatul să zică, Nobilei sale neveste Proverburile aceste.

— Adică:

Nici salcia pom, nici mojicul om.

---

140 Procopsească.

1} Butoiaş de apă.

— Şi Nici talpa casii cerc de bute Nici mojicul boier de frunte.

— Că Raia sălbatică nu se domesticeşte.

— Şi Pe porc nu-l faci să bea apă din fedeleş.

LVII. Despre mojicie iarăşi

Pasărea după ce se cunoaşte?

— După cântec.

— Şi

Mojicul după ce se cunoaşte?

— După vorbă.

— Că

E politicos ca gardul, îţi jupoaie obrazul.

— Mojicul

Nu-şi cunoaşte lungul nasului.

— Că.

De unde ştie ciobanul, ce lucru e şofranul?

— Că

Omul neslujit e ca lemnul necioplit.

— Te pomeneşti că.

Iii trânteşte vorba, ca ciomagul.

— Zicând:

Nu căuta ce am fost, ci te uită ce e subt cojoc.

— De aceea.

Nu te băga în tărâle, că te mănâncă porcii.

— Însă

Dumnezeu să te păzească de liganul turcit şi de mojicul

[greşit.

— Şi Dumnezeu să te ferească de bătaia cerească, de urgia

— rupărătească şi de pâra mojicească.

[PARA MOJICEASCA] 82. Povestea vorbii

Un împărai prea cuminte, rugile când îşi făcea, Pe lângă alte cuvinte şi aceste el zicea: Dumnezeul sfânt să

păzească Toată firea creştinească. De bătaia cea cerească, De urgia-mpărătească, şi de pâra mojicească. Fiul său, ce totdauna la rugi cu el pus era, Toate le zicea, dar una nu-i plăcea, îl supăra; Nu-i venea să se zmerească să zică acest cuvânt: „Şi de pâra mojicească să-l păzească Cel-prea-sfânt”. Zicând: – Ce putere are un mojic, prost, nătărău, Unuia împărat mare, prin pâre să-i facă rău? împăratul dacă vede că nu îl poate muia, Să-l facă pe el a crede ceea ce-l povăţuia, Gândindu-se făcu planul, zicând: – Voi să-l pedepsesc! Şi chicmă-ngrabpe ţiganul, potcovaru-mpărătesc, Căruia din întâmplare atunci dintr-un foişor, Căzuse şi îi murise copilul său cel micşor: Îi porunceşte în taină ca, cu cârdul ţigănesc, Să se scoale să dea jalbă de fiul-mpărătesc, Cu dovezi s-aducă pârâ, or cum vor şti mai urât, Că el de sus îmbrâncindu-l cu zile l-a omori t. Deci îngropând pe copilul potcovaru-mpărătesc, Ridică dovezi, aduce tot sălaşul ţigănesc, Dau jalbă către mpăratul, cu jurăminte părăsc, Că i-a îmbrâncit copilul, feciorul împărătesc. Împăratu-nfăţişează pe fiul său în divan, Doveziie-l fac să crează că a-mbrâncit pe ţigan; Pentru care împăratul chiar singur a hotărât, Să-l dea să-l aibă ţiganul, în loc celui omorât. Aşa dar fără de voie feciorul de împărat, A trebuit să se ducă tatăl său precum l-a dat;

Şi-n deosebi împăratul pe potcovarul chemând, Îi dă straşnică poruncă pentru fiul său zicând: – Îţi poruncesc ca îndată cum te vei duce cu el, Să-l îmbraci în haine rupte, să nu-i faci hatâr vreun fel şi să-l pui la foi să sufle tocmai ca pe un ţigan; Când vezi că nu te ascultă îngrozeşte-l din ciocan şi cu praftoriţa[141]) udă mai adesea să-l loveşti, Dă în el, numai păzeşte unde-vă, să nu-l sluţeşti; Că voi pentru o greşeală în astfel să-l pedepsesc, Decât cum zic, tu ascultă cele ce îţi poruncesc. Deci ducându-se ţiganul cu porunca înarmat, Le-a urmat toate întocmai cu feciorul de-mpărat;

141 Stropitoare de udat fierul ars în foc.

11 îmbrăcă n nişte zdrenţe, ca p-o slugă de ţigan, Negre-n cărbuni tăvălite, de nu făceau niciun ban; Îi puse la foi să sufle şi cu barosul să dea, De nu putea: vai de dânsul! cu praftoriţa-l lovea; De câte ori stropea focul cu dânsa îl atingea şi, obrazul, nasul, gura îi umplea şi îi mânjea. Pedepsele aste toate trebuind să ia sfârşit, După trei zile-mpăratul iertă pe fiul greşit; Şi trimiţând îl aduse iar cu cinste la palat, Spălat şi îmbrăcat bine ca un fecior de-mpărat. Apoi seara împăratul mergând să se roage iar, A rostit ca mai-nainte aceleaşi cuvinte chiar. Fiul său, ce împreună sta-ngenunchiat pre pământ, zise: – Tatăl mai va încă să zici şi acest cuvânt: Dumnezeu sfântul să te păzească şi de praftoriţa ţigănească. Atunci împăratu-n sine de vorbele lui râzând şi isprăvind rugăciunea plecă în iatac, zicând: – Omul până nu pătimeşte nu se învaţă.

— Şi Până nu dă cu capul de pragul de sus, nu vede pe cel

[de jos.

— Şi tocmai.

Când îi dă cuţitul de os.

LVIII. Despre frică şi vitejie

În vremea războiului e mai scump Jierul de cât aurul – Şi, Cine e viteaz, în urma războiului se cunoaşte.

— Că După război se vede capul viteazului şi urma fricosului. Lupului de i-ar fi frică de ploaie, ar purta ipingea.

— Şi Leoaica numai un pui face, şi bun.

— Şi Dinul \oinic nu se sperie de toate muştele.

— Mulţi se

[laudă, zicând:

— Dezlega-voiu sacul, vedea-vei pe dracul.

să cauţi în gaură de şarpe să te ascunzi.

— Şi o să strigi: Ieşiţi morii să intrăm noi, că e vremea de apoi.

— Dar, După război mulţi viteji se găsesc.
— De cei
Cu curaj de găină moartă.
— Ş-apoi.
Nu ţi-e necaz când te izbeşte vreun armăsar, ci când te
[trânteşte un măgar.
— Dar, Gând geme mortul, şi dracul moare de necaz.
— Însă Vulpea nu se sperie de ăl de se laudă seara, ci de ăl de
[mănâncă dimineaţa.
— Sunt mulţi la plăcinte înainte şi la război înapoi.
— Sau la război în coadă şi la fugă în frunte: – Zicând:
— Fuga e ruşinoasă, dar e şi sănătoasă.
— Şi îşi face spaimă singur, ca calul de vânt.
— Şi, Fuge ca dracul de tămâie.
— Strigând: Apropie-te crâng, depărtează-te câmp.
— Şi Fuge ca când îl goneşte cu biciul de foc.
— Şi Stă pitit ca iepurele şi ciuleşte urechile.
se face-n cap părul măciucă.
— Şi.
Tremură de parcă-l găsesc toate năbădăile. x) – Şi.
Parcă-i-a dat cineva mătrăgună.
— Şi.
I se face faţa ca turta de ceară.
— Că
Omul fricos umblă cu ghiată-n sân.
— El.
Se sperie de toate buruienile.
— Şi
Părul în cap i se zbârleşte.
De frică când povesteşte.
— Şi

De frică inima-n mine.
Se lasă în jos pe vine.
— Şi.
Se sperie de umbra lui
Şi se uită-n urma lui.
— Fricosului.
De o gânganie mică.
Păru-n cap i se ardică
Şi pielea i se furnică.
— Când vede groaza.
Fuge ca câinele cu coada-ntre picioare.
— Că.
De o umbră, de nălucă
Frigurile îl apucă.
— Numai când – Este la largul lui şi la strâmtul altuia.
— Zice:
Înfricoşează-ţi cusurul să nu-ţi umple e…
— Şi.
Dacă n-ai bătut e… mic
Nu-nfricoşa p-al voinic.
— Că numai.
Babele cu sânge bătrân.
Se sperie şi-şi scuipă-n sân.
— Iar când
Îl ei la trei parale – Atunci.
Mai multe din e… b…
Decât la tăbăci meşini.
— Şi.
Bea niţică apă rece.
De sperietură-i trece.
— Şi altă dată, ca şoarecii când cântă [jucând hora:
Sus de mână, jos de vână. şi mai aproape de gură.
— Cu [toate acestea.

Frica păzeşte pepenii.
— Şi Câinii sunt paza oilor.
— Că
Mai rău se sperie cineva din auzit, decât din văzut.
[ÎNSURĂTOAREA COTOIULUI CU VULPEA] 83. Povestea vorbii
O vulpe odinioară, (povestea strămoşii mei), Mergea seară să vâneze, după obiceiul ei. Şi mai cu seamă adese se ducea la moară-n sat, Unde găsea gâşte, raţe şi găini pentru vânat.
Aşa şi un cotoi iară venea pe lângă taraşi, Că găsea să prinză şoareci – şi mari şi mititei, graşi. Aci vulpea cu pisoiul întâlnire des având, Amândoi se-ndrăguliră, unul altuia plăcând. Intrară şi în tocmeală de a se lua amândoi, A trăi în căsnicie ş-a se mângâia-n nevoi, Aci făcură şi nunta, puind masă de vânat, Mâncând, se înveseliră şi să joace s-au sculat. Pisoiul îşi drese struna şi răsună grosul bas, Iar vulpea cântă cu vorbe, slobozind ascuţit glas: Bine este doi cu doi şi noi, neică, amândoi, Bine era mai demult, Dar, noi, neică, n-am ştiut… Când era ea să mai zică, un câine îi auzi şi-ndată şi el la nuntă pe fugă se repezi, Dorind şi el să se prinză cu aceşti tineri la danţ, şi să joace Yre-o polcă, vreun vals sau vreun contradanţ, Dar cotoiul pierdu cheful îndată cum l-a zărit. Vulpea tăcu cântecelul, îl lăsă neisprăvit; Şi croind-o la fugă, spre pustie amândoi, Tocmai în crâng se opriră a se uita înapoi. Ocărând aci pe câine vulpea cu glas înţepat, Nu vrea nicidecum să-l ierte (deşi el era în sat). Zicând: – Ai văzut mojicul cu obraz gros necioplit?! Cum venea fuga la nuntă, fără bilet, nepoftit? Ce? Te-ai speriat bărbatele? răspunse el: – Aş! nimici Nu se prea sperie lesne o inimă de voinic; Dar n-am vrut să fac gâlceavă la nunta mea cu un netot, Că ţi-l făceam să se lingă de cinci-gheara mea pe bot; Şi rezimându-mă-n grabă mă suiam în vreun loc, Stam aci fără să-mi pese şi-mi

băteam de dailsul joc; Dar îmi era pentru tine, că din mână te pierdeam, şi-atunci, cu inima frântă rămâind, mă prăpădeam. Mireasa la aceste vorbe, negreşit că ar fi plâns.

Dar nu-i tputea veni jalea de gâdilituri şi strâns, Ci cu hohote şi râsuri, fiind departe de câini, ia să piarză supărarea îl luă iarăşi de mâini şi cu el hora sărit-a vizuina-nconjurând, Răsuna cu glas din gură, acest cântecel, zicând: Bărbăţelul meu Voinicelul meu, Mult e inimos, Mult e nefricos. Deşi am fetiţ, Dar am nemerit; Luai pui de drac, Tocmai după plac. N-am frică de fel, De nimeni cu el. Cumătrul lup, care n vreme, umblă ca un vătăşel, Trecând p-aci cu-ntâmplare ş-auzind joc, cântecel, Cu raport despre aceasta degrab în fugă s-a dus şi la leul, împăratul dobitoacelor, l-a dus... Leul, cum citi raportul, pe lupul a întrebat;

— Dar n-ai aflat tu pe cine, a luat ea de bărbat?

— Nu ştiu, îi răspunse lupul, că în casă n-am intrat, Dar fără să văz îmi pare, că pe dracu' a luat;

— Cum aşa! zise-mpăratul, după ce ai cunoscut?

— După cântec, el răspunse, că cam nu prea mi-a plăcut. Când vorbea acestea, iacă cuviosul urs veni

Şi cu zmerenia toată-nainte-i se ploconi. Mistreţul grof[142]) după dânsul îndată intră şi el, Gras, gros, umflat ca eu ţeava, şi se închină la fel. Porunci leul îndată să le dea câte un jeţ, Puind pe ursul în dreapta şi-n stânga porcul mistreţ. Apoi le citi raportul, de rând în jos şi în sus, Pentru măritişul vulpii, care lupul l-a adus. Se uitară toţi la dânsul şi cruciş şi curmeziş şi se zbârliră de groaza acestuia măritiş, Zicând: – D-o fi luat vulpea chiar pe dracul de bărbat.

Ne-a făcut pe toţi papară, suntem pieriţi, ne-a mâncat;

---

142 Pari.

Dar, după povestea vorbii, niciun lucru să nu crezi.
Aşa din auzit numai, cu ochii până nu vezi;
Însă altfel nu se poate decât un prânz să gătim
Şi pe vulpea cu bărbatu-i la masă să o poftim;
Şi de va fi chiar şi dracu', cum suntem noi grămădiţi.
Luptându-ne-mpreună, tot putem fi mântuiţi;
De cât câte unul unul, prin păduri a ne afla.
Şi cu noi prea cu-nlesnire pântecele a-şi umfla;
Iar de nu va fi bărbatu-i drac, după cum auzim.
Atunci îl facem prieten şi împreună prânzim.
Zice leul: – Prea bun este acest sfat care mi-l daţi.
Dar şi aşa ciudat vine ca să fim asiguraţi;
Căci pe dracul vreodată din noi cine l-a văzut?
Şi ca să-l putem cunoaşte este prea de necrezut.
De unde ştim alb e, negru, galben, roşu, or altfel
Şi cum l-om zări îndată, să zicem că este el?
Noi auzim că-n oraşe, prin acest mare pământ.
Ar fi multe dobitoace şi nu ştim ce fel sunt;
Că noi la ele nu mergem, nici ele la noi nu vin.
Nu ne-am văzut unii p-alţii, niciodată cel puţin;
Asemenea şi de dracu' numai doar cât auzim.
Că ar fi cea mai rea fiară, ş-ar fi făcând mari cruzimi.
Dar pân-intr-acest ceas sfântul, ne-a ferit ca să-l vedem.
Fie de ăst loc departe, d-al vedea lipsă n-avem.
Dar dacă vrăjmaşa vulpe, legea cumva a călcat".
Ca numai rău să ne facă cu dracu' s-o fi-ncurcat.
Treliue cu chibzuire să facem toţi vreun plan.
Ca să ne ferim de răul acestui cumplit duşman:
Cu toate aceste, lupul să se ducă a-i pofti
Şi în grabă să se-ntoarcă cu răspuns a ne vesti.
Apoi vom vedea ce-om face, atuncea vom hotărî.
Vom găhi fieştecare loc capul a ne vârî.
După ce se sfătuiră în felul de mai sus zis.

(îătind masa. fu îndată vătăşelul lup trimis.
Ca să poftească pe vulpe la prânzul împărătesc.
Cu soţul ei dimpreună, să vie că îi doresc.
Se repezi lupundală ca un grabnic curier, Ardicând pulbere-n urmă-i, ca norii până la cer. Şi tocma drept ghizunia[143]) tinerilor când veni, începuncet sa păşească, corajul îi conteni; Nici nu îndrăzni să intre, ci tăcerea-şi dezlegă şi cu sfială d-alară, din depărtare strigă:
— Cumătră!... Cumătră vulpe!...
— Cine e? ea a răspuns.
— Ia poftim până afară, îi zise el stând ascuns.
— Dar ce vrei? întrebă vulpea, până la uşă ieşind.
— Sunt trimis, răspunse lupul, de prin stuf capul ivind. A auzit împăratul cum că te-ai căsătorit
Şi prea mult îi pare bine că soţ bun ţi-ai nemerit.
De aceea vă pofteşte ca să veniţi mai apoi.
Fiindcă azi are masă, să prânziţi şi amândoi.
Zise ea: – Cât pentru masă din parte-mi bucuros eu.
Dar să-ntreb să văz voieşte să meargă bărbatul meu?
Auzi bărbate! ne cheamă, spune-mi ce răspuns să dau.
Mergi la masa-mpărătească?... Răspunse el: – Mârâmiau!
„Mârâmiau; „auzind lupul, i S-a părut prea ciudat
Şi dete înapoi fuga cu totul înspăimântat.
Ajungând la împăratul şi de frică tremurând.
Ostenit cu limba scoasă sufla şi spunea zicând:
— Împărate! nu e bine „să ştiţi că ne-am prăpădit.
Îl întrebă leul: – Spune-mi ce ţi-a făcut? Ce-ai păţiţi?
— E! d-aş fi stătut, el zise, ce ştii ce mi se-ntâmpla, Crez că mă învăţa minte, curier a mai umbla.
— Ei bine, îi zise leul, l-ai văznt? ce fel era?
— Nu l-am văzut, el răspunse, dar glasu-i mă-nfiora.

143 Vizuinea.

Vorbea o limbă pocită, pentru care eu mă leg

Şi mă prinz pe capu-mi cum că, numai dracii o-nţeleg.

Decât ea bucuros prinse, dar nu ştiu de vor veni;

Şi m-ai bine ar fi dacă bărbatu-i nu va voi.

Auzind leul aceste, ceru de la ceilalţi sfat.

Zicând: – Spuneţi ce să facem? că nu e de amânat.

Ci trebuie mai în grabă vreun fel a ne folosi.

Că ei o fi plecat poate şi îndată vor sosi;

Eu găsesc de cuviinţă că aici să nu şedem, Ci mergând să ne ascundem care pe unde putem: Şi pe ascuns cu ochianul în drumul lor să privim, la din cale depărtată, uitându-ne să-i zărim: Şi de va fi cum se zice, bărbatul vulpii vreun drac, Să nu faceţi vr-o mişcare, ci să taceţi şi să tac, Că ei negăsind pe nimeni o să şează ce-o şedea şi o să plece acasă, de treaba lor a-şi vedea. Astea vorbindu-le leul, toţi ziseră-ntr-un cuvânt:

— Câte le-ai zis, împărate, toate înţelepte sunt.

— Dacă e aşa, el zise, faceţi-vă toţi în părţi.

Că eu m-ascunz dup-o stâncă, pe marginea astei bălţi.

— Eu iar, îi răspunse ursul, sus în ăst copac mă sui şi prin frunza lui cea deasă, oroe voi vedea vă spui, Porcul zise: – Şi eu iarăşi, jos în frunzet, mă-nvelesc, Să scoţ o ureche numai, ca să-i auz ce vorbesc. Lupu-şi găsi şi el locul, vârându-se într-un stuf.

Ca să poată fugi lesne când va vedea vreun zăduf.

Vulpea dacă intră-n casă şi cotoiului i-a spus.

Zise el: – Dragă nevastă! Eu pân-acum nu m-am dus

Să văz împăratul cum e, precum şi pe mine el.

Nu ne ştim unii pe alţii, cum suntem şi în ce fel;

Ba nici nu ştiu înaintea-i, cum să mă înfăţişez.

Nici cum să mănânc la masă-i nici pe scaunu-i să şez.

Ci ia să şedem mai bine în căscioara-ne aici

Şi de va fi vreo întrebare, doar vei şti tu ce să zici.
Cineva cu o minciună scapă de alte nevoi.
Dar încă de la o masă, să nu putem scăpa noi?
Îi zise ea: – Ba bărbate, ai să mergem să mâncăm.
Că se mânie împăratul, hatârul dacă-i stricăm;
Chiar şi politica cere să mergem să-l salutăm.
Să-i facem închinăciune şi mâna să-i sărutăm.
Necum să fim poftiţi încă şi să urmăm în altfel.
Să ne purtăm mojiceşte şi să nu mergem la cât
— Dacă e aşa, răspunse bărbatul ei, bine dar, Apucă de te găteşte, ştergeţi ăl cojoc murdar.

Se sculă vulpea îndată şi în cel mai grabnic pas.

Se scutură de ţărână, se linse pe bot, pe nas. Cotoiul iar ca şi dânsa, scuipă în labă pe loc şi la cap se netezeşte, la coadă şi într-alt loc; Apoi luându-şi nevasta, de bratet ca un bărbat Plecară pe potecuţă să se ducă la palal. El însă zglobiu la fire tot în jocuri se ducea, Sărea şi glumea cu dânsa, mii de comedii făcea, Leul cum sta după stâncă, toi adesea întreba, Pe urs zicând: – Cuvioase, vede-se ceva au ba? Ursul răspunse că vede cu vulpea un ce viind cu mult mai mic decât dânsa şi ca un drac tot sărind, Îi zise lui împăratul: – Poate Hi pare aşa, Unde îl vezi de departe, dar nu te înfricoşa; întinde ochianul bine şi te uită mai frumos, Ţine-l lot spre acea parte, nu-l lăsa din mână jos, la un cumva fărde veste cu ei să ne pomenim, Cum vorbim să ne audă şi ceva să pătimim.

— Curaj! Curaj! Să n-ai frică, strigă porcul către leu, Căci, când vor veni aproape, paşii lor îi auz eu.

Deci, precum am zis, mă (oiul cu vulpea pe drum viind şi într-o parte şi-n alta făcând zglobii şi sărind, văzu pe o coţofană sus într-un copac cântând şi se opri acindată către mireasă zicând:

— Nevastă! Iacă ploconul, îngăduieşte niţel.

Să [i-l prinz ca să ne ducem la împăratul cu el.

Aceasta zicând îndată se urcă în copac sus Şintr-o clipă cu iuţeală ghiara pe dânsa a pus. Ursul, care aste toate cu ochianul le-a Văzut, Că ar fi chiar necuratul desăvârşit a crezut, şi de spaimă cu cutre. mur, zise-mpăratului leu;

— Suntem pieriţi toţi, stăpâne, după cele ce văz eu; Dacă el o zburătoare o prinse din vârf de sus.

257

De m-o vedea şi pe mine, apoi alt! Atunci m-am dus; A avut dreptate lupul într-alât de s-a speriat, Dar şi-i 1 sta ti în tăcere că iacă s-a apropiat. Stând ei astfel în tăcere şi ascunşi, cum am zis, toţi, Ajunseră şi intrară în casă tinerii soţi;

17 Anton Pann

Carii văzând masa-ntinsă şi pe nimenea aci.
Fu pricina ca să iasă la uşă, d-a se suci
Şi a privi când de-o parte, când de alta ne-ncetat.
Că doar vor vedea să vie marele lor împărat;
Dar şezând cu amânare pe verdeaţă ş-adăstând.
Un ţânţar din întâmplare dintr-un loc în alt zburând.
Viind s-a pus pe urechea mistreţului cel ascuns
Şi fără ceva să-i pese înfigând botul l-a-mpuns.
El tot scutura urechea să fugă, a nu-l pişcă.
Până când zări pisoiul frunzele care mişca.
Şi gândind că şoareci umblă, de odată s-a sculat.
Zicând către vulpe: – Dragă! o să mai prinz un vânat.
Să te uiţi acuma numai, cum ţi-l mănânc viu, nefript
Şi în loc sărind cu ghiara dinţi-n urechea-i şi-a-nfipt.
Mistreţul îngrozit foarte, gândind că n-o mai scăpa.
În râu ca nebun, dând fuga din puteri strigând, tipa:
— Fugiţii Fugiţi! vă mănâncă, pe mine m-a şi răpus!
Cotoiul de spaimă sare să scape în copac sus.
Ursu părându-i că vine şi pe el a-l nimici.
Din copac jos se aruncă şi se lungeşte aci.
Făr-a putea alt să zică decât numai: Mori Mor! Mor!

Lupul cum auzi iarăşi alergă la leu ca-n zbor.
Strigând: – Ce stai, împărate, că mâncă pân-acum doi
Şi acum îndată vine să ne piarză şi pe noi!
Leul, auzind pe lupul, dându-i astfel de raport.
Zise: – Decât viu în ghiara-i, mai bine în apă mort.
Şi închizând ochii-ndată în valuri s-a aruncat.
Lupul şi el după dânsul asemenea a urmat.
Cotoiul în acea clipă pe ursul sus când văzu
De spaimă sărind îndată ca o minge jos căzu.
Şi se-nfipse în ţandăra, unui copac rupt de vânt.
Care era ca o teapă ardicată de pământ.
Vulpea iar în acea groază de spaimă fierea-i plesni.
Somnul cel lung o cuprinse şi nu se mai pomeni.
LJX. Despre viclenie
În fa-a una-li vorbeşte şi în dos alla-ţi voieşte. – [Şi
În ochi cu gura te unge şi-n dos cu ac te împunge.
— Şi
În faţă dinţi-ţi albeşte şi inima îşi negreşte.
— Şi în faţă te netezeşte şi în spate te ciopleşte. – [El este
C-albina în gură cu miere şi-n coadă cu ac şi fiere. – [Videanul.
Fâlie coada ca \ulpea în toa[te părţile.
— ÎI vezinumai-Bună ziua, toată ziua, şi din [cap, la to-i, mereu moţ.
— şi – Te mângie cu ghimpi.
— Şi Te atinge cu bumbac.
— Pe [vicleanul, Cât să umbli să-l pipăieşti, Nici în piuă nu-l nemereşti.
[– Cum a zis unul: – De scund este scund Dar nu-i dai de fund.
— Cu [un cuvânt, Este taler cu două feţe.
[TALERUL CU DOUĂ FEŢE] 84. Povestea vorbii
Oarecare meşteraş A trimis un băieţaş, Cu un taler

rudaresc cu două feţe, prostesc, ia să ia de la băcan, Icre roşii de un ban, Îi mai dete şi alţi doi, Să ia icre negre moi. Băiatul cam prosticcl Cerând icre de un fel, Le-a pus pe taler aci şi altele porunci. Băcanul dacă i-a dat – Unde le pui? l-a-nirebat.

El talerul întorcând şi icrele răsturnând

Pune-le aici, a zis. Ş-a mers d-unde l-a trimis. Acolo când s-a arătat, Stăpânul său l-a întrebat:

— Celelalte unde sunt? Or nu-nţelegi de cuvânt? Copilul iar întorcând.

— Şi iacătele, zicând, Căzură ş-acolo jos, Nimica fiind d-n dos. Stăpânul său necăjit, îndată L-a pălmuit.

Zicând: – Vezi minte să ţii cu două feţe şi tu, şi păzeşte să nu fii, Cast taler ce te bătu.

LX. Despre pocăire sau făţărnicie

Mănâncă sfinţi şi scuipă draci – Şi

Cu trupul în biserică şi cu gândul la dracul.

— Făţarnicul, Este o floricică, cine-l miroase nasu-i pică.

— Că Nici dracul mai întâi, Nu îi dă de căpătâi.

— Că

Mâna care n-o poate muşca, o sărută.

— El este

Ca cărbunele stins, care te mânjeşte

Şi ca cel aprins care te pârleşte.

Ochii porcului caută tot la pământ.

Geme ne bolind şi caută ne pierzând.

— Dar.

Boala lui e sănătatea noastră.

— Ipocritul este.

Mâţă blândă, zgârie rău.

— Şi

Cărbune cu cenuşe acoperit.

— Că e

La unii mumă şi la alţii ciumă.
— Umblă.
În gură cu Dumnezeu, şi în inimă cu dracu’.
— Şi
Ziua fuge de bivol şi noaptea apucă pe dracu’ de coarne.
În cuibul zmerilului locuieşte dracul.
— Şi
Cu lingura îţi dă dulceaţă şi cu coada îţi scoate ochii.
Lup îmbrăcat în piele de oaie.
Umblă să sperie lupul cu pielea oii.
— Dar.
Baba bătrână nu se sperie de drugă groasă.
[CALUL NAMILA] 85. Povestea vorbii
Un împărat oarecare Având un cal bătrân tare, Care picioarele sale Abia le ţâra pe cale, Ş-abia putea roade fânul, la şi cojile bătrânul;
Dar pentru că îl iubise, De bine ce îl slujise şi-l scăpase în războaie, De oarecare nevoie, Se milostivi-mpăratul să-şi slobozească soldatul.
Ca să umble-11 bună pace Singur pe unde i-o place. Şi ca să-l cunoască bine, Când îl va vedea oricine, Că-n slujba împărătească, A fost ş-a luat ostafea, Îi făcu o haină-n spate, Cu petici, feţe schimbate. Albastre, verzi, galbene, roşii, (Cum se îmbrac comicoşii). Ş-aşa după ce-l îmbracă, Porunci ca să-i mai facă şi potcoave în picioare, De oţel (scânteietoare), la mai mulţi ani să trăiască, Pietre să nu le tocească. Făcându-se aste toate, Porunceşte de îl scoate, Afară-n câmp ca să pască Ş-unde-o vrea să-locuiască. Umblând dar în astfel calul (Precum îi spuserăm halul), Când cobora pe o vale, Se-ntâlni cu el în calc, Un leu, care în viaţă, Nu văzuse de cal faţă. Pe loc, el cum îl zăreşte, Se spăimântă, se-ngrozeşte şi de frică-ntr-o suflare, Se-ntoarce-n fuga mare, Strigând: – Fugiţi, fugiţi [toate.

Fiare, care-ncotro poate, Că vine fără zăbavă, O jiganic grozavă. Şi de-i vom intra în ghiare.

Vom pieri cu mic cu mare. Un lup care-l auzise şi cu totul se-ngrozise, Vine la dânsul în grabă: Şi tremurând îl întreabă:

— Ce. e? Ce strigi? O

[minune! Cine te goneşte!... Spune? Leul abia se opreşte şi răspunzând, îi vorbeşte:

— Lupule, nu este bine, Vine peste noi, ce vine.

Nu ştiu să o spui p-anuine, Că n-am mai văzut pe lume.

— Ce fel e? întreabă lupul, Cum şi-n ce chip îi e trupul? Leul începu să zică:

— Îţi spui pe scurt, că mi-o

[frică.

Zăbownd cu vorbă lungă, Nu cumva să ne ajungă; Nu departe colea-n vale, Tocma-n potecile tale, Este o namilă mare, Tot pestriţă pe spinare; Capu-i este lung, şi botul, Gura-i te-nghite cu totul, Pielea-i e împestriţată, Până la coadă băi ţaţă. Numai băgai seamă l-alte, Dar picioare arenalte şi din ele fulger scoate, în păsurile lui toate; C-un cuvânt e o nălucă, S-o vezi groaza te apucă. Lupul zise: – Fii în pace.

Nimica nu ne va face, Lucru de spaimă nu este, Că namile de aceste, Multe în zilele mele, Am petrecut prin măsele.

— Te-nşeli, lupule, el zise, Ţie-ţi pare că spui vise, Dar vei vedea tu acuma Cum ţi-se-nfundează gluma.

— O Doamne! îi zise lupul, nu-i pot vedea d-aci trupul! (Şi se-nălţa din picioare, Să vază-l va zări oare?) Leul zise: – Vin la mine, Să te-nalţ ca să-l vezi bine. Şi ardicându-l în braţe.

Îl strânse-n gbiare de mae. Lupul având urdinare, *) ÎI trecu, biet, de strâns tare.

Leul aceasta văzându-i II trânti-ndată zicându-i: – Tu nici nu-l văzuşi bine şi începu să dea din tine, Dar de îl vedeai ca mine?... Atunci mureai, vai de tine! Zicând acestea îl lasă şi fuge-n pădurea deasă.

Mul-i se sperie de nimica, Ş-apoi şi-n alţi bagă frica; Te miri de ce-şi fac nălucă şi frigurile îi apucă. Astfel de oameni în lume Au născocit spaime sume: Strigoi, stafie, Murgilă, Miazănoapte şi Zorilă, Ş-alte multe de aceste, Care nici au fost, nici este.

LXI. Despre lăcomie şi necconomio

S-a ospătat pân-a crăpat.

— Şi

A lins până a pus vasu’ cu fundu-11 sus.

— Şi

Peştele din eleştiu

Umblă să-l înghită viu.

— Şi

Stă, îmbucă lăcomeşte

Ca un lup când se pripeşte.

— Zicând:

Sunt de unde n-are mărul coaje şi cireaşa sâmbure.

— Şi

El mănâncă un purcel

Ş-altui dă un puricei.

— Ş-apoi cerc

Şi din coş grăunţe

Şi din postavă2) târâţe.

— Însă

Cloşca, care cuprinde ouă multe, niciun pui nu scoate.

— Că Mierea în gură e plăcere.

Dar la inimă durere.

— Lacomul, La gustare cât cal mare.

Şi la prânz nici cât un mânz.

— Neoconomul este
Ca feciorul lui bani gala.
Risipeşte cu lopata.
— Şi.
Banii din mână îi scapă.
Ca ciurul cum ţine apă.
— Şi.
Azi întinde pân-o rupe, mâine n-are s-o astupe.
— Că.
A îmbrăcat pe dânsul liainc noi
Ş-a ţinut de Joi până mai apoi.
— Şi pe urmă.
Ajunge din cal măgar
Şi catâr din armăsar.
— De aceea a zis cineva:
Cumpăna, nepoate.
E bună la toate.
— Şi
Cheltuieşte române
Şi vezi ce-ţi mai rămâne.
— Căci.
Câinele de este câine.
Şi tot opreşte pe mâine.
— Iar
Cine se biruieşte.
De orişice pofteşte.
Dobitoc se numeşte.
— Pentru că
Cu cele puţine
Acel mult să ţine.
— Toldauna.
Or la unul or la trei, tot o lumânare arde.
— Că
Celui cu economie.

Suta îi este lui mic.
— Poate zice:
Sunt bogat, de cât
Pe cât am, p-atât.
— Iar.
Cine îşi mănâncă sămânţa de in îşi mănâncă cămaşa.
LXII. Despre iconomie
Cât ţi-e pătura, atât le întinde.
— Căci.
Cum îţi vei aşterne, aşa vei dormi.
— Şi.
Cine chelluieşte peste ceea ce câştigă n-are-n casă mămăligă.
Cum e ţara şi obiceiul.
Cum e sfântul şi tămâia.
Să ne cârpim că nu putem tot să ne înnoim. Spărtura până e mică trebuie cârpită.
Omul nu iese cu dosul la oameni, ci cu obrazul.
— Dar încă.
Hainele nu fac pe om mai de treabă.
Brânză bună în burduf de câine.
Mărgăritar atârnat de gâtul porcului.
— Său.
Belciug de aur atârnat la râtul porcului.
— Că
Alta e floarea de grădină şi alta e floarea de câmp.
— Că.
Obrazul subţire cu multă cheltuială se ţine.
— Fiecare îşi ştie păsul său.
Tot obrazul îşi are necazul.
Fiecare singur ştie unde îl strânge opinca.
Corabia mare şi valuri mari o bat.
— De aceea.
Nu te măsura cu cei mari.

— Că.
Cine are piper mult bagă şi în terci.
— Şi
După ce e carnea grasă mai pune şi seu.
— Dar, învăţul are şi dezvăt.
— Că.
Nu e totdeauna Paştile.
— Şi
Cui nu-i place să trăiască ca găina la moară 1 – Însă, Nevoia îl în la că să trăiască ca viţelul la oraş!
— Că, Nu e după cum vrea omul, ci după cum vrea Domnul. Şi moşului îi plac toate, dar să le roază nu poate, llău la vale, rău la deal.
E anevoie când ajungi să cumperi orz de la gâşte. Strânge mişină[144]) de cu vreme. Gunoiul de vară e piper de iarnă.
Omul înţelept îşi cumpără vara sanie şi iarna car.
— Şi
Leagă sacul până e rotund, nu când ajunge la fund.
— Că
Banul e făcut rotund, lesne se rostogoleşte.
Anevoie se câştigă şi lesne se cheltuieşte.
Ici câte unul şi dai cu pumnul.
— Şi
Nu risipi meiul, că anevoie se adună.
— Că
Soarele şi iar nu poate să le încălzească pe toate.
— Ei.
Când însetează curtea ta, apă n drum nu lepăda.
— Şi
Apa limpede până nu vei vedea
Cea tulbure n-o lepăda.
— Şi

144 Provizii de iama.

Până nu vei vedea pe cel bun, nu lepăda pe cel prost Că

Cine o ia prea în tu, rămâne cu ea ne crăpată.

Îl găsesc frigurile pungii.

— Şi apoi.

Nu e mai grea boală decât punga goală.

— Că

Omul fără de bani e ca pasărea fără aripi, când dă să zboare

[cade jos şi moare.

— De aceea, Nici să te îmbolnăveşti, nici să aibi trebuinţii de doct o \ Ca Gne trăieşte nădăjduindu-se, moare jinduindu-se. Ruda omului e punga cu bani şi sacul cu mălaiul. Sătul la flămând nu crede.

Până vine cheful bogatului iese sufletul săracului.

În nădejdea tati moare mama.

Nu e nimic ca sănătatea şi banii.

— Că

Sănătatea face banii şi banii sănătatea.

Când ai bani trebuie să ai şi duşmani.

— Dar şi

Omul fără duşmani nu-i plăteşte pielea niciun ban.

Banul muncit nu se prăpădeşte.

Omul face banii şi banii pe om.

— De aceea.

Strânge bani albi pentru zile negre.

Când în intră paraua în mână, leag-o în nouă noduri.

Să mă iei când mă găsesc.

Să mă aibi când îţi lipsesc.

— Că.

Fiece nebun ştie să câştige bani, dar nu ştie să-i păstreze. Cine nu cruţă paraua, nici de galbeni nu-i e milă.

[PARAUA RIDICATA] 86. Povestea Vorbii

Un sultan odată umblând prin cetate, Pe jos cu vizirul

în haine schimbate, Văzu înaintea-i o para scăpată, Şi-o ridică singur plecându-se-udată. Vizirul această urmare – zându-i şi păzindu-i vreme, l-a-ntrebat zicându-i: – Mă iartă, stăpâne, pentru îndrăznire că îmi şti» în cuget o nedomiare:

Mi-a fost de mirare că o para mică, Care şi nimica poate să se zică, Un sultan ca tine, bogat cu haznale, Să te pleci la dânsa să o iei din cale! Sultanul răspunse: – Acel ce din fire va lua paraua în dispreţuire, Din puân să nvaţă intru nepăstrarc ia să nu se uite nici la banul mare; Omul care ştie a trăi cu păstru[145]), Paraua o are la galben căpăstru: Ziseşi că paraua nu e lucru mare, Dar cât de greu este omul când n-o are! Paraua e mică, dar loc maţe prinde, Că, când îţi lipseşte pâinea nu ţi-o vinde, D-aceea paraua omul cel cu minte, Trebui ca pe galben s-o aibă-nainte, Că joc cine-şi bate şi-i dă cu piciorul, Cu vremea ajunge ca să-i ducă dorul. Eu nu zic că omul cumplit să se facă şi până-ntr-atâta argintul să-i placă, în cât să ajungă la el să se-nchine şi să îngrijească numai pentru sine; Ci zic că la păstru firea să-şi deprinză şi când dă, să vază banul loc să prinză; Ca să strângă, s-aibă atât pentru sine, Cât să poată face şi altuia bine. De ce pentru sine?... Pentru vremuri grele Pentru niscai boli, pentru întâmplări rele. Când se cheltuieşte şi câştig nu este Pentru neputinţe ş-alte ca aceste; Iar pentru alţi cum?... Ca milă să-i fie, Să aibă să scape oameni din robie, Să-şi dea pentru suflet şi bine a face Scăpătaţi s-ajute, sărmani să îmbrace, Pe câţi pradă focul, pe câţi apa-nneacă Pe câţi îi las hoţii în stare săracă.

Văzând, să nu-i lase-n lacrimi să rămâie, Ci să aibă-n mână cu ce să-i mângâie; îmi aduc aminte despre o poveste, Care ca o pildă pentru păstru este.

87. Povest. a împăratului

145 Economie.

Au plecat odată câţiva după milă, ia să strângă zestre pentru o copilă, Care prea săracă era şi sărmană şi să o mărite îşi făceau pomană. Umblând dar ei astfel prin case a cele la oameni mai nobili şi mai cu avere, Intrară-ntr-o curte, unde nemeriră că stăpânul casii un bănuţ pierduse, Ocări, ceartă, gură, n care auziră şi slugile toate erau de el puse; Unii aşternutul scutura din case, Alţii cerneau praful care-l măturase, Alţii iar, prin curtea cea mare ca hanul, Ciuruia gunoiul să-i găsească banul. Văzând ci aceasta prea mult se mirară, şi-au zis intru sine că-n zadar intrară, şi neagră sau albă fără să-i vorbească Deteră să plece l-alţi să năzuiască. Dar el cum îi vede că-ndărăt porniră, Chemă să-i întrebe pentru ce veniră? Ei sta-n chibzuire cum să-i pomenească, (Văzându-i scumpetea, să nu-i ocărască). Dar el tot zorindu-i i-au spus cam de silă că strâng să-nzestreze p-o fată cu milă. El cum îi aude nu-i lasă să iasă, Îi cheamă îndată cu cinste în casă, Intră-n cercetare, ce-au strâns pân-acuma, Cât mai trebuie să-mplinească suma? Şi spuindu-i, scoase punga lui îndată şi-nzestră pe fată cu suniă-nsemnată.

Zicând: – Nu vă pară lucru de mirare, Că fac pentru un ban atâta cătare; De n-aş fi fost astfel cu bună ngrijire, Să-mi păstrez averea cu nerisipire, N-aş fi avut astăzi, nici chiar pentru mine, Necum s-am prisosuri să fac cuiva bine. Ei plecând pe poartă, destul se mirară De aşa vedere ciudată şi rară. Deşi unul zise, din minte puţină Că, „scump la tărâţe, ieftin la făină”.

LXIII. Despre cnmpl Hate sau zgârcenie

Omul nu trebuie să fie nici pica prea, nici foarte foarte.

Nici carnea să arză, nici frigarea.

— Adică:

Nici prea econom, nici prea galanton.

— Că

Cine strânge, nu mănâncă.
Banii strângătorului în mâna cheltuitorului.
Lopata grămădeşte şi sapa risipeşte.
Bogăţia rămâne la nebun.
— Care
Nici pe sine nu se procopseşte, nici pe altul nu foloseşte. Nu ştie cum se câştigă paraua – Pentru că, Cine dumică[146]) ştie, cine mănâncă nu ştie.
— Dar şi, Dac-o socoti cineva câte foi intră în plăcintă, niciodată [nu mănâncă.
Omul cumplit, de toţi e clevetit.
— Şi, Când nu tace o gură, nu-tace o lume întreagă.
— Zicându-i [frige linte.
Îşi mănâncă de sub tălpi, (de subt unghii).
Pentru o para îşi pune ştreangul de gât.
Pentru bani îşi vinde sufletul.
Îi tremură mâna de milostenie (care nu o face).
Ar da tămâie lui Dumnezeu şi nu se-ndură să dea parale.
Punga-i mare şi gură n-are.
— Irisă el zice:
A cui e punga mai mare?
— A cui se vede.
Scumpului niciodată să nu-i zici: „Dă-mi – ci totdeauna
[„Na”.
Zgârcitul, numai stângă are, (care ia), dreapta-i este uscată [(care dă).
Scumpul cu înşelătorul lesne se-nvoiesc.
Îi făgăduieşte marea cu sarea şi-i dă ce nu curge pe apă.
Vulpea în pădure şi el îi vinde pielea-n târg.
Îl face să umble după potcoave de cai morţi.

146 A împftrţi (pâinea).

Şi-a găsit icoană să se-nchine.

Scumpul cumpără stafide şi cere să-i adauge piper.

Pune brânză-n strachină şi-ntinge p-alăturea.

Umblă să scoată două piei după o oaie.

— Dar totdeauna.

Scumpul mai mult păgubeşte şi leneşul mai mult aleargă.

[CINE SE SCUMPEŞTE MAI MULT PĂGUBEŞTE]

88. Povestea vorbii

Un ovrei odată, în nego (umblând şi-n Constantinopol la marfă mergând, Mai mult decât toate ce îi trebui, La ceşti şi fugene întâi târgui; Şi-ntr-un zâmbll mare după ce le-a pus, Umplându-l grămadă, cu vârf până sus, Chemă să i-l ducă un hamal la han şi îi ceru plată de opt lei un ban. Chemând el pe altul şi mai mult ceru, Or pe câţi aduse niciunul nu vru. Văzând dar ovreiul, stând să socoti, Cu înşelăciune dulap a-nvârti, Apucă şi zice unui alt hamal: – Voinice, mi-e milă că eşti în ăst hal! Dar de îmi vei duce ăst coş pânta han, Fără să-mi ceri plată de sus niciun ban, Numai trei cuvinte să te-nvăţ să ştii şi-ţi ajunge-n viaţa procopsit să fii. Auzind hamalul pe ovrei zicând.

C-o să-l procopsească aşa de curând, zise intru sine: o fi. ce ştiu „u! Ai să fac ş-o slujbă în norocul meu. Ş-ardicând indală zinibilul cel greu.

— Ai, ardică-l, zise, pe umărul meu, Se cocoşă, duse pân’” la un soroc.

Şi să odihnească puind la un loc. – Tupâne! îi zise, ia spune-mi acum.

— Hai la han. răspunse, nu pot aci-n drum.

— Spune-ncai o vorbă, hamalul a zis, ia să merg gândind-o pe drumul inlins. Deci văzând ovreiul că în loc şedea

Şi pân’ nu i-o spune să plece nu vrea.

— Aşa, îi răspunse, să-ţi spui una dar şi o ţine minte,

să nu mă-nirebi iar!

Cine îţi va zice că e mai bine călare decât în căruţă, să [ştii să nu crezi.

Ast-i este zisă de un înţelept şi-n adevăr, bravo! a vorbit prea drept. Auzind hamalul iarăşi se sculă, Cu zâmbilu-n umăr şi drumu-şi urmă, Merse iarăşi merse, pe drum cât putu şi să odihnească la un loc stătu.

— Jupâne! iar zise, una îmi spuseşi şi de pricopseală, văz, mă umpluseşi. Ia mai spune încă, unica măcar.

Să merg cu ea-n gură procetind-oiar, Văzând iar ovreiul că nu vrea altfel

— Şi a doua este, zice către el:

Cine ţi-o zice că e mai bino pe jos de cât călare, iarăşi

Ţine-o şi pe asta-n minte ca-n scris, Că iar de un mare înţelept s-a zis. Cu aceste vorbe întru al său gând, Pleacă iar hamalul şi ceva mergând, Iar să odihnească puse la pământ

Şi-nirebă să-i spuie şi celălalt cuvânt. Cam cârmi ovreiul, dar chiar şi nevrând Trebuia să-i spuie şi urmă zicând:

— Şi cine i-o zice că e bine slugă de cât stăpân, să nu ferezi i; ar niciodată. Ai mai auzit tu asuel de cuvânt? Cine l-a zis, bravo! a fost un om sfânt. Văzând dar hamalul că l-a înşela-Ardicând zâmbilul iarăşi a plecat şi mprgând cu dânsul acolo la han, ÎI trânti odată de un bolovan, şi-i zise: – Jupâne, şi tu, chiar să vezi Că-s aci fugene, eu zic să nu crezi.

Scumpul cu galantomul sunt doi vrăjmaşi neîmpăcaţi.

— Şi Bumbăcarul nu se uită cu ochi buni la câinele alb. Zgârcitul, nici el nu mănâncă, nici pe altul nu va să vază

[mâncând.

— Însă Cine se culcă nemâncat, se scoală fără vreme. Stăpânul vinde şi telalul nu se-ndură să-l dea. Câinele osul

nu-l roade şi nici pe altul nu lasă să-l roază. Scumpul nu e stăpân pe banii lui, ci banii îl stăpânesc pe el. Şade dracul cu e... pe banii lui. Tot el la masa altuia şi la masa lui nimeni.

— Adică: Orbul de la toţi şi de la orb nimeni. Caută tot să răpească.

— Zicând: Nici lupul flămând, nici oaia cu doi miei. Va să ia şi lâna şi pielea. Bucalele de la masa altuia sunt mai cu gust. Găina vecinului e mai grasă. Punga altuia e mai mare.

— În sfârşit, Mai bine trăieşte un sărac lipii, decât un bogal zgârcit.

[BANII ZGÂRCITULUI].

89. Povestea vorbii

A fost un zgârcit odată, care mereu grămădea.
Zi şi noapte, totdauna pe bani dormea şi şedea:
Şi de cumplilate multă trăia singur, singurel.
Nu lineja-n casă nici slugă, nici pisică, nici căţel.
Nu putea să se îndure să cheltuiască un ban.
Să mănânce şi el bine măcar odată-ntr-un an;
Ci trăia tot caliceşte, mâncări proaste cumpărând.
Privind cu jind cele bune, ca şi un sărac de rând.
Aşa el la o zi mare, când la peşte dezlega.
Văzând că fieştecare la pescării alerga.
Se duse şi el să vază ci o găsi vreun cosăcel.
Să-şi cumpere, să mănânce, ca să se spurce şi el.
Ajungând la pescărie începu a se plimba.
De la un loc pân-la altul şi de preţuri a-ntreba.
Umblă vr-o două, trei ceasuri pretutindenea cercând
Şi nu-i venea să-şi cumpere, mai ieftior căutând.
Deci, când sta în două gânduri, ca să ia or să nu ia
Şi când scumpetea cu pofta în el nu se învoia;
Vede viind un fin al său, carele dulgher era.
Cu bani câştigaţi din muncă vrând peşte a-şi

cumpăra;

Şi fără să zăbovească, or să întrebe de preţ.
Alese un peşte mare şi-i trânti banul semeţ.
D-acolo trece îndată alăturea l-alt pescar.
Alege alt neam de peşte şi îl pune în cântar.
Scumpul privind ciu mirare la finul cumpărător.
Care îşi târgui peşte ca fiece negustor.
Când plecă ca să se ducă, după dânsul s-a luat.
Ş-ajungându-l după urmă – Ce faci line? l-a întrebat.
Cum văz ţi-ai cumpărat peşte?…
— Da, îi zise, am luat.
L-a întrebat iar: – Pentru tine, or altui l-ai cumpărat?
— Ba, pentru mine, el zise, şi pentru casa mea chiar.
— Dar ce o să faci cu atât mult? Scumpul l-a întrebat iar.
— O Doamne, naşule! zise, pentru mâncare, te miri? Pe lângă copii, nevastă, se găsesc şi mosafiri;
Şi la o zi ca aceasta, mai dai şi la un vecin, Ce nu i-a dat mâna să-şi ia, or şi l-alt sărac strein. Dar dumneata-ţi luaşi peşte, or eşti la alţii poftit?
— Ba, nu sunt poftit, îi zise d-aceea am şi venit; Şi prea şi eu să-mi cumpăr, dar iarăşi am judecat Că, cine să mi-l gătească!… Şi aşa nici n-am luat.
— Ai dar la noi, finul zise, împreună să serbăm, Deşi nu avem gătire, pe un naş să ospătăm; Şi vei avea să vezi astăzi cum trăiesc nişte mojici, Dar ne vei ierta cusurul, ca la nişte fini mai mici. Finul vorbe d-alde aste şi altele îndrugând
Şi cu naşul împreună la casa sa ajungând.
Cu destulă bucurie pe oaspet au primit.
Până una, alta, fuse şi prânzu-ndată gătit.
Aşezându-se dar masa şi bucate aducând
Şezură, o-mprejurară, puind şi plosca în rând.
S-apucară să mănânce, yorbe vesele spuind

Şi cu inzâmbite[147]) feţe unii la alţii privind;
Plosca înconjura masa de la un la alt mergând
Şi-ndemna să se mângâie pe toţi în guri sărutând.
Îi îndupleca îndată pe ea a o asculta
Şi ca să-i facă pe voie, începună a cânta:
Unu în coarda subire, altu' bâzoiul ţinea.
Mic şi mare îşi da glasul, la care cum îi venea.
Zgârcitul care-n tăcere era-nvăţat a mânca.
Şi carele cu plăcere la aceşti gura căsca.
Prea mult minunata ploscă sărutându-l tot des, des
Şi la curaj îndemnându-l, fără niciun interes.
Îl aduse şi pe dânsul în stare d-o asculta
Şi-ncepu şi el cu toţii împreună a cânta.
Şi-ntr-atât se simţi vesel, şi-ntr-atât s-a mângâiat, încât toată zgârcenia îndată i s-a muiat;
Şi-ncepu să zică: – Fine, tu. văz că ştii să trăieşti.
Tu dar voiesc şi pe mine ca să mă chiverniseşti.
Toată a mea bogăţie, de la moşi, strămoşi rămas.
Câtă o fi ţi-o dau ţie, astăzi chiar în acest ceas.
Na cheile, mergi acasă şi în pivniţă intrând.
Vei vedea stând zece chiupuri tot de galbeni puşi în rând;
Şi cu dăsagi, sac, or traistă, cu ce ştii şi cu ce poţi.
Cară-i aicea la tine până diseară pe toţi:
Fă tu ce vei vrea cu dânşii, fii şi economul meu.
Cheltuieşte cum îţi place, nici să-ntrebi, nici să nu văz cu;
Că moşii mei şi părinţii să trăiască n-au ştiut.
Nici vr-odată în viaţă, aşa chef n-au făcut;
Ci sau chinuit să strângă şi să grămădească bani.
Când au murit îmi lăsase nouă chiupuri sau borcani.
Sfătuindu-mă-n diată ca să urmez lor şi cu.
Iar de nu să mă ajungă blestemul Lui Dumnezeu;

147 Peşte alb, mic.

Adică; din nouă chiupuri zece la rând să le fac
Ş-am trăit ca vai de mine, mai rău decât un sărac;
Umblai pe uscat, pe ape, m-am căznit ca un tiran.
Am răbdat foame şi sete, închinându-mă la ban;
Nu m-am îndurat odată un sărac să miluesc.
Numai şi numai borcanul să-l umplu, să-l vârfuesc;
Ast rău mi s-a făcut fire, nu pot alt să mă prefac.
Nu-mi vine să dau paraua, nici unor un prânz să-mi fac.
De aceea, dar acuma, du-te unde te-am trimis.
În traistă, sac, or ce-ţi place şi fă după cum ţi-am zis.
Bietul fin cu bucurie pe loc desagii luând.
Alergă tot într-un suflet, şi în pivniţă intrând.
Cum s-apropic de chiupuri mâinile a-şi împlânta.
Auzi un glas dsodată, d-aiurea a-l spăimânta.
Strigându-i: – Nu te atinge, teme-te a nu greşi.
C-apoi d-aicea zdravăn să ştii că nu vei ieşi.
Răspunse el către glasul care îl înfricoşa:
— Apoi naşul mă trimise, n-am venit singur aşa.
Glasul îi răcni d-odată atât de înfricoşat.
În cât pivniţa şi casa parcă s-au cutremurat.
Strigând: – Ieşi, zic, mă-nţelege, n-aştepta şi alt cuvânt.
N-are treabă el aicea, aceşti bani ai lui nu sunt.
Ci ai diaconului Badea, el e pe dânşii stăpân.
Bietul om fugi afară, speriat, scuipând în sân.
Merse la naşul să-i spuie, cum s-a întâmplat şi ce fel
Şi cum că diaconul Badea este stăpân, iar nu el.
Naşul său cum îl aude se necăjeşte pe loc.
Plosca-l aţâţă mai tare, de se făcu numai foc.
Că ea are multe daruri, aci face pe om bun.
Şi aci îl întărâtă de-l preface în nebun.
Se scoală tot deodată şi răcneşte ca un leu:
— Dar cum se poate, el zice, să nu fiu stăpân pe-al

meu?
Cine e diaconul Badea, şi ce treabă are el
Cu banii mei, pentru cari m-am trudit de mititel.
Stăi mă!... Să văz acuma dacă eu stăpân nu sunt!
Şi plecă acasă iute înspulberat ca un vânt.
Intră-n pivniţă îndată, se uită, îi dă în gând
Şi, spre negoţ, o grămadă pive[148]) de cireş având.
Băgă aurul prin ele şi cu alt lemn le-ndopă.
Până către miezul nopţii l-acestea se ocupă;
Şi pe dinaintea porţii fiind un râu spumegat.
Aruncă pivele toate şi a mers de s-a culcat.
Şi astfel din bogat putred, a sărăcit de s-a stins, îşi vindecă cumplitatea şi zgârcenia-i s-antius.
Iar pivele toată noaptea după ce au înotat.
S-au oprit într-o vâltoare la marginea unui sal.
Unde avea locuinţă, un slujbaş bisericesc.
Anume diaconul Badea, om cu totul sufletesc.
Acesta prea dimineaţă totdeauna se scula
Şi-n marginea acei ape, se jichina şi se spăla.
Aşa-n acea dimineaţă, ca şi alte dăţi mergând
Şi pivele în vâltoare învârtindu-se văzând.
Le-a tras câte una, una, până când toate le-a scos
Şi văzându-le-ndopate şi prea grele mai vârtos.
Se apucă cu toporul, despică una pe loc
Şi ca să vază în ea ce e şi ca să puie pe foc.
Dar câtă mirare fuse, cât s-a bucurat văzând.
Acea mulţime de galbeni cu strălucire curgând!
Vă las să judecaţi singuri ce i s-a mai întâmplat.
Şi din celelalte pive lucrul când il a aflaţi
De cât să vă spun acuma, ce fel a-ntrebuinţat
Acea avuţie multă şi cu dânsa ce-a lucrat;
Câţi săraci ştia în satu-i câte unu l-a chemat
Şi în taină fiecărui, a dat şi l-a ajutat;

148 Borcan.

Unuia-i cumpără vacă, altuia-i dărui boi.
P-alt scăpă de datorie şi p-alt scăpă de nevoi;
Apoi zidi un han mare, de săraci primitor
Şi găzduia fără plată pe fiece călător:
Încât ducându-se vestea, prin cei mângâiaţi în plâns
A putut ca să audă şi zgârcitul ce i-a strâns.
Cum că un diaconul Badea, acel nume c-un cuvânt.
Ce i l-a fost strigat glasul, că acei bani ai lui sunt.
Care şi plecă îndată ca să se ducă la el.
Cu o trăistioară n umăr şi-n mână cu-n toiegel.
Din sat în sat cu-ntrebarea şi hrană cerşind mergând
Şi-n sfârşit, l-acel diacon cu încetul ajungându.
Ceea ce-l făcu pe dânsul mai tare, dese-ncrezu.
Fu o piuă ce drept treaptă-n uşa-i care-o văzu.
Stând şi lung privind la dânsa şi din cap tot legănând.
A ieşit diaconul Badea şi îl întrebă zicând:
— Eşti un străin cum se cade, şi cauţi să-ţi dau sălaş?
— Aşa este, el răspunse, sunt un străin şi drumaş; Dar mă uit la piua asta, şi-mi căesc capul cel prost, Că cu altele-mpreună ea-n pivniţa mea a fost. Care-nir-o zi, beat, pe toate cu galbeni le îndopai şi gândind că fac rău altui, toate-n râu le aruncai. După ce zise aceasta, săracul zgârcit s-a pus

Şi cu amănuntul toate, cum s-a întâmplat i le-a spus. Ascultând diaconul Badea la povestea lui tăcut, De loc a nu-i înţelege vorbele s-a prefăcut, Dar în inima sa foarte mult l-a căit şi l-a plâns, Că s-a pedepsit atâta, în cumplitated-a strâns; Şi fiindu-i de el milă, îi răspunse: – Fătul meu! Eu am îndestulă stare, dar mi-e de la Dumnezeu

Şi fac pomană cu dânsa, eu dracului nu o dau. Ajut cu economie pe toţi câţi cunosc că n-au; Prin urmare şi tu dară de te plângi că sărac eşli, Rămâi în curte la mine, hrana să-ţi agoniseşti; Nu ai să-mi faci nicio treabă, ci de

urât să nu şezi, Să-ngrijeşti de una alta, de argaţi şi slugi să vezi. Cuvântul bun şi blândeţea, ăstui diacon cuvios, înduplecă pe zgârcitul şi primi bucuros. Rămâind, cum zic, în curtea-i era ca şi stăpân. Fiindcă diaconul Badea era de vârstă bătrân; El sta pentru fiecare socotelile să dea, în care cu prisosinţă zgârcenia-i se vedea; Dreptul de la unul ş-altul tot să rupă îi plăcea şi fără să cheltuiască, iar strânsoare îşi făcea. Diaconul Badea văzându-l făcând acestea de rost, S-a-ncrezut fără ndoială că banii ai lui au fost, şi gândindu-se-ntru sine de cugetul ce-l mustra, Că cel ce-l îmbogăţise acum slugă îi era, Socoti să-l depărteze cu oarecare mijloc, Supt ascuns ceva bani dându-i să trăiască într-alt loc; Şi-ntr-o zi porunci-11 casă să facă câteva pâini, însă de făină neagră şi albă, de două mâini; Şi coca pâinilor albe cu un cuţit despicând, A băgat în taină galbeni, câte-o sută numărând; Şi astfel după ce-o coapse şi le scoase din cuptor, ÎI chemă ca să-l trimeaţă la un sat mai depărtşor, Zicându-i: – Ia şi înşală calul cel iubit al meu, Cu care din sărăcie m-a ridicat Dumnezeu; Însă cu ale lui toate, deşi nu sunt aşa noi, Dar poate din norocirea-i să-ţi vie banii-napoi: Şi na aste trei pâini albe să le mănânci tu pe drum, Na de prisos şi una neagră, că nu strică orşicuni. El dar cum înşelă calul, după cum i-a poruncit şi a plecat să se ducă la satul cel rânduit, Dacă merse o bucată, aproape de un alt sat, S-a rupt chinga, fiind veche, şi şaua s-a răsturnat; El zgârcit fiind din fire, să nu dea din mână-i ban.

A luat o pâine albă ş-o dete unui sătean.
Cerând să-i dea pentru dânsa o chingă vechişoară iar.
Care şi-n dată îi dete, bucurându-se de dar;
De aci-ncăplecând iarăşi şi la drumul său plerând
I s-a rupt polilu-ndală, pe o cale coborând.
Cu destulă greutate ajungând iar la un sat.
Să cumpere de la hanuri, cu bani nu s-a îndurat;

Ci luă iar altă pâine, din albe, care avea
Şi unui sătean o dete, un pofil mai vechi să-i dea.
De acolo plecând iarăşi şi mergând pânta un rău.
I s-a rupt în bucăţele şi putregaiul de frâu;
Acum scoase din desagă şi acele două pâini.
Una neagră ş-alta albă şi stând le privea în mâini.
Zicând: – De voi da pe neagra ca să cer un frâu cuiva.
Nepreţuind-o atâta, pentru dânsa nu-mi va da.
Dar dându-i aceasta albă ştiu că prinde bucuros;
Şi mergând o dete-ndată pentru un frâu ruginos.
Sătenii aceia însă pâinile albe luând
Şi de ele fiecare intru sine judecând.
Cel dintâi zise în gându-şi „Ce jimblă, ca cozonac!
Cine ştie din ce parte o avu acel sărac!
E bună să o mănânce binefăcătorul meu.
Că ce folosesc c-o pâine, să stau să o mănânc eu?”
Zicând el aceasta-ndată pe un căluşel s-a pus
Şi la moş-diaconul Badea, să o dea plocon s-a dus.
Al doilea sătean iarăşi, la pâinea albă privind.
Zise şi el intru sine, ca şi cel dintâi gândind.
Şi mergând în grab, se duse cu pâinea de căpătat.
Tot la moş diaconul Badea carele l-a ajutat.
Al treilea astfel iarăşi, în gându-şi a hotărât
Şi lui moş diaconul Badea, o duse numai decât.
Care câte una, una, aceste trei albe pâini.
După cum le-a dat întocmai, viindu-i iarăşi în mâini
S-a mirat diaconul Badea, zicând: „l na gândeam eu
Şi altele împotrivă văz că face Dumnezeu!”
După trei zile zgârcitul, când s-a ntors din acel sat.
Cheinându-l diaconul Badea pâinile i-a arătat.

Spuindu-i cum şi în ce chip sătenii i le-au adus – Şi iată (despicând pâinea) galbenii care i-am pus; Aşa dar nu-s ai tăi banii ce zici că i-am găsit eu, Ci poţi mărturisi singur că mi-a trimis Dumnezeu.

LXIV. Despre cuinplitate iarăşi.

Ca să dezbrace un sfânt să îmbrace pe altul.

— Şi, Cu coliva omenească ca morţii să-şi pomenească. Face pomană fără voia lui.

[CĂCIULA POMANĂ] 90. Povestea vorbii.

Un ţigan, cam pe la munte, Vrând să treacă pe o punte, Din întâmplare îi scapă Căciula din cap în apă. Şi neputând să se-ntinză-Cu iuţeală să o prinză, Se uita la ea cu jale, Cum sălta pe râu la vale, Zicând: – Du-te dar mai tare că tot aveam gând îmi pare, ia să dau tati o cană Ş-o căciulă de pomană.

Aşa facem şi noi poate, De unde nu putem scoate, Zicem vorba cea obştească: Dumnezeu să primească. – [De la zgârcit.

Nici dracul nu fură tămâie

[de la el.

— Că, Tremură după un nap la de ochii săi din cap. – Şi, Săracului în loc să-i dea, închide ochii a nu-l vedea.

— Că.

Punga i-a făcut păianjen la

[gură.

— Şi, în casa-i pimen nu găseşti Un şoarece să orbeşti.

— Şi, Rabdă parcă e de fier şi-i crapă ochii de ger. – Că: Se-nveleşte cu ipingeaua şi se scarpină cu surceaua.

[– Însă, Cine-şi (îne hainele

Ale lui sunt numai pe jumătate.

— Că ale zgârcitului, Cele drepte sunt jumătate ale dracului, iar cele nedrepte cu

[stăpân cu tot. Şi, în casele zgârcitului nici şoarecii nu se duc.

Căci, el dacă nu mănâncă nici ei nimic nu apuc – Că

Câinele şade pe fân.

— Şi

Nici mănâncă, nici va să lase
Calul măcar să-l miroase.
— De aceea
Să n-ai îndurare de omul călare, când vezi că-i atârnă [picioarele la vale.
De la bogatul calic.
Nu poţi apuca nimic.
— El
Se plânge că n-are dinţi
Ş-apoi roade la cojiţi.
— Căci.
Lupului îi necaz încă
Chiar şi singur ce mănâncă.
— Dar.
Porcul tot strânge, se-ngraşe bine.
Dar pentru alţii, nu pentru sine.
— Şi.
Măgarul cară pentru alţii povară.
— Dar însă.
Porcul tocmai după ce moare.
Pe toţi satură de unsoare.
— Şi atunci.
Unii sapă şi plivesc.
Alţii beau şi chiuiesc.
[DISPUTA INTRE MÂINI, PICIOARE ŞI PÂNTECE].
91. Povestea vorbii.
Picioarele ostenite şi mâinile obosite
Stând, pe pântece certa Zicând: – Tu pântece crude Nu ştii muncă, nu ştii trude Decât a te desfăta.
În lene şi-n trândăvie, Aştepţi d-a gata să-ţi vie, Noi să-ţi dăm să te hră[nim.
Tu nu cruţi nici tinereţe.
Tiran eşti pe bătrâneţe.
Nu laşi să ne odihnim. Ziua-ndată cum se face, începi

să nu ne dai pace.

Să ceri să mănânci, să bei, Ne mâi pe noroi, pe ploaie. Pe ger, vânt, viscol, nevoaic, Noi să muncim, tu să iei.

Dar stăi, d-acum înainte, Vom face noi mai cuminte şi nu-ţi vom mai da mer

[tic.

Precum iată şi îţi spunem, Că d-azi hotărâre punem şi de Joc nu-ţi dăm nimic.

La aceste rase, tunse, Pântecele le răspunse.

Sfătuindu-i cu cuvânt, Zicând: Fraţi, vă rog cu bine, Nu vă mâniaţi pe mine Că eu vinovat nu sunt.

Voi aşa sunteţi ursite, Chiar de când sunteţi croite.

De veşnicul Ziditor, S-alergaţi pe văi, pe munte, Peste mări, să faceţi punte Ş-aripi prin vânt şi prin [nor.

Să munciţi pe rău, pe bine, S-agonisi (i pentru mine, Să-mi daţi să mănânc, să [beau.

Şi geaba-mi ziceţi aceste, Că iarăşi pentru voi este, Aceea ce eu vă iau.

Pentru că voi făr' de mine Nu veţi putea fi în bine, Eu vă împuternicesc, Fărde mine a-ţi fi moarte, N-ar fi cine să vă poarte. Eu pe voi vă cârmuiesc.

Mâinile iar necăjite.

Supărate, îndârjite.

Pântecelui au răspuns: – D-aste vorbe d-ale tale, Gogoşcic, trancanale.

Suntem sălui de ajuns.

Nu-ţi bate capul de geabă, Că nu mai faci cu noi treabă, Ţi-am spus-o dintru-n

[cepul; Că-ţi vorbeşti la interesuri şi-ţi faci ale tale dresuri, Avem cap de priceput.

Noi hotărât îţi mai spunem, Că picioarele-n prag punem, şi vorba nu ne schimbăm, Niciun cuvânt nu mai poate, Din pepeni, a ne mai scoate; Supunere ca să (i dăm.

Ia-ţi dar praştia şi hamul, Pune-ţi în cumpănă dramul.

Şi măsurile îţi ia. Du-te şi tu de munceşte, Câştigă şi te hrăneşte, Cu vorbe nu-ntârzia.

Nu sta să ne dai povată, Că nici cât un fir de ei că Nu-ţi dăm prin gură să

[tragi.

De tine nu ne mai pasă, Unde o ieşi să iasă.

Măcar în tun să ne bagi.

Cu asemenea cuvinte

Şi judecăţi fără minte, Pe pântecele certând, îndată îl părăsiră şi la treaba lor porniră, De necaz tot ocărând.

Deci astfel dacă umhlară şi-ncoace, încolo mişcară.

Fără a ngriji de el, începură să se moaie, De leşin să se-ncovoaic şi să mişte-ncdând.

Într-acea zi, se târâră, După cum şi hotărâră.

Cu vai, cu chiu şi abia. A. două zi, opintiră şi iar se mai bizuiră cu a muri şi-a-nvia.

A treia zi când văzură, Că de loc nu mai putură.

A umbla şi a mişca, Cunoscură că-s greşite, şi de tot ticăloşite, De nu i se vor pleca.

Şi lepădând acea ură, Cu dragoste începură A-i da iară merticel, Ş-acuma de multe ori încă, Îi dau mai mult de mănâncă, Până când dă şi din el.

Îi îndeasă, vârf îi face, Numai ca să aibă pace şi a nu-l mai necăji.

Oasele lor parcă-s coapte, Muncind din zi până-n

[noapte, De dânsul a îngriji.

Zicând: – Aşa e cuvântul, De când lumea şi pământul

Că, omu-n fiece zi, Trăieşte cu băutură şi cu ce bagă în gură, şi noi dar îl vom păzi.

Mai zice o vorbă încă: – Cine strânge nu mănâncă.

Grămădeşte pentru alţi, Că. dacă mor strângătorii şi rămân risipitorii, Ei ştiu să fie galanţi.

Nu grămădi dar, crejtine, Ci muncind, trăieşte bine,

Că cu Jjani n-o să te-n[gropi.

Nu-ţi trebuie să-ţi rămâie, Decât numai de tămâie, De trei scânduri şi de

[popi.

Până trăcşti fă-ţi pomană, Nu zeârci mână-ţi duşmană.

Întinde-o la sărac; Că singur ce dai de sine, Aceea vine cu tine, Nu al în ceea ce-ţi fac.

Pregăteşte-ţi pe plăcere şi sufletul cum! şi cerc

Să găseşti unde te duci, Că precum l (i vei aşterne şi cum îţi vei pune perne, Aşa o să te şi culci.

Păzeşte-te şi de rele

Ca să nu dai de belele

Şi de vreun necaz greu; Legea, pravila cinsteşte, Urmează şi le păzeşte, Că aşa va Dumnezeu.

LXV. Despre lăcomie iarăşi şi nemulţumire.

Lăcomia de multe ori strică omenia.

— Că, D-aia n-are ursul coadă.

Ochii omului sunt din mare că se bucură tot la mare. – [Dar ce folos de o fi, Lacom la bogăţie şi sărac la minte.

— Că, Musca pentru puţină dulceaţă îşi răpune viaţa.

— Şi, Şoarecele nu-ncape pe gaură şi şi-a legat ş-o tigvă de coadă.

[– De multe ori, Cine îmbrăţişează multe, puţine adună.

— Căci, Doi pepeni într-o mână, nu se pot ţinea. Cu e… – n două luntri nu poţi şedea.

— Deşi, Ochii văd, inima cere, dar e rău când n-ai putere.

— Şi, Ţi-e drag cu doi peşti în oală şi coadele afară. Lacomului cât să-i dai, el nu zice ba. Mănâncă până dă din el.

De la cinci pâini miezul şi de la nouă colaci coaja. Se închină pântecelui.

— Zicând: – Două bătăi strică, dar două mâncări nu strică. Lacomul de puţin nu se mulţumeşte.

— Dar, Cine nu se mulţumeşte de puţin, pierde şi cel mult.

— De

[aceea.

Cel nemulţumit trăieşte nefericit.

— El

Nu se mulţumeşte nici în car, nici în căruţă, nici în sanie.

[nici în teleguţă.

— De multe ori însă, Vrând să aibă armăsar, ajunge de la cal, la măgar.

[MĂGARUL DA DE GOL]

92. Povestea vorbii.

Unul având poftă să meargă la fără, După trebuinţă într-o zi de vară, Ducându-se-ndată la un oarecare, Ceru armăsarul, ştiindu-l că are. Acel îi răspunse: – Frate, rău îmi pare, l-aţi sluji l-aceasta, nu-s acum în stare, Că nici trei minute nu sunt încă bine De când l-am dat altui, prieten ca tine. El îl rugă iară, zicând: – Dă-mi dar calul.

— E! frate, răspunse, când i-aş spune halul, De milă i-ai plânge şi nu mi l-ai cere.

Că stă-n grajd săracul numa-n trei picere. El îl rugă iarăşi: – Dă-mi încai măgarul.

— Apoi l-am dat, zise, tot cu armăsarul. Când zise aceasta, în grajd dobitocul

A zbierat îndată, viindu-i sorocul, El auzind zise: – Cum nu e aice? Uită-te, el singur, că e în grajd, zice.

— Frate îi răspunse, n-am cinste la tine, Dacă crezi măgarul, mai mult decât minei Tu nu ştii că-n lume e zicala asta:

Că, să nu-ţi dai altui calul şi nevasta?

Şi pe lângă asta mai e o poveste:

Frate, or nefrate, brânza pe bani este.
— Aşa dar.
Omul la nevoie miroase şice nu-i voia.
De dorul fragilor mănâncă frunzele.
— Sau, înghite la răbdări prăjite.
— Căci.
Lucrul străin nu ţine de cald.
— Că.
Tocma când îţi pasă, fără dânsul te lasă.
— Şi.
Dacă nu ţi se trece vorba, nu-ţi mai răci gura.
— Că.
Dacă nu eşti vrednic la o treabă.
Nu-ţi bate capul degeaba.
— Precum zice:
Nu-ţi este puterea, cât îţi este vrerea.
[BARBA CĂRUNTĂ] 93. Povestea vorbii.

Un turc care n-a mai fost, Intru niciun fel de post, Ducându-se a cerut Un post, care i-a plăcut. Cadiul l-a cercetat, După jalba ce a dat şi văzându-l tinerel, Neavând păr alb de fel, Cunoscându-l şi cam prost. Nevrednic de acest post, Îi zise lui: – Fătul meu! Voia ţi-aş împlini eu, Dar de postul ce-l voieşti, încă foarte tânăr eşti, Ci un altul să-ţi alegi, După ale noastre legi, Iar în acel post poţi fi Barba când i ţi va albi. Însă prea mult dorind el, A-l orândui-n acel, Cu mintea lui cea de prunc, Răspunse marelui turc: – Efendim, sunt ihtiar!) Barba-mi este albă, var, Dar drept să-ţi mărturisesc, Eu o cănesc şi-o-negresc; Iar de cere acel post, ia să fiu alb cum am fost, Pot fără să zăbovesc, Să o spăl şi s-o albesc. Deci dar astfel el minţind, (Că o va albi gândind).

Voia dacă şi-a luat, După leacuri a plecat; Şi-ncoaci încolo umblând, Pe unii alţi-ntrebând, Câţi îl auzeau, râdeau şi că e nebun credeau. Dar el seamă nu băga, Vrea

să se facă aga. Şi umblând din uşi în uşi, întreba babe, mătuşi, Cu făgăduieli de bani, Să-l facă de mai mulţi ani. Şi aşa când obosi, O şarlatană găsi, Care i-a făgăduit Că-l va albi negreşit, Numa-ntâi să-i puie ei, în mâini cinci sute de lei. Şi îl va face de grab-Ca colilia de alb. El auzind, bucuros, Puse banii-ndată jos şi spre a o mulţămi, încă o mai dărui. Mătuşa banii luând, ÎI opri aci, zicând: – Şezi până să târguiesc Acelea ce îmi lipsesc. Şi mergând în acel ceas, îi aduse într-un vas o apă ce a vrut ea, Numai banii ca să-i iea

Şi-ncepu a-l învăţa, Cum a ontrebuinţa, Zicând: – Iacă! (vai de el!) Şi să faci într-acest fel: Acasă acum mergând şi astă apă luând, Să torni într-un vas din ea şi-ncepi barba a-ţi muia, Frumos de jur-împrejur să nu rămâie cusur; Şi în trei zile de rând, Tot aşa cum zic făcând, O să te vezi cum albeşti.

Tocmai după cum doreşti. Aşa dar el ascultând şi la casa sa mergând, Cu-acea apă a fost dat, După cum l-a învăţat; Şi-n loc barba a-i albi, începu a năpârli, încât într-un sfert de ceas, A rămas ca de brici ras; Ş-atunci cunoscu c-a fost, Nevrednic de acel post. Prin urmare.

Cămila vrând să dobândească coarne şi-a pierdut şi urechile. Omul nemulţumit fuge de bine şi dă peste mărăcine. Sare din fac în puţ.

— Şi, Ajunge de la moară, la râşniţă.

LXVI. Despre laude.

Vedo binişor în pungă.
Are ochii ce să-ţi ungă.
— Că
A dat cu mâinile în foc.
— Şi
E gros la ceafă, are de ros.
Are chiag la inimă (chimirul).
— Şi.

E ca un stup nerctezal.
— Şi.
Trăieşte din seul său.
Are de moară, nu-i e frică să moară.
— Dar
La părul lăudat, cu sacul mare să nu to duci.
Când eşti poftii la vr-o masă, pleacă sătul de acasă.
— Dar.
Nepoftitul scaun n-are.
— Şi.
Găina care cântă seara, dimineaţa n-are ouă.
Lauda de sine pute.
— Că
Cine se laudă singur, se ocărăşte pe sine.
— Ci, Lumea să te laude, câinii lasă să te latre.
— Vorba ăluia, Pe mine câţi câini m-au lătrat, toţi au turbai.
— Însă.
Cine are vecini răi, se laudă singur. ia-l după mine că-l omor.
— Şi, Laudă-te gură, că pumnii cură.
— Cum se lăuda, Când eram la mama şi eu ştiam să cos, că mama împungea [şi eu trăgeam acul.
Tot ţiganul îşi laudă ciocanul.
[ŢIGANUL ŞI GEAMBAŞUL] 94. Povestea vorbii.
Mergând la bâlci, un ţigan Se-ntâlni cu un ţăran, şi stând se rugă de el, Zicându-i: – Măi românei! Tot mergi la ăl bâlci în deal, De ce nu-mi lauzi ăst cal! Fă-l tânăr, fă-l mânzuleţ, la să-l poci vinde cu preţ; Fă-mi ăst bine românei, Că ţi-oi drege vreun ciurel. Or ţi-oi pune vreun potlog; 2) Laudă-l, aşa mă rogi Ţăranul fiind iar un Dă-i de palavre cam bun Ş-altă treabă neavând, Cu ţiganu-n bâlci mergând, Stătu cu el în obor, 9) Să-i fie lăudător. Şi zăbovind ei câtvaş, Iacă vine ş-un geambaş, Care era iar

ţigan, Geambaş fără niciun ban. Privi calul colea, ici.

Îi dă de încerc un bici şi la dinţi dacă-l cătă:

— Ce îmi ceri, îl întrebă, lvastă mârţoagă de cal, la să-l arunc după mal? Românul ce aci sta

Şi la dânsul asculta.

— Ce! jupâne, zise el, Nu te uita că-i astfel, Uite, zboară ca un zmeu, N-am bani că l-aş lua eu! întrece pe armăsarul, N-are ce-i face ogarul.

Să-ţi spun drept, păcat că-l

[vinde, Dar nici cu dânsul nu-l

[prinde, Că nu îi ştie merchezul[149]) Şi să-i pipăie lui mezul; El e stăpân, cum vezi bine şi nu îl ştie că mine: Mergi cu el la vânătoare şi uite, îţi fac prinsoare, lepurile n pârlitura,») Dai cu el pân-arătură şi în fuga lui a mare, ÎI prinzi cu mâna călare. Ţiganul ce l-a adus şi să-l laude l-a pus, Cum căsca gura la el şi îl auzi astfel, zise: – Zău uite aici, Dar fi calul meu cum zici, Că e armăsar şi mânz, Pre legea mea nu-l mai vânz. Dar geambaşul, neaoş hoţ, Deprins la aşa negoţ – Stai, zise, să-l încerc eu, Să-mi dau şi cuvântul meu. Şi cum l-a încălecat, Drept la Giurgiu a plecat. Ei au rămas aşteptând, Cine ştie până când, (Lăudărosul râzând şi vânzătorul plângând). Şi săracul păgubaş Tot căutând pe geambaş, ÎI găsi după un an, în cârciuma unui ban; Şi ducându-l în obezi,[150])

La ispravnic cu dovezi, Pentru calul cel furat: Ispravnicul l-a întrebat:

— Ce eşti ţigane?

— Geambaş.

— Dar calul cum îl furaş?

— Să mă bată Dumnezeu, Doi fi furat calul eu, Calul, zău, e vinovat.

El pe mine m-a furat.

---

149 Rostul.

150 Fiare, lanţuri.

— Auzi, auzi cal mişeii Cum te-a putut fura el?

— Coconaşule! să-ţi spui, Eu vrând pe el să mă pui să /ac împrejur un cerc, Să văz cum e, să-l încerc, El, cum l-am încălecat, Spre Giurgiu a apucat;

Şi fugii fugii pogoară, urci ia să mă vânză la Turci. Când la Giurgiu ne-am văzut El turceşte n-a ştiut, Ci cât ştiam eu niţel, Ciat, pat, l-am vândut pe el.

— Dar banii ce I-ai făcut, Dacă zici că l-ai vândut? Mă temui de niscai hoţi şi-i băui de loc pe toţi.

LXVII. Despre împrumutare şi plată.

Cine bate la poarta altuia, o să bată şi altul la poarta lui.

Cine cumpără în dator, plăteşte de două oii.

— Deşi unii zic: Scrie pe lumânare pentru neuitare.

— Sau, în loc de plată spatele ţi-arată.

Ai carte? ai parte; n-ai carte? n-ai parte. Nici usturoi am mâncat, nici gura nu-mi pute.

— Sau, Nici n-am mâncat miere, nici la inimă n-am durere.

— Că, Dai, n-ai.

— Şi.

Lesne e a da şi-anevoie a lua.

— Că.

Când îi dai, îi fată iapa, şi când îi ceri, îi moare, mânzul

— Şi.

Tu umbli după el cu mila
Şi el după tine cu pila.

— Şi.

Fă bine, să găseşti rău.

— Povestea ăluia:

Ai dat un cazan mare ş-ai luat o căldare.

— Său.

Dedeşi şi luaşi din secure toporaş.

— Însă.
Odată vede naşul buricul finului.
— De aceea:
De cât să-ţi dau şi să ne sfădim.
Mai bine tot prieteni să fim.
— Că.
De frate îmi eşti frate, dar brânza e pe bani.
— Că.
S-a băgat brânza înutină.
— Şi.
A-n [arcat Murgana.
S-a isprăvit de moară.
Am văzut în târg de vânzare.
— Că.
Milă îmi e şi de tine, dar de mine mi se rupe mima.
Cămaşa e mai aproape de piele.
— Că.
Pe altul cine plânge, ochii lui îşi scurge.
— Şi.
Câinele îmbătrâneşte de drum, iar nebunul de grija altora.
[Cum zice un proverb turcesc: Eu dator şi tu grijă duci?
— Adică: Arde lumânarea noastră, Pe socoteala voastră.
— Ci, Cu rudele să mănânci, să bei, Daraveri să nu aibi cu ei.
— Că.
Împrumuri pentru dobândă şi pierzi capetele.[151]) – Adică:
Pentru un cui pierzi potcoava.
— E mai bine când.
Iei c-o mână şi dai cu alta.

151 Traista ruptă.

— Iar.
Cine n-are cal, să urce pe jos la deal.
— Şi.
Dacă n-ai treabă fă-te martor, iar dacă ai bani, fă-te
[chezaş.
— Dar însă.
1; Capitalurile
Datoria nu moare niciodată.
— Că.
Te împrumuţi nuiele, gardul se prăpădeşte, datoria nu
[putrezeşte.
— Şi.
O ceri rasă ş-afânată, O dai cu vârf şi-ndesată.
Tăgârţa *) ruptă te-mprumută, şi cere la soroc să-i dai
[sac nou în loc. – Zicând: Cum era, bună rea, îmi făceam treaba cu ea.
— Şi, Sacul finului e tot nou.
[SACUL ÎMPRUMUTAT] 95. Povestea vorbii.
Unul se împrumutase de la finul său un sac Rupt, prăpădit, plin de petici, ca al unuia sărac. După ce-şi isprăvi treaba înapoi nu, i l-a dat, Ci, ca pe o treanţă veche, într-un coU l-a aruncat. După ce a trecut vreme, finul său la el mergând, A cerut ca să-i dea sacul, cam cu ruşine zicând:
— Naşule, nu cumva mai ţii acea ruptură de sac, Că uneori şi cu dânsul câte-o trebişpară fac? Naşul, care nu-ngrijise de un astfel de sac rău, Căutând şi negăsindu-l, zise către finul său:
— E-ei! fine, cine ştie unde o fi aruncat!
Că până mai deunăzi îl vedeam colea sub pat.
Finul pe loc schimbă vorba, zicând: – Ce fel?... Ei sărac!

S-a pierdut!... Şi era uite, o bunătate de sac!

— De aceea dar

Cine are barbă să-şi cumpere şi pieptene.

— Căci.

De la un rău platnic şi cu cenuşa după vatră sau un sac de paie să te mulţumeşti.

LXVIII. Despre cei ce plâng de copii.

Decât să fii bogat (de copii) şi să n-ai ce mânca, mai bine să fii sărac şi să aibi bani mulţi.

— Său.

Să fii cât de sărac numai să aibi. bani mulţi.

De copii, de barbă şi de coate goale să nu te plângi niciodată.

Decât să zici: „Vai de noii" mai bine: „Vai de mine!"

Decât orb şi călare, mai bine şchiop şi pe jos.

Chelului ce-i lipseşte? Tichie de mărgăritar.

Zamfirica toate le avea, numai topi1) îi lipsea.

— Dar

De copii case sparte, nu s-a văzut.

Creşte pui de şarpe, să te muşte.

[CELE TREI SFATURI]

96. Povestea vorbii.

Un bătrân odinioară sfârşitul său cunoscând şi văzând că o să moară, bani, avere nelăsând, Chemă să vie la sine, pe fiul său cel iubit şi cu cuvinte puţine, în astfel l-a povăţuit: – Fătul meu, eu mor acuma şi alt nimica nu-ţi las, Decât trei cuvinte numai, în cel mai din urmă ceas. Care ca p-o bogăţie săţi-le păstrezi de mic, Să le aibi la bărbăţie, aceste ceţi-le zic: P-al tău stăpân sau mai mare cu dreptate să-l slujeşti, Dar bani s-au vreo împrumutare să nu-i dai, să te păzeşti. Pe nevasta ta în viaţă din inimă s-o iubeşti, Dar nici cât un fir de aţă, taina-ţi să nu-i dezvăleşti. Pe copiii tăi, fireşte, o să-i iubeşti de-or trăi, Dar fiu de suflet nu creşte, că n urmă te vei căi. Aste ale lui cuvinte ca o diată

fiind, Le ţinu fiul său minte, ce-nchipuesc neştiind, Omul însă din natură este făcut curios, Cât să-i dai învăţătură îi este fărde folos; Căci el până nu încearcă orişice va auzi, Neted lui nu-i vine parcă odihnit a le păzi. Să-i spui c-o să pătimească, să-i spui că se va jertfi.

El va să le pipăcască, să vază aşa vor fi?
De aceea dar ferice de la cel ce va primi.
Ceea ce lui i se zice până a nu pătimi!
Aşa ş-acest, prin urmare, lângă un stăpân fiind
Şi cu buna sa purtare mai multă vreme slujind.
Crescu, venin bărbăţie, fu cuminte, bani făcu.
Se însura, luă soţie o fată care-i plăcu.
Se iubeau cu osebire, unu p-alt se mângâiau
Şi-n cea mai mare unire, în viaţa lor trăiau;
Îi venea în multe rânduri, să-i spuie câte ceva.

Dar se oprea, stând pe gânduri, să nu greşească cumva.

Într-acestea, vine vreme, fără el a cugeta.
Ca stăpânul său să-l cheme să ceara-l împrumuta.
Zicând că-i trebui acuma o mie de lei să-i dea.
Ca să împlinească suma, pentru graba ce-o avea:

Şi că, de la oare unde nişte bani cum i-o veni, îndată îi va răspunde, fără a nâai pomeni.

El îşi iubea pe stăpânul, cum şi peloc a gândit.
Cum că tatăl său bătrânul să nu dea l-a sfătuit.
Dar socoti iar în sine că, poate, n-o fi nimic.
„Ia să-i dau eu lui mai bine, că bătrânii multe zic”.
După ce-i dă, stă se uită, să-i răspunză banii daţi.
Stăpânul său iarăşi uită că bani are-mprumutaţi.
Dacă vede că tăcere de banii lui s-a făcut.
Merge într-o zi şi-i cere să-i dea acel împrumut.
Stăpânul său auzindu-l bani împrumutaţi cerând.
Îl ocări izgonindu-l cu înjurături zicând:

— Ce bani sunt dator eu ţie?... Om viclean şi

prefăcut! De unde ai tu bogăţie să-mi dai mie împrumut? Nu-mi eşti tu, slugă mie de atâţia ani trecuţi?

Eu îţi dau ţie simbrie, ş-apoi tu să mă-mprumuţi?

— Ţi-am dat, săracul de mine! dar se vede c-ai uitat. Ia adu-ţi aminte bine şi nu intra în păcat.

— Auzi! auzi! videşuguri! să nu ştiu eu ce lucrez! Ia vezi cu ce meşteşuguri va să mă facă să crez! Ieşi afară de mă lasă, nu mă face să turbez

Şi să nu-mi mai calci în casă că mă pui de te pisez.

Eşti un hoţ, un porc de câine, nu voi să te văz mai mult.

Nu eşti vrednic d-a mea pâine, fugi, piei dintr-acest minut!

Ieşi bietul om îndată necăjit şi amărât.

Să nu sară să-l şi bată, că destul l-a ocărit.

Pe drum zicând intru sine: „Iacă una s-a-mplinit.

Din cele trei ce pe mine tatăl meu m-a sfătuit” – Trecând ceva dnp-aceasta şi copiii lui murind.

Luă un sărman nevasta să-l crească c-al ei dorind;

Vrând şi el ca să nu plângă, pentru care i-a născut.

Nu vru voia să-i înfrângă, o lasă şi l-a crescut.

După ce făcu aceasta, cugetul tot îl muncea:

„Acest copil şi nevasta, ce mi-o face, el zicea

Nu o fi degeaba zisul şi sfatul cel părintesc.

Voi încă-ngrab să-mi văz visul, ş-apoi să mă odihnesc”.

Aşa-ntr-astă cugetare fură el un copilaş.

D-ai stăpânului, pe care îl duce în alt oraş;

Apoi după ce îl lasă, o cămăşuţ-a lui ia.

O sângerează, ş-acasă se-ntoarce în grab cu ea.

Zicând: – Dragă nevestică! o taină să-ţi spui aş vrea.

Dar mult mă sfiesc de frică, că n-o vei putea ţinea.

Răspunse ea: – Vai de mine! De astfel mă socoteşti?

Aşa cinste am la tine? Şi-ntr-atâta te fereşti?

— Mă iartă dar, el îi zise, tu ştii că stăpânul meu.
Când i-a trebuit, trimise de l-am împrumutat eu
Şi în loc să mi-i plătească m-a-njurat, m-a necinstit.
Ca p-o albie porcească m-a făcut şi m-a gonit;
D-acel necaz şi eu dară sâmbetele i-am purtat
Şi tocmai în astă seară, cum am vrut mi-am răzbunat.
Că-nlâlnind din întâmplare pe al său copil urât.
Îl momâi şi-n depărtare ducându-l l-am omorât;
Numai astă cămăşuţă, având pe el, o luai.
Ca să prinz vr-o părăluţă, cu dânsa nu-l îngropai.
Dar să taci dragă nevastă, să nu-ţi iasă vreun cuvânt.
C-apoi alt! din lumea asta cum vei spune, pierdut sunt.

Nevasta începu să zică: – Vai! cum pot eu să crâcnesc?

Nu vezi că tremur de frică, numai unde mă gândesc?

Ba să tăcem, zău, ca zidul, că nu-i lucru să-l vorbim.

De se va afla ucidulcu toţii ne prăpădim. Lăsând-o darbărbatul în făgăduiala ei, Aştepta să vază sfatul de va avea vreun temei. Stăpânul prin tot locul copilul îşi căuta, Mumă-sa-l jelea cu focul şi-n destul se văita. Într-aceste ucigaşul, ca să zic acum astfel, Ce omori copilaşul, cum a spus nevestei el, Nu ştiu pentru ce pricină cu nevasta s-a certat şi la acea a ei vină câteva palme i-a dat. Ea pe loc ieşind afară inima-n gură îşi ia, şi ţipă, răcneşte, zbiară: „Aoleo şi vai de ea, Săriţi, mă junghie bărbatul, hoţul, tâlharul de crâng. Cum omori şi băiatul stăpânilor săi, ce-l plâng” Oamenii cum auziră, au alergat de i-a spus şi îndată, străji veniră de îl duseră pe sus. Ducându-l la judecată după cum a fost pârât, Fără prelungire-ndală la moarte fu hotărât. Care văzând vinovatul ce ruga-l îngădui la diata, sau legalul, pe scurt a-şi orândui: Şi-ncepu n vileag să zică: – Eu am treizeci mii de lei, Dragii mele nevestică îi las zece mii din ei; Cinci mii las la băiatul ce-l

crescui neavând prunci şi ceilalţi îi las la gâdea, ce m-o agăţa de furci. Auzind băiatul suma ce gâdii o hotăra, Uită mila, ca şi muma, şi sări a-l spânzura: Îi aruncă ştreangu-ndată zicând: – Gâde mă fac eu, Am drept l-această diată, ca la a tatălui meu, Deci după ce n pază mare pe vinovatul l-au dus, La locul cel de pierzare şi îl înhăţară-h sus; Şi când tocmai se suise gâdea cu ştreangul de gât Atungi gura îşi deschise cel de moarte hotărât: Şi-ncepu o cuvântare la auzul tuturor, Pe care o strigă tare în chipul cel următor: – Staţi, creştini, nu mă răpunefi s-ascultaţi al meu cuvânt, L-altă pedeapsă mă puneţi, c-atât vinovat nu sunt. Dau stăpânului meu veste şi-l rog să-mi fie milos.

Că copilul mori nu este, ci e viu şi sănătos El este în depărtare dai de mine-n pansion şi-n prea bună căutare se află ca un cocon. Decât asta a mea faptă numai cercare a fost, Pentru pova [a-nţeleaptă a talălui meu celui prost, Care mi-a zis să ţiu minte, sfatul său cel părintesc şi aceste trei cuvinte cât trăiesc să le păzesc; Adică: „p al tău mai mare sau stăpân nu-mprumuta. Taina îţi păzeşte tare de către nevasta ta şi să nu dei în viaţă, copil de suflet să creşti; Păzeşte a mea povaţă, de vrei să nu te căieşti”, Dar eu nu m-am putut teme c-oi păiimi vreun rău, Ci le-ncercai după vreme, ca un prost şi nătărău! Mi-a zis tatăl meu, bătrânul, şi eu nu l-am ascultat, împrumutai pe stăpânul şi ură mi-am câştigat. Spusei în urmă nevestei o taină ce o făcui şi după pâra aceştii, iată, viaţa îmi răpui. Crescui copil, uite-l, gâde: el îmi e spânzurător, Lumea plânge şi el râde că îl las moştenitor.

LXIX. Despre făgăducli şi daruri.

Ce e-n mână nu e minciună.

Decât o mie de vrăbii pe gard, mai bine una în mână.

Decât la anul un bou, mai bine azi un ou.

— Că

La anul or armăsarul, or samarul.

Decât doi „ţi-oi da”, mai bine un „na”.

Tragi nădejde ca spânul de barbă.

— Cum a zis o fată:

— Până nu m-oi vedea cununată, nu mă ţiu că sunt [măritată.

— Că, Eu de făgăducli am o ladă îndesată.cu genunchele. E o [vorbă:

Caprelor, mugurul ăla voi o să-l mâncaţi.

— Şi, Trăieşte, murgule, la Paşti, iarbă verde să paşti. Decât în faţa ariei, mai bine în capul locului.

— Că Făgăduiala dală e datorie curată.

— De aceea, Nu făgădui ce nu poţi împlini.

— Că.

Pe unde iese cuvântul, iese şi sufletul.

— Să nu fie vorba [aia:

Un înţelept făgăduieşte şi un nebun trage nădejde.

— Că Un nebun aruncă o piatră în gârlă şi o mie de înţelepţi [nu pot să o scoaţă. Numai miere zicând, gura nu se îndulceşte. Vorba asta e de când cu moşii putrezi. Dar ladar merge şi cinstea împrumut. Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face.

— Însă, Măgarul de dar nu se caută pe dinţi.

— Iar, Darul nemulţumitului se ia.

[PESCARUL ŞI SULTANUL]. 97. Povestea vorbii.

Spun că un sultan odată care des tiptil[152]) umbla.

Ieşind la marginea mării, spre a se mai preumbla.

A văzut aci pe unul şezând şi peşte undind

Şi de curiozitate aproape de el viind, începu să-şi facă vorbă şi ceva a-l întreba.

Zicând: – Prietene, prins-ai vreun peştişor au ba?

Răspunse el: – „Slabă viaţa, târfa, vâr [a, mai nimic.

152 Pe ascuns

Vr-o câteva fâţişoare, după proverbul ce zic:

Oaspetele nu mănâncă ce gândeşte, ci mănâncă ce găseşte.

— Şi

Cine n-are frumos pupă şi mucos. În pofida fragilor mănâncă frunzele. Mănâncă giorginele[153]) şi îngână măslinele.

Văzându-l sultanul golan şi cu curaj răspunzând, Îi plăcu să mai vorbească şi îl întrebă zicând:

SULTANUL

De unde eşti?

PESCARUL

De unde mi-e nevasta.

SULTANUL Din ce tară? Care ţi-e patria?

PESCARUL Patria omului este acolo unde i-e bine.

SULTANUL

Ai copii?

PESCARUL Unul în poate şi altul în foaie.

SULTANUL

Ai vr-o stare?

PESCARUL

Proverbul îmi e dovadă: Ce e pe mine şi-n ladă.

SULTANUL

De ce eşti sărac?

PESCARUL

Sunt sărac pentru că nu sunt bogat.

SULTANUL

Cum trăieşti?

PESCARUL Te uită în faţă şi mă-ntreabă de viaţă.

SULTANUL

Eşti nenorocos?

PESCARUL

Norocul se ţine după mine ca pulberea după câine.

---

153 Daliile.

SULTANUL

Mai ai acasă vreun ajutor?

PESCARUL Numai eu sunt topor de oase.

SULTANUL Sărac eşti de fel, or scăpătat?

PESCARUL

Dacă tatăl meu a fost domn şi eu nu sunt om, ce folos!

SULTANUL Te văz scăpătat şi nu te plângi.

PESCARUL Cine cade de sine, nu plânge.

Omul singur ceea ce-şi face nimeni nu-i poate desface.

„SULTANUL Copilul până nu plânge, muma ţâţă nu-i dă.

PESCARUL

Până vine cheful bogatului, iese sufletul săracului.

— Că Sătul la flămând nu crede.

Atunci zâmbind sultanul şi haz de dânsul făcând, Scoase din sân portofelul şi scriind, i-a dat zicând: – Na acest bilet şi du-te la vizirul mai curând, la să-ţi dea lei una mie şi nu sta vreme – pierzând. Luând pescarul biletul, atuncea el a văzut, Că a vorbit cu sultanul şi nu l-a fost cunoscut. Sărmanul de bucurie rămâind în loc uimit, Târziu şi-a adus aminte, că nici nu i-a mulţumit. Deci alergă într-un suflet inima în el săltând, Numaidecât la vizirul a ajuns nepricepând.

Intră, îi dete biletul şi vizirul îl citi;

Şi numărând lei cinci sute ca să şi-i ia. îl pofti – Că

Cine împarte, parte-şi face.

— Şi

Din gura lupului, anevoie sco ţi întreg.

Văzând că nu-i dă pe toţi îi zise: – Apoi ce fel?

Nu scrie să-mi dai o mie? De ce-mi dai mai puţintel?

Vizirul cu necaz zise: – Şi ce nu te mulţumeşti?

I-ai dat cu împrumutare şi nu vrei să-i primeşti?

Şi porunci să-l împingă pe uşă cum a venit.

Zicând: – Nu-ţi dau nici pe ăştia dacă nu te-ai mulţumit.

Şi cu câtă bucurie când venea a alergat.

Cu atâta întristare la casa lui a plecat.

Întâi îi părea că zboară şi de pământ n-atingea.

Ş-acuin parcă-l încărcase cu plumb aşa-ncet mergea:

Se ducea, şi drumul parcă lot mereu i fac lungea.

Ca când cineva de spate-i se atârna şi-l trăgea.

Dacă ajunge acasă se trânti, şezu oftând.

Şi nevestei sale spuse toată ntâmplarea pe rând.

Ea cum auzi îndată asupra-i s-a necăjit

Şi-ncepu să-l ocărască la gură cum i-a venit.

Zicând: – O, om făr' de minte! o, om ticălos şi prost?

Cum lăsaşi darul din mână, măcar or cât să fi fost!

Nu vezi că n-ai cinci parale, la copii pâine să iei

Şi n-ai avut mulţumire că-ţi da cinci sute de lei?

— Nevastă! lasă-mă, zise, mi-ajunge necazul meu.

De-mi va ajuta norocul acei bani tot îi iau eu.

NEVASTA

Departe griva (nume de câine) de iepure. A zburat odată de la mână, s-a dus. Tragi nădejde ca spânul de barbă. Săracul, de ce e sărac? că n-are minte în cap.

PESCARUL

Nevastă! taci să tac.

La cuptorul cald puţine lemne trebuie. Nu aţâţa foc peste foc.

— Că îmi ajunge mie necazul care îl am. Nu-mi tot îndruga la verzi şi uscate. Ce tot dai dracului bureţi?

Joacă ursul la cumătru, vezi să nu vie şi la noi.

Vezi-ţi de furcă şi de căiţi.

Nu-mi aprinde paie în cap. – Că.

Omul zice şi isprăveşte.

— Iar nu

Toată ziua clanţa-clanţa din gură.
Ce-am avut şi ce-am pierdut?
Din vânt a venit, în vânt s-a dus.
— Cu toate aceste
Am nădejde la Dumnezeu.
Dumnezeu nu lasă pe om.
După întristare vine bucurie.
După ploaie, trebuie să răsară soare.
Necazul e de la dracu’.

Pescarul d-alte aceste după ce multe a spus, A doua zi dimineaţă, iar să undească s-a dus. Deci când trecu vreme multă şi când toate s-au uitat, Iată dar, tiptil, sultanul a ieşit la preumblat; Care văzând pe pescarul şi zicându-i: – Merhaba! *) Iarăşi ca şi mai-nainte începu a-l întreba:

SULTANUL Ai prins, prietene, ceva?
PESCARUL
Pe câţi i-am prins nu-i am, pe câţi nu i-am prins îi am.
[(El vorbea de păduchi).
SULTANUL
Ce ai zis?
PESCARUL
Pentru o babă surdă, popa nu toacă de două ori. SULTANUL
Scump eşti la vorbă.
pescarul
Vorbă puţină şi mâncare puţină niciodată nu strică la om
[– Că
De multe ori, tăcerea e mai bună decât răspunsul.
SULTANUL Socoteam că ai fi murit.
PESCARUL Banul roşu nu se pierde lesne.
— Şi, Câinele de stârvuri nu moare.
SULTANUL

Mă cunoşti?

PESCARUL Nu e numai un câine scurt de coadă.

SULTANUL Aşa vorbeşti cu un 0111 de treabă?

PESCARUL

Gura mai lesne vorbeşte adevărul, decât minciuna. Numai cu un găinaţ de cioară marea nu se spurcă.

SULTANUL Nu ţii minte că am mai vorbit noi amândoi?

PESCARUL Ochii care nu se văd, se uită.

SULTANUL Nu-mi dărucşli un peşte?

PESCARUL

Cine cere nu piere, dar nici nume bun nu are.

— Însă, Ceri la văduvă bărbat şi ea îi duce dorul. Degeaba n-a dat nici mama tatii.

SULTANUL

Să ţi-l duc acasă?

PESCARUL Nu dau eu izmene pe călător. Nu-mi spune la palavre de aste.

La grădinar castraveţi să nu vinzi, că inima lui e acră de ei. Tu unde aduni surcele, eu am tăiat nuiele.

SULTANUL

Mă faci duşman.

PESCARUL Ce mai jaf în ciuperci.

— Ce? O să-mi iei boii, să mă laşi cu caru n drum? Ştiu că nio să beau bragă cu tine.

— Şi N-o să cânte cocoşul meu pe gardul tău.

SULTANUL Poate să mori de mâna unui duşman.

PESCARUL Odată o să mor, n-o să mor de două ori. Şi d-oi muri n-o să dea cu tunul pentru mine.

SULTANUL

Nu-ţi place să trăieşti?

PESCARUL Nici n-am la ce muri, nici la ce trăi. Mângâierea săracului e moartea.

SULTANUL

Omul cât de rău trăiască, tot nu se îndură să moară, Se liârşeşte cu necazurile.

— Şi. Se învaţă ca viermele în hrean.

PESCARUL La oraşul ce se vede călăuză nu trebuie. Mi-am văzut visul cu ochii.

Mi-a trecut făina prin traistă.

Ce-a fost verde s-a uscat, ce-a-nflorit s-a scuturat.

De acum înainte n-o să mai fac boi băi taţi.

Tot alba (căluşa) în doi bani.

Tot două oale-mi fierb: una seacă ş-alta goală.

Destul am fost topor de oase.

SULTANUL Vrei să te dăruiesc cu ceva?

PESCARUL întrebi pe bolnav: – Vrei să-ţi dau pernă? Numai bolnaviise-n treabă.

— Dar, Îi rău când aştepţi de la mâna altuia.

— Că Bogatul mai tare se plânge ca săracul. Până a geme boii, scârţâie carul.

SULTANUL

Numai un cerşetor de ar fi, toţi cu zahăr l-ar hrăni.

În sfârşit, văzând sultanul că nu-l cunoaşte de fol, Scrise un bilet şi iarăşi dându-l, a zis către el: – Na această hârtiuţă, mergi la vizirul cu ea şi de la dânsul acuma lei tocma două mii ia. Săracul pescar aluneca, pe sultanul cunoscând Căzu, sărută pământul, multe mulţumiri zicând. Sultanul însă cu vorbe d-aste era-ndestulat şi nici stătu să-l auză, ci îndată a plecat. Deci plecă iarăşi pescarul biletu-n mână ţiiild, Făcând în capul său planuri şi întru sine vorbind; „Acum pe toţi banii iarăşi nedându-i de voi vedea, O să-ncep cu rugăciune să-l înduplec să mi-i dea. C-atunci, i-am cerut cu zorul şi d-aia s-a supărat şi gândind d-alde astea a şi ajuns la palat. Dând vizirului biletul, el lăia iarăşi din ei şi-i numără înainte, numai o mie de lei. El văzând că îi opreşte jumătate banii iar, începu ca să se roage să-i mai dea ceva măcar, Să-i facă Dvimnezeu parte de or ce se va

ruga, Să-i dea sănătate, zile, şi altele îndruga. Vizirul vorbe d-aceste nevrând a auzi, L-a dat pe bete afară ca şi în cealaltă zi. Zicând: – Pe sărac d-aceea nu-ţi vine să-l milueşti, Să-l scoţi din noroiu afară, ci încă să-l îmbrânceşti. Îi dai lui banii cu pumnul şi nu poţi să-l mulţumeşti, Din pepenii tăi te scoate de îţi vine să plesneşti.

Pescarul iarăşi, săracul, văzându-se izgonit.
II. venea să se omoare ca un deznădăjduit.
Merse, spuse iar nevestei, ea iarăşi a început
Să-l certe, să-l ocărască cu câte s-a priceput.
Nerod, nătărău făcându-l, nătăfleţ, guguman, prost.
Şi că vorba bătrânească adevărată a fost.
— Adică:
Cu puţin cine nu se mulţumeşte.
Nici de mult nu se învredniceşte.
— Şi
Nemulţumitului i se ia darul.
Îi zise el: Nevastă!
Nu mă călca pe colţul işlicului.
Cinste la cinste merge şi darul împrumut.
O mână spală pe alta şi amândouă obrazul.
Îmi zici hârb, îţi zic ciob.
Îmi zici urâtă, în zic slută.
Tu nu ştii pe unde se udă găina.
Sfatul muierii, muierilor foloseşte.
Maimuţa tot maimuţă, de i-ar fi sfatul aurit.
Am eu glagore[154]) în cap.
Nu mă-nvaţă să-mi înec copiii.
Înveţi pe dracu’ să dea cu puşca.
Toată ziua gara, mâra.
Eşti un drac împieliţat.
— Dar

154 Minte.

Asta e boală cu leac, am eu de cojocul tău ac.

Deschide ochii că.

Cât sunt de necăjit, să dau cu cuţitul în mine, sânge nu

[iese.

MUIEREA

Fierbe sângele în tine ca într-o coaje de rac.

Bun de gură, rău de lucru.

Cu suflet viteaz şi cu trup leneş.

Viermii te mănâncă de viu. Nu-ţi vezi casa?

Când mălai are, sare n-are; când sare are mălai n-are.

Îţi chiorăesc maţele de foame.

N-ai o para chioară şi lenea te doboară.

Am ajuns de poveste-11 ţară.

BĂRBATUL Cine râde gura îşi întinde. Gura lumii numai pământul o astupă. Nu o să îndreptez eu lumea cu umărul. De poate ridicate nu râde nimeni ci de poate călcate.

MUIEREA întreabă pe leneş să te înveţe minte. Ţi-ai întins vrejul ca dovleacul ş-ai umplut lumea de

[castraveţi.

BĂRBATUL Tronc Marico! (aşa o chema).

Loveşte-mă lele în spate să-ţi dau un bulgăre de iască. Se lovi ca nuca în perete, ca mireasa la moară şi ca musca-n

[lapte.

Unde dai şi unde crapă I Na-ţi-o frântă, că ţi-am dres-o.

Vorbă să fie, dă-mi o lulea de tutun, că bâlci se face. Ai vorbit de te-ai prăpădit.

MUIEREA

Şi eu acătare poamă nu sunt, dar nici fiece pasăre nu

[mă mănâncă.

Soarele să-ţi fie bun, luna s-o mănânce vârcolacii. Câinele nu fuge de codru, ci de ciomag.

BĂRBATUL Mi se aprind călcâiele de doru-ţi. De dragă ce-mi eşti, te-aş băga de păr în sân. Lac să fie, că broaşte multe. Mumă şi tată nu găsesc, dar muieri câte voiesc. Pe muiere toată viaţa să o porţi în spinare şi odată s-o [laşi jos, iar că se văită că a ostenit.

— Povestea ăluia: Câte belele, câte bube rele, tot pe capul nevestei mele.

Aceasta zicând, îndată, undişoara lui îşi ia
Şi ca şi până acuma, pleacă la mare cu ea.

Zicând: – Asta mi-a fost soarta, geaba umblu eu să scap.

Trebui să trăiască omul, cum i-o fi scrisă la capi
Aşa undind totdeauna şi vreme multă trecând.
Ieşi iar tiptil sultanul, şi-ncoaci şi-ncolo umblând.
Zări aci pe pescarul şi iar veni lângă el.
Stând: Cola-igele[155]) îi zise el: – Colai se senda gel![156];

SULTANUL
Au nu e lesne?

PESCARUL
Lesne, pune viţă şi bea vin.

— Sau, Ară, macină, mănâncă.

SULTANUL
Vrednic eşti!

PESCARUL Apa o beau pe picior ca o pasăre din zbor. Gândeşti că e floare la ureche.

— Să Cauţi acul în carul cu fân.

— Adevărat, Lesne ca băga în urechile acului când vezi.

SULTANUL Nu ne potrivim la vorbă.

PESCARUL Cei ce se potrivesc, lesne. Se

155 Lesne vie

156 Dacfl e lesne, vino şi tu.

împrietinesc.

SULTANUL Mi se pare că le cunosc.

PESCARUL

Mi se pare, poate, o fi şi vom vedea, sunt toate sor cu [minciuna.

SULTANUL De nu te cunoşteam, nu veneam la tine.

PESCARUL

Adevărat.

Fiecare unde cunoaşte, acolo trage.

— Adică: Omul trage la om şi dobitocul la dobitoc.

SULTANUL

Îţi sunt prieten.

PESCARUL

Prietenul omului este punga cu bani şi sacul cu mălaiul.

[– Povestea ăluia: Cu rudele să bei şi să mănânci, daraveră să n-aibi.

SULTANUL Poate că ai gândit că o să-ţi cer vreun peşte?

PESCARUL

Şi pisicii îi place peştele, dar când trece puntea, închide [ochii.

SULTANUL Să n-ai grijă, nu-mi place.

PESCARUL

Pisica unde n-ajunge, zice că pute.

SULTANUL

Cum văz, eşti sărac!

PESCARUL Bani au şi ţiganii.

— Dar şi Vasului gol toţi îi dau cu piciorul.

— Şi, Nu e mai grea boală, decât punga goală.

SULTANUL Eu îţi sunt voitor de bine.

— Şi îmi vorbeşti una de la răsărit şi alia de la apus.

PESCARUL Cunosc de care poamă mă îngraş eu.

Deci văzând iarăşi sultanul că necunoscut a fost şi îi vorbea după haine, cum şi era-mbrăcat prost; I se făcu iarăşi milă, văzând că e tot golan, Fără a şti că vizirul nu i-a dat măcar un ban; Gândea în sine că poate o fi fost cumva dator, Or a întâmpinat alte, ca un sărac muncitor. Socotind acestea scoase o hârtie din sinet *) Şi scriind într-însa zise: – Na, îţi mai dau un bilet, Aici scriu către vizirul ca să-ţi dea trei mii de lei, Aleargă acum îndată şi numaidecât să-i iei; Dar să nu te văz ş-all-dată trenţăros ca pân-acum, îngrijeşte de le-mbracă că nu-ţi mai dau nicidecum. El văzând că e sultanul, căzu iarăşi la pământ şi i-a fost frică să zică de vizirul vreun cuvânt, Ci ducându-se la dânsul să tacă a hotărât, Să nu-i zică nicio vorbă, de îi va da or şi cât. Intră, îi deto biletul, stătu căutând zmeril. Vizirul îşi ştia treaba, că după ce l-a citit, Îi opri, ca şi înainte, jumătate din ei şi îi dete, adică numai o mie cinci sute lei. Pescarul cu bucurie bani în căciulă trăgând, începu să-i mulţumească, vorbe multe îndrugând. Dar când se gătea să iasă vizirul l-a întors din drum, Zicând: – Vezi aşa te nvaţă, iar nu ca până acum;

para chiar să-ţi dea omul de pomană, eşti dator să o iei cu bucurie şi să fii mulţumitor;

Cât scria-ntâiu să-ţi dau ţie? El: – Una mie de lei. Vizirul: – Cât al doilea? El iar: – Două mii de lei.

— Aşa! Vizirul îi zise, ş-acum trei mii, şase fac, Un capital cum se cade pentru n om cât de sărac; Na-ţi-i pe toţi, pânta unul şi du-te cu Dumnezeu să nu fii prost, ţine minte învăţul ce ţi-am dat eu. Luând el banii grămadă şi cu mulţumiri plecând, se părea că visează, către casa lui mergând, Tot îi pipăia cu mâna, cu ne-ncrederi se uita, Se temea că îi va pierde, dacă se va deştepta. Ajungând ca-n zbor acasă şi ca din simţiri ieşit.

— Ce fac eu nevastă, zise, dorm or sunt învălmăşit!

— Vai de mine! ea îi zise, doar nu vei fi înnebunit?

Vino-ţi în simţiri, ce ai? Ce nevoi iar te-au. găsit?

— Uită-te la mine bine, către ea vesel a zis, Am scăpat de sărăcie, de nu va fi cumva vis;

Că de multe ori în somnu-mi cu bani în mâini m-am visat şi când mă sculam la ziuă, rămâneam iar întristat; De aceea tocmai mâine, o să mă văz ce fel sunt. Zicând aceasta îndată, turnă banii pe pământ. Nevasta cu bucurie repezindu-se îi ia, Se-mbată de păreri bune, mai că-şi dânsul şi ea. Nu-i prinde somn toată noaptea, tot şedea şi-i număra şi cu grijă să nu vie vreun duşman a i-i fura. A doua zi dimineaţă, apucând din căpătâiu, Merge la telal îndată, se-mbracă pe sinentâiu; Cumpără nevesti roche şi zmochine la copii, Zicându-i ea: – Dar lor haine? El îi zise: – Tu nu ştii, „Copilul numai ce mănâncă e halal, ce îmbracă e haram, Lasă-mă în boii mei.

Aşteaptă întâiu să vedem albu în căpistere. Copilului dă-i cu palma peste c. să-i vie minte la cap.

Mama unde loveşte carnea creşte.

Decât să plâng eu; mai bine să plângă ei.

Cui i-e milă nuiaua să nu-şi frângă, mai pe urmă copilul

[o să-şi plângă.

— Atât în zic. Cum în cânt aşa trebuie să joci. Ajungă un ciomag la un car de oale. – Dar, Surdului degeaba îi cânţi de jale. Orbului degeaba îi spui că s-a făcut ziuă. După ce pescarul nostru se-mbracă curat de rând, îşi mai ia ş-ochesea[157]) bună, ş-un ciubuc mare zicând: „Decât toată vara cioară, mai bine într-o zi şoim. Boierul e lot boier, măcar d-ar fi încins cu tei, Apa curge, pietrelo rămân.

Când vrea Dumnezeu cu omul, vine şi dracu’ cu colaci”.

Zicând cFalde astea plecă către mare.

157 Pungă de tutun.

Cu ciubucu-n mână ca în preumblare.
Unde cu sultanul se tot întâlnise.
Ca îmbrăcat să-l vază, cum îi poruncise.
Şi, cum să-i vorbească când el făcea planul.
Tot într-acea vreme, iată şi sultanul.
El cade înaintea-i, se face jos broască.
Sultanul nu poate acum să-l cunoască.
Se uită la dânsul…
— Ce vrei? îl întreabă:
— Eu sunt, eu pescarul, răspunde în grabă.
„Lupul pe unde a mâncat măgarul, tot dă ocol câteodată.
[– Eu sunt acela, Dă-mi, Doamne, ce n-am gândit să mă mir Ce m-a găsit! Căprii îi pică coada de râie şi ea tot sus o ţine” Îi zise sultanul: – Vezi aşa se cade, Ai văzut acuma ce bine îţi şade? Aş vrea să ştiu numai, dacă tu de mine Ai vr-o mulţumire că li-am făcut bine?
PESCARUL „Găina bea apă şi se uită la Dumnezeu. Sunt gata în foc şi în apă să mă arunc.
Nu suni vrednic să mulţumesc. A vrui norocul cu mine”.
SULTANUL
Lasă aste vorbe, s-a isprăvit gluma;
Cer şi eu o slujbă la tine acuma.
Tu ştii mi se pare ostrovul cutare.
Care un puţ are adânc foarte tare.
Să te duci îndată acuma, la dânsul.
Să te pui la gura-i şi să strigi înir insul:
— Care e norocul sultanul ce-l are?
Şi ieşind la vorba-ţi să facă-ntrebare.
Tu să zici: – Noroace, m-a trimis sultanul.
Să-ţi fac întrebare de ce-i eşti duşmanul?
Ce le-ai pus în pizmă şi-i tot dai avere?
Se roagă prin mine şi milă îţi cere

Să (i conteneşti ura, d-ai da bogăţie.
Că loc nu mai are unde să o ce.
Pescarul îndată în luntre se puse
Şi drept la ostrovul acela se duse;
Găsind pe loc puţul şi strigând într-însul.
Ieşi o fantomă îndată la dânsul.
Cu sceptru în mână ca o-mpărătească.
În chipu-i frumuseţe de cea mai aleasă:
Hainele, porfira-i cu totul galante
Şi împodobite numai cu berlante.
De părea că este o rază sorească.
Astfel nu putea om, la ea să privească.
Această fantomă, zic, sau nălucire.
Făcu întrebare c-o dulce zâmbire.
Zicând: – Ce e vrerea? Pentru ce o chiainã?
Pescarul, sărmanul, tremurând de spaimă.
Îi zise: – Noroace, m-a trimis sultanul.
Se roagă prin mine să nu-i fii duşmanul;
Ce-i tot dai avere? Că el sărac nu e.
Nici loc nu mai are unde să o puie.
Fantoma îi zise: – Du-te de îi spune
Că el dator este a mi se supune şi să nuse-ncerce a-mi da supărare, Cu aşa cuvinte de îngreţoşare, Că mă pui în pizmă în că şi mai tare şi îi mai dau încă de trei ori cât arc. Auzind pescarul altfel de cuvinte, Speriat peste fire şi ieşit din minte, Se-ntoarce, se pune în luntre şi pleacă, Vreo întrebare fără să-i mai facă. Când plutea pe mare, îi veni-n gândire:

— Nu întrebai, zise, d-a mea norocire? Şi cât mai în grabă înapoi se-ntoarce, Merge la puţ, strigă: – Noroace! Noroace! Care e norocul lui Udrea Pescarul.

Care pe sultanul făcu să-i dea darul?
Şi indată-i iese – un negru ca arapul.
C-o tambură-n mână şi sărind ca ţapul.

El cum îl zăreşte, groaza îl apucă.
Se întoarce în fugă grăbind să se ducă;
Iar norocul negru zornăind tambura, începu deodată la dânsul cu gura.
Strigându-i: – Fugi! du-te! să nu-ţi văz obrazul.
Că nu mi se stinge nici acum necazul!
Ţi-am slujit, sărace, ţie mititelul.
Că mi se rupsese la tambură telul.
Şi-mi pierdui cu dânsa, atuncea eu ceasul.
De-i îndreptai tonul şi-i ascultai glasul:
Dar de n-aveam treabă, cum nu am cu anii.
Tu de la vizirul tot nu pupai banii.
Dar îţi coc eu turta, nu te las în pace.
Am de furcă încă cu tine, sărace!
Şi fugind pescarul pe mare cu vasul.
I se părea încă că-i aude glasul.
— Săracul de mine, zicându-şi în şoapte, Mult îmi este frică că-l visez la noapte! Când gândea acestea de spaimă, sărmanul
Şi era aproape să ajungă limanul.
Iese totodată o furtună mare
Şi-i împinge luntrea înapoi pe mare;
Valuri mari cât munţii se ardic de spume.
Se tulbură cerul, nu mai vede lume.
Luntrea lui ca paiul săltând peste valuri;
Când se trăgea-n mare, când se da de maluri;
Se legăna omu-n biata lui luntriţă.
Cum legeni copilul într-o copăiţa;
Sta, când aci valul în ea să se toarne.
Când pe dincoaci altu-n mare s-o răstoarne.
El văzând că este-n primejdie mare
Şi de mântuire nădejde nu are, începu cu jale pieirea să-şi plângă.
Să se lânguiască, mâinile să-şi frângă;

Şi când el cu luntrea lupta în apa cea rece.
Vine un val mare tocmai cât un munte.
Îi repede luntrea, o sparge de-o stâncă
Şi el se afundă în marea adâncă.
Înghite la apă, începe să se umfle, încât nu mai poate de loc să răsufle;
Şi când el cu luntrea lupta în apa cea rece
Se afla în chinuri ca să se înece.
Se deşteptă-n dată, din aceste vise.
Şi gândind la ele întru sine-şi zise:
„Dracu-şi bate joc de om la bătrâneţe!”
LXX. Despre sănătate şi boli.
E mai bună sănătatea, Decât toată bogătatea.
— Că, Când eşti sănătos, bărbat, Eşti îndestul de bogat.
— Dar şi, Când nu-ţi sună-n buzunare, Pătimeşti de gălbinare (galbeni n-are). Şi de friguri grele-11 pungă, Cu scuturătură lungă.
— Căci
Nu-i altă mai grea boală
Decât când este punga goală.
— Atunci
Este bolnav foarte greu
Şi ar mânca tot mereu.
— Că.
Cu toată a lui gemătură.
Duce lingura la gură.
— De aceea
Bolnavul credinlă n-are.
Când geme cerând mâncare.
— Dar însă
Nu-ntreba pe om la boli:
— Voieşti să-ţi dau pernă moale?
— Sau Numai bolnavul se-ntreabă:

Vrei să-ţi dau cutare treabă?
— Cum a-ntrebat ţiganul [pe fiul său:
— Ce-ai mânca, tată? spune!
— Of! cum aş mânca căpşune!
— Lungeşte-i, Doamne, zilele
Pân-o creşte căpşunele!
— Asta se potriveşte cu.
Trăieşte murgule pânta Paşti.
Ca să-ţi dau iarbă să paşti.
— Căci
Toate la vremea lor date
Sunt ca şi o sănătate.
— Şi.
Lucrul la timp dăruit
Preţuieşte îndoit.
— Că
Geaba binele cu sacul.
După ce moare săracul!
— Precum zice el:
După ce-nchiz ferestrele
Joace-mi măcar măiestrele.
— Că
Ce foloseşte orbului obrazul frumos?
— Ei.
Când mi-e foame să-mi dai pâine.
Iar nu-mi zice: „vino mâine-şi când mi-e sete să-mi dai apă.
Iar nu după ce firea-mi crapă.
— Unii însă zic:
Bolnavul zice o mie.
Doftorul face ce ştie.
— Iar babele
Nici nu-l scoală după boală.
Nici nu-l lasă ca să moară.

— Ele mai zic că
Boli să dea Dumnezeu, că leacuri – sunt destule.
— Însă, Leacul fie or nu fie, Colacul babii să fie.
— Şi pe urmă, A murit că i s-a isprăvit zilele.
— Că, Cămaşa veche umbli să o cârpeşti şi mai rău o spargi. – [De aceea la orice, întreabă pe pătimaş.
Nu întreba de drumaş.
— Însă.
La orişice bolnav greu.
Doftorul e Dumnezeu.
— Dar oricum.
Nimenea 1 l-o să trăiască.
Lumea să o stăpânească.
— Şi
Nimeni n-a dat zapis cu Dumnezeu, cât o să trăiască.
— Că.
Lumea e înşelătoare.
Moartea hoaţă, răpitoare.
— Şi
În deşert sunt toate
Dacă este moarte!
— Că.
Astăzi câţi mâncăm şi bem
Şi mâine nu mai suntem!
— Şi
Vremea toate le mistuieşte!
— Că.
Mulţi copaci pe dinafară se văd frumoşi
Şi pe dinăuntru sunt putrezi, scorburoşi.
— Şi apoi.
E mult de la mână pânta gură, dar de astăzi până [mâine?
— Rar găseşti Om tare de sfânt.
— Şi cum zice vorba: Arde două suflete ca pisica.

— Sau să poţi zice: Moşul traiul şi-a nimerit şi ca vulturu întinerit!
— Şi S-a lungit firu-i de aţă, Pentru puţină viaţă.
— Şi Avu zile grămădite, Cât carul cu patru vite.
— Şi Era să-i cânte popa, Dar a sărit groapa.
— Şi Târâş, grăpiş bietul moş Sări afară din coş (coşciug).
— Sau, Cam târâş, cam grăpiş
Ajunse la suiş.
— Şi Picioarele îşi împiedica, Dar sărind rupse piedica.
— Şi A fost până în calea întoarsă.
— Că I-a avut Dumnezeu de ştire
Şi l-a păţit de peire.
— Dar mai mul ţi sunt cari.
A umblat, tot a Umblat.
Până când pe brânci a dat. – Şi
Când a dat fuga, atunci s-a isprăvit pământul.
— Şi
N-a zăcut degeaba, deşi nu muri în grabă.
— Că
Nu i-a fost boala sănătoasă.
— Cum a zis un băiat:
Nu-i este prea bine vacii.
(I-a trecut baba cu colacii)
Că vine tata îmi pare
Cu pielea ei în spinare.
— Şi
S-a îngroşat gluma.
C-o să-i plângă urma.
— Că
I-a cântat popa aghiosul.
— În sfârşit:
Nimic nu e ca sănătatea.

— Că.
Boala intră ca prin roata carului
Şi iese ca prin urechea acului.
— Şi atunci.
Ce foloseşte bolnavului patul de aur!
— Daieste
Parigoiie[158]) de om bolnav.
— Zicând că.
Omul şi din necătoare.
Moare şi zile când are.
[GÂLCEAVA BOALELOR].
98. Povestea vorbii.

Frigura[159]) tremură-oarea, Lingoarea3) aprinzătoarea şi Ciuma cea rea, cu ele, Fiind surori câte trele.

Plecară toate nălucă, Prin oraşe să se ducă şi pe drum între vorbire, Neputând sta la-nvoire.

Ajunseră la gâlceavă şi la sfădire grozavă, Cerând drept fieştecare, Spre a se numi mai mare; Şi după multe cuvinte: – Staţi, zise cea mai cu

[minte, Rău ne putem înţelege, Alţi de nu ne vor alege. Aideţi să-l curmăm din cale şi să mergem colea-n vale, L-acel cioban ce se vede Păscând turma în livede; Dar însă nu toată ceata, Să ne arătăm d-odată. Ci pe rând fieştecare, Stând să-i cerem de mâncare, Să vedem de cine-i pasă şi cui dă mai bună masă, Ş-o ospăteze cum cere, Cu mâncări după plăcere. Şi de care, prin urmare şi gâlceava să lipsească.

Deci, după ce sfătuiră şi în astfel se-nvoiră, Merse Frigura îndată, în cerşetoare schimbată, Trăgându-se celelalte, Supt nişte măguri înalte, De departe stând să vază, în ce chip se ospătează; Şi pe loc dacă se duse, La ciobanul ce-l văzuse, Fără să se milogească, Ceru să o

158 Vorba lunga.
159 şi 3) Boale infecţioase

găzduiască.

Numindu-se călătoare şi pe aci trecătoare. Ciobanul ca pe o babă o şi primi în grabă şi cu plăcute cuvinte, Îi adu-e înainte, O glugă[160]) în loc de masă şi mămăligă rămasă; Puindu-i şi brânzişoară, zise: – Poftim, mămuşoară De vei vrea îţi voi aduce şi puţintel lapte dulce.

Frigura de masa dată Îi răspunse supărată:

— Geaba puseşi aci brânza, Că nu mi-o sufere rânza

Şi lasă, nu-mi mai aduce, Nici lapte acru, nici dulce, Care pe om nu-l hrăneşte, Ci mai vârtos îl slăbeşte; Un miel nu e lucru mare să tai, să-mi faci demâncare!

Ciobanul îi zise: – Lelel Eu sunt stăpân p-ale mele şi altcând îmi porunceşte, Necinstit se izgoneşte…

— Şi ce eşti tu? Ia îmi

[spune, De-mi ceri mie mâncări

[bune?

— Eu sunt Frigura, răspunse, şi îmi plac mâncări tot unse Nu fac haz nicidecum [postul.

Îl laa să-l mănânce prostul. Zise ciobanul: – Eil dragă! Şi cine în seamă te bagă? Fii tu or slabă, or grasă, Mie nicidecum nu-mi pasă; Ci ia cară-te cu bine, Pân'* nu-ncarc cala pe tine.

Frigura-nsălbătăcită, Sare pe el necăjită şi îndată se porneşte să-l scuture vrăjmăşeşte. El iar fără a se teme, De loc nu mai pierde vreme, S-aruncă gol să o-nnece, Supt un jgheab de apă rece. Şezând muiat pânta guşe, Bând şi câteva căuşc, Frigura îşi pierdu rostul şi-ndată lăsând pe prostul începun fugă să sale, la un scăpat din bătaie, Prin crâng, prin câmpie

[lungă

Silind mai curând s-ajungă. Nu vedea nici mărăcine Uitându-se după sine, Frica intrase într-însa Că s-o lua după dânsa. Ş-o goneşte s-o apuce în apă s-o mai arunce.

---

160 De făcut brânză.

Ajungând la celelalte, Supt măguiile înalte, Ele pe loc o-ntrebară: – Soro, cum te ospătară?

Ea tot suflând ostenită, Le răspunde necăjită:

— De unde ştie ciobanul, Mojicul şi bădăranul.

Ce fel să te primească şi ce fel să te cinstească? Lingoarea începu să zică:

— Cunoaşte-te dar de mică; Ia să mă duc eu la dânsul şi să vezi ce scol dintr-însul.

Zicând astfel, merse-ndată... Într-o bătrână schimbată şi ceru s-o găzduiască în coliba-i ciobănească. El o primi în grabă „Şi pe dânsa-ca p-o babă Ş-aceiaş masă îi puse, Aceleaşi mâncări îi duse. Dar Lingoarea şi ea iară, începu alte să ceară şi mai vârtos să-i înfigă, Un ieduleţ şi să-i frigă. Ciobanul îi zise: – Bine, Dar ce rudă eşti cu mine? Orice coconită mare, De-mi ceri astfel de mân[care?

— Eu sunt Lingoarea, îi zise, Care vântul mă trimise.

Să dau boli grele foarte şi să chinuiesc de moarte.

— Şi ce? urmă el să zică, Vrei să te am eu de frică, ia să (i dau orce-mi vei

[cere

Şi masă după plăcere? Ia cară-te mai în grabă, Dacă vrei să fii de treabă, C-apoi mă vei înţelege, Cu vreo câteva ciomege.

Lingoarea iar supărată, S-aruncasupra-i îndată, şi începând să-l biciuiască, A.ci moartea să-l găsească, în dureri, junghiuri băgânfdu-l.

Să răsufle nelăsându-l. El iarăşi ştiindu-şi leacul, Aproape fiind şi lacul, Intră sub jgheabul cel rece şi începu să se frece, Făcând acestea ciobanul, îşi înspăimântă duşmanul; Că nemaiputând Lingoarea să-i sufere răcitoarea, îşi apucăndată drumul şi pieri-ngrabă ca fumul.

Ajungând la celelalte, Sub măgurile înalte, îndată o întrebară: – Pe ea cum o ospătară? Lingoarea le zise: – Geabă, Ne-am găsit omul de treabă „Cine suntem să-n

teleagă şi umblăm să ne aleagă! Cunoaşte el dobitocul lui de ce îi e cojocul? Ia audefi voi mai nainte la oameni zdraveni, cu

[minte.

Prin cetăţi şi prin oraşe să vedefi case, sălaşe, Să vedeai aşternut moale, Iar nu fân şi burieni goale –, Să vedeţi acolo mese şi mâncări bune, alese, Iar nu post; pâine cu apă şi-n loc de bucate, ceapă.

— Ba! ba! santé (i militele, zise Ciuma către ele, şi de voi puţin îi pasă să vă cinstească cu masă; Dar ia să vedeţi acuma Cum tremură el de Ciuma.

Zicând aceasta îndată către cioban se arată la o babă furioasă Ţiind în mână o coasă, De se-ngrozea om de dânsa când scotea vorba dintr-însa. Care văzând o ciobanul. Se cutremură sărmanul şi o-ntrebă zicând: – Mamă! Unde mergi şi cum te

[cheamă?

— Ciuma-mi zic, zise, anume, Ş-am plecat să cosesc lume, Numai, dragul meu, fă bine, Până odihnesc la tine, De-mi pune puţină masă şi-mi fă o friptură grasă, Că am foarte mare grabă să merg să-mi caut de

[treabă. Ciobanul pe loc se duse şi aşternut îi aduse.

Zicând: – Şezi puţintel.

[mamă, Să-ţi frig, să-ţi fac şi o

[zeamă. Apoi îndată aleargă, De frică, tremurând vargă, Făcu slugilor strigare Fu şi friptură-n frigare.

Deci pe când se frigea

[mielul şi fierbea în oală felul, Stând el cu neîndrăzneala Îi zise ei cu sfială: – Mamă! te rog de se poate Până vor fi gata toate. Ia deschide acea carte să vezi sunt eu în vr-o parte Scris anume Ion Bucur, ia să plâng or să mă bucur? îndată, el cum îi zise, Ea catalogu-şi deschise şi-ncepu pe toţi din lume să-i spuie de rând anume; Şi sfârşind, zise: – Nepoate! Astea sunt numele toate; Şi

precum auzişi bine Tu nu eşti trecut la mine.

El vrând spre încredinţare

Să vază de nu îl sare, Îi zise ei iarăşi: – Mamăl Eu nu prea am băgat

[seamă;

Ia mai citeşte odată să-mi stea inima-mpăcată. Vrând ca să-i facă pe voie Îi citi iar foaie, foaie, şi isprăvind zise: – Iată, Nu eşti scris, ţi-am spus

[odată.

Auzind, el, ia frigarea şi-i arde cu ea spinarea. Zicând: – Scoal-boală urâtă ia să nu-ţi trag şi vr-o bâtă. Dacă nu sunt scris la tine, De ce ai venit la mine? Du-te, cere de mâncare Unde de frică te are! Atunci ea înspăimântată Plecă şi fugi îndată. De ruşine ce îi fuse Pe alte drumuri se duse Lăsând d-atunci pe acele ia să umble singurele. Prin urmare dar, Omul boala singur şi-o caută.

[– Ş-apoi.

O boală când vine la om, strigă către celelalte: „Săriţi

[că l-am prins”.

— Însă, A dat Dumnezeu şi boli, dar a lăsat şi leacuri.

LXXI. Despre timp şi vârstă.

Frumuseţea veştezeşte.

Dar înţelepciunea creşte – Că.

Cânii n-avem 111 gură dinii, N-avem atunci în cap minţi.

— Că

Nu se poate omul să fie cu două, şi tânăr şi cu minte. – [– Dar însă.

Este tânăr între tineri şi bătrân între bătrâni.

— Şi Cine n-are bătrânsă-şi cumpere.

[SOACRA DE IPSOS]. 99. Povestea vorbii.

Unul auzind aceasta, prin poveşti a se vorbi.

O gândea în toţi de obşte fără a mai osebi.

Pentru că nu auzise p-ast proverb zis de Români:

„Că suni tineri între tineri şi bătrâni între bătrâni”.
Într-acestea se însoară şi cu întâmplare ia.
O copilă prea de treabă şi-orfană ca el şi ea;
Dar moralul şi virlulea ce asupră-i se vedea
S-arăla că se silise muma-i, creştere să-i dea;
Că blândeţea în cuvinte şi unirea-ntre bărbat.
Ieri pildă-11 alte case, şi amorul neschimbat.
Totdeauna ca pe dânsul într-acest chip îl trata.
Chiar ca-n ziua cea de nuntă, când cu drag se mărita.
El în toat-a ci purtare, mulţumirea ce-o simţea.
Pe răposata ci mumă-n inima sa o sfinţea.
Zicând: – Ah! cum n-avui parte soacra mea să fi trăit.
Să mă-nchin ei ca la sfântă şi-n suflet s-o fi iubit!
Care iulr-a ei viaţă, acest înger mi-a născut
Şi o astfel de consoartă, pentru mine a crescut;
Dar orişicum chiar tot omul, de familie stăpân.
Este bine ca să aibă în casa sa, un bătrân.
— Aşa dar:
21 Anton Pana
Mulţumit tânăru n sine, Că trăia tihnit şi bine, Dorea s-aibă soacră numai, S-o iubească ca pe muma-i; Însă, din reaua lui soartă.
321
S a-ntâmplat să fie moartă. Dar când vrea omul să facă, Lesne inima-şi împacă şi-n dragostea soaţei sale, Puse îndată la cal
Şi mergând dete arvuna să-i facă de ipsos una; Care după ce fu gata, El cu faţa bucurată, la şi-n dulap o aşază, Unde mai des să o vază.
Deci într-o zi, cu-ntâmplare. D-a casii cutremurare Cade soacra, îl loveşte şi capul îi ameţeşte. El atunci de usturime Zise soacrei cu asprime; – Tu n-ai suflet şi-mi spargi [capul;
Nu te-a mulţumit dulapul? Dar vai! de erai şi vie, Ce-

mi făceai, Dumnezeu

[ştiel – În adevăr, Este bătrân să te-ntinzi, Cu patru mâini, să-l cuprinzi, E şi de care să fugi, Opt cu a brânzii să te duci.

Cum a zis unul: Soacră, soacră Poamă acră. De te-ai coace, Cât te-ai coace, Poamă dulce Nu te-ai face.

— Că Umblând să mă prind în

[danţ.

Dând un ban intrai în lanţ [(horă) Şi de voie dau cinci, şase, ia să scap şi să mă lase.

Babele încă zic: Am ajuns să ne ia copiii în [picioare.

Zicând: N-are dinţi să roază pâine [şi-i cere inima mere acre, [-şi

Nu se lasă nicio babă, Căci e bătrână şi slabă, Ci pentru că îi zic: mamă şi n-o mai bagă în seamă. – [Şi că.

Pruncul şi bătrânu-n toate, Fără doică nu se poate.

— Şi când ai pisică bătrână, Şoarecii-n casă-ţi fac stână.

[– Că

Parcă are orbul găinilor. – [Dar.

Dar avea şi baba ca oamenii [barbă.

Atunci iar zice: – „Ce mai [moş de treabă!”

Însă.

Ştiu d aci-nainte bine, Că n-o să facă doi din mine!

[– Sau, D-acu-ncolo bine vezi că n-o să fac eu boi brezi!

— Şi

Lasă să latre-n spatele mele, la cătplele seara la stele. – … dă-Ursul de lătratul câinilor nu [se sperie. Ei nu ştie că, Ceasul umblă şi loveşte.

Un timp c-unele se duce, Câte le-a adus cu el, Ş-alt timp altele aduce, Osebite şi-n alt fel.

Unul vine şi desface, Câte celălalt a făcut Ş-altul vine, iar preface, Din plăcut în neplăcut.

Totdeauna fiecare E c-unelte încărcat şi se află în lucrare, Zi şi noapte ne-ncetat.

Noi dormim şi el veghează şi lucrează când şedem, Din zi-n zi ne-nfăţişează, Câte-un ce nou, să vedem:

Vezi p-un tânăr în putere, Cu cuvânt viu şi cu ton, Azi bătrân fără vedere, Rezemat p-al său baston.

Vezi pe unul, ce în lume, Era-n sărăcie stins, Astăzi între alţi cu nume, Cu misii şi cu cuprins.

Vezi pe unul ce-n mărire Era groaza celor mici, Azi căzut în fericire, Ocolit şi de amici.

Deci dar toate sunt departe. Ale lumii c-un cuvânt, Câte timpul le împarte, Unui ş-altui pre pământ.

Lumea este ca o roată, Ce se-ntoarce tot de rost, Fără cineva să poată să rămâie în ce a fost:

Frumuseţea – cea mai sfântă Nu stă-n punctul fericit, Azi frumoasa cese-ncântă, Mâine, vezi că s-a zbârcit.

Multe lucruri trecătoare, Griji, necazuri de nimic, Sunt la om vătămătoare, Frumuseţea care-i stric.

Iar vremea se odihneşte.

— Trebuie să vie şi ei.

[Şi la mâine la anii mei.

[TOATE TREC]. 100. Povestea cântecului.

Astfel tu dar, prin urmare, Câte-ţi zic de nu le crezi şi frumuseţea-ţi în ce stare va ajunge, o să vezi.

LXXII. Despre timp şi vârstă iarăşi.

De ani e mare şi minte n-are.

— De care

A. Învăţat carte până la glezne.

— Şi e

Trecut prin ciur şi prin dârmon[161]).

— Povestea ăluia.

Moş Ion ştie, el să vie să vă spuie.

---

161 Sita mare.

1/ Luă În spinare.

— Că
A fost odată la moară şi de două ori la râşnită.
— Că
A învă [at alţii ce a uitat.
— De aceea.
Din tigvă amară în zadar iei sămânţă.
— Că
Nu cine trăieşte mult ştie multe, ci cine umblă mult
— [învajă multe.
— Iar nu, A lipsit de acasă doi ani şi s-a întors cu doi bani.
— Că, Fierul care nu se-ntrebuinţează, rugineşte.
— Prin urmare [şi răul rămâne, Om bătrân şi cu minte de copil.
— Adică, Vrabia e lotdauna pui.
— Că Copilul ce vede cu ochii, cere.
— El este: Vino, tată, să-ţi arăt pe mama.
— Şi, Mintea lui nu plăteşte o ceapă degerată.
— Că Pomul dacă-mbătrâneşte, Pune-i paie şi-l pârleşte.
— Şi, Calul bătrân, un maestru Nu-l poate-nvă [a n buiestru.
— Şi, Armăsarul când îmbătrâneşte, l. a râşniţă ajunge de râşneşte.
— Că şi măgarul e bătrân, dar îl încalecă copii.
— Însă Lupul când îmbătrâneşte, toate javrele îl latră.
— Că Valea e tot aia, dar nu e poteca aia.
— Şi, Dacă la patruzeci n-am putut, la optzeci ce-ţi să pot? D-aiciânainte sapa şi lopata.
— Şi, Viaţă cârpită cu aţă.
— Că Vorbeşte cu duşii de pe lume.
— Totdauna Şade, dormitează
Şi deştept, visează.

— Când îl întrebi răspunde: Curând şi de grabă, a treia zi după înficrbincală.

— Căci e

Cu un picior în groapă şi cu altul afară.

— Şi.

N-a apucat să-i iasă sufletul şi-i dă cu Dumnezeu să-l ierte.

[– îşi cheamă singur moartea. Treci zi treci noapte, apropie-te moarte.

— Dar, Omul cât să-mbătrânească, tot cere să mai trăiască.

[BĂTRÂNUL ŞI MOARTEA]. 101. Povestea vorbii.

Un sărac, bătrân cu totul, cocoşat, încovoiat.

Abia umblând pe picioare, de moarte fiind uitat.

Plecă odată în pădure, să-şi adune uscături.

Vârfuri de lemne tăiate şi de vânt dărâmături;

După ce cu osteneală – alergă, îşi adună

Şi după ce în spinare eu lese-ncrosnă, *)

Când a vrut să se ardice, se plecă, se opinti.

Dar părându-i-se grele pe spate, jos se trânti;

Se mai opinti odată, ş-incă de câteva ori.

Şi degeaba n-avea cine să-l scoale de subsiori;

El, atuncea cu oftare, începu a se ruga.

Zicând: – Moarte, moarte, vino!... Cum şi altelendruga.

Moartea nefiind departe, numele-şi cum auzi.

Cantr-o clipă-n acea oară, la dânsul se repezi

Şi îl întrebă să-i spuie, pentru ce o a chemat?

Iar el văzând-o grozavă îi răspunse cu oftat.

Zicându-i: – Mă iartă, mamă! şi de-i vrea să te supui.

Fă bine şi mă ardică, mână d-ajutor să-mi pui.

Că, cum vezi. neam de om, nu e aici într-acest ocol.

Ca să vie să-mi ajute cu lemnele să mă scol!

Asta e. asta.

Stau să-i pice potcoavele şi tot cere să mai trăiască. – [Dar însă.

Moartea nu vine la 0111 atuncea când o cheamă, Ci aleargă la dânsul de ca când nu-i e teamă.

— De aceea.

Cine sapă groapa altuia, intră el întâi într-însa – Că, Mai multe sunt piei de miei decât de oi bătrâne.

— E [ştiut că

Tot omul are moarte şi viaţă – Cum zice un proverb: N-am omorât eu pe tata şi pe mama, ci au murit că n-au

[avut zile.

— Şi, Tot omul trăieşte pentru sine.

— Cu toate acestea, Cinsteşte pe bătrâni, căci şi tu poţi fi bătrân.

— Şi, Bătrâneţele nu vin singure, ci cu multe nevoi.

— În sfârşit

„[trebuie a şti că Ştiinţele sunt uşi, iar cheile lor sunt cercetările.

— Şi, Omul la tinereţe trebuie să se păzească de desfrânare, La bărbăţie de trândăvie şi la bătrâneţe de filărgirie (iubire

[de argint).

— După toate acestea, Sfătuieşte-le cu cel mic şi cel mai mare şi pe urmă hotărăşte [tu însuţi.

6 Anton Pann.

1) Nume rflu.

1) Cel ce face parada cu ştiinţa sa – aci însă este întrebuinţat greşit; se vede că a făcut o legătură cu grecescul raxâţ – 7: ai-Soţ = copil.

n Albie mică.

1) Pann: vei.

1) Nota lui Pann: puţină.

1) Subţiri, de mijloc şi groase. (N. lui Pann).

1) Cel puţin.

1) Ed. Bibi. p. toţi: aştepta.

1) Fildiş; turceşte însă se zice numai fii, însă nu şi din, căci din va să zică dinte, de aceea şi-i zic pieptine de fildeş, adică pieptene de dinte de elefant. (Nota lui Anton Pann; %lipseşte din ediţiile mai noua).

2) Împerechezi.

2) Carte de zodii.

1) Diligenţi de poştă.

2) Haină lungă.

1) potrivi.

l) clatină.

1) Şarpe veninos.

3) Coajă pentru bubă.

1) Netrebnic.

1) De-a v-aţi ascunselea.

1) Haina, de drum cu glugă.

1 Fuduli.

1) viţel de doi ani.

1) Carne de rânsa.

1) Primar de sat.

1) Muşcat de fiară sălbatică.

1, curea de la frâu.

1) invidios.

1) leac împotriva veninului.

1) adunarea fruntaşilor.

1) boală de piele.

3) Lipsesc în ediţia «Bibl pentru toţi».

1) Mănunchiu de fire toarse.

1) curea lungă ce trece pe subt coada calului.

7 Anton Prinn

1) pe o parte.

1) beat – ameţit.

2) aştepte.

4) borş.

1) coş deschis la mijloc şi formând două buzunare.
1) De câte or! lăuda, s-arăla pe sine bătându-şi pieptul.
1) umflate.
1) degeaba osteneşti.
1) retrage; – francez: retirer.
1) mers repede al calului.
1) Boala la grâu.
fi Anton Pann
1; Mânerul – toarta.
1) Plângă.
1) Prăvălii de manufactură.
1) Stăpânul prăvăliei.
1) Cutreiera.
I) Testament moştenitorului.
1) De-a rostogolul.
1) Rufele.
1) Foaie de despăgubire.
2) Gaura butoiului.
1) Legături.
1) Coşniţe.
1) Cu privire crucişă.
2) Supărare mică.
1) Nespilu – poama.
1) Fragedă.
1) Chiorâş.
1) Vas ştirbit.
1) foarte acru.
1) Ştirbele.
1) Subiectul de discuţie.
1) Casa fără câine.
1) Nume rău – urât.
1) Boala infecţioasa de care nu scapi.
1) Eroică.

1) Neînvăţat.
1) Haina cu glugă.
1) Cârja.
1) Furiile.
1) Nobil – de la graf fgerman).
1) Grosolan – ţigănesc.
1) Concediu din armata.
1) Repetând.
1) Vesel.
1) Vase groase.
1) Zgârcenie.
1) Bătrân.
10. Diminutiv de la ciur – sită.
11. Bucată de piele pentru cârpitul ghetelor
12. Târg de vite.
1) Urmărire vajnică.
1) Coade de păr
1) Crima
1) Fii bine venit.
1) Căciulă boierească…
1) Cotor de plante.
1) Chitanţa – poliţă
1) Strună.
1) Zânele
1) Vas de băut apă.